This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Dette er en digital kopi af en bog, der har været bevaret i generationer på bibliotekshylder, før den omhyggeligt er scannet af Google som del af et projekt, der går ud på at gøre verdens bøger tilgængelige online.

Den har overlevet længe nok til, at ophavsretten er udløbet, og til at bogen er blevet offentlig ejendom. En offentligt ejet bog er en bog, der aldrig har været underlagt copyright, eller hvor de juridiske copyrightvilkår er udløbet. Om en bog er offentlig ejendom varierer fra land til land. Bøger, der er offentlig ejendom, er vores indblik i fortiden og repræsenterer en rigdom af historie, kultur og viden, der ofte er vanskelig at opdage.

Mærker, kommentarer og andre marginalnoter, der er vises i det oprindelige bind, vises i denne fil - en påmindelse om denne bogs lange rejse fra udgiver til et bibliotek og endelig til dig.

Retningslinjer for anvendelse

Google er stolte over at indgå partnerskaber med biblioteker om at digitalisere offentligt ejede materialer og gøre dem bredt tilgængelige. Offentligt ejede bøger tilhører alle og vi er blot deres vogtere. Selvom dette arbejde er kostbart, så har vi taget skridt i retning af at forhindre misbrug fra kommerciel side, herunder placering af tekniske begrænsninger på automatiserede forespørgsler for fortsat at kunne tilvejebringe denne kilde.

Vi beder dig også om følgende:

- Anvend kun disse filer til ikke-kommercielt brug
  Vi designede Google Bogsøgning til enkeltpersoner, og vi beder dig om at bruge disse filer til personlige, ikke-kommercielle formål.
- Undlad at bruge automatiserede forespørgsler
  Undlad at sende automatiserede søgninger af nogen som helst art til Googles system. Hvis du foretager undersøgelse af maskinoversættelse, optisk tegngenkendelse eller andre områder, hvor adgangen til store mængder tekst er nyttig, bør du kontakte os. Vi opmuntrer til anvendelse af offentligt ejede materialer til disse formål, og kan måske hjælpe.
- Bevar tilegnelse
  Det Google-"vandmærke" du ser på hver fil er en vigtig måde at fortælle mennesker om dette projekt og hjælpe dem med at finde yderligere materialer ved brug af Google Bogsøgning. Lad være med at fjerne det.
- Overhold reglerne
  Uanset hvad du bruger, skal du huske, at du er ansvarlig for at sikre, at det du gør er lovligt. Antag ikke, at bare fordi vi tror, at en bog er offentlig ejendom for brugere i USA, at værket også er offentlig ejendom for brugere i andre lande. Om en bog stadig er underlagt copyright varierer fra land til land, og vi kan ikke tilbyde vejledning i, om en bestemt anvendelse af en bog er tilladt. Antag ikke at en bogs tilstedeværelse i Google Bogsøgning betyder, at den kan bruges på enhver måde overalt i verden. Erstatningspligten for krænkelse af copyright kan være ganske alvorlig.

Om Google Bogsøgning

Det er Googles mission at organisere alverdens oplysninger for at gøre dem almindeligt tilgængelige og nyttige. Google Bogsøgning hjælper læsere med at opdage alverdens bøger, samtidig med at det hjælper forfattere og udgivere med at nå nye målgrupper. Du kan søge gennem hele teksten i denne bog på internettet på http://books.google.com

A
1384

MINDESKRIFT

OM

BERNHARD SEVERIN INGEMAN

I HUNDREDAARET EFTER HANS FØDSEL.

AF

RICHARD PETERSEN.

KJØBENHAVN.
KARL SCHØNBERGS FORLAG.
1889.

Library

of the

University of Wisconsin

A
1384

H. P. HANSEN

BERNHARD SEVERIN [illegible]

MINDESKRIFT

OM

BERNHARD SEVERIN INGEMANN

I HUNDREDAARET EFTER HANS FØDSEL.

AF

RICHARD PETERSEN.

KJØBENHAVN.

KARL SCHØNBERGS FORLAG.

1889.

Kjøbenhavn. — Bianco Lunos Kgl. Hof-Bogtrykkeri (F. Dreyer).

A
1384

638737

Forord.

Da jeg modtog en Opfordring til i Anledning af Ingemanns Hundredaarsfest at skrive en mindre Bog om denne Digter, fulgte jeg Opfordringen uden Betænkelighed, uagtet der i de senere Aar er fremkommet et Par ret betydelige Skrifter om ham. Jeg havde nemlig den Tro, at en jævn og ligefrem Fortælling om hans Liv og Værker ikke ved dem er bleven overflødig, og haaber nu, det vil vise sig, at dette ikke var en Fejltagelse. Jeg har ikke anset det nødvendigt at betegne mine Kilder, da disse i Hovedsagen maa regnes for at være bekjendte nok, og de desuden som oftest fremgaa af Texten.

Grevinge Præstegaard, April 1889.

Forf.

Indhold.

		Side
I.	Barndoms-Indtryk og Skoleliv	1.
II.	Ungdoms Trængsel og Lykke	26.
III.	Ingemann som dramatisk Digter	59.
IV.	Udflugt i den store Verden og Hjemkomst	83.
V.	I det lille og det større Hjem	117.
VI.	Nye Tider	149.
VII.	Foran den hemmelighedsfulde Port	177.
VIII.	Slutning	203.

I.

Barndoms-Indtryk og Skoleliv.

1789—1806.

Blandt vore Digtere i dette Aarhundredes første Halvdel findes der ikke saa faa, der ere udgaaede fra Landsby-Præstegaarde. Dette er næppe ganske tilfældigt. Livet i en Præstegaard var i sin Tid ofte vel skikket til at vække det poetiske i et Menneske, særlig i Barndomsdagene. Man levede saa at sige i Naturens Skjød og stod i nær Forbindelse med Folkelivet, saaledes som det ytrede sig gjennem Bønderne, der havde bevaret saa meget af gammeldags Sæd og Skik; samtidigt stod Præstegaarden i Samkvem med den dannede Verden, hvor Tidens aandelige Strømninger altid i nogen Maade gav sig til Kjende. Endelig levede man i et nært sammensluttet Familieliv, der ikke saa sjældent havde en hel Del af Idyllens Karaktér.

Et saadant Præstegaardsliv findes der langt mindre af i vore Dage. Er Naturen end den samme, saa er Menneskelivet nu anderledes; alt er mere præget af en urolig Higen efter at opfylde de mange Krav, som Tiden fører med sig, baade aandelige og materielle. Folkeliv i Ordets ældre Betydning er der kun lidet tilbage af, alt er bleven mere nivelleret.

Den sidste Del af forrige og Begyndelsen af dette Aarhundrede var især Præstegaards-Idyllens Tid. Dette

stod i Forbindelse med den da herskende Rationalisme. Hvor meget ondt der end med en vis Ret kan siges om hin Tids Aand, adskilligt godt førte den med sig, og dertil hørte blandt andet, at den havde opladt Sans for et fredeligt, kjærligt Liv i Hjemmet i god Forstaaelse med Omverdenen, baade Mennesker og Natur. I mangen en Præstegaard levedes der et skjønt Familieliv, og Forholdet mellem Præst og Sognemenighed var ofte som en Faders til sine Børn; ikke at tale om de mangfoldige Steder, hvor man med en øm Haand plejede og opelskede alt det smukke, som Naturen kunde byde i Have, Mark og Skov.

Tre af vore betydeligste Digtere ere udgaaede fra Præstehjem i Slutningen af forrige Aarhundrede, alle fødte i Firserne, nemlig Sten Blicher, Grundtvig og Ingemann. Det er ikke vanskeligt at paavise, hvilken Indflydelse Barndomslivet i de landlige Hjem har havt for hver af dem, hvorledes det har paatrykt dem et Præg, som fulgte dem hele Livet. Det mærkes paa dem alle — ogsaa paa Blicher, skjøndt mindst — at de vare Præstesønner, de have alle et opladt Øje for Folkelivet, en Sans for det jævne og ligefremme, en vis Kjærlighed til det ejendommeligt danske og til Naturen, som stiller dem i Modsætning til de Digtere, der ere ægte Hovedstadsbørn.

Ingemann kom til Verden d. 28de Maj 1789 i Thorkildstrup Præstegaard paa Falster, en god Mil fra Stubbekjøbing. Naturen her er ikke storslaaet, men venlig og smilende; de levende Hegn langs Vejene, de frugtbare Marker, smaa Lunde eller store Skove give Landskabet Præg. Faderen Søren Ingemann hørte til det Slægtled, hvis Ungdom faldt i Femte Frederiks Dage, da Rationalismen endnu var ganske spagfærdig, og han var ikke videre paavirket af den med Hensyn til Tro. Til Thorkildstrup var han kommet 1774, og han var Præst dér i 25 Aar, i en Aarrække tillige Provst. Det var en høj, ærefrygtindgydende Skikkelse, en nidkjær og agtet Præst, men tillige en hjærtelig og ofte spøgefuld Mand.

Besad han end ikke nogen fremragende Begavelse, saa havde han til Gjengjæld saadanne solide Egenskaber, der i Virkeligheden tynge bedst i Vægtskaalen, han var en Hyrde for sin Menighed og en sand Fader for sin talrige Børneflok, 5 Sønner og 4 Døtre, af hvilke den vordende Digter Bernhard Severin var den yngste. Skjønt Faderen var en troende Mand, paatrykte han dog ikke Huslivet noget ydre kristeligt Præg; det var Datiden kommet langt bort fra, og man fandt næppe daglig Familieandagt hos andre Folk end dem, der stod i Forbindelse med Hernhuterne. Men naar det gjaldt, kunde Provst Ingemann godt aflægge en Bekjendelse; den lille Bernhard glemte aldrig siden, hvad Faderen engang udtalte i en Kreds i Hjemmet til sin egen ældste Søn, som var Student og som paastod, at man ikke kunde anse Jesus for at have været andet og mere end en stor Mand. Faderen rejste sig op, og med den Kraft, som Smerten over disse Ord gav ham, udbrød han bevæget: „Den som fornægter Kristi Guddom, han fornægter Kristendommen!“ Naar et 8—9 Aars Barn kunde modtage et uudsletteligt Indtryk af disse Ord, da har der været Kraft i denne Bekjendelse, og den blev til Velsignelse baade for ham og for den, hvem Ordene nærmest vare rettede til.

Der var det smukkeste Forhold mellem Fader og Børn; han var en blød Mand og tog Børnene med det gode. Bernhard lærte sit første Latin paa Faderens Knæ under Skjæmt og Løjer, og glad var den lille Dreng, naar han fik Lov til at tage Fader i Haanden og følge ham i Have eller Mark; der fandt da tit fornøjelige Samtaler Sted baade om de smaa og de store Ting, hvorved mange gode Sædekorn bleve nedlagte i Barnehjærtet.

„Faa er som Fader — ingen som Moder!“ siger det gamle Ord, og det gjaldt ogsaa her. Ingemann har havt en yndig, velsignet Moder, og han havde den Lykke at leve daglig sammen med hende næsten en Snes Aar, medens Samlivet med Faderen kun blev den halve Tid.

Ingen, tør man nok sige, har havt saadan Indflydelse paa hele Digterens Liv som hun. Hun var hans bedste Ven, hans Hjærtes fortrolige, Gjenstand for hans Beundring, ja han var barnlig forelsket i hende. Birgitte Svane var hendes Pigenavn; hun var 16 Aar yngre end sin Mand. Det var en lys, venlig Dagmarskikkelse med smaa, fine Ansigtstræk, smukt brunt Haar uden Pudder. Hun var glad i Sindet, saa' alt fra den lyse Side, var en af de lykkelige Sjæle, „der har bevaret det usynlige Guldæble“. Naar Digterens Tanker siden søgte tilbage til Mindet om hende, stod hun i Solglans for ham:

Det første, jeg mindes, fra jeg i Kurven laa,
det var to brune Øjne, som ind i mine saa',
det var saa hvid en Pande, det var saa fin en Kind
og derom brune Lokker ret som et Silkespind.

Hun spillede paa Fløjte, og disse blide Toner fulgte Digteren hele Livet igjennem; de klang for ham, da han lod Reinald Underbarn blæse i Skovhornet, og da han paa sine gamle Dage lod Anton i „Landsbybørnene“ drage ud i Verden og vinde Konstnerære med sin Fløjte.

For denne Moder udgjød den lille Bernhard sine Glæder og Sorger; ved hendes Smil blev han glad, ved hendes Ansigts Skyer blev han bedrøvet, og som et Pant paa hendes Kjærlighed fik han om Aftenen et Æble med i sin Seng. Havde han bedet hende om Forladelse for en eller anden Forseelse, og han saa ikke syntes, at hendes Ansigt var mildt nok imod ham, da gik Drengen gjærne ind i et mørkt Aflukke, der blev brugt til at gjemme Sand i, og rugede dér alene over sin Sorg.

Det var jo ikke saa underligt, at Bernhard som yngste Barn kom til at staa Moderen nærmest, men han lignede hende ogsaa i Karaktér, og i Aarenes Løb dannedes han uvilkaarligt efter hende, som han elskede saa højt.

I Præstegaarden levede der ogsaa to ældre Kvinder, Mormoderen, som var Enke efter en Skibskaptein, og

hendes Søster, der gik under Navnet Moster Marie. Begge disse gjorde hver paa sin Maade et stærkt Indtryk paa den vordende Digter. Mormoderen eller Grandmama, som hun benævnedes, var en velhavende Kone, der blandt andet ejede Thorkildstrup Kirke; man mærkede, at hun stammede fra en Tid, da alt skulde gaa stivt og ceremonielt til, thi hun optraadte med en Værdighed, som aldeles imponerede Børnene. Først ved Middagsbordet viste hun sig for Familien, og en Lænestol stod beredt for hende ved Husfaderens Side; som en Dronning tronede hun da i Kredsen, Børnene vare meget stille og artige i hendes Nærværelse, Forældrene beviste hende stor Respekt. Men endnu mere Ærefrygt maatte hun indgyde, naar hun stundom i sin store Karet med fire, ja undertiden sex Heste for tog ud paa Herregaardsvisit; det var ligefrem opløftende for Børnene. Og hvor mærkeligt var der ikke i Grandmamas Værelser; dér saa' slet ikke ud som andre Steder, men der var noget fremmed og fint over dem. Her vare kinesiske Sager i Mængde, baade Borde og Skabe, Vaser og Billeder, altsammen Minder fra den afdøde Mands lange Rejser. Her var en Gibsfigur i menneskelig Størrelse, forestillende hendes Søn i stiv Stads med pudret Haar, Kjole, Atlaskes Vest, Knæbuxer, hvide Silkestrømper, Hat under Armen, kort sagt en Figur ligesom taget ud af et Panoptikon. Disse Værelser vare som en hemmelighedsfuld Verden for sig selv; her var tyst og stille med Tæppe for Døren og Tæppe paa Gulvet, noget som dengang kun sjældent saa's. Om Sommeren kom andre af Bedstemoderens Herligheder frem for Dagen, kinesiske Havestole af Porcellæn og en stor Kineserinde af Pap, der undertiden stilledes ud i Haven og i Frastand tog sig saa levende og fornem ud, at hun ved Lejlighed blev ærbødigt hilset af en forbifarende, som om det var en virkelig Dame.

Moster Marie var paa en ganske anden Maade end Bedstemoderen en ejendommelig Person. Hun var rank og mager, hendes Ansigtstræk røbede en fordums

stor Skjønhed. Hun var sin ældre Søsters og forresten hele Husets tjenende Aand, en kjærlig Veninde af hele Børneflokken, et opofrende Menneske, der kunde vaage over de syge og gaa til Haande med alt. Men undertiden ligesom forsvandt hun af Synskredsen; da havde Tungsind lagt sig over hendes Sjæl, og hun forblev stundom en hel Maaned i Sengen. Mørke Minder fra hendes yngre Dage stormede da ind paa hende. Hun havde været gift med en Enkemand, der ganske havde fortryllet hendes Hjærte; men kun en kort Tid varede Glæden, thi snart gjorde hun saa rystende Opdagelser om ham, at hun med Gru var flygtet fra ham og aldrig saa' ham mere. Dunkle Rygter, der naaede til Børnene, meldte om, at Manden havde været en Slags Rolf Blaaskjæg.

I hvilken Grad saadanne to Kvindeskikkelser som Grandmama og Moster Marie maatte indpræge sig i en levende og modtagelig Barnefantasi som Bernhard Ingemanns, kan man let forestille sig. Bedstemoderen stod for ham som en Dronning, men det tungsindige og hemmelighedsfulde ved Moster Marie aabnede ham Indblik i en Verden, vidt forskjellig fra den lyse og venlige, han ellers daglig havde for sig, en Verden med Dunkelheder og Rædsel.

Den store Børneflok, som havde sit Hjem under Præstegaardens Tag — ialt 8, da en Datter tidlig var død — udgjorde, som man kan tænke sig, Husets egentlige Midtpunkt. Blandt disse Børn, der alle vare livlige og vakre, vare de to ældste Sønner Søren og Svane Latinere, og da de vare en halv Snes Aar ældre end Bernhard, kunde de ikke være hans Legekammerater; han saa' dem i sin Opvæxt mest kun i Ferierne, naar de kom hjem, men nærede Beundring for dem begge. Søren blev Student 1794, og han var et ædelt, varmtfølende ungt Menneske; blev han end en lille Tid smittet af den rationalistiske Tidsaand, kom han dog snart igjen ud af dens Favntag og blev en alvorlig, from Præst. Han omfattede altid sin mindste Broder med megen Kjær-

lighed og var en trofast Støtte for ham efter Faderens Død. Svane Ingemann blev ogsaa Student, men gik saa til Handelen; han var Husets oplivende Aand, bragte altid Munterhed og Løjer med sig og var tillige et dygtigt og snildt Hoved. De to mindre Brødre og nogle af Søstrene vare ikke saa meget ældre end Bernhard, at de nok kunde være hans Kammerater; den yngste Søster Nikoline udmærkede sig ved sin Skjønhed og blev tidlig Gjenstand for de unge Kavallerers varme Hyldest.

„Saa stille Dagene paa Landet gaa“, men netop denne Stilhed har sin ejendommelige Ynde. Da Ingemann paa sine gamle Dage skildrede sin Barnsdomstid, steg Mindet om denne Stilhed kvægende frem for hans Sjæl. Han kjendte, ligesom Grundtvig, den underlige Følelse af Tryghed og Fred i Landsbyen, „hvor det høres trindt, naar Barnet græder og inddysses blidt ved Vuggesang“ og den Stemning, der kan lægge sig over Sjælen, naar Aftenklokken ringer fra Kirketaarnet. Anskueligst stiller han en Vinterdag frem for os. Sneen ligger i Gaarden og paa Tagene, man hører en blandet Lyd af Folkenes Træsko, af Hundenes Gjøen, Duernes Kurren paa Taget, Hønsenes Klukken og af Plejlernes taktfaste Slag paa Logulvet. I den kolde Morgenstund samles Familien i Dagligstuen; det buldrer lystigt i Kakkelovnen, Ruderne ere endnu frosne, men man aander et Kighul for at se ud i Gaarden; paa Bordet synger Themaskinen lystigt, og snart sidde store og smaa og gjøre sig til gode ved den varme Drik. Derefter skilles man for hver at gaa til sin Gjerning, Faderen til sit Studerekammer, der ligger fjærnet fra Støjen bag ved Storstuen, de fleste Børn ile op ad Trappen til Kvisten ovenpaa, hvor Huslæreren holder Skole, Moderen og en af Døtrene sætte Rokkehjulene i Gang i Dagligstuen, Husjomfruen iler ud i Kjøkkenet, og endelig den mindste Purk, lille Bernhard, bliver i Dagligstuen og fordriver Tiden med Spilopper, saasom at standse Rokkehjulet. Om Middagen samles man saa atter om Bordet, en talrig Skare, denne Gang

forøget med den dronningeagtige Bedstemoder i sin Lænestol. Eftermiddagen bringer vinterlige Glæder for Børnene ude i det frie, og den hyggelige Aften samler igjen store og smaa; maaske tager Faderen eller Huslæreren Violinen frem og spiller Melodier af „Høstgildet" og „Peters Bryllup", eller en af dem læser højt i Campes „Robinson" eller i „Hallos lykkelige Aften", medens et Par af Børnene og deriblandt allersnarest lille Bernhard ere smuttede ned i Folkestuen for der at høre Kokkepigen fortælle Æventyr og Spøgelsehistorier, som de kjende saa godt, men dog aldrig kunne blive kjed af.

Saaledes kunde en Vinterdag gaa, og den var maaske Blomsten i det daglige Præstegaardsliv. Men ellers var en Sommerdag just heller ikke at foragte, naar Haven stod i sit fulde Flor, naar de grønne Piletræer bøjede deres Grene ud over Vejen, naar Gundsemagle Skov vinkede med sine Skygger. Medens de ældre tage Plads paa de kinesiske Havestole, er der en dejlig Nøddegang for de unge at sværme i eller til at opføre Lege, ja hele Turneringer med Kæppe i, navnlig naar der er Besøg af Drenge fra Omegnen. Og saa er der en „Grønbakke" og dejlige Frugttræer og meget, meget mere, Heste, der rides til Vands, Høstvogne, der rulle ud i Marken, Ungdomslatter og Spøg, uskyldig Barneglæde, lige til den lille Bernhards stille Sværmeri for Sneglen, der vandrer med Hus paa Ryg, dette smukke snoede Hus, som han mente, at ikke engang hans snilde Broder Svane kunde gjøre Magen til.

Ja, det var lykkelige Tider, og Bernhard var en lille, lykkelig Dreng. Han havde dengang lyst Haar, milde og kloge Øjne, fine Ansigtstræk. Blidt var hans Sind, og ømt var Hjærtet hos „Moders mindste Dreng". Og from var han; saa højt som han elskede Fader og Moder, saa elskede han den store Fader deroppe i den dejlige blaa Himmel højt over alle de gyldne Stjærner. Han kjendte ikke til den bange Frygt; saa lidt som han nogensinde skjælvede for sine Forældre, saa lidt frygtede han

for Gud; han var hans Ven, til ham betroede han sig ganske, især om Aftenen, naar han laa i sin lille Seng, han talte med ham, og han bad til ham. Lykkelige Digter! Hvad han i Barndommen havde fundet, blev hans Skat for hele Livet; kun faa vare de Skyer, der formørkede det milde Faderaasyn for ham, og med Aarene straalede det klarere og klarere for ham, saa at naar hans Morgenstund i Livet var som Guld, saa kyssede ogsaa Aftenrøden i hans Alderdom ham med Guld i Mund!

Men eftersom Drengen voxede til, saa voxede ogsaa hans Omverden ud over Præstegaardens Grænser. Hvor broget og mangfoldigt rørte sig ikke Livet om ham! Der var nu Egnens andre Præstefolk, som man jævnlig kom sammen med. I Gunslev boede Præsten D. N. Blicher, en Mand, der i hele sin Holdning bar Vidne om, at han havde færdedes paa højere Steder, da han i sine yngre Dage havde været Huslærer hos den bekjendte Grev A. G. Moltke til Bregentved og hos Grev Schak i Sorø, men forøvrigt var en ligesaa nidkjær som begavet Præst. Det var nok værdt at komme i hans dejlige Have, og der var en hel jævnaldrende Børneflok at more sig med; navnlig var Sønnen Hans Jakob paa samme Alder som Bernhard Ingemann, og de vare rigtig gode Venner. Han blev siden Overlærer i Nykjøbing. Datteren Elisabeth, som var knap to Aar ældre, blev N. F. S. Grundtvigs Hustru. I Riserup Præstegaard boede den fromme og dygtige Pastor H. C. Glahn, som forhen havde været Præst baade i Grønland og i Norge og som var Professor i Grønlandsk. Med sin Hustru, en Datter af Povl Egede, havde han 8 Børn, hvoraf Tønne, der siden blev Officér, var kun et Aar ældre end Ingemann og ligeledes hans gode Ven og Kammerat. Disse Præstefamilier holdt tæt sammen med den Ingemannske, og de tre Sjælehyrder udgjorde et værdigt Trekløver, men udenfor denne Kreds gik Omgangen sjældnere for sig, thi de andre Præster omkring dem vare af en anden Slags og vare mere fryg-

tede end elskede paa Grund af deres Stridbarhed. Blandt dem var den gamle Magister Biering i Aastrup mest bekjendt blandt Folk paa Grund af sine mange Processer og sine mange Børn. Den navnkundigste af hans Processer var den, som udspandt sig af, at han i en Juleprædiken havde sammenlignet det gode Højtidsoffer med den tiltagende, det daarlige med den aftagende Maane. Han havde 15 Børn, og det er ham, Ingemann mener, naar han skriver om den lille, livlige Præst, der sværmede for tidlige Ægteskaber og derfor lod sine Sønner gifte sig jo før, jo hellere, og saa beholdt dem med deres Familie hos sig i Præstegaarden, hvor hans største Fornøjelse var at spille op til Dans for Børn og Børnebørn paa sin Violin. Man ser heraf, at Ingemann har bevaret Indtryk af denne mærkelige Familie.

Til den Omverden, som stærkest maatte fængsle den opvoxende Dreng, hørte Bønderne, der jo stod i saa nær Forbindelse med Præstegaarden. Hvilken stor Forskjel var der ikke paa Datidens og Nutidens Bønder, hvis man overhovedet endnu tør bruge Benævnelsen „Bønder“. Trods alle virkelige og indbildte Tryk, som dengang endnu kunde hvile paa Bondestanden, hvilket i forrige Aarhundredes Slutning nærmest bestod i, at de gamle Baand ikke vare helt løsnede, men dog godt i Færd dermed, saa førte Bønderne mange Steder et helt friskt og fornøjeligt Liv. Forkuelse og Trældomsaand mærkedes kun lidet i hin Egn paa Falster, og der var en jævn Velstand. Forholdet mellem Præst og Menighed var godt, og det kom da ogsaa Børnene tilgode. Naar Konfirmanderne kom i Præstegaarden, gjorde de sig en Fornøjelse af at medbringe Æbler til Præstens Børn, og til dagligt Brug har det i det hele ikke manglet paa jævnligt Samkvem. Men naturligvis var det fornøjeligst ved saadanne Lejligheder, hvor Bønderne samledes til Fest; mange gamle og smukke Folkeskikke havde dengang endnu vedligeholdt sig. Sommer-i-Byfesten var især Glanspunktet. Hvor maatte det ikke være opløftende for en

livlig Dreng, naar den skjønne Aarstid kom, naar Skoven grønnedes og Fuglene sang, at se Pigerne i Optog drage ud med en Fane, som de havde pyntet med flagrende Baand, Silketørklæder og Kranse, plante den paa en Høj og indvie den med Ringdans. Og et stolt Skue var det den næste Dag at se hele den store Rytterskare af Bønderkarle med Fanen i Spidsen, alle udpyntede og smykkede med Majgrene, drage hen ad Vejene, medens Musiken spillede op. Ind gik saa Toget i hver en Gaard, hvor Pigerne da bødes til Dans og Karlene beværtedes, medens de gamle Majviser bleve sungne af alle, gamle og unge, stundom med nye indflettede Vers; for nogle Aar siden sang man om den ulykkelige Dronning Mathilde, nu om den gode Kronprins Frederik, Kongens Søn, Folkets Ven. Og hvor fornøjelig var ikke Juletiden for Børnene, naar efter gammel Skik Julebukken, med store Horn paa Hovedet, kom ind i Gaarden og gjorde Løjer, eller naar omvankende Spillemænd med Fiolen, der ellers gjemtes i en Rævebælg paa Ryggen, spillede det nye Aar ind, eller naar Helligtrekongersdrengene, hvoraf den ene var sort, sang for Døre, medens man selv om Aftenen brændte trearmede Lys med Krudtkorn i, der idelig spruttede. Og saa Fastelavn og Høstgilder og meget mere, jo der var rigtignok meget, der kunde fryde de unge Sjæle og oplive deres Fantasi i Modsætning til Nutidens kolde Ensformighed. Om det saa var det daglige Syn af Bønderne, var det mere malerisk end nu, thi man havde ikke lagt de gamle Folkedragter paa Hylden; Mandfolkene i hvide eller røde Kofter med blanke Knapper, Knæbuxer og hvide Strømper, det klædte en rask ung Karl godt, og Kvinderne med deres Huetøj med Buller af Brokade og lange Baand, deres livlige Farver paa Livstykke og Skjørt. Den lille Dreng, der havde alt dette for Øje, fik uden at vide det herved nedlagt i sig et Væld af Kjærlighed til Folkelivet, som han siden med rund Haand øste ud af.

Men ogsaa den store, fjærnere Verden traadte glimt-

vis frem for det modtagelige Barnesind. Halvfemserne var jo en saare bevæget Tid; den franske Revolution, der var født til Verden samtidig med Ingemann, fyldte jo Evropa med Uro og Kamp, saa at det gav Gjenlyd trindt omkring. Omrejsende Gjøglere, der ogsaa gjæstede Falster, førte kronede Trædukker med sig, som højtidelig bleve halshuggede; det var den anskueligste Maade til at gjøre Revolutionens Topmaal, den franske Konges og Dronnings Henrettelse, levende for Folket. Og selv i Præstefamiliernes Selskabskreds kunde man høre Marseillaisen blive sunget. Naar der med de ældste Sønner kom unge Feriegjæster fra Hovedstaden, kunde selv et Barn under 10 Aar, som den lille Bernhard, faa en Følelse af, at det var en bevæget Tid, og at der var noget nyt oppe. De unge tørnede tit sammen med de ældre, de unge vare fyldte af de nye, frie Ideer, de ældre rystede betænkeligt paa Hovedet, og stundom kunde det gaa helt bevæget til. Men alle kunde de mødes i Glæde og Begejstring over Kronprinsen og hans ædle Raadgivere, alle kunde de med Liv istemme Thaarups og andres Sange til deres Pris.

Imidlertid nærmede Ingemann sig det 10de Aar. Han gik i Skole hos de forskjellige Huslærere, som bleve holdte, af hvilke Niels Kristian Spur, theologisk Student, siden forlovet med Søsteren Franciska, især var en dygtig ung Mand. Drengen var flink, havde en hurtig Opfattelse, og hans bløde og føjelige Sind gjorde al Strenghed unødvendig. Et af de Fag, som mest fængslede ham, var Fædrelandets Historie, betegnende nok for hans senere Liv. Han var forøvrigt munter, oplagt til Spøg og Løjer, havde Lyst til at spille de ældre Puds, naar han kunde komme afsted dermed. En Gang var det Faderens Fødselsdag, der var mange fremmede, der blev spillet og danset; Broderen Svane og Søsteren Nikoline sværmede hver med sin hemmeligt elskede. Til Slutning blev der afbrændt et dejligt Fyrværkeri i Haven. Gjæsterne tog bort, de forlovede Par vilde benytte Fade-

rens glade Stemning og stod just i Begreb med at bede ham om Samtykke til deres Forening, da Bernhard listede sig ind i Stuen med en uafbrændt Raket, som han havde fundet, og stak den i Lyset for at forskrække og fryde ved det drabelige Knald, den vilde give. Heldigvis blev man opmærksom paa det, Raketten blev revet ud af hans Haand, almindelig Forfærdelse ved Tanken om den mulige Ulykke! Men det gunstige Øjeblik var med det samme tabt for de elskende Par, Velsignelsen af Faderen fik de ikke, og Ingemann bemærker i sin Skildring af dette, at der blev heller ingen Velsignelse, men kun Bedrøvelse ud af disse Forlovelser. Han saa' altsaa en hemmelig Styrelse i denne sin Barndoms Ubesindighed.

Men var Drengen saaledes ofte spøgefuld og overgiven, saa var han til andre Tider ganske anderledes. Betegnende for ham er det, at han (ligesom Grundtvig sin Barndom) fandt Behag i at ligge ude i Mark eller Eng og betragte de drivende Skyer eller de forunderlige Skybjærge, der kunde optaarne sig i Synskredsen, hint „Slot i Vesterled, tækket med gyldne Skjolde“, hvor Solen om Aftenen gaar ned bag Rosenskyernes Volde, som han altid siden elskede at betragte, og som han har besunget saa smukt. Men det tunge kunde ogsaa lægge sig over Barnehjærtet, naar der mødte ham noget bittert. Da søgte han gjærne ind i det mørke Sandhul og skjulte sig for hele Verden; han følte Trang til at lukke sig ude fra Lyset og Glæden, han følte en Tilfredsstillelse ved at ligge dér ensom og forladt og ruge over sin Sorg uden at meddele sig til nogen. Og dette fulgte ham siden i Livet; aandeligt talt trak han sig helst tilbage for Verdens Uvilje og Bitterhed, og de fleste anede ikke, hvad han led, fordi han bar det saa stille, men han havde altid svært ved at forvinde det bitre.

Vi staa nu ved Afslutningen af Ingemanns første Barndomsliv under Faderens og Moderens Vinger i den venlige Præstegaard paa Falster. Men for at medbringe en fuld Forstaaelse af hans Ejendommelighed, maa vi

endnu betone, at et Særkjende hos ham i højere Grad end hos de fleste Børn var en udpræget Sans for Æventyrverdenen, for det vidunderlige og overnaturlige. Hans levende Fantasi gjorde det æventyrlige til Virkelighed og lod Skillevæggen mellem en anden Verden, der var befolket enten med lyse og skjønne eller mørke, grufulde Skikkelser, og denne Verden forsvinde. Men hin drømte Æventyrverden var ham herligere end denne.

Kun henved 11 Aar varede de lykkelige Barndomsdage i Præstegaarden. Mørke Skygger faldt ind over Familien, og det gamle Hjem opløstes. Først døde Bedstemoderen, og det varede ikke længe, inden Faderen fulgte efter hende. Han var 64 Aar, da han paa den sidste Dag i Aaret 1799 døde. Det havde været en sørgelig Julefest, i skjærende Modsætning til de mange tidligere lyse og glade, alle gik stille og beklemte om i Huset, fordi Faderen var saa syg og laa i Febervildelse. Selve Dødsdagen stod siden uudsletteligt indpræget i Ingemanns Hjærte. Lægen var til Stede, og man fik at vide, at der var intet Haab mere; én ad Gangen kom Børnene ind i Sovekammeret for at sige det sidste Farvel. Da den yngste Dreng endelig ogsaa traadte ind, laa Faderen i urolig Feberslummer; det grædende Barn stillede sig ved Siden af Sengen. Da fo'r Faderen paa én Gang op, greb ham fast i Armen og raabte: Af „Vejen fra Rælingen, Dreng!“ Mangen Gang siden i Livet lød disse Ord for Ingemann; de fik Betydning for ham som en Advarsel fra den døende Fader. Et Øjeblik efter svandt Feberfantasien, hans Aasyn blev klart, og med den gamle Simeons Ord: „Herre, nu lader du din Tjener fare i Fred!“ sov Faderen ind.

Jordefærden var forbi, i lange Sørgekapper efter Tidens Skik havde Sønnerne med den store Skare fulgt den elskede Fader til hans sidste Hvilested under Gulvet i Thorkildstrup Kirke. Og nu forestod Opbrudet fra Barndomshjemmet. Den nye Præst, som blev kaldet, var Grundtvigs ældre Broder Otto. Henimod Naadensaarets

Slutning i Efteraaret 1800 forlod Familien Præstegaarden; ved Afskeden lagde den værdige Pastor Glahn sin Haand paa den lille Bernhards Hoved og sagde: „Lad mig se, du gjør din Moder Glæde, min Dreng!“ og disse simple Ord gjemte han dybt i sit bløde Barnehjærte.

Det meste af Familiens Indbo var solgt. I en Sejlbaad forlod man Falster, der gjemte saa mange dyrebare Minder, og drog den uvisse Fremtid i Møde. Billedet af den korte Sejlads over til Sjælland stod siden saa lyslevende for Digteren. Paa en Kuffert sad Moderen med det fine, blege Ansigt; alle tre Døtre, et Par af Sønnerne og Moster Marie vare med i Baaden, som ellers var opfyldt med Bylter, Sengklæder og andre af deres Sager. I Førstningen var Drengen grebet af dyb Vemod, men alt eftersom Baaden fo'r hen over de brusende Bølger og Falsters Kyst svandt bort fra Øjet, medens Sjælland dukkede mere og mere frem, syntes en ny og smilende Fremtid at vinke ham. Stakket er Barnesorgen! Saa kom man i Land i Sjælland, hvor Ingemanns Hjem skulde være i næsten 62 Aar lige til hans Død. Men det nuværende Maal var Slagelse, hvor Moderen vilde opslaa sin Bopæl, navnlig fordi der var en Latinskole, som hendes yngste Søn skulde gaa i. Skolen var vel udstyret med Stipendier, og det havde megen Betydning nu, da Kaarene vare smaa. Hun havde sin saare beskedne Pension og en lille Formue at leve af.

Det blev et ganske andet Liv, som nu oprandt, og Forandringen var alt andet end glædelig. Den frie Omtumlen i Have, Mark og Skov, hele det rummelige, sorgfrie Liv var forbi; Familien maatte knibe sig sammen i en lille Lejlighed, siden flyttede den endog hen i en endnu mindre i en meget tarvelig Sidegade. Det blev en Kamp for Tilværelsen; de smaa Indtægter kunde ikke slaa til, uagtet de ældre Drenge snart bleve anbragte i Handelslære. Et uventet Besøg kunde stundom bringe Moderen i Forlegenhed, og der maatte tages op af den lille Formue. Men hun tabte aldrig Modet og kæmpede

uforsagt; hun forstod at lave en Slags god Vineddike, fik indrettet sig et lille Bryggeri dertil i Huset og tjente derved en god Hjælpeskilling.

Slagelse var ikke nogen fornøjelig By. Den mangler jo det, som er de fleste danske Kjøbstæders bedste Herlighed, nemlig Havet; Omegnen er heller ikke storslaaet. Byen havde dengang kun 1700 Indbyggere. Ikke engang Fortids Minder ejer den af nogen Betydning. Der var derfor intet i den, som kunde højne Livet for en aandelig opvakt Dreng. En Snes Aar tidligere gik Baggesen i Skole her og en Snes Aar senere H. C. Andersen, men ingen af dem fik lyse Indtryk af Livet i Slagelse; det gjorde Ingemann heller ikke, men for ham gik Tiden dog langt bedre end for dem, fordi han havde sit Hjem i Byen, hvad ingen af de andre havde.

I Efteraaret 1800, paa samme Tid som Grundtvig blev Student, begyndte Ingemanns Skolegang. Slagelse Skole hørte ikke til de særlig gode, om end den heller ikke var af de daarligste. Rektor Wøldike, som ellers var en duelig Mand, var svag og ængstelig for sit Helbred, saa han kom aldrig ud af sin Stue, hvor han læste med Eleverne af øverste Klasse, Mesterlektianerne. Naturligvis virkede denne Mangel paa Tilsyn med Skolegjerningen meget skadeligt, og de andre Lærere kunde te sig omtrent, som de selv vilde. Konrektoren, Magister Gottschalch, var en stiv Pedant med pudsige Manerer; ham kunde de store Fyre i Mesterlektien, hvor han udelukkende læste, jage hjem ved at rulle med Stene paa Loftet; han troede da, at det var Tordenvejr, hvorfor han havde en panisk Skræk, saa han ikke turde blive paa Skolen. Om Hverdagen var han altid klædt i gult fra Taa til Top. Hans Afhandling til Magistergraden havde været en Undersøgelse af, hvorvidt Fluernes Surren kommer fra Maven eller fra Vingerne.

Men det var ikke med Rektor eller Konrektor, den lille Ingemann særlig havde at gjøre, thi der var en lang Vej for ham, inden han kunde naa' indenfor Mesterlektiens

Vægge. Der var ialt 3 Klasser, og han kom ind i den nederste, hvis Hører var en yngre, ganske flink Mand ved Navn Snitker. Det var en mørk Regnvejrsdag, da Ingemann første Gang betraadte Slagelse Skole, hvis Bænke han i 6 Aar skulde slide. Bygningen saa' ikke meget indbydende ud. Den laa paa St. Mikkels Kirkegaard, og med sine to Alen tykke Mure, sin gammeldags lave, runde Dør havde den noget fængselsagtigt ved sig. Det venligste var to store Lindetræer udenfor. Foruden Mesterlektien i den ene Ende af Bygningen var der kun én stor Skolestue, der rummede begge de lavere Klasser, der kaldtes 3die og 4de Lektie. Gulvet var af Mursten, kun en Række Fliser betegnede Grænsen mellem de to Klasser; Bænkene vare fastgjorte langs Væggene med smalle Egetræsborde foran. En vældig Kakkelovn opvarmede hele Skolen, og Disciplene fyrede trolig i den med store Brændestykker; Ovnen var prydet paa Forsiden med en Afstøbning af Kong David, og deres Maal var at fyre saa skrapt, at de kunde bringe hans Næse i en rødglødende Tilstand.

Da Ingemann betraadte Skolen første Gang, følte den stille Dreng fra Landet sig, som om han pludselig var dumpet ned i en Flok vilde. Hørerne vare ikke komne endnu, saa at de kunde tumle sig ugenert; der var et øredøvende Spektakel, de store væltede om med de smaa og pryglede dem lystigt med Tampe eller Ris. Man ser, at det gik efter Ordet: som de gamle sjunge, saa pippe de unge! De Prygl, man saa ofte fik af Lærerne dengang, lod de større Disciple gaa videre til de smaa! Men da en udsat Skildvagt meldte, at nu kom Høreren, blev der Ro.

Der var en betydelig Forskjel paa de to Klasser, som i broderlig Forening befandt sig i samme Rum; Ingemanns Klasse var ret talrig, den anden bestod kun af et Par Drenge, af hvilke den ene var den senere saa bekjendte kgl. Skuespiller C. N. Rosenkilde, hvis Fader var Bogbinder i Slagelse, og som var 3 Aar ældre end

Ingemann. Undervisningen var ganske vist efter Nutidsbegreber tarvelig, og alt. gik væsentlig ud paa at fylde Hukommelsen; Prygl i forskjellige Former var altid tilrede for de dovne eller for Spilopmagerne, men en flink og skikkelig Dreng kunde nok undgaa dem, og Ingemann gik Skolen igjennem uden at forulempes deraf en eneste Gang. I det hele taget blev Skoletiden ikke mørk og tung for ham. Det sværeste var at lære de mange Remser udenad hjemme, men han var flittig og ihærdig; trolig stod han ved Vinduet og indprændede sig Kalls Verdenshistorie, Badens latinske Grammatik og hvad de andre Lærebøger nu hed, og naar han saa den næste Dag i Skolen igjen havde afleveret sin Udenadslærdom, saa var, som han siger, alting let og lystigt og Skoletiden netop den fornøjeligste Del af Dagen. 3 Timer om Formiddagen og 2 Timer om Eftermiddagen varede den, men Disciplene mødte gjærne en Time før Tiden for at lege med hverandre, og det var der ingen, der tog dem ilde op.

En særlig Fornøjelse for Ingemann og hans Klassekammerater var Udsigten over til deres Gjenboer hinsides Fliserækken, den lille saa kaldte fjerde Lektie. Det traf sig nemlig saaledes, at baade Høreren og Disciplene i lige Grad afgav Stof til Morskab. Høreren Hr. Høffding var en gammelagtig, saare godmodig Mand med et langt, askegraat Ansigt, i en lang graa Frakke, Knæbuxer, høje Støvler, der faldt i det rødlige, paa Hovedet en Piskeparyk, der sad noget forpjusket. Hans Stemme lød hul, og han talte altid i en docerende Tone. Rosenkilde, i hvem den vordende komiske Skuespiller stak, kunde ikke bare sig for at drive alskens Løjer med Høreren, hvorved Sidekammeraten trolig hjalp ham, men det hele gik for sig paa en vis godmodig, alt andet end irriterende Maade. Sagen var den, at der bestod et virkeligt Hengivenhedsforhold mellem Rosenkilde og den gamle ugifte Lærer, der havde taget sig af den fattige Dreng, faaet ham ind i Latinskolen og i flere Aar brugte ham til at gaa sig til

Haande. De Løjer, der bleve drevne, maa baade Drenge og Lærer som oftest have taget som et Kryderi paa det ensformige Skoleliv. Efter Nutidsforhold lyder det rigtignok mærkeligt, naar man hører, at det kunde gaa saa vidt, at midt under Læsningen af Klassikerne, medens Høffding sad henkastet i det store Katheder med Ryggen halvt mod sine Disciple, først den ene af disse kunde liste ud af Klassen, dernæst ogsaa den anden, som netop blev hørt i sin Lektie, og medens Høffding endnu sad og ventede paa Svar og i Ærgrelse over intet at faa holdt en Formaningstale, begge Springfyrene imidlertid sad oppe i Toppen af Lindetræerne. Alt dette gik da for sig i samme Rum, hvor den anden Klasse sad, uden at Læreren dér fandt sig beføjet til at blande sig deri, og Høffding maatte selv ud for at oplede sine Drenge og efter lang Parlamentering om Straffens Størrelse tilsidst faa dem ind igjen. Men disse Straffe, som ikke blot ved denne Lejlighed, men idelig bleve tildelte de kaade Spilopmagere, formaaede ingenlunde at skræmme dem, thi de vare af samme godmodige Art som alt andet. Eller hvad skal man sige til, at Hr. Høffding kunde give Drengene fri, før Skoletiden var til Ende, paa en Maade som denne: Rosenkilde, den Gavtyv, siger: „Maa jeg ikke være saa dristig at spørge Hr. Høffding, hvad det var for en af de græske Filosofer, der lo sig ihjæl ved at se et Æsel æde Figner?“ — „Det var — ja, det var ingen Filosof, Dreng, det var en Poet; han hed — — aa, kan du gaa over til Ernsts og faa mig en frisk Toskillingskringle, og lad det saa være godt for i Dag!“ Men samme Hr. Høffding var ingenlunde blottet for aandelig Sans; han var især glimrende, fortæller Rosenkilde, naar han gik op og ned ad Gulvet og læste op af Ovids Breve fra Pontus, og Drengene saa spurgte ham ud; thi saa var han helt gaaet op i Æmnet. Af Filosofer yndede han mest Epiktet, „han var saadan jævn, ligefrem og har nok været en møjed honnet Mand efter hans Ord at dømme.“ Hjemme spillede den gamle, stive og ube-

hjælpelige Hører paa Harpe og gjorde det ikke ilde; han blev helt begejstret, naar Rosenkilde sang hans og Alverdens Yndlingsviser af „Høstgildet“ og slog Strengene dertil med Kraft.

Vi have dvælet saa udførligt ved alt dette, fordi det er betegnende for Tiden og for Skolevæsenet dengang. Hvor er det hele dog ikke naivt og gemytligt! Midt imellem Manglerne, der jo tydeligt nok gabe os i Møde, er der alligevel noget, som gjør godt. Den døde Ensformighed, der er noget af det mest dræbende for de livlige Børn, bliver brudt paa en fornøjelig Maade, og naar det hele kunde ske, som her, med en vis gjensidig Godhed, saa var vist Skaden kun ringe. Og da nu disse Optrin stadig foregik for Ingemanns Øjne og idelig vexlede, saa kunde det ikke undgaas, at de virkede ind paa ham, ikke i Retning af noget slemt, men saaledes, at derved vaktes en Sans for det komiske, en levende Opfattelse af pudsige Situationer, som siden ofte fremtræder i hans Digtning. Han har selv ført Beviset herfor ved endnu paa sine ældste Dage med Liv og Lune at drage disse Barndomsminder frem, om end hans levende Fantasi hist og her imod hans Vilje kan have sat vel stærke Farver derpaa. Og at Ingemann ingenlunde med Misfornøjelse saa' tilbage paa sin Skolegang i Slagelse, ser man af hans egne Ord: „Skulde han have gjennemgaaet, hvad man senere kaldte en udmærket Forskole med en forskjellig Lærer i hver Time og med lige Flid, Alvor og Orden i 6 daglige Skoletimer, var han upaatvivlelig bleven ødelagt eller dog kuet i sin frie, naturlige Selvudvikling.“ Han mente altsaa, at han for sit Vedkommende var bedst tjent med den gammeldags Skole trods alle dens Mangler.

I 4 Aar gik han i samme Klasse under Hr. Snitkers Vejledning, lige til han kom op i Mesterlektien; det var indrettet saaledes, at Disciplene ikke behøvede at gaa over i Hr. Høffdings Klasse, uagtet denne egentlig var det næste Mellemled, formodentlig paa Grund af denne

Lærers Affældighed. Da Ingemann 1804 tog Afsked med Hr. Snitker, gjorde han det med Taknemlighed over hans Vejledning, som vel ikke havde været udmærket, men dog efter Tidens Maade ret omhyggelig og grundig, ligesom ogsaa et godt Forhold altid havde hersket mellem den flittige Elev og den retsindige Hører. 22 Aar senere tog den samme Lærer Afsked med en anden Discipel, der ligeledes blev Digter, det var H. C. Andersen, og at der ogsaa havde været et venligt Forhold mellem dem, ser man af, at Andersen fik ham til at skrive nogle Mindeord i sin Stambog.

15 Aar gammel rykkede altsaa Ingemann op i Mesterlektien, og samtidig blev han konfirmeret, uden at Præstens rationalistiske Undervisning havde gjort noget opbyggeligt Indtryk paa ham. I sine første Skoleaar i Slagelse havde han endnu fuldt bevaret sin barnlige Tro til Gud og sin daglige Omgang med ham, saa at han trygt vendte sig til ham om alt, ikke mindst med sin daglige Sorg for at faa sine Lektier godt lærte. Og han havde da en levende Fornemmelse af, at Vorherre var hans usynlige Ledsager og Bevarer. Men da han kom ind i Overgangsalderen, gik det Ingemann som saa mangen anden, da begyndte Fornuften at kæmpe med Troen om Herredømmet, de gamle Klassikeres Lærdomme, som han daglig havde for Øje, blev ham nu fatteligere og gjorde Indtryk paa ham. Han begyndte at tiltales af deres Dydslære, især syntes han godt om den stoiske Filosofi med dens alvorlige Stræben efter Sindsro og Taalmodighed i Prøvelser. At konfirmeres netop paa et Tidspunkt, da Barnetroen fordunkledes for ham og han var i Færd med at blive et Stykke af en Filosof, var jo uheldigt; da tilmed Præstens Undervisning ogsaa gik ud paa Moralen, og at Jesus kun var en Sandhedslærer ligesom Sokrates, bestyrkedes han just ikke derved i Kristendom. I saa Henseende delte Ingemann Skjæbne med saa mange før og efter ham; alligevel var der hos ham ikke noget egentligt Brud med Kristentroen, men undgaas kunde det ikke, at han

følte sig mindre glad og frejdig end før, og at han altsaa mærkede, at han havde mistet noget, der tidligere var ham dyrebart.

Var der saaledes noget blegnet for Ingemann i hine Overgangsaar fra Barne- til Ynglingealderen, saa var imidlertid andet kommet frem for ham i Glans, og det var navnlig Fædrelandskjærligheden. Skjærtorsdagskampen 1801, der vakte saa stærkt op i saadanne Ynglinge som Øhlenschlæger og Grundtvig, slog ogsaa tændende ned i den 12aarige Ingemanns Barm. I det lille Slagelse vakte hin Kamp for Fædrelandet en stærk Bevægelse, alle vare grebne, unge og gamle, fine Folk og simple. Og da saa den gjæve Skuespiller Knudsen — han, der siden ved sin utrættelige Virksomhed under Farer og Besvær kunde nedlægge den efter vore Forhold saa store Sum af 287,000 Rdlr. paa Fædrelandets Alter, som han ene Mand havde indhøstet til dem, der led under Krigens Trængsler — da han nu 1801 kom til Slagelse og, i Mangel af bedre Sted, i Kirken sang og deklamerede til Fædrelandets Ære og til Gavn for de faldnes efterladte, hvor var man ikke betaget! Saa glemte selv Skoledrengene deres Barnagtighed, og der kom Alvor over dem; saa kunde ogsaa den lille Bernhard Ingemann føle sig grebet og løftet af Folkets Aand. Og hvor gjorde det ikke Indtryk at se Studenter i Slagelse, der havde klædt sig i Mars' Dragt i disse krigerske Tider, i graa Trøje og Hat med Fjer; det var som en Duft fra den store Skueplads, hvor Krudtrøgen bølgede hen over Sø og Land. Fædrelandssangene trængte sig frem alle Vegne, Idyltiden med „Høstgildet“ og „Peters Bryllup“ syntes nu lille; „den Krans som Fædrelandet gav, den visner ej paa faldne Heltes Grav,“ de Ord hægtede sig fast i Ingemanns Sind, og han følte, at saadan en Krans var værd at vinde. Han fik Øjet opladt for Danmarks Hæder og for dets ædle Sønner, og hvor var han glad, da han paa en Udflugt troede at finde et Mindesmærke over en af disse, hvis Navn han dog ikke kunde tyde

efter Indskriften; og hvor dybt følte han sig ikke saaret i sin Begejstring, da han fik at vide, at det kun var en af de store kongelige Milepæle. Men om end alle de følgende af hans Skoleaar vare Fredens Aar for Danmark og Begejstringen altsaa sagtnede hen, saa blev dog Fædrelandssansen holdt i Live i de bevægede Tider, da Krigsfaklen brændte rundt om i Evropa, og ingen vidste, naar den skulde tænde hos os. Disse Indtryk fik derfor blivende Betydning for Drengen, og siden skulde de paa den haandgribeligste Maade forstærkes.

De sidste Aar, Ingemann tilbragte i Skolen, nemlig i Mesterlektien fra 1804 til 1806, vare ret gunstige for hans Uddannelse. Der var kommet nye, friske Lærerkræfter, Konrektor Gottschalch var død, og den svagelige Rektor havde maattet antage en Vikar; de nye Lærere vare yngre, dygtige Mænd, og alt dette kom Mesterlektien tilgode. Levende Sprog bleve optagne i Undervisningsplanen. Den Mand, som i disse Aar fik mest Betydning for Ingemann, var den ene af disse Lærere, Adjunkt (som det nu kaldtes) Jens Møller. Han var kun 23 Aar gammel og var afgaaet fra Slagelse Skole som Student, 3 Aar før Ingemann kom ind i den. Det var en livlig, opvakt ung Mand med Sans for Historie og de skjønne Videnskaber; han havde allerede vundet Universitetets Guldmedalje for Besvarelsen af en filosofisk Opgave og vandt 1806 Videnskabernes Selskabs for en historisk. Det maa betragtes som en særdeles gunstig Førelse for Ingemann, at han fik Jens Møller til Lærer, og han knyttede sig i høj Grad til ham. Var Møller end ikke nogen dyb Tænker eller i det hele en stor Aand, saa havde han alligevel mange fortræffelige Egenskaber, der særlig kunde komme de unge tilgode. Hans levende Interesse meddelte sig uvilkaarligt til Disciplene, han lukkede Døre op for dem til forskjellige Rum af Videnskabens Tempel, saa de kom til levende Opfattelse af meget i Historien og Litteraturen. Dertil kom ogsaa, at hans Personlighed var tiltrækkende, velvillig og imøde-

kommende. Desværre kjende vi saa lidt til de nærmere Omstændigheder ved Ingemanns Forhold til ham; Digteren naaede ikke saa vidt i Skildringen af sit Liv, at han fik de sidste Aar i Slagelse med, hvilket i høj Grad maa beklages, da man derved savner sikker Vejledning om hans Udvikling i den allerførste Ynglingealder. Det er utvivlsomt, at Jens Møller har øvet en betydelig Indflydelse paa ham, at Ingemann saaledes ved ham har tilegnet sig den lette, flydende Stil i Modersmaalet, som var et Særkjende hos ham fra hans allerførste offentlige Fremtræden, thi Jens Møller var hans Lærer i Dansk. Han har tillige givet ham Stød i poetisk Retning ved at gjøre ham bekjendt med det bedste nyere i den danske Litteratur og noget af den tydske, i hvilket Sprog han ogsaa underviste ham.

Ingemann havde imidlertid udviklet sig paa en ejendommelig Maade. En stille sværmerisk Retning havde mere og mere afløst den friske, naturlige Barnlighed. Dette hidførtes for en stor Del ved de Forhold, han levede under. I Hjemmet var han næsten udelukkende under kvindelig Indflydelse; han havde Moder og Søstre om sig, medens Brødrene vare komne ud i Verden. I Skolen sluttede han sig kun til én Kammerat, Hans Grüner. De havde fundet hinandens Hjærter engang paa „Ætherbjærget“ udenfor Slagelse og vare siden uadskillelige. (Han døde i en ung Alder som Avditør). Den raa Tone, der iøvrigt var herskende mellem Disciplene, tiltalte ikke Ingemanns rene og kvindelig fine Sind. Saare let skræmmedes han tilbage, naar hans Følelser paa en eller anden Maade bleve krænkede, og han tog sig hurtig Verden nær. Han blev mere og mere tilbøjelig til at slutte sig inde med sit eget Tankeliv og give sig hen til Drømme, der førte ham langt bort fra den daglige, tit vistnok trange Virkelighed. Han har selv fortalt, at naar han stod paa sin vante Plads ved Vinduet i Hjemmet for at lære sine Lektier, forvildede hans Blik sig ofte ud til de dejlige Skyer, der sejlede hen over Tagene, eller til

de ilende Trækfugle, og Sjælen fik da Fart og fløj med dem til „ganske anderledes levende Verdener“. Brogede Billeder gik tit forbi hans Sjæleøje, Billeder fra Fortids Dage eller Billeder af mulige Fremtidsdage, ikke blot saadanne, der drejede sig om hans eget Liv, men ogsaa fra det store Liv i Naturens og Menneskenes Verden fra de gamle Tider af og ned gjennem alle kommende Tider. Han holdt af at stirre ind i „Mulighedernes uendelige Tryllerige“, og for hans Aand dannede sig Skikkelser paa lignende Vis, som Skyerne idelig omdannedes for hans ydre Øje.

Dette var Digteraanden, der gjærede inden i ham, og naar man tænker paa, hvorledes hans Fantasi, fra han var lille af, havde dvælet med Behag ved det æventyrlige og hemmelighedsfulde, saa var det nuværende en videre Udvikling deraf. Nu kunde han fæste noget af det, der bevægede hans Sjæl, paa Papiret, og i de sidste Skoleaar bleve saaledes adskillige Digte til, som vi imidlertid ikke kjende nærmere. Han har ogsaa selv fortalt, at mangen Gang, naar han var ene, digtede og sang han højt exalterede Venskabsudgydelser til en Fætter, der var langt i det fjærne, i Vestindien, et Vidne om det stærke Følelsesliv, der rørte sig i ham.

Trods denne mer og mer fremtrædende Retning imod et indesluttet, drømmerigt Sjæleliv, maa vi dog ikke tænke os den 16—17aarige Ingemann som en sygelig Sværmer, der helt lukkede sig ude fra Verden. Ved given Lejlighed kunde han med Liv og Lyst tage Del i ungdommelige Glæder; der var i de Aar en ret levende Selskabelighed i Slagelse blandt Embedsklassen og de bedre stillede Borgere, og skjønt det Ingemannske Hus af gode Grunde ikke kunde tage virksom Del deri, faldt der dog noget af til den vel ansete Familie, saa at baade den vakre Dreng og hans Søstre stundom kom paa Ballerne, og da var han en ivrig Danser. Ved en saadan Lejlighed hændtes det ogsaa, at han blev dødelig forelsket i en smuk ung Dame, og hver Dag lagde han da Vejen til

og fra Skole om ad den Gade, hvor hun boede; bemærkede han da en Dame i Vinduet, hilste han dybt uden at se op. Da imidlertid en Kammerat, der sad ved hans Side i de hebraiske Timer (et frivilligt Fag udenfor den egentlige Skoletid), havde luret ham det af og stadig drillede ham ved at hviske hendes Navn ind i Øret paa ham, tog Ingemann sig dette saa nær, at han tilsidst af denne Grund opgav at læse Hebraisk og gik aldrig mere forbi hendes Vinduer. Herved faar man et lille Indblik i hans følsomme Karakter, der ved given Lejlighed nok kunde give sig Udslag i en Heftighed, som forbavsede hans Omgivelser. Da en Gang en af Brødrene tog en Notebog fra ham, hvori han optegnede sine Tanker, blev han i den Grad ude af sig selv og styrtede sig over Broderen med et saadant Raseri, at den forfærdede Moder mindede ham om dog ikke at efterligne Kain. Saa var han igjen tæmmet.

I Efteraaret 1806 forlod han Slagelse Skole med et hæderligt Vidnesbyrd for at afgaa til Universitetet.

II.

Ungdoms Trængsel og Lykke.

1806—1814.

Ingemann blev Student med 1ste Karaktér og kom til at bo hos en Fru Fugl paa Vandkonsten, hvor hans fordums Lærer og vordende Svoger Spur, der længe havde været theologisk Kandidat, logerede, og de delte da Værelse sammen. Det har været et Gode for den 17aarige Student, der var saa fremmed i den store By, hvor han kun en enkelt Gang før havde været paa et kort Besøg, at kunne støtte sig til den dygtige Svoger. Og snart fandt han ogsaa en jævnaldrende Ven, saaledes som hans Hjærte higede efter; det var Student Karl Luno, et smukt ungt Menneske, et lyst Hoved med et

ligesaa varmt følende Hjærte; oven i Kjøbet delte han hans Interesse for Digtekonsten. De boede skraas overfor hinanden, og naar den ene ønskede Besøg af den anden, satte han Signal i Vinduet. Ingemann læste nu til 2den Examen, hvis første Del (den filologiske) han ogsaa tog næste Foraar, men da hans Hjærte sad i Poesien, undre vi os ikke over at høre, at han mangen Gang gjærne gav Afkald paa sin Middagsmad paa Spisekvarteret og hellere anvendte de 17 Skilling til Hjælp til en Billet til Theatret. Som Skoledreng havde han en Gang sat sin Fod indenfor denne Konstens Helligdom, men Skjæbnens Ironi vilde da, at det Stykke, han fik at se, var Holbergs „11te Juni“, der netop med sin unægtelig raa Tone kun lidet var i Stand til at behage den aandelig fine Dreng. Hvad man paa denne Tid spillede, kunde derimod nok gribe hans ungdommelige Sjæl; det var navnlig Stykker med Spænding og Rædsel: Mænd, der have dræbt deres Koners forrige Ægtefælle, Koner, der bevæge Monarken til Naade for deres Mænd, Fædre, der afsige Sønners Dødsdom, Venner, der gaa i Døden for Venner — Besvimelser og Trommehvirvler! Særlig Lykke gjorde „Elisa Werner“, hvori Forfatteren „harver“ en uskyldig Kones Sjæl ved at give hende to Ægtefæller, den ene en fornem og ædel Mand, den anden et Rasphuslem. Saaledes var Publikums Smag den Gang, og saadan aandelig Føde hentede den sværmeriske Student i Theatret; derimod var der intet af den store Poesi — Øhlenschlæger havde endnu ikke holdt sit Indtog paa Scenen. Dog var der Forandring i Luften; i denne Vinter 1806—7 cirkulerede den nylig digtede „Hakon Jarl“ vel i hundrede Afskrifter i Kjøbenhavn og blev nydt med en Begejstring, der næsten overgik den, hvormed „Aladdin“ kort før var bleven modtaget. Dette nye og mærkelige maatte ogsaa snart træde Ingemann i Møde og fylde hans Sjæl med store Billeder.

Imidlertid fik alle pludselig noget andet at tænke paa ved Englands uventede Overfald af Sjælland i Avgust

1807. De tre Uger fra 17de Avgust til 7de September, i hvilken Tid Kjøbenhavn var indesluttet, kunde nok sætte Sindene i Bevægelse. Først Harme over det røveriske Overfald, saa kjæk Beslutning at værge Staden, modige Udfald i de første 14 Dage, derefter det 3 Nætters Bombardement og tilsidst almindelig Slaphed efter den uhyre forgjæves Anstrengelse. Efter de givne Forhold: Hæren ovre i Holsten, Flaaden utiltaklet i sit Leje, Voldene altfor nær om Byen, maatte det tragiske Drama udvikle sig saaledes. Ingemann var i Kjøbenhavn under alt dette, og da Studenterne, der udgjorde et Korps paa 800 Mand, bleve tagne i Brug, kom den 18aarige, spædlemmede Yngling saaledes uventet til at gjøre Krigstjeneste. Mod og Lyst manglede han ikke, Fædrelandets Sag kunde nok begejstre ham. Studenterkorpset fik Ordre til at møde paa Voldene, saasnart der blev slaaet Generalmarsch; i Udfaldene deltog det ikke. Da det egentlige Bombardement efter Affyringen af nogle Prøveskud om Dagen begyndte i Mørkningen d. 2den Septbr., en yndig mild Sommeraften, slog Timen for Studenterne. Under Trommernes Hvirvel ilede hver til sin forud bestemte Plads; det Kompagni, Ingemann hørte til, stod paa Nørrevold. Det var en svær Ildprøve for de unge Mennesker at staa her Natten igjennem, medens Luften gjennemkrydsedes af Bomber, hvert Øjeblik ventende paa, at Englænderne vilde storme. Naturligvis søgte de at bjærge sig saa godt som muligt, og Faren var da heller ikke saa stor, som den saa' ud til, da næsten alle Bomberne gik langt over dem og først faldt inde i Byen. Men uden Fare var det dog ingenlunde, navnlig paa Nørrevold; her blev 3 Studenter dræbte og 7 saarede, ingen derimod paa Vestervold, og disse Ulykkestilfælde skete netop i Ingemanns Nærhed. To af Studenterne faldt lige tæt ved ham, men langtfra derved at tabe Modet, opflammedes netop hans Kamplyst, saa han ønskede, at Fjenden snart maatte storme, at han kunde hævne sine Kammeraters Fald. Dette skete nu ikke,

Englænderne havde kun i Sinde at ødelægge, ikke at kæmpe, og om Morgenen standsede Beskydningen. Men da det blev lyst, saa' Ingemann tæt ved sig i et Træ en Kappe og et afskudt Ben af en af Kammeraterne. Endelig bleve Studenterne afløste, han ilede udmattet og ør til sit Hjem, som var paa Hjørnet af Fiolstræde og Skidentorvet, og begyndte at gaa op ad Trappen, da en Matrosdreng i det samme raabte: „Hele Huset er gaaet ud, Herre!“ Og nu fik Ingemann først Øjnene rigtig op og saa', at baade det og Nabohusene vare nedbrændte. Dermed havde han ogsaa mistet sine Sager, hvor iblandt baade Digte og Tragedier, saa man ser, at han i den foregaaende Tid havde ofret flittigt til Muserne. Da Bombardementet fortsattes næste Nat, forlangte man ikke Studenternes Tjeneste, og Ingemann gjorde som næsten alle andre, han søgte Ly i en Kjælder, det var ved Gl. Strand; og den tredje, sidste, men uden Sammenligning værste Bombardementsnat, da flere Dele af Byen vare ét Flammehav, og Frue Kirketaarn sank, tilbragte han ude paa Kristianshavn, hvor største Delen af Befolkningen nu søgte hen som det sikreste Sted, og i Trætheden slumrede det unge Menneske ind paa Stenene i en Rulle.

Den 7de September overgav Kjøbenhavn sig. Som det altid gaar ved slige sørgelige Lejligheder, udpegede Rygtet nogle som Forrædere, thi Folket kan ikke forstaa, at de befalende den ene Dag kunne opfordre til frejdig Kamp med Udsigt til et godt Udfald, og kort efter erklære, at alt er tabt. Saa tror det, at der maa stikke noget under, og en stor Del af Harmen vendte sig mod Kommandanten, den gamle hæderlige General Peymann. Matroserne, som vare mest krænkede i deres Fædrelandskjærlighed, fordi Flaaden nu skulde udleveres til Fjenden, kunde vel nok have Lyst til at lade nogle af Landhærens Befalingsmænd, som efter deres Mening havde gjort deres Sager saa slet, bøde derfor. Man frygtede, at de vilde storme Hotel d'Angleterre paa Kongens Nytorv, hvor Peymann boede; Studenterne bleve da samlede, og de

maatte afgive en stærk Vagt for at beskytte ham. De havde skarpladte Geværer og skulde ogsaa bruge dem, hvis nogen prøvede paa Angreb. Men Ingemann, som ogsaa stod Vagt her, var enig med sig selv om, at han vilde ikke skyde skarpt paa nogen Landsmand. Han kunde vel ogsaa forstaa det berettigede, der laa til Grund for Matrosernes Harme. Det kom dog heldigvis ikke til Uroligheder.

Efter 6 pinlige Ugers Forløb drog Sejerherrerne d. 20de og 21de Oktober bort fra Kjøbenhavn med deres Bytte: 16 Linieskibe, foruden et Par, som de havde ødelagt, 10 Fregatter, 5 Korvetter, 29 mindre Skibe og saa Inventariet lige ned til Alterkarrene, der brugtes ved Skibsgudstjeneste. Den 21de om Eftermiddagen strømmede Kjøbenhavnerne ud for at se den tomme Svanerede, hvor de havde været vante til Skuet af de mange stolte Rangskibe, der ellers laa med deres forgyldte Bagstavne vendte mod Land. Nu kom for Alvor Forknytheden hos nogle, hos andre derimod en sløv Ligegyldighed.

Ingemann, der var revet ud af alle sine Folder, rejste imidlertid for en Stund hjem til sin Moder i Slagelse, men vendte derpaa tilbage til Kjøbenhavn og tog i April 1808 den filosofiske Del af 2den Examen med bedste Karaktér. Hvilken Vej skulde han nu gaa? Nærmest syntes han egnet til at blive Præst, og da han i sin Tid i Skolen lærte Hebraisk, var det med denne Udsigt for Øje. Men det havde han ingen Lyst til nu, hans Hu stod ene og alene til Digtekonsten. Fædrelandets Trængsel stemte hans Strenge. I Vinteren 1807 besang han Danmark som en Olding med blødende Saar mellem Ruiner, medens den snekranste Vold og den islagte Grav kun minder om fordums Stridbarhed. Aaret 1808 havde dog en anden Farve end det foregaaende; da blussede jo Krigen med England og Sverige op, det spanske Hjælpekorps kom her til Landet og store Planer vare i Gjære; da tog vore djærve Sømænd, som Englænderne havde glemt at fordre udleverede, da de bortførte Flaaden,

Kampen op mod den mægtige Ransmand med smaa Fartøjer, der for en stor Del byggedes for frivillige Bidrag. Som rimeligt er, begejstrede dette den unge Digter, og han sang:

Hvi funkler Herthas Dal saa rød
i Aftensolens Glans?
Hvi hæver Manden Blikket vild
forventningsfuld mod Bavnens Ild
og fnyser Død?

Han føler med Glæde, at der er endnu Kraft i Danmark:

Der er en Guddom i vort Nord,
hans Navn er Asathor,
han slynger Dødsbud i sin Haand.
End i den danske Krigers Aand
den Guddom bor.

Men disse Digte saa' ikke Lyset endnu. I Maj 1809 døde Ingemanns fromme og kjærlige Moder i en Alder af 58 Aar. Det kom ikke uventet, thi hun havde længe været svag og tæredes hen, men hun savnedes haardt og af ingen mere end den yngste Søn. Et smukt lille Digt „Birgittes Blomster“ viede han til hendes Minde. Men det var som den bortflygtede Sjæl vilde drage den ene efter den anden af Børnene med paa sin dunkle Vej. Samme Aar døde en af Sønnerne, Hans Emmanuel, som var Handelsmand, og med korte Mellemrum fulgte to andre Sønner efter, nemlig den næstyngste Kristoffer og den livlige Svane, som var gift. Alle døde de af Lungetæring, og Bernhard Ingemann syntes ogsaa angrebet af denne Familiesygdom.

Imidlertid var det gamle Hjem opløst, og man drev paa den digtende Student, at han nu maatte vælge en Levevej, som han kunde ernære sig ved. Det skulde da være Juraen, som han ogsaa tilsidst samtykkede i, dog med et Suk. Thi der var en svær Kamp inden i ham, som han paa samme Tid skildrede i et lunefuldt Digt;

paa den ene Side lokkede Poesien ham, og hun var i hans Øjne saa yndig:

I Lunden bag Hækken en Pige jeg saa'
de Lokker var lyse, de Øjne var blaa, —
med klaren Sølvstemme sang Pigen saa huld
og holdt udi Haanden en Cither af Guld.

Men anderledes var det med Juraen:

Og frem tren af Busken en gammel Morlil
med tusinde Rynker og tør som en Sild,
kun Prosa jeg læste i Ansigtets Træk
og Munden var tandløs, men virksom og kjæk.

Hende maatte han vælge:

Justitia var det, til Brud man mig bød,
Forstanden befaled, og Sønnen adlød.
Med Suk da Madammen min Haand jeg forskrev,
men Hjærtet hos Pigen bag Hækken dog blev!

Og da Hjærtet sad hos Poesien, blev det heller ikke til stort med Juraen. Eftersom Ingemanns Kaar vare trange, maatte han foreløbig tage mod en Plads som Huslærer hos Major Mourier, der heldigvis boede i Kjøbenhavn og kun i Sommertiden laa paa Landet udenfor Byen. I noget over halvandet Aar var han i denne Stilling, indtil han i Begyndelsen af 1811 blev Alumnus paa Valkendorfs Kollegium. Det var uden Tvivl en Lykke for Ingemann, at han i disse Aar havde en fast Beskjæftigelse, som i nogen Grad kunde vende Tankerne fra ham selv, thi hans sjælelige Tilstand var bleven hel betænkelig. Dødsfaldene i Familien, hans eget stedse svagere Helbred, der gjorde det sandsynligt, at hans Dage ikke vilde blive mange, forøgede den Retning imod et indadvendt, grublende Sværmeri og Fantasiliv, som han i Forvejen havde Tilbøjelighed til. Stundom følte han sig vel glad og lykkelig, navnlig naar han havde gode Besøg af Musen, saaledes som da han besang det første nye Orlogsskib Fønix, da det løb af Stabelen 1810, eller da han kvad til „Sanggudinden“, som han følte

hævede hans Hjærte over Jorden og viftede Aanders Melodi ned over „hans Tornesti". Men som man ser, stod Vejen for ham som en Tornesti og var det visselig ogsaa i de Aar.

Ingemann har selv mange Aar efter givet Antydninger af, hvorledes hans Tilstand dengang var, og naar vi sammenholde det med, hvad vi vide fra andre Sider, staar hans Billede temmelig klart for os. Han var et kjønt ungt Menneske af Middelhøjde, Haaret lyst, Øjnene mørkeblaa, og han havde den Vane at se Folk dybt i Øjnene, som vilde han læse i deres Sjæl. Ansigtsfarven havde altid været svag, siden han havde Smaakopper, nu var den gjennemsigtig bleg. Legemsbygningen var spinkel og fin; i disse Aar udmagredes han mere og mere. Hele Nervesystemet var angrebet, og alle Venner ansaa' ham for Dødens snarlige Bytte. Hans Sjæls Tilstand var saaledes, at han følte sig som svævende mellem to Verdener; han vidste ikke, til hvilken han skulde slutte sig, men den hinsidige, dunkle havde den største Tiltrækning for ham. Han havde allerede tidligere faaet fat i „Youngs Nattetanker", som nu ret blev en Bog for ham, thi de Betragtninger, han fandt i den, svarede ganske til hans elegiske Sjælsstemning. Young havde mistet tre af sine kjæreste i kort Tid, det lignede Ingemanns Skjæbne; Young saa' Døden i Møde og levede mere i hin end i denne Verden, atter ligesom Ingemann; endelig var Young ogsaa en Digternatur. Hans „Nattetanker" have en trættende Ensformighed, men der er Stemning og Poesi og Kristendom i dem, og det er intet Under, at de have været mange sørgmodigt sværmende Sjæle kjære. Vi ville lytte til nogle af dem:

„Klokken slaar! — Dersom jeg hørte ret, da var det Ligklokkens Slag over mine henfarne Timer! Hvor ere de? — Mit Haab og min Frygt springe forbavsede op og se ned over Livets smalle Rand — til hvad? til en bundløs Afgrund, en frygtelig Evighed, og hvor sikkert er det min!"

Young tænker paa sine forudgangne elskede. Ere de døde? „Nej, de leve! — Dette Liv er en Ørk, dette er Ensomhed. Hvor folkerig, hvor levende er dog Graven! Dette her er Skabningens melankolske Gravhvælving, dens Ligdal. — Alt, alt paa Jorden er Skygge, alt paa hin Side er Væsen og Virkelighed!“

„Evighedens store Hav ligger for dig; dér, dér, Lorenzo, sejler din Klarissa! Giv din Sjæl rum Sø; hold den langt fra Jorden, denne Klippe for udødelige Sjæle. Kap dit Tov, let Anker, sæt dine Sejl til, kald paa enhver Vind! Hold Øje med din store Nordstjærne og søg til Livets Land!“

Saadanne Tanker blev ogsaa Ingemanns. Han følte, som Young siger: „Vore døde Venner ere svævende Skygger om os“; han følte sig omsvævet af sine elskedes Aander, naar han sad i de stille Nattetimer. Thi Natten var hans Ven ligesom Youngs; Dagen med sin travle Virkelighed skræmmede ham næsten, om Natten levede han op i sine Fantasier og Drømme. Ofte ønskede han med urolig Længsel, at han hurtig kunde flyve over i hin Verden bag alle Stjærner. „Hvad skulle vi kalde Firmamentet, Lorenzo? Lad os kalde det Guddommens Have, der blomstrer med Stjærner, — lad os kalde det den sande Ypperstepræsts Brystspan, der glimrer af Ædelstene!“ Undertiden følte Ingemann sig fristet til at gjøre et pludseligt Spring over i Aandeverdenen fremfor at vente paa den langsomme Død, og af Frygt for sig selv tilstoppede han engang sin Pistol, der let kunde blive ham farlig i et ubevogtet Øjeblik.

Det var dog ikke blot en tom Fantasijagt, der tumlede sig i det unge Menneskes Hoved; det var ogsaa Ideer, endnu uklare og svævende, der arbejdede sig frem i ham. „Livspoesien“ var Maalet for hans Higen, og den vilde han fremstille i Digt. Der er her en Lighed mellem Ingemann og Novalis, og der er heller ingen Tvivl om, at denne unge romantiske Digter, hvis Liv var afsluttet for en halv Snes Aar siden, har tiltrukket Ingemann i

høj Grad. Novalis blev, ved sin elskedes Død og sin egen hektiske Tilstand, drevet ind i en Drømmeverden, hvor Livspoesien for ham blev en sværmende Længsel efter det hinsides, hvor Idealerne først kunne naa's. Den blaa Himmel er ham Symbol paa Længselen, og han lader den sige:

Jeg er Livets Poesi,
Længsel, der har brudt sit Fængsel.
Derfor er min Bølge dunkel,
derfor er min Vinge blaa.
Spreder Natten ud sit Sejl,
funkler jeg, et magisk Spejl. —
Lær dit Indre at forstaa,
sving dig over Jordens Rige,
som en Fugl du op maa stige
lig et Blink i Æthrens Blaa!

Saaledes flyver Romantikens Længsel paa Vinger op mod en højere Tilværelse. Men saaledes rørte det sig ogsaa i Ingemann og med lignende uklar, men inderlig religiøs Farve som hos Novalis. I det hele taget er Ingemann allerede paa dette Tidspunkt ombølget af Romantiken. Ossian er hans Yndlingsskjald, og om hans Taageverden drømmer han en Tid baade Dag og Nat; de tydske Romantikere træde ham i Møde og fængsle ham, de danske Folkeviser fra Middelalderen, som i disse Aar vare udgivne, øve en betagende Virkning paa ham. Hvad der fremstiller sig for hans Sjæl, søger han at udtrykke i Digt; det er ufuldkomment i Form, han mærker det selv, men hæver sig derover som noget uvæsentligt; det gjælder blot om at fremstille Ideerne.

Saaledes udkom Ingemanns „Digte“ 1811. Der er altsaa mange Forsyndelser mod Formen, som nu til Dags støde slemt, men som dengang toges lettere; der findes heller ikke ret mange Digte i Samlingen, der have hævdet sig en varig Plads. Men en poetisk Aand træder os aabenbart i Møde i dem, der er Tone og Klang i mange af dem, og de bebude en Digter, som ved fortsat Øvelse

vil faa et ualmindelig let Herredømme over Formen. „De trende Børn,“ nemlig den liden Smaadreng, som banker Dag og Nat i Kammerset, og de to Smaapiger paa Højenloft, der frydes ved hans Glæde og sørge ved hans Suk, er et smukt Forvarsel om, hvad denne Digter siden skulde blive. De fædrelandske Digte, vi før have peget paa, tiltale ved deres ægte Følelse. Forøvrigt optræder her Riddere og Møer, Maaneskin og Gjengangere; det hørte nu med til den romantiske Verden. Meget smukt besynger han „Sanggudinden“, der havde smilet til ham, fra han var lille, der havde lært ham at forstaa Blomsterne og Fuglene, da han var Barn. Nu vinkede hun ham, ikke gjennem den ydre Verden, men i den stille, drømmerige Ensomhed, og han ilede imod hende, skjønt han endnu manglede Konstens Støttestav, og skjønt der lød advarende Røster til ham. Men alle Hindringer vil han kaste til Side for hendes, den høje Sanggudindes Skyld, som han elsker:

Smil sødt, o Maane, gjennem Skyen ned,
jeg sjunger om min Kjærlighed!

Det største Digt i Samlingen er „Parizade“, et østerlandsk Kvad i 5 Sange, som baade er saa vel lykket og saa betegnende for Digteren, at vi et Øjeblik ville dvæle ved Indholdet. Kong Schuddad, der var rig og mægtig og mente sig i Besiddelse af al Herlighed, fik at vide, at han manglede dog de bedste Skatte, thi disse vare: Fuglen, der kan sige, hvad der var, er og skal ske, Træet, hvis Sølvblade synge som tusinde Harper, og Kilden, hvis gyldne Vande styrke Sjælen. De findes paa et fjærnt Tryllebjærg, og da Kongen nu udlover sin Datter Parizade til den, der kan hente disse Skatte, drage mangfoldige afsted, men ingen kommer tilbage. To tapre og ædle Hyrdekrigere, Bahman og Pervitz, erfare Kongens Løfte, og efter indbyrdes Lodkastning begiver den første sig paa Vej, naa'r frem til Tryllebjærget, som han finder fuldt af mørke, forstenede Menneskeskikkelser, nemlig

alle dem, som hidtil havde vovet Forsøget, men det gaar ikke ham bedre end disse. Mørkets Aander omsvæve ham, drille ham, og da han endelig i Vrede drager Sværdet imod dem, bliver han i samme Øjeblik til Sten. Imidlertid har Broderen Pervitz truffet Kongedatteren Parizade uden at ane, hvem hun er, og de fatte Kjærlighed til hinanden. Da han paa mystisk Maade har erfaret, at der er tilstødt Bahman en Ulykke, drager han afsted for at befri ham og hente Skattene, men det gaar heller ikke ham bedre, ogsaa han bliver forstenet. Nu beslutter Parizade, der ligeledes paa mystisk Maade erfarer sin elskedes Skjæbne, at ofre alt for at vinde de vidunderlige Klenodier og frelse ham. Men hun tager det anderledes; hun forstaar, at det kun kan ske ved Himlens Hjælp. Derfor gjør hun Bod for sine Synder, knæler andægtig ved Profetens Grav, klæder sig i Tiggerdragt og drager ydmyg afsted paa nøgen Fod. Og den fromme Kvinde har Lykken med sig; som et Varsel derom skyder en Lotosblomst sig op for hendes Fod, og hun gjemmer den ved sin Barm som en Talisman. Himlen begunstiger hende, en vinget Ganger daler ned, og paa denne kommer hun til Tryllebjærget; hyllet i sin Pilegrimskaabe og bedende skrider hun lykkeligt forbi Mørkets truende Aander; hun løser derefter de Gaader, som en hvislende Slange fremsætter for hende. Hun finder Skattene, og med en Gren af Træet, en Skaal med det himmelske Vand og med Fuglen gaar hun tilbage, løser Fortryllelsen ved at bestænke de forstenede Skikkelser med Livsvandet og bringer sin kongelige Fader Klenodierne. Ved disse oprinder der nu et Paradis i Riget, og Parizade bliver forenet med sin tilbagevendte elskede, sin Pervitz.

Det er et symbolsk Æventyrdigt. Fuglen betegner den højere Visdom, Træet den dunkle Anelse og Vældet er Troen. Kun Fromheden (Parizade) med Lotosblomsten ved Hjærtet, nemlig den hellige Himmelkjærlighed, kan paa Begejstringens Vinger naa' frem til Skattene og

hente dem. Men da opblomstrer Livspoesiens gjenfødte Paradis.

I dette Æventyr minder Ingemann om Novalis. Han opfylder de Fordringer, som denne har opstillet for et ægte Æventyr, at alt maa være vidunderligt, mystisk, Naturens Verden maa blandes med Aandens, Fremstillingen skal være ideal og profetisk; der skal vises, hvorledes Fortryllelsen hæves.

Ingemanns første Digte bleve modtagne med Bifald. Hans fordums Lærer Jens Møller, som nu var theologisk Professor, hilsede dem med Varme som en Debut, der maatte vække de behageligste Forventninger. Særlig i den kvindelige Læseverden vandt disse Digte med det blide, sværmende Tonefald megen Indgang. Dette gav da Ingemann Mod til næste Aar (1812) at møde med en ny Samling, i hvis Prolog han siger:

Alt bæver Haanden mindre, naar den glider
hen over Strengens Guld,
thi hvor den unge Sanger let fremskrider,
en ædel Kreds staar lyttende og huld.

Der findes adskillige smukke Digte i denne Samling. Han besynger „Torqvato Tasso", der under Forberedelserne til hans Digterkroning paa Kapitolium, sygnede hen og døde; det er aabenbart, at Ingemann, der ventede sin snarlige Død, følte en vis Lighed i Skjæbne med ham, nu da Samtidens Hæderskrans ogsaa vinkede ham i Møde. „Marsk Stigs Døtre" har faaet Plads blandt vore klassiske Digte. „Ode til Tiden" viser Digterens sikre Tro paa Udødeligheden:

Foster af den gamle Evighed,
underfulde, frygtelige Kæmpe,
Tid! styrt kun din Skjald i Dybet ned,
Stemmen i hans Bryst du kan ej dæmpe!

Som en sølvgraa Slange, der bider i sin egen Hale, slynger Evigheden sig om Universet og opsluger Tiden,

men hver Aand, hver Kjærlighed bestaar,
som hen over dig bevinget stræber.

I „Digterskibet“ sejler Skjalden først til Grækenland:

Hil dig, lyse Sanserige!
Jord-Olymp, hvor Glæden bor!
Her ej dunkle Længsler stige
mod det skjønne over Jord,

saa til Rom med de store Fortids Helte, men deres Tid er nu forbi. Hellere vender han sig mod Norden:

Store Drøm om Odins Rige
og om Kæmperne i Nord,
om Ejnheriernes Krige,
hvor Valhallaglæden bor;

dog, ogsaa det er henfaret, Kristi Rige er kommet, Pilegrimme vandre, Messer tone fra Klostret, Korsriddere kæmpe, mens Borgmøen sidder hjemme og venter:

Gjærne vilde Musen bygge
i din underfulde Skygge,
herlige Romancia,

men Kjætterbaalene knitre og skræmme os. Saa sejler han til de nye Tider, Opdagelsernes Dage; ak, svinde ikke nu de skjønne Drømme bort, Nymfer og Dryader, Alfer og Feer, hele Trylleriget, er det ikke borte? Dog, Naturen er den samme, og endnu gjæstes Mennesket af skjønne Drømme, af Elskov!

O, vor Verden blev ej øde,
den er billedrig og skjøn,
Trylleblomsterne ej døde
for Naturens muntre Søn;
og det store blev ej mindre,
hvor der lever i det Indre
en almægtig Genius.

Et længere Digt „Gangergriffen“ efter „Tusind og én Nat“ staar betydeligt under Parizade og viser Ingemanns

Hang til det mest brogede Fantasteri. Derimod er der et Par kjønne fædrelandske Digte, som Søkrigen lagde paa hans Læber.

I denne Samling optraadte Ingemann første Gang med et Skuespil „Mithridat", der allerede var skrevet 1810. Han viste her et umiskjendeligt dramatisk Talent, og der er virkelig Kraft i Tegningen af den store Mithridat, som urokket bærer sine Ulykker i Kampen mod Romerne og mod sin egen falske Søn Farnaces. I Aurelia, der er Mithridats hemmelige Datter, og hvem Farnaces, som hun afskyer, vil have til Brud, har han fremstillet en følsom, sværmende Kvinde, klædt i Sorgens Skrud; hun bliver vanvittig ligesom Ofelia i „Hamlet", fletter Roser i sit Haar og nynner:

Hist nede, hist nede
et Leje de rede,
saa snævert det er
uden Dun, uden Fjer!

Ingemann har udmalet en Scene mellem hende og hendes Pige, som er ret betegnende: Lyt, hvo banker? — Nej, det var Regnen. — Hører du ikke Nattergalen? — Nej, det er jo Uglen! — Dér kvidrer og en Sangerske! — Nej, det er en styg Faarekylling! — Hører du ikke mit Hjærte slaa? — Nej, det er en kjedsommelig Træorm! — Men uagtet der er meget i Stykket, der smager af Shakespeare og meget af Øhlenschlæger, uagtet der er en Lyst til det gruopvækkende og adskilligt unaturligt, saa lader det sig dog læse med Interesse og maa kaldes en lovende Begyndelse paa den dramatiske Bane, navnlig naar man betænker, at det er skrevet i Forfatterens 21de Aar.

Vi kunne dog ikke skilles fra Ingemanns Digte fra 1812 uden at lægge Mærke til, at Elskovens Strenge i dem blive anslaaede. I „Elskeren og Dryaden" høre vi, hvordan Elskeren faar Lov til at skjære den elskedes Navn ind i Dryadens Stamme, Navnet Fyllis:

Fyllis. se! Fyllis — lad ej det forgaa
Navnet, det kjære, som aldrig jeg glemmer!
Nævn det, Dryade, med tusinde Stemmer!
Fyllis, som jeg, du nu elske jo maa,
Fyllis, som jeg, i dit Hjærte du gjemmer.
Men naar engang
jeg og min Pige er gangne til Hvile,
naar til elysiske Egne vi ile,
nævn os, Dryade, i mindende Sang!

Den, der digter saaledes om Kjærlighed, kjender den aabenbart af Erfaring, af lykkelig Erfaring. Ja „Navnet, det kjære, som aldrig jeg glemmer“, var Lucie, og Digterens Ønske er gaaet i Opfyldelse; nu da de forlængst begge ere gangne til Hvile og ere dragne til de „elysiske Egne“, nu mindes hendes Navn ved Siden af hans og vil mindes saaledes i de kommende Dage.

Lucie Marie, født 1792, var eneste Barn af Etatsraad Jakob Mandix, en Mand, der var i det sjældne Tilfælde, at han baade var theologisk, juridisk og filologisk Kandidat, foruden at han hjemme og i Udlandet havde lagt sig efter andre Ting, saasom Diplomatik, Naturhistorie og Landmaaling. Han var en virkelig dygtig Mand, der med Iver havde deltaget i Bevægelsen for Bondestandens Frigjørelse, og han var en anset Forfatter, navnlig ved sin Haandbog i det danske Landvæsens Ret. Han var tillige en særdeles hæderlig og fordomsfri Mand. Efter at Ingemann var kommet til at bo paa Valkendorfs Kollegium, havde hans Øje ofte mødt den 19aarige Pige, der boede i samme Gade. Fra sit Vindue kunde han se, hvem der gik ind og ud af Porten ovre paa den anden Side, hvor Mandix boede, og han stirrede da efter:

om ej det rødlige Shawl hist ovre paa Fortovet blinker,
om hun med Faderen ej gaar den sædvanlige Gang.
Og er det hende, o Fryd! saa ser jeg dog hende saa længe,
indtil det rødlige Shawl ganske er Hjørnet forbi.

Det var i Aaret 1811, at denne Kjærlighed spirede frem, og det viste sig snart, at den var gjensidig. Lucie Mandix følte sig højlig tiltalt af den unge Students første Digte, lærte vel ogsaa snart hans Person at kjende paa Frastand, og da det endelig i det næste Aar kom til en Udtalelse imellem dem, fik den lykkelige Elsker Tilstaaelse af, at hun længe havde baaret ham i sit Hjærte. I flere Henseender havde de to megen Lighed med hinanden; hun var en ligesaa ætherisk Skikkelse, som han dengang var, og deres Aander mødtes i fuldstændig Sympathi for et Liv, der kunde gaa op i Higen efter det skjønne og det gode, hævet over den materielle Verden. Derfor agtede hun kun lidet paa, at hun forenede sig med et Menneske, der efter alles Mening gik paa Gravens Rand; begges Kjærlighed var saa lidt sanselig som muligt. Og hendes Fader var frisindet nok til at give sit Samtykke til Forlovelsen. Vel mente Ingemann, som han udtalte over for ham, at „det fulgte af sig selv“, at han nu tog for Alvor fat paa Levebrødsstudiet, men da Lucie ikke brød sig om det og tvært imod bestyrkede ham i udelukkende at hellige sit Liv til Konsten, saa blev det ligesaa lidt nu som før til noget, og Faderen (Moderen døde et Par Aar efter) fandt sig ogsaa i det.

Stor var Ingemanns Kjærlighedslykke. Sjælden skulde man selv i hine Romantikens Dage finde et saa romantisk Par som disse to; de kunde leve med hinanden i hine højere Egne, hvor deres Længsler stundede hen, thi de havde begge to Vinger til at svinge sig did. Som Karaktér var hun Ingemann overlegen i Fasthed, og hun har bidraget meget til, at han saa ihærdigt fulgte den Vej, hvortil han alene følte Kald. Ja, stor var hans Lykke! Det gik ham nu, som da han i Barneaarene engang havde faaet en levende Fugl; Tanken om at eje den fulgte ham i Drømme, og hans første Tanke om Morgenen var den glade Bevidsthed: Jeg har min Fugl! Saaledes kastede nu Visheden om, at han ejede sin elskede, et Rosenskjær over hans hele Tilværelse.

Men derfor blev hans Hjærte dog ikke lukket for Venskabets ædle Følelser. Hans bedste Ven, hans „Pylades“, var stadig Karl Luno, der trofast havde staaet ved hans Side i de tunge Dage, og en anden Ven havde han fundet i den ædle Povl Dons, der som 6 Aar ældre og i mange Henseender modnere, blev ham til Gavn, særlig ved at styrke ham i kristelig Retning. Dons, der var Kopist i Enkekassen og er bekjendt som en selvfornægtende Ven af Grundtvig, især under dennes Sindssygdom 1811, var dengang et lyst, muntert Menneske, grebet af Begejstring for alt skjønt og ædelt, fremfor alt for Norden og for Kristendom. Hans Natur var beslægtet med Ingemanns, og i en Række af Aar omgikkes de meget med hinanden, men medens Digteren gik frem i aandelig Sundhed og Kraft, gik Dons den modsatte Vej; hans Legem og hans Aand havde været i for stærk en Spænding og nedbrødes efterhaanden, saa han endte med at føre et sørgeligt Skyggeliv, om end altid holdende fast ved den ægte Livskjærne († 1843).

Ligesom de to foregaaende Aar saaledes saa' Aaret 1813 atter en ny Digtsamling af Ingemann, denne Gang under Navnet „Prokne“ eller Svalen. Han ligner sig selv ved denne venlige Fugl, der gjærne vil flyve ind i Hytten, og han tilføjer lidt melankolsk ved Tanken om sin formodede, snarlige Død, at som den er han

— mer sort end hvid
og flyver kun her en stakket Tid,
Gud véd, hvor mangen Skjærsommer
jeg saa til din Hytte kommer!

I denne Samling træder det os nu strax i Møde, at Kristendommen er bleven til noget virkeligt for Digteren. To Aander, siger han, have vexlende havt Herredømmet i ham. Den hvide Genie drog ham mod Barndommens lykkelige Dage og nynnede for ham, at han atter skulde finde „Livets stille Palmer“. Den anden kaldte ham ud i Natten til Hedenolds Kæmper, der fore frem paa Storm-

vinger; af dem skulde han lære Kamp, lære „hvor herligt man aander hist i det vide, hvor vildt og kraftigt Elementer stride“. Det er Ossians Digte, han her tænker paa, der en Tid lang mere end alt andet havde grebet ham. Men han føler nu, at her gaar ej hans Vej, „det store smulrer i sin Grav, mens Livet kun det smaalig ridser af“; og af Fredens Engel lader han sig hellere lede til Kristi Kors. Og gjæster end hin dunkle vilde Aand ham stundom, saa hans Harpe klinger som Stormens Sus, saa smelter den dog nu hellere sammen med Kjærlighedens Aand i én stor Harmoni.

Til de bedste Digte i „Prokne“ hører „Karl den 5tes Sang i Ligkisten“ og „Aarby Kirkegaard“, et Sørgekvad over den sidste og kjæreste af alle Ingemanns Brødre, der tit faderligt havde støttet ham, Søren Ingemann, som siden 1809 havde været Præst i Aarby ved Kallundborg og døde 1813 i en Alder af 35 Aar. Men der er ogsaa Exempler paa det gamle Hang til det rædselsfulde, saaledes „Nattevandrerinden“ Elina, som elsker en Dødning og om Natten gaar ind paa Kirkegaarden, banker paa den elskedes Grav med et Dødningeben, og da han saa stiger op, synker i hans Arme „i rædsom Lyst“. Denne elskede viser sig at være hendes egen Broder, som nu lover at hente hende, og i Døden blive de saa Brudgom og Brud, „thi ej Blod kan Sjælene skille“. Her ser man Paavirkningen af den tydske Digter Bürger.

Det interessanteste i Prokne er „Varners Sommervandringer, en Sangkreds i Brevfragmenter“. I den unge sværmende Varner finde vi til Dels Ingemann selv og sættes derved levende ind i hans Sjælsstemninger, men vi sættes tillige ind i Datidens aandelige Tilstande. Varner skriver Breve til sin Ven Karl og udgyder i dem sit Hjærte. Han er paa Vandring; det er Vaar, „midt i det dejlige Sjælland“. Trækfugle, der hvile sig paa et Kirketaarn, minde ham om, hvor godt det er at hvile sig hos Gud, for hos ham at hente ny Kraft til sin

Rejse. Han synger om Glæden, hvordan det har sig med den:

I Edens Have, dér blev jeg fød,
i Livsens Træ var min Rede,
mine Fjer vare gyldne som Morgenrød,
dér hed jeg den evige Glæde.
Jeg levede dér i lyksalig Fred,
mine Sange gjenlød saa vide,
Uskyldigheds Fugl min Mage hed,
hans Dun vare liljehvide. —
Men Mennesket dræbte min Mage hvid,
og jeg maatte fly af min Rede,
og rastløs jeg svæver nu hid, nu did
og kaldes den stakkede Glæde.

Varner kommer til en Have, hvor en Æolsharpe er udspændt, Tonerne bruse dejligt, Fuglene fryde sig, og han selv oplives derved. Men Ejeren kommer og skjælder vredt paa det Spilleværk, som han ikke selv har anbragt; det gjør Fortræd, thi det drager Fuglene til, som skade Haven. Det smerter Varner:

O Konst — han sukked — Himlens Harmoni!
Hvi toner du paa Jord? bort, Sanger, fly,
dér finder du ej Hvile mer og Ly!

Han kommer til Møen, til Klinten, men føler sig forstemt, thi inden i ham er det koldt; Naturens Herlighed kan ikke trøste ham:

En Røst fo'r gjennem Herthas Skove,
den hvisked: du skal dø!
Den fulgte mig paa sorten Vove
til Monas høje Jomfru-Ø!

Den tungsindige Varner drager til sin Faders forrige Bolig; man tænker uvilkaarligt paa Præstegaarden i Thorkildstrup. Barndomsminderne stige vemodigt op for ham:

Her Hjærtet slog saa stille i mit Bryst,
naar paa min Moders Skjød jeg spurgte, peged,
i hendes Øje saa' med kjærlig Lyst
og med de lange brune Lokker leged.

Han kommer til Højen, hvor han engang havde staaet med sin Fader, og denne havde talt til ham om Gud, om at være from og god for at komme til ham. Nu beder han om sin Faders Forbøn hos Gud, og om at Moderens Aand maa omsvæve ham,

> da skal jeg trøstig gaa min stille Vej
> med barnligt Sind, med Blikket mod det høje,
> med Broderen paa Vejen kives ej
> og ej oplede Skjæven i hans Øje.

Og er Vejen ham trang, da skal Davidsharpen tone Fred i hans Hjærte.

Varner kommer tilbage fra denne Udflugt til sit forrige Opholdssted. Han føler, at Virkeligheden skjænker ham ikke Skygge af Glæde, og derfor ere Indbildningens Skyggeglæder ham de elskeligste. Han holder af at vandre silde ud, naar Maanen lyser, mens alt om ham slumrer.

Han kommer en Dag i Kirke; han beder til Gud, ikke om Lykke, men om Fred; da falder hans Øje paa en ung Pige, og det var som Freden hvilede forklaret over hendes Aasyn. Da hun gik ud af Kirken, kom hun til at se paa ham og rødmede. Han satte sig langt nede i Kirken i en enlig Stol, han takkede Gud. Hun var som en Aabenbarelse for ham, og snart følte han, at han elskede hende; han drømte om hende, han saa' kun hende i den hele Verden.

Varner træffer en Maler, og i Forening vandre de omkring. De blive indbudte til et Bryllup, Varner gaar med Ulyst derhen, men det første han ser, da han træder ind i Salen, er hende. Hun dansede, men siden kom han til at sidde ved Siden af hende, og de talte længe sammen; hun havde læst nogle af hans Sange og takkede for dem. Saa dansede han med hende, og han var som beruset.

Han aflægger nu Besøg i hendes Hjem, bliver vel modtaget og kommer der jævnlig i den følgende Tid.

En Dag bringer han hende en sjælden Rose, hun maler den og giver ham den tilbage. Da brækker han Blomsten af Stilken. „Hvorfor gjorde De det?“ spørger hun. „Lad den kun visne“, er hans Svar, „den maa jo dog ikke være hos Dem!“

Hun rejser bort, og det bliver Varner utaaleligt at se den tomme Bolig. Han vandrer ud ad den Vej, som hun har kjørt; det er ham en Trøst at træde paa det Støv, hvori han maaske endnu kan skimte Sporene af hendes Vogn. Hun er rejst i Besøg til sin Bedstefader, og uvilkaarligt kommer Varner paa sine Vandringer i hendes Nærhed. Han kan ikke lade være at indføre sig i Huset og bliver venligt modtaget; han synes undertiden at læse noget i hendes Øjne, men hendes Stemme lyder fremmed og høflig. Tør han tro Øjet eller ikke? Naar Familien sidder i Tusmørket, og hun ved Klaveret synger Aladdins Vuggesang eller skjøn Valborgs Vise, staar han ved Vinduet og ser ud paa Skyerne, paa Stjærnerne, og i saadanne Øjeblikke lettes Stenen fra hans Hjærte ved Tanken om den evige Højhed; men om Natten er Hjærtet uroligt.

En Dag sidder han ene med hende ved Klaveret. Hun synger en Hymne af Thaarup, der er Taarer i hendes Øje, der er mere end Venskab i hendes Blik. Han vil fremstamme Bekjendelsen af sin Kjærlighed, da skifter hun Farve og slaar en Dans an.

Men fra nu af er der sket en Forandring med hende. Hun er ikke glad som før, hun undgaar at være alene med ham. Han kan ikke længere beherske sine Følelser og skriver et Digt til hende:

Du som, svøbt i Skjønheds Rosenklæde,
gaar i jordisk Dragt, en himmelsk Aand,
du, hvis Øje straaler hellig Glæde,
elskte! se, mit Liv er i din Haand! — —

Kan du elske dette dunkle Øje?
Det har stundom smilet, ofte grædt,
længe har det stirret mod det høje
og om en fortrolig Stjærne ledt. — —

Kan du elske disse blege Kinder,
Glædens Rose blomstrer ej paa dem,
kun hos dig jeg Glædens Blomst gjenfinder
eller hisset i et bedre Hjem. — —

Kan du elske dette hede Hjærte,
denne mørke Tale i mit Bryst,
dette Barn, som luller i sin Smerte,
dette Barn, som græder i sin Lyst? — —

O, saa slyng da dine Rosenkjæder
om min Harpe, om mit Digterliv!
Væk min Aand til bedre Væsners Glæder
ved et mægtigt, sympathetisk Bliv! — —

Varner sidder en halv Dag paa sit Kammer i spændt Forventning. Hun kjører bort! Det er for meget, han falder i en heftig Sygdom og er nær ved Evighedens Grænse. Da han igjen kommer til Bevidsthed, befinder han sig til sin Forbavselse i Bedstefaderens Hus. Den gamle Mand trykker hans Haand: „Frisk Mod, kjære Varner, hun elsker Dem; hun rejste kun bort for først at tale med sin Fader.“ Hvem kan skildre hans Glæde?

Hun elsker mig! — Sig, Himlenes Hærskarer,
sig, har I nogen Lyd saa skjøn som den?
Hun elsker mig! — O Guddom! aabenbarer
du dig i noget Ord saa herligen?

Hun vender tilbage med sin Fader, han fører den frygtsomme Pige ved Haanden, leder hende i Varners Arme og velsigner dem.

Flere Maaneder ere henrundne. Den skjønne Sommertid er forbi, Skoven taber sin gyldne Krone, Blomsten segner paa Mark og Eng; kun Astren og Kristusøjet stirre endnu med Længsel op mod Himlen.

Varners Ven Maleren er draget til Italien med sin Brud; han vil ogsaa gjærne rejse med sin elskede Pige — hendes Navn er Marie — men hvorhen, det véd de ikke. Naar Solen synker bag Skoven, naar Aftenklokken toner, naar alt er stille og festligt, da gaa de ofte Haand

i Haand over de afmejede Stubbe, se paa den blinkende Aftenstjærne, og da glimter tit en Taare i deres Øje, men Taarerne falde ikke paa Jorden, og deres Længsel dvæler ikke her. Og naar han omarmer hende i hellig Omfavnelse, er det som deres Legemer vilde forsvinde og deres Sjæle smelte sammen til ét Væsen. De føle deres Lykke og mangle kun ét — at svæve bort fra denne Jord!

O du, som planted i vor Barm
den Trylleblomst, som mod din Himmel stræber,
fuldend dit Værk, og naar os Glæden dræber,
lad os da dø saaledes Arm i Arm!

Varner har Syner og Anelser, vaagner ofte op i ængstelige Drømme og synes, at en ond Aand vil rive Marie af hans Arme. Hun er bleven saa forunderlig bleg og ser mere ud som en forklaret Aand end som et Menneske, men hun siger, at hun er saa lykkelig.

De ønske, at de kunde dø i hinandens Arme! De blive ægteviede, men deres Forhold er det samme som før; de ønske ingen nøjere Forening, men det synes dem skjønt at faa deres Kjærlighedspagt stadfæstet af Gud. De drømme begge, at de ere smaa Børn i hvide Klæder.

I det sidste Brev skriver Varner: „Det er forbi; min Marie er syg, farlig syg, og jeg tvivler paa, at hun lever; men jeg er rolig, thi jeg føler det, Gud vil ikke adskille os, og jeg overlever hende ikke. — Hendes Sygdom er smitsom, jeg har drukket Døden af hendes Læber; jeg føler den allerede i mit Inderste og takker Gud, fordi den er mig saa nær.“ Og hans sidste Sang ender med disse Ord:

Paa Jorden Salighed er Brøde,
og ingen elsket har, som ikke døde.
Hos Gud alene Kjærligheden bor,
den er for himmelsk for den faldne Jord*).

*) Man kommer herved til at tænke paa den tydske Digter Kleist og hans elskede Henriette, der i Novbr. 1811 kjørte ud til Bredden

Hvad skulle vi dømme om disse „Varners Vandringer"? Skulle vi sige: det er den usande Sentimentalitets *non plus ultra?* Saaledes er der bleven sagt, og for en overfladisk Betragtning gjennem en senere Tids Briller kan det se ud som Sandhed, men det er det ikke i Virkeligheden. Trods alt staar Ingemann netop her paa Realitetens Grund. Thi det er det selvoplevede, det selvfølte, han fremstiller for os; han svæver ikke i Luften. Saaledes som Varners, vare hans egne Følelser; kald dem sygelige, sværmeriske, nu vel, det ere de til Dels, men for ham vare de sande, fordi de vare oplevede. En Læser, som ikke er forud indtaget der imod, og som forstaar at sætte sig paa et andet Standpunkt end sit eget, vil ogsaa føle, at der her aander ham noget stærkt i Møde, og det er Kjærligheden og Længselen. Kjærligheden i sin rene Skikkelse og Længselen bort fra denne til en højere Tilværelse er Grundtonen, men det var ogsaa den, som klang gjennem Digterens Sjæl, da disse Blade blev til. Det var Sandhed for ham, og hvem kan undre sig over, at det sanselige maatte svinde bort for den, som midt i Kjærlighedens Lykke følte sig paa Gravens Rand? Derfor siger ogsaa Digteren, at det faldt ham naturligt at lade Varner dø af lykkelig Kjærlighed; han ventede selv, netop fordi hans Kjærligheds Lykke og Digterlykke var saa stor, at bukke under for Døden og snart følge ham efter.

Nær var det ogsaa hændet, at Ingemanns og Lucies Skjæbne var bleven ligesom Varners og Maries. I Foraaret 1813 blev hun heftig angrebet af Mæslinger, og da hun blev nogenlunde rask igjen, rejste hun ud til sin Onkel, Præsten Galschjøtt i Hyllested ved Skjælskør. Ingemann fulgte med hende. De aflagde herfra et Besøg hos den nylig afdøde Søren Ingemanns næsten fortvivlede

---

af Wansee ved Potsdam og skjød sig. I et efterladt Brev skrev han, at de drømte kun om himmelske Enge og om Sole, i hvis Glans de vilde vandre om med lange Vinger paa Skuldrene.

Enke, der nu boede i Slagelse. Da de kom tilbage til Hyllested, var Lucie i høj Grad rystet; hun spillede paa Guitar og sang Visen om Aage og Else, men den næste Dag faldt hun i en heftig Nervefeber. I flere Uger svævede hun mellem Liv og Død, en svær Tid for Ingemann, der selv var saa svag. Men hun kom sig, og de forlovede rejste hjem til Kjøbenhavn. Paa hin Tid var en Rejse gjennem en stor Del af Sjælland en besværlig Sag; de lagde Vejen om ad Vollerslev mellem Ringsted og Kjøge, hvor en anden Onkel af Lucie var Præst. Det var ondt Vejr; i Storm og Regn, paa aaben Vogn naaede de Bestemmelsesstedet, men Ingemann var saa angrebet deraf, at han maatte holde Sengen, og nu faldt han i en heftig Feber, som varede flere Uger. To Gange begyndte han at komme sig, men faldt tilbage igjen; endelig sejrede ogsaa her Livet. Betegnende for ham er det, at da han nu blev raskere, var det ham en kjær Adspredelse at anbringe en Æolsharpe i Kirketaarnet, naar det blæste. Men han siger selv, at han i sin Sygdom følte sig, som om Sjæl og Legem vilde skilles ad, og at de Traade, der holdt hans Sjæl tilbage i denne Verden, vare Digtningens Ideer, der arbejdede i ham, og Følelsen af Kjærlighedslykken. Det gik altsaa de to elskende anderlederledes end Varner og Marie, men var hun kaldet bort, da havde han sikkert snart fulgt efter.

Denne Sygdom blev en gavnlig Krisis for Ingemann. Fra nu af blev han Aar for Aar legemlig raskere og dermed tillige aandelig sundere.

Inden vi forlade Varners Vandringer, bør vi dog minde om, at samme Aar (1813) blev Sibberns „Gabrielis' Breve“ til, om de end først langt senere bleve udgivne. Der er den Lighed mellem disse to Brevsamlinger, at de begge ere Udgydelser af et stærkt bevæget indre Liv; begge gaa ud fra Følelsen af en Sønderrevethed, og begge fremstille eller antyde Vejen til den sande Lykke. Men medens Varner finder denne i Kjærlighed og Død, med Evighedslivet til Baggrund, saa finder Gabrielis, der

er ulykkelig i Kjærlighed, Lykken i at leve („Lad mig ikke dø midt i denne Elendighed!“) og i at sætte hele sin Vilje ind paa at arbejde og virke med Guds Bistand. Den 4 Aar ældre Sibberns Bog er et mere modent og gjennemtænkt Skrift end Ingemanns og har været til Gavn for mange, der i Ungdommen vare stedte i Vaande, idet det viser Vej til at finde Lykken ikke udenfor, men i én selv.

I Digtsamlingen „Prokne“ havde Ingemann ogsaa indlemmet en Tragedie „Turnus“, som gaar ud paa at vise Striden mellem Kjærlighed og Skjæbnens haarde Nødvendighed. Et Orakel har varslet den gamle Kong Latinus, at fra et fremmed Land skal den rette Bejler til hans eneste Datter komme, og han skal arve hans Rige. Men Datteren elsker og elskes af den ædle Helt Turnus, som vilde være en udmærket Arvtager af Riget. Mod sit eget Hjærtes Følelser bøjer den gamle Konge sig for Oraklet, og da Æneas fra Troja lander, hilser han ham som sin Svigersøn og Arving. Æneas følger, halvt imod sin Vilje, Skjæbnens Bud, men da Turnus tilbyder at dele med ham, saaledes at Æneas faar Riget og Turnus sin elskede, gaar han villigt ind derpaa. Dog dette strander paa den gamle Konge, der med blødende Hjærte byder, at man skal lyde Oraklet. En Tvekamp bliver da det eneste Middel til Afgjørelse; Æneas paakalder Nødvendigheden, Turnus Kjærligheden, og Turnus falder. Men døende lægger han sin elskedes og Æneas’ Hænder sammen, idet han siger til hende:

O, nu staar først min Kjærlighed forklaret
og uden jordisk Svaghed for min Sjæl,
thi jeg har set dig i en andens Arme
og følte dog, at du var evig min.

Uagtet der er adskilligt smukt i Stykket, er det dog i sin Helhed underlig søgt og unaturligt. Det vandt heller ikke Bifald, og Ingemann udelukkede selv siden dette Drama af sine samlede Værker. Men ellers gjorde Dig-

teren stor Lykke med „Prokne“. I det hele taget havde Solen tilsmilet Ingemann paa hans korte Digterbane. Af mangfoldige blev han beundret, især havde han vundet Kvindernes Hjærter. Det blide, sværmende, romantiske var saa aldeles i Tidens Aand, og det rædselsfuldt uhyggelige var man vant til fra Theatret. Nogle satte ham endog over Øhlenschlæger, og kun faa vare de Stemmer, der hævede sig imod ham. For Nutiden maa det jo stille sig anderledes, men indrømmes maa det dog, at der i disse hans første Digtsamlinger findes mange Enkeltheder af betagende Skjønhed og Varme, heller ikke kan det nægtes, at hans Behandling af Sproget var ualmindelig let og flydende. Naturligvis bliver der ikke lidet tilbage, som enten klinger mat eller barnagtig sværmerisk, men man bør billigvis sætte sig paa Goethes Standpunkt, naar han siger, at en Digtsamling skal betragtes som et Bord med forskjellige Retter til at vælge imellem, og naar Gjæsterne finde nok, der smager dem, maa de ikke gaa i Rette med Værten om det, der kun smager ham selv og nogle af hans Venner.

Da Ingemann 1813 var kastet paa Sygelejet, var hans Fantasi optaget af et nyt større Digt, som han havde begyndt, et Digt, hvori han ret lod Fantasiens Sluser staa aabne og vuggede sig i et Lufthav af ætheriske Skikkelser uden at bekymre sig, om nogen vilde forstaa og følge ham paa denne Flugt, som han selv siger. Det er „de sorte Riddere“, et Digt, der ret bærer Præg af hin Tid, da de tydske Romantikere fremdrog Middelalderen paa fantastisk Maade, da Fouqué's „Sigurd, der Schlangentödter“ og „Zauberring“ gjorde Opsigt, da det symboliserende blev beundret, da den bekjendte Skuespilforfatter Kotzebue, der var et Ekko af Tiden, slog ind paa Stykker, hvor Riddere drage drømmende gjennem dunkle Skove og tale om Livets Mystik. Ingemanns Digt er dog langt fra at være nogen Efterligning; det er selvstændig følt, men Tidsaanden har laant ham Klædebonnet, der dækker over Ideerne. Grund-

stoffet til det har han hentet af en Ridderroman „Vigolejs med Guldhjulet“.

Naar vi i Korthed skulle antyde Indholdet af „de sorte Riddere“, sker det bedst ved at betragte de vigtigste Skikkelser, som Digteren har fremstillet for os. Der er nu først Serafine, en ung Pige fra Hellas, opvoxet med den herlige græske Konst i Poesi og Billeder for Øje, gjennemtrængt af Begejstring for den jordiske Skjønhedsverden, en ægte Datter af den helleniske Aand. Da en Pilegrim fra Norden, den høje Ridder Thorkild, finder hende paa sin Vej og lærer hende Kristi Riges Sandhed, bøjes hendes Hjærte til Troen, og hun følger med denne trofaste Kæmper, der kun har Guds Fred for Øje i al sin Færd. Dog, svære Prøvelser maa Serafine gjennemgaa, hun bortføres af den onde Aand Pystrich til hans underjordiske, dejlige, men stenkolde Borg og fristes af ham til at fornægte Troen; i Tryllesyner viser han hende først hendes Barndoms Guder, dernæst Kristenlivet, men begge svindende bort som en Drøm, og tilraaber saa den forfærdede Pige: Afsværg din Tro og Daab! Da naa'r Lyden af en fjærn Kirkeklokke til hende, hun paakalder Frelseren og faar Magt til at forsage den onde Aand. Saaledes er hun reddet, og ved Himlens Hjælp flygter hun og finder Ly i en Fjældkirke fra de første Kristnes Tid. Men her kommer en ung Digter Theobald siden til hende. Denne Skjald er ret en Skikkelse efter Ingemanns Sind, romantiske Længsler drive ham, en Genie er til hans Raadighed, han higer efter at høre de dejligste Harmonier. Og han naa'r ogsaa til at høre dem, skjønnere end han selv kan frembringe dem paa sin Harpe, idet Genien danner en Kæmpeharpe med Millioner Strenge, spændte over en Afgrund, og slaar dem med sine Vinger. Dog savner Theobald én Tone, den reneste af alle; ved Geniens Hjælp hører han endelig ogsaa den, som en fjærn Lyd kommer den svagt til ham, han følger efter Lyden uden at lade sig vildlede af Lokketoner fra Mørkets Magter og kommer

saaledes til Serafine i Fjældkirken. Disse to ligestemte Sjæle, der begge elske Skjønhedsriget paa Jord, men ogsaa elske den reneste Himmeltone i alle Harmonier, finde saaledes hinanden i Kjærlighed.

Ved Siden af dette Par træder et andet op i Digtet. Balsora er en ung Kvinde fra Østerland, som i den dybeste Tro har bøjet sig for Kristi Kors. Ved gode Aanders Hjælp er hun sluppet bort fra sine vilde Landsmænd og har søgt Beskyttelse hos det kristne Ridderskab. Thorkild er ogsaa hendes Hjælper, og ved hans Bistand finder hun Tilflugt i et Kloster i en stille Bjærgegn. Den fromme Pige med den rene, dybe Himmellængsel lever her ret et Liv i Andagt og føler sig glad i Gud. Men pludselig afbrydes dette Klosterliv; en dæmonisk Skikkelse Ridder Rød, hvis Lyst er Vold og Udsvævelser, bringes saaret til Klosteret; han bliver plejet af Balsora, og, optændt af Lidenskab for hende, ender han med at bortføre hende til et Trolddomsslot i Ungerland. Viduvelt er Hovedpersonen i Digtet; han er en Søn af den sorte Ridder Thorkild og en Kongedatter, men kjender ikke sin Fader. Paa sin Ganger Løveman, omgjordet med et af Moderen virket madonnaprydet Bælte, og med sin Faders Skjold, drager han ud i Verden for at opsøge denne. Den ædle unge Helt bestaar mangen en Kamp med Mørkets Magter; i Kong Arturs vidtberømte Rige træffer han Theobald og slutter Venskab med ham. Det er Daadens og Digtets Repræsentanter, der her mødes, og Ingemann lader Daadshelten spørge den anden: Hvad er størst: at udføre noget stort eller besynge det? Theobald svarer: Livet gaar frem ad forskjellige Veje, én kæmper, en anden virker Tankens Traade; det er ogsaa Handling. Og han rækker Viduvelt en Buket, sigende:

Bebrejd den ej, at Frugter den ej yder
og ej bevæger sig til Verdens Gavn!
Med Himmelfarver den dog Jorden pryder
og dufter sødt og lover Herrens Navn!

Medens Viduvelt er i Kong Arturs Rige, kommer der Sendebud fra Dronningen i Ungerland om Hjælp. En ond Trold har faaet hele Riget i sin Vold og forhexet alt, fordi Konge og Folk foragtede Gud; det var blevet et brændende Land, alle brændte uden at fortæres; kun ét Slot var tilbage, hvor den fromme Dronning boede. Ingen uden Viduvelt turde gaa til denne Kamp, men han brød strax op, stolende paa Himlens Hjælp.

Paa Troldens Slot var jo imidlertid Balsora, ført derhen med Vold af Ridder Rød, og til samme Slot var ogsaa Serafine paa mystisk Maade lokket ind. I rædselsfulde Fjenders Vold truedes de med Skjændsel og Død. Ingen kunde overvinde Trolden og faa Fortryllelsen hævet uden den, der havde et rent Hjærte, en fast Vilje til at kæmpe mod hver ond Lyst og Tro til Himlen, men det havde Viduvelt, og til ham sluttede sig baade hans ukjendte Fader Thorkild og Vennen Theobald. Saa drog de da mod Troldeborgen, og i det afgjørende Øjeblik stødte en Skare af sorte Riddere til dem, syngende en Salme i Jesu Navn. Efter en vældig Kamp blev Vindebroen taget, men et uhyre Svælg gabede dem nu i Møde; da styrtede alle de sorte Riddere sig ned i det og dannede saaledes en Bro, over hvilken Viduvelt trængte ind i Borgen. Han løftede sit Demantskjold, Trolden saa' sit eget Billede i det, og sank hylende i Jorden. Dermed var Sejren vunden, Balsora og Serafine befriede, og Fortryllelsen var i samme Øjeblik hævet for Kongen og Folket i Ungerland. Men Thorkild var falden, idet han før sin Død gav sig til Kjende for sin Søn.

De to Par havde nu fundet hinanden, Theobald sin Serafine og Viduvelt sin Balsora, thi ogsaa disse elskede hinanden. Men medens det første Par levede lykkeligt sammen, frydende sig ved det skjønne her i Livet og histoppe, gik det anderledes med det sidste Par. Balsoras himmelske Kjærlighed var stærkere end den jordiske; hun ofrede denne og drog i Kloster, hvorfra hun snart steg op til Lysets Egne. Viduvelt, som var bleven Konge i

sit Hjemland, ofrede Tronen for sin Kjærlighed. Hver Midnat vandrede han som Pilegrim til den Ruin, hvor Balsora var forsvunden; en Himmellilje groede højt oppe, men forgjæves prøvede han at naa' den. Da hørte han endelig hendes Stemme; den vinkede ham bag Verdensmuren, hvor Evighedsblomster gro, han fulgte Røsten, og ingen saa' ham mere.

Saaledes er Hovedindholdet af „de sorte Riddere", et Æventyrdigt i 9 Sange i samme ottefodede Versemaal som Paludan-Müllers „Adam Homo". Uagtet Ingemanns Vers falde let og flydende nok, trættes man dog under Læsningen, fordi der mangler Afvexling; thi vel føres stadig nye og fantastiske Billeder frem for Læseren, men det hele er dog i samme Tonart og løber afsted som en ustandselig Strøm uden Hvilepunkter for Tanken. Det har ogsaa været en væsentlig Grund til, at Digtet ikke vandt nogen stor Læsekreds, selv paa en Tid, da man var saa oplagt for det romantiske. Alligevel er der mange Skjønheder i det, og mange Sandheder føres frem for os, men den dunkle Iklædning gjør det paa den anden Side vanskeligt at trænge ind til Forstaaelsen. Selv om der ikke kan være Tvivl om den symbolske Betydning af Hovedpersoner og Hovedbegivenheder, saa bliver der dog meget tilbage, som man maa lade forblive i Dunkelhed, hvilket ikke kan andet end svække Interessen.

Hvad de ledende Tanker i Digtet angaar, da har Grundtvig med Ingemanns Samstemning udtalt, at de ere følgende: Den ægte Skjønhed (Balsora og Serafine) er for Øjeblikket i et forhexet Land, hvor dens Vanærelse synes uundgaaelig, men Aanden (Viduvelt og Theobald) vil ved Hjælp af Fortidens usynlige, men dog mægtige Kæmper (de sorte Riddere), vide at frelse den, baade til Dronningeliv hernede (Serafine) og til evig Forklaring (Balsora). Man kunde vel ogsaa betegne Grundtankerne saaledes: Det rene Hjærtes Kraft (Viduvelt) og Opløftelsen (Theobald) i Forening med de ædle Fortidsminder (de sorte Riddere), alt under Korset, formaar alene at

udfri Menneskenaturen af dens Fornedrelse og Forvrængelse (Konge og Folk i det brændende Land), ligesom de alene mægte at modstaa alt, hvad der frister og truer (Balsora og Serafine). Digtets Retning er kristelig; i dette har Ingemann for første Gang stillet sig helt under Kristi Banner.

Ved dette Digt vandt Ingemann Grundtvigs Hjærte. De havde et Par Aar tidligere gjort hinandens personlige Bekjendtskab hos Povl Dons, men fra nu af bleve de Venner. Grundtvig læste „de sorte Riddere“ i Pilehaven ved Thorkildstrup Præstegaard i Sommeren 1814, kort efter at Bogen var udkommen, og det levende Indtryk af Digterens Barndomshjem omsvævede ham altsaa under Læsningen. Han fandt, at der var saare faa Digte, der aabnede ham saa nye og store Blik, uagtet han ingenlunde var blind for dets Brøst: at det er for langt og for mat. Og man kan let give Grundtvig Ret i, at det smukkeste i Digtet er Skildringen af Theobald og Serafine.

Ingemann selv ansaa' „de sorte Riddere“ for sit mærkeligste Ungdomsdigt, og deri har han Ret. Først i dette fandt han for Alvor sig selv og sin Stilling til det højeste og dybeste. Det betegner derfor Afslutningen af Ungdomstidens Gjæring; den Bane, som han nu var kommet ind paa, skulde han for Fremtiden følge.

Inden vi forlade denne Periode af Ingemanns Liv, skulle vi endnu til Slutning bemærke, at han 1812 havde vundet Universitetets Guldmedalje for Besvarelsen af en æsthetisk Opgave: „I hvad Forhold staa Digte- og Talekonsten til hinanden.“ I det næste Tidsrum kom han til at gjøre praktiske Erfaringer angaaende dette Forhold.

III.

Ingemann som dramatisk Digter.

1815—1817.

Med Aaret 1814, der i sin første Maaned bragte os den forsmædelige Kielerfred, hvorved Norge reves fra Danmark, begynder et nyt Tidsrum ikke blot udad til, men ogsaa i det indre. Saalænge Krigen varede, holdtes Stemningen til en vis Grad oppe, og netop i Slutningen af den, da de allieredes Indfald i Holsten skete, var Spændingen stærk, ikke mindst i Studenterverdenen, hvor Grundtvig fremtraadte med sine bekjendte Opraab. Ogsaa Ingemann delte den nationale Begejstring i høj Grad, og den uformodede sørgelige Afbrydelse af alle Mulighederne ved Freden i Kiel smertede ham saaledes, at han for en Stund blev udrevet af sit stille Drømmeliv. Hvor højt de fædrelandske Bølger kunde gaa i hans Hjærte, viste han lidt senere ved sin prægtige, svulmende Sang for Dannebrog: „Vift stolt paa Kodans Bølge“, som med Rette er bleven en af vore bedste Nationalsange.

Men efter at det blodige Drama var udspillet paa den store Verdensskueplads, og alt var kommet ind i fredelige Folder, oprandt der en mat og forknyt Tid her hjemme, og det var jo ikke saa underligt. Naar man betragter et Billede af Kjøbenhavn fra hine Aar, ser man deri et anskueligt Symbol paa den daværende Tilstand; til den ene Side rager Ruinen af Frue Taarn op, til den anden det afbrændte Kristiansborg, og rundt om ser man andre Ruiner. Og det samme Indtryk fik man ude i Landet; det engang saa prægtige Hirschholm var nu en lav forsvindende Stenmasse, Koldinghus ragede frem med sit sprængte Taarn og sine af Ilden hærjede Mure, ja endog Sorø Akademi havde den røde Hane galet over. Kongeborge, Universitet, Landets Hovedkirke, altsammen i Ruiner! Og Landet selv en Ruin, Velstanden forbi;

alt fra nu af indsnævret og smaat. Man maatte nu se at indrette sig ligesom en Mand, der har mistet sin Formue, slaa af paa sine Fordringer og tage til Takke med en lille Lejlighed. Det gjorde ogsaa Folket og lærte snart grundigt at føre en i mange Henseender lille Tilværelse. Det kristelige Liv ytrede sig endnu saa svagt, at det kun var en ringe Del af Folket, som her fandt synderlig Oprejsning for den timelige Tilbagegang. Betegnende i saa Henseende er det, at endnu i 1815 kunde den skikkelige Professor Gamborg offentlig hævde, at Religionen er altfor høj og hellig for Børn, og at Syndsforladelse aldrig burde foredrages Almuen.

Vare Kirkerne endnu som oftest tyndt besøgte, saa øvede Theatret desto større Tiltrækning. Her kunde man for en Stund glemme den kummerlige Virkelighed og drømme sig ind i en anden lysere og fornøjeligere. Og det kgl. Theater havde ikke lidet at byde, ikke blot i Retning af Komedie, som den danske Nation jo altid særlig har havt Sans for, og hvor den holbergske Tradition var vel bevaret, men ogsaa i Retning af det alvorlige Drama. Øhlenschlæger var i frisk Glans; hans Hakon Jarl, Palnatoke, Axel og Valborg, Stærkodder havde henrevet og løftet Folket; Shakespeare havde nylig — sent, men sødt — holdt sit Indtog med Hamlet. Forresten opførte man hyppigt Schiller og Kotzebue og havde Smag for det ophøjede og det følelsesfulde. Store Konstnere, som paa en værdig Maade kunde fremstille Digternes Tanker, manglede det ikke paa; vi behøve blot at nævne Ryge, der 1813 debuterede som Palnatoke, og med hvem Heltekraften optraadte i en Glans som ingensinde tidligere. Hvad Under da, at en ung Digter som Ingemann, der havde vundet saa meget Bifald, og som i sine første dramatiske Forsøg i al Fald havde vist Talent for denne Form af Digtning, nu for Alvor anspændte sine Kræfter for at tiltale sine Landsmænd fra Scenen.

I Begyndelsen af 1815 fremkom da „Masaniello“, Tragedie i 5 Akter. Den berømte neapolitanske Fisker

rejser sine Landsmænd til en retfærdig Opstand mod Vicekongen, der mishandler Folket, ja endog hindrer det i at fejre sine Kirkefester. Masaniello tager det som et Kald fra Himlen og som en Troskabspligt mod Landets Overherre, Kongen af Spanien. Uegennyttig og ædel skrider han til Værket, river sig ud af sin ømme Hustrus Arme, og, baaret frem af det jublende Folk, vinder han Overhaand. Men hans Gjerning bærer fra Begyndelsen af en Nemesis i sig, fordi han har taget mod Hjælp af Banditter:

Velan! Forgjæves er det ej, mig rækkes
en blodig Haand i dette Øjeblik,
jeg griber den, kom den endog fra Helved,
og Pagten vorde skal en hellig Pagt!

Altsaa maa Masaniello synke. Den lumske Jesuit Genuino indgiver ham en Gift, som vel paa Grund af hans stærke Natur ikke virker dræbende, men gjør ham vanvittig, og i denne Tilstand begaar han uretfærdige Voldshandlinger, indtil han tilsidst falder for udsendte Mordere i en Kirke. Hele Æmnet er fortrinlig skikket til dramatisk Behandling, og det er lykkedes Ingemann at skabe et Værk af Betydning. Her er en rask Handling med stigende Interesse, en heldig Sammenstilling af forskjellige Karakterer: den ædle, kraftige Masaniello, hans blide, kjærlige Hustru, den lumske Jesuit, den stolte Vicekonge, den fromme Ærkebisp og endelig Banditterne. Dog savner man noget friskt og frejdigt hos Hovedpersonen; lige fra Begyndelsen af ønsker og venter han at blive Martyr, hvorved der kommer noget tungt og enstonende over ham. Men i det hele er det et smukt og vellykket Skuespil, ganske vist for deklamerende, særlig for vor Tid, men Deklamationen er i ædel Stil. Digteren har aabenbart lært godt af sine Forbilleder Schiller og Shakespeare, og han har et heldigt Blik for, hvad der kan tage sig ud paa Scenen.

„Masaniello“ blev opført paa det kgl. Theater i Maj 1815 og gjorde stor Lykke. Ryges Fremstilling af

Hovedpersonen var en af denne Konstners største Triumfer; den høje Begejstring, den inderlige Kjærlighed til Hustru og Børn, den stille Sorg, den vældigt opbrusende Kraft, det frygtelige Vanvid blev mesterligt fremstillet. Stykket gik i den følgende Tid ofte over Brædderne; Ingemanns Navn blev af et beundrende Publikum nævnet ved Siden af Øhlenschlægers.

Opmuntret ved dette Held gav Digteren sig strax i Færd med et andet, lignende Arbejde, som han udførte i Løbet af et Par Uger: „Blanka“, ligeledes et Sørgespil i 5 Akter. Den inderlige, varme Stemning, der hviler over det, bærer Vidne om, at det er skrevet, saa at sige, i ét Træk. Man mærker strax paa Tonen, at vi her igjen have den Digter for os, som vi kjende fra „Varners Vandringer“; en tungsindig, sværmerisk Følsomhed, en Higen bort fra denne Verden træder os i Møde, navnlig i Hovedpersonen. Themaet er Kjærlighed, en paa én Gang lykkelig og dog højst ulykkelig Kjærlighed. Til Siciliens Trone er der flere Arvinger, men den afdøde Konges Testamente lyder paa, at Enrico skal være Konge, hvis han vil ægte Prinsesse Constance. Enrico ønsker Tronen, men kun med Blanka, sin elskede, som Hustru; dog dette Valg modarbejdes af Blankas egen Fader, som er Minister. Ved List faar denne det til at se ud, som om Enrico gik ind paa Testamentet og forsmaaede Blanka; den fortvivlede Pige, der anser alt for tabt, lader sig, for at føje sin Fader, vie til en ung Adelsmand. Strax efter finder Enrico hende og overbeviser hende om sin uforanderlige Kjærlighed og Troskab; hun, som nu er bunden til en anden, erklærer da at ville søge Tilflugt i et Kloster. I samme Øjeblik træder hendes nye Ægtefælle ind, i rasende Skinsyge anfalder han Enrico, men saares dødeligt af ham. Dog førend han udaander, jager han sit Sværd i Blanka. Den tragiske Handling foranlediges saaledes ikke ved de elskendes Skyld, men ved andres, navnlig hendes egen Faders.

„Blanka" er unægtelig et sentimentalt Skuespil; Hovedpersonen, hvorefter det bærer Navn, bevæger sig stadig oppe i høje Regioner, og der ligger idelig et Væld af Taarer bag ved hendes Ord; hun mener i Grunden, ligesom Varner og hans Marie, at det er bedst først at forenes med sin elskede i den anden Verden. Men da Digteren virkelig giver sine egne Følelser og Betragtninger, er der, trods alle Mangler, noget ved „Blanka", som virker betagende. Grundtvig har engang, rigtignok med Overdrivelse, bemærket, at han kun kan finde én poetisk Karaktér i Ingemanns Tragedier, nemlig „den inderlig elskværdige, med Kjærlighed og med al Dejlighed fortrolige Digters eget Billede", men vist er det, at Ingemanns daværende Sjælebillede træder klart nok frem i „Blanka".

Tragedien blev første Gang opført den 3die Januar 1816 og gik 6 Gange i denne Saison. „Blanka" gjorde megen Lykke, om end ikke fuldt saa megen som „Masaniello". Den lokkede mange Taarer frem, thi det følsomme tiltalte jo Tiden, dog vistnok flest hos den ældre Slægt, som var det forrige Aarhundredes Børn. Baade Rahbek og Baggesen, Kamma Rahbek og Frederikke Brun vare henrevne. Opførelsen stod forøvrigt ikke paa Højde med „Masaniellos". Madam Heger, den mesterlige Fremstillerinde af Øhlenschlægers nordiske Kvinder, var vel fortrinlig som Blanka, men Forsom (d. ældre, Hamlets Fremstiller) var i sin gigtsvage Tilstand ikke tilfredsstillende som Enrico.

Ingemann var ret kommet i Aande med at skrive Dramaer, og endnu samme Aar (1815) forfattede han et tredie: „Røsten i Ørkenen", der dog ikke var bestemt for Scenen. Det indledes med en Bøn, betegnende for Digterens nuværende religiøse Stade:

Hør min Bøn, Gud Fader i det høje!
Jeg fornam dig i dit Guddomsord,
maatte mine Knæ i Andagt bøje
og erkjende, du var ene stor.

Lad mig det i Evighed ej glemme,
Ordets, Trøstens, Salighedens Væld!
Lad det liftigt, tolkende din Stemme,
strømme paa min Læbe fra min Sjæl!
Lad det gjennem Tidens Ørken trænge,
lad det runge dybt i højen Nord!
Lad det tone blidt fra Harpens Strenge,
Sandhed være mig dit Guddomsord!

Hør min Bøn, du Faderens Enbaarne,
du, som elsked os i Evighed
Naar du hisset tæller de udkaarne,
se til Sangeren i Naade ned!
Udryd Tvivlens Tidsel af hans Hjærte,
frodigt spire Kedrons Liljeskud! — —
Lær ham from at elske og tilgive
og forkynde, hvad han dybt fornam!
Giv ham Taalmods Støttestav i Live
og ved Graven Tillids Fjederham! —

Naar Digteren her bad om Taalmods Støttestav, anede han ikke, hvor snart han skulde faa god Brug for den. Thi det gik ham nu som alle, der komme til levende Tro, at de skulle prøves i Trængslernes Ild, og Ingemann blev prøvet paa et ømt Sted. Netop paa denne Tid begyndte nemlig et kritisk Felttog mod den blide, stærkt følende Skjald.

„Røsten i Ørkenen" handler om Døberen Johannes og Fristeren, der paatager sig forskjellige Skikkelser. Ingemann følger i Omridsene den bibelske Beretning om Døberen fra hans Prædiken i Ørken til hans Død, men i alt, hvad der angaar Djævelen, har han frit Spillerum for sin Fantasi. Han lader saaledes denne fremstille Naturalismen for Johannes:

— Naturen
er alle Kræfters Urkraft, alle Følgers
uendelige Aarsag, som sig selv
frembringer og opholder og forandrer
og har sit Liv, sin Guddom i sig selv.
Og Mennesket som Planten og som Dyret
er Bladet kun paa samme store Træ,
som evigt staar, mens Løvet aarlig vexler. —

Og da Johannes spørger, hvad da Evigheden er, svarer Fristeren, at den er i Naturen, og kun saa vidt han hører Naturen til, har han Del i Evigheden. Da siger Johannes, og gjennem hans Ord taler Ingemann selv, som man strax kan høre:

Men vore stille Savn og dybe Længsler
og denne Stræben, denne stolte Higen
mod Harmoni, og dette store Ønske,
som ingen nævner os, som Sjælen aner,
naar Aftenrøden maler fjærne Bjærge,
naar Bølgen sjunger, og naar Skoven taler,
naar Aftenvinden gjennem Harpen suser,
naar Skyen svæver over Maanen hen,
og Blikket svimler i den sølvblaa Stjærne?

Fristeren svarer: Det er tomme Drømme! Siden viser han Johannes' eget Billede frem med Krone paa, for dermed at friste ham, men Johannes paakalder Jehova, og Djævelen maa forsvinde.

Adskilligt i Dramaet bærer Mærke af, at personlige Oplevelser hos Digteren ligge bagved Fremstillingen. Den Schellingske Pantheisme havde øvet sin Tiltrækning paa ham, som paa saa mange andre af den yngre Slægt, men han vendte den nu Ryggen ligesom Grundtvig. Ingemann erkjendte, at alle de dybe Længsler i Sjælen finde kun Tilfredsstillelse hos Frelseren, som han antyder i de Vers, han skrev i det Exemplar af Bogen, han forærede Grundtvig:

— Jeg saa' i Strid med Natten Dagen staa,
men gjennem Skumringsstunden Længslen vanked
forventningsfuld i Haabets Stjærneskjær.
Saa gik jeg selv engang i Verden her
og saa' ej ham, for hvem mit Hjærte banked.
Men med hans Engel (ɔ: Johannes) jeg fortrolig blev,
som han jeg ogsaa Verdens Frelser savned. —

Forøvrigt er det en en egen Sag med „bibelske Dramaer". Ingemann vil hævde deres Berettigelse ved

at henvise til Middelalderens „Mysterier“, hvor bibelske Begivenheder eller Helgenlegender fremstilledes dramatisk, men hvad der dengang paa en vis Maade kunde være smukt og kristeligt, behøver derfor ikke at være paa sin Plads nutildags; det virker stødende baade at se æventyrlige Forhold dragne ind i Handlingen og at høre Johannes være Tolk for en romantisk Sjæls religiøse Følelser.

Endnu i Aaret 1815 skrev Ingemann det smukke Æventyr-Drama „Reinald Underbarnet“. Stoffet er taget af det bekjendte Æventyr „de tre Søstre“ og udviklet paa en saare tiltalende Maade. En mægtig Skovtrold havde faaet Prinsesse Mathilde i sin Vold ved som en Fugl at synge Tryllesange udenfor hendes Vindue; betaget deraf havde hun tabt den Nøgle, der gav Adgang til hendes Borg, og Trolden var trængt derind. Han var opfyldt af Lidenskab for hende, men da hun med Afsky bortviste hans Elskov, havde han forvandlet hele Borgen med alle, der vare i den, havde omskabt hendes tre Brødre til Dyr og dysset hende i Tryllesøvn. Men de tre Brødre havde ægtet Ridder Bennos tre Døtre; kun en syvende Del af deres Dage vare de endnu Mennesker og alle deres Omgivelser menneskelige, men al den øvrige Tid vare de Dyr, den ene en Bjørn, den anden en Ørn, den tredie en Delfin, og den dyriske Natur herskede da over dem. Imidlertid er en yngre Broder til de tre Søstre, Reinald, voxet op i Hjemmet, og da han erfarer deres Skjæbne, drager han ud for at befri dem. Et vidunderligt Skovhorn faar han af sin Moder; naar han blæser i det, spredes det dunkle, og al Naturen: Skov og Sø, Bjærg og Dal kommer ham i Møde, aabenbarer ham, hvad den véd, og staar ham bi. I himmelblaa Rustning med korsdannet Sværd og Guldhorn drager Reinald da ud, vejledes af Naturen til at finde Søstrene, den ene i Bjørnehulen, den anden i Ørnereden, den tredie paa Havets Bund. Han ser Bjørnen i dens Grumhed under Trolddomsmagten og hører den brumme:

Jeg maa ud i min Skov,
det er lummert herinde,
jeg maa blande min Røst med de hylende Vinde,
maa søge i Natten det blodige Rov.

Og Ørnen flyver ud fra Reden og synger:

Sælsomme Lyst,
over Skyer at svinge
det anende Bryst
paa vældige Vinge,

og Reinald skuer Delfinen i Havet. Men han ser dem ogsaa alle tre i Menneskeskikkelse, hører deres Klage og lover at vove alt for deres Befrielse, medens de igjen love ham deres Bistand.

Endelig møder Reinald den mægtige Trold i Skoven; forgjæves søge Fugle, Træer og Bækken at skjærme ham, og de to kæmpe da med hinanden. Med Blikket mod Himlen støder Reinald en Lanse mod Trolden, men den springer itu. Da drager han sit korsdannede Sværd, paakalder Vennen i Himlen og gjennemborer Uhyret. En Fugl aabenbarer ham derpaa alt om Trylleborgen, der er af Jærn. En Løve vogter dens Indgang, og Reinald maa paakalde Bjørnens Hjælp for at besejre den, men ud af den svinger en Fugl sig, som Ørnen overvinder; da lader Fuglen et Guldæg falde i Havet, som saa Delfinen henter. Med Sværdhæftet knuser Reinald Æget og finder deri den tabte Nøgle, der er i Form af et Kors. For denne springer Borgporten op, han befrier Mathilde, hun vaagner af Tryllesøvnen, og alt derinde er forløst. Borgen bliver til et dejligt Guldslot, Mathilde bliver Reinalds Brud, Brødrene blive atter Prinser, og hvad Mathilde udsynger, er den fulde, glade Sandhed:

Vær lovet du, som Sejer gav, dig Jorderig lovsynger,
han kommer, som os Liv gjengav, med ham de glade Klynger,
velkommen, Reinald Underbarn, gjenrejst er Helligdommen!

Digtets Indhold viser sig at være noget lignende som i „de sorte Riddere“, nemlig Befrielsen af den

bundne Menneskenatur, men det er her endnu stærkere betonet, at denne kun sker ved den himmelske Forløsnings Tegn, Korset, ved „Vennen“ i det høje. „Reinald Underbarnet“ staar som Digterværk højere end „de sorte Riddere“; Formen er livligt vexlende, Tonen er barnlig troskyldig, stemmende med selve det barnlige Æventyr; den dybere Forstaaelse ligger stadig nær for Tanken, og der findes mangfoldige Enkeltheder af en saadan Skjønhed og Ynde, at endog en Kjender som Baggesen, der selv har frembragt de yndefuldeste Digte, blev henrevet deraf. Ogsaa Grundtvig erklærede, at det var „de sødeste idylliske Toner“, hans Øre havde hørt, og fremhævede med Rette den skjønne Fremstilling af Menneskets Frændskab med Naturen, især med Blomsten og Fuglen. Derimod kunde han ikke finde Knudens Løsning fuldt tilfredsstillende for den dybere, kristelige Betragtning; thi, siger han, Sværdet kan vel dræbe Jætter, men ej Trolde; det djævelske kan kun Helten fra Himlen overvinde. Han mener derfor, at man mere finder Digterens fromme Anelse end den virkelige Udløsning.

Slag i Slag fulgte i disse Aar det ene dramatiske Digt af Ingemann lige efter det andet. „Hyrden af Tolosa“ er det næste, derefter kommer „Løveridderen“, begge udgivne 1816. Disse to tragiske Skuespil bære Vidnesbyrd om, i hvor høj Grad Ingemann var bleven paavirket af den tydske Ny-Romantik. Den ældre romantiske Digterskole, særlig Novalis og Tieck, havde tidlig draget ham til sig, skjønt der var noget ved dens Retning, navnlig det stærkt kritiske og ironiserende, som forblev ham fremmed. Ny-Romantikerne, som paa dette Tidspunkt vare i Frembrud, førte de ældres Sværmeri for det mystiske, deres dunkle Higen mod det uendelige med sig, ligeledes deres Forkjærlighed for Middelalderen, men de drev det langt videre. Naar de fremdrog gamle Sagn og lagde dem til Grund for deres Digtning, øvede de tungsindigste og vildeste størst Tiltrækning paa dem, og de dvælede helst ved Udmalinger af fast utrolige

Begivenheder. Saadanne Ting som Turneringer, hvor melankolske Riddere stikke hinanden ihjel for en død Ridderdatters Ære, Stamfædre, der ikke kunne finde Ro i Graven, før den sidste af Ætten har sonet en gammel Brøde, Skytsaander, der huldt komme til Hjælp i det afgjørende Øjeblik, alt sligt hørte til den nyromantiske Retning og faldt i Tidens Smag. Dette maa man have for Øje ved Bedømmelsen af Ingemanns to ovennævnte Skuespil og mere af, hvad han siden ydede, men en Sammenligning mellem dette og meget af, hvad de nye Romantikere i Tydskland frembragte, falder afgjort til den danske Digters Fordel.

„Hyrden af Tolosa“ viser os Kampen i Spanien mellem Halvmaanen og Korset. Sultanens Søn er bleven Kristen, har forladt sit Land og sin Fader, og under sit nye Navn Emanuel lever han som Hyrde, bærende i sit Hjærte en sværmerisk Kjærlighed til Kongen af Navarras Datter Clara. Den kristne Hær kommer i den største Fare i en Bjærgegn, indeklemt af en overlegen mavrisk Hær, og synes redningsløst fortabt, men i det yderste Øjeblik reddes den derved, at Emanuel viser den en Sti, som han kjender. Derved komme de Kristne bag paa Fjenden og sejre i et stort Slag. Men Emanuel omtumles under alt dette af de mest modstridende Følelser: paa den ene Side Kjærlighed til Faderen og sine Landsmænd, paa den anden Side Korset og Kjærligheden til Clara. Idet han hjælper de Kristne, bringer han Ulykke over sin Fader; derfor udbryder han:

Tilhyl dit Aasyn, Sol! Bortvend fra Jorden
din Straale, milde Himmel! Kom, o Nat,
bedøv mig med din Storm, omtaag mit Øje
med evigt Mulm! — Hvorhen jeg styrter mig,
jeg ser en Blodstrøm over mig henrulle,
jeg hører Vaabengny og Dødningskrig,
og mig anklage levende og døde!

Clara er en sværmerisk Skikkelse, der som Nonne følger med Korshæren og ledsages af en ung, ædel Ridder Don

Lupo, der elsker hende ægte-romantisk: haabløst, men aldeles uegennyttigt, og selv forstaar han ikke, hvad han egentlig vil:

Se, Don Lupo kan ej hvile,
dunkelt Stjærnen blinker,
gjennem Natten maa jeg ile,
véd ej selv, hvorhen mig Englen vinker!

Glad er han, da Clara lover ham, at han maa ledsage hende til Kristi Grav og skjærme hende med sit Skjold. Imidlertid falder han i Kampen, og Hovedpersonen Emanuel bliver dræbt af sin egen Fader, Sultanen, men dør med Glæde.

Handlingen i Stykket er forøvrigt rig paa dramatisk Effekt; der viser sig Kors paa Himlen, hele Hære træde op ligesom hos Shakespeare, de voldsomste Lidenskaber ere i Bevægelse. Det vilde dog være Uret at nægte, at der er meget smukt i dette Drama, og selve Hovedmotivet, Emanuels Hendragelse til de mest modsatte Sider, er i og for sig virkningsfuldt. Det kom ikke frem paa Scenen før 1821 og opførtes kun én Gang, da det efter Forfatterens eget Ønske blev henlagt.

„Løveridderen" er en Skjæbne-Tragedie, som Sten Blicher fandt „rædsom-skjøn". Vi ville høre Indholdet: Ridder Benno har i sine yngre Dage med Taterpigen Grimhild avlet en Søn Ubald; han har svoret hende Ægteskab, men brudt sit Løfte. Opfyldt af skumle Hævntanker bringer hun Drengen, da han er 4 Aar gammel, til Bennos Borg; Ridderen er nu gift, hans Frue ser den smukke fattige Dreng og tager ham som sin Plejesøn, uden at hverken hun eller Benno aner, hvem han er. Selv have de en Datter Johanne. De to Børn voxe op sammen, fatte Kjærlighed til hinanden og faa Forældrenes Samtykke til Foreningen. Ubald er bleven en kjæk Ridder, Formand for „Løveforbundet", men han har et uroligt Sind, der ikke kan finde Tilfredshed. Paa Johannes Tilskyndelse drager han, for at opmuntre sig,

over til Grev Eberhard, der har indbudt Egnens Riddere til en Turnering om et gyldent Harnisk; saa snart han kommer tilbage, skal deres Bryllup staa. Ubald bliver strax dødelig forelsket i Grevens skjønne Datter Agnes og hun i ham; han sejrer i Turneringen over alle Modstandere, vinder Agnes' Haand, faar Faderens Samtykke, og deres Bryllup skal finde Sted om nogle Dage. Saaledes er alt paa den mest fortvivlede Maade knyttet ind i hinanden. Ubalds Moder Grimhild er imidlertid inde i Begivenhedernes Gang, glæder sig og fremskynder sin Hævn. Hun iler til den gamle Benno, fortæller ham Ubalds Troløshed og ophidser ham, saa han strax ifører sig sin gamle Rustning og i Nattens Mulm drager til Eberhards Borg. Han kommer til at tale med Ubald og udfordrer ham til Kamp, men denne faar ham spærret inde i et Fangetaarn, hvor han vil holde ham, til Brylllupet er forbi. Dog Grimhild udfrier Benno, og da Ubald faar Nys om, at en gammel Ridder har vist sig udenfor Borgen, iler han, af Frygt for at Benno skal røbe alt og derved hindre hans Bryllup, ud til ham og fælder Benno. — Nu kommer Bryllupsdagen, Ubald er overgiven lystig; Johanne, hans forladte Brud, som har erfaret alt, er kommet derover i Forklædning; hengiven i sin Skjæbne smykker hun Agnes med Brudekrans. Da kommer Grimhild og viser Johanne hendes myrdede Fader. Bryllupstoget drager til Kirken under Sang og Klang. Men pludselig standses det af Johanne. Hun anklager højtideligt Ubald for at have myrdet hendes Fader, stævner ham for Guds Dom, men tilgiver ham, at han har sveget hende. Derefter støder hun Dolken i sit Hjærte. Ubald bekjender sig skyldig og bliver med Foragt vist bort. Da kommer Grimhild til ham, forkynder ham, at Benno, som han har myrdet, var hans Fader; forbitret drager han sit Sværd og støder hende ned, men før hun udaander, udraaber hun: Jeg er din Moder! I Fortvivlelse vil Ubald da gjøre Ende paa sit Liv, men hans eneste Ven Reinald taler ham til Rette, og Ubald vælger da sam-

men med ham at drage paa Korstog for at falde i Kampen mod de vantro.

Saaledes ser denne Skjæbne-Tragedie ud, og maaske flere end Blicher vilde kalde den rædsom-skjøn. Hvis den var kommet frem lidt tidligere og var bleven spillet godt paa Theatret, havde den maaske trukket fuldt Hus, thi i nogle Aar var den Slags netop det mest søgte. Her er Nervepirren og Gysen; men hvor er det, som skal løfte, hvor er der Karaktér, og vi havde nær sagt: Hvor er der Moral? Thi det er jo anlagt saaledes, at det maa gaa ilde og kan ikke andet end gaa ilde, og man maatte snarest faa Medynk med Fader- og Modermorderen Ubald. Det var en Afvej, som Ingemann her var kommet ind paa, og som Øhlenschlæger allerede tidligere havde betraadt med sin Skjæbne-Tragedie „Hugo v. Reinberg“. En rigtig Følelse bragte Ingemann til at undlade at indsende Stykket til Opførelse.

Det var en forbavsende Frugtbarhed, den 27aarige Digter i den senere Tid havde udfoldet, og alt er ikke engang nævnet, thi endnu i Aaret 1816 udkom en „Julegave“ af ham, indeholdende mindre Digte, hvor iblandt den bekjendte „Dannevang med grønne Bred“ og et større Æventyr „Helias og Beatricia“. Men imidlertid trak det mere og mere op til Uvejr, som skulde udlade sine tordensvangre Skyer over Ingemann. I adskillige Aar var det næsten idel Bifald, der lød ham i Møde; ingen ofrede ham varmere Ros end hans fordums Lærer Jens Møller, der anmeldte det ene efter det andet af hans Skrifter. Men denne Ros blev til Virak i sin Overdrivelse, og derved gjorde han ham en Bjørnetjeneste, ikke just saaledes, at Digteren selv blev fortumlet deraf, men dermod saaledes, at Jens Møller derved opæggede Kritiken. I „Athene“, et Tidsskrift, som blev udgivet af Molbech, fremkom der 1815 og 16 en lang Bedømmelse af hele Ingemanns Digtervirksomhed; den var af Peder Hjort, et skarpt og kritisk Hoved, men et hensynsløst og lidet elskværdigt Menneske. Tilsyneladende var denne Be-

dømmelse temmelig anerkjendende; han bryder ikke Staven absolut over „Varners Vandringer“, som mange senere have gjort, heller ikke over „Blanka“; han indrømmer ogsaa, at de „sorte Riddere“ i nogle Henseender er et Mesterstykke. Men han savner „Geniblikket“ hos Ingemann, dette i faa Ord eller Billeder at udtrykke en Rigdom af Ideer, han mener, at Ingemann har en „svagelig Anskuelse“ af Kjærlighed, idet han skiller den aandelige fra den sanselige Natur og ser denne fra den lave Side, som i „Varner“; han dadler, at Ingemann vil gjøre Ideerne i og for sig til Gjenstand for poetisk Behandling, vil iklæde dem Personlighed, hvorved der fremkommer uvirkelige Skildringer o. s. v. Der var ganske vist en hel Del Sandhed i P. Hjorts Kritik, men gjennemgaaende var den nedsættende og overlegen og kunde ikke andet end gjøre et ubehageligt Indtryk paa Digteren og hans Venner. Dette gav Grundtvig Anledning til at indrykke et længere Digt til Ingemann i „Nyeste Skilderi af Kjøbenhavn“, i Marts 1816, i hvilket han kaldte Hjorts Artikler „Ingenting“ og raadede sin Ven til ikke at ænse dennes Domme, men følge sit Kald:

Lad kun andre konstig bygge
Kroppe ret med Kjød og Blod,
mens du tegner from en Skygge
af hvad dig for Øje stod!
Vi paa Sandheds Legem bygge,
naar vi tegne tro dens Skygge.

Han maner ham til at vedblive at tegne „Skygger“ af hvad der staar for hans Sjæleøje, indtil han engang, naar Troen lærer ham det, kan tegne mere. Og med disse „Skygger“ tænker Grundtvig særlig paa de „sorte Riddere“ med den dunkle Billedtale om de Ting, der ere en Gaade, men hvis Sandhed Skjalden har følt, fordi han elsker disse Ting.

Lad da sig i Tro forklare,
fromme Skjald, din Kjærlighed!
Da skal Aanden aabenbare
for dig, hvad du end ej véd. —

Da skal Billeder du tegne,
som har Liv og Kraft og Glans —
Barnet, som i Hjærtet bygger,
leger da i Lundens Skygger!

Men Grundtvig raader ham inderlig til at opgive at skrive Sørgespil, som han finder ham uskikket til, og som er til hans Skade:

O, gid standse jeg dig kunde
i det dyre Væddeløb,
vende dig til Bøgelunde
og til Rosen i sit Svøb!
Men ak! end i Blod du kvæder,
Skaren klapper, Barnet græder.

Herpaa svarede Ingemann i et Digt, som først langt senere er offentliggjort, hvori han anerkjender Grundtvig som en vældig Aandens Stridsmand,

men om stundom ej i Blinde
du med Peters Sværd slog til
og ej skjælned Ven fra Fjende,
derpaa ej jeg sværge vil.

Selv er han kun en Fredens Tolk. Han følger Aanden i sit Bryst, og den vil ikke lede ham vild, hvad saa andre sige dertil.

Søg du ej mig at afvriste
Sorg-Kamønens blanke Staal!
Om det Runerne kan riste,
se vi først ved Løbets Maal.

Frygt ej, Staalet Barnet saarer,
som du elsker i mit Bryst!
Vel det græder, men dets Taarer
smelte hen i salig Lyst. —

Stands det ej i sine Drømme!
Tryg det selv paa Fjældet gaar,
svømmer over Tidens Strømme
til det Barnehimlen naa'r.

Aaret 1816 var i det hele et barsk Stridsaar i den lille danske Litteraturstad. Kampen mellem Baggesen og Øhlenschlæger eller dennes Forsvarere rasede heftig, og der var en kritisk Ilterhed over Sindene. Ingemann holdt sig fuldstændig udenfor al Striden; det var ham pinligt at skulle bruge Vaaben, baade til Angreb og Forsvar. Men da nu Isen var brudt ogsaa overfor ham, fulgte der mere. Nikolai Søtoft, en jævnaldrende af Ingemann og en Smule Digter, skrev „Aandernes Maskerade“, hvori han tog Parti for Øhlenschlæger, men hvor han ogsaa fik Lejlighed til at give Ingemann paa Hovedet. Han lader Tjeneren Henrik sige om denne: „Folket ynder ham, men hans store Æolsharpe er mig imod, skjønt den er i Moden. Der er en tydsk Façon paa den Harpe; jeg vil vædde, Werner (en yderlig tydsk Romantiker) kjender sig en Del ved den, Tieck hist og her, men kun lidt, Schiller noget, Goethe aldrig det mindste og Shakespeare dito.“ — Henrik indbyder Euripides (ɔ: Ingemann) til Maskerade og beder ham samtidig laane sig en af hans mange Dragter. Euripides spørger, om det skal være en Turnusdragt eller et sort Ridderharnisk. — „Nej, det maa være en lettere!“ — Saa faar Henrik da en Varnerdragt, som er meget luftig, og paa hvis Bræmme der staar: „Paa Jorden Kjærlighed er Brøde, og ingen elsket har, som ikke døde“; endvidere en Hyrdehat af lyse Skyer, en indvendig Harpe, Affaldet af en Serafvinge og til Værge Skyggen af et Kerubsværd. -Euripides beder saa Henrik om at gaa: „Nu kunde jeg have skrevet mange Sider og ladet mine Helte tale!“ Henrik: „Nej, handle skal Helte!“ — Man ser, at Søtoft er skarp mod Ingemann, men i Følelsen deraf ender han med Undskyldninger; han havde følt „Dekadencen i hans Melodi“ og kunde derfor ikke tie, men haaber paa hans Tilgivelse, „thi du er jo god!“

Ogsaa Hauch snærtede Ingemann, men intet Angreb kunde dog sammenlignes med det, den unge Johan Ludvig Heiberg rettede paa ham i sin „Julespøg

og Nytaarsløjer", der udkom til Julen 1816. Det er et morsomt og vittigt Arbejde, som ikke undlader at fremlokke mangt et Smil hos Læseren, og den Maade, hvorpaa han særlig gjør Nar ad „Blanka", er meget komisk. Han gjør Elskeren Enrico til Borger i København, Blanka er gift med ham, og de har en Mængde Børn. De bo i St. Pederstræde (Ingemanns Bolig var dér) til Leje hos en Vindmøller (Jens Møller). Børnene have ikke Ben og Muskler, og deres Skind er Maaneskin. Af Religion ere de snarest Hernlutere, idet deres Kjærlighed er søskendagtig og brænder stille som et Kristiansfelder-Lys, medens de tillige har Luter (eller Harper) i deres Indre. De tilbede især Maanen, der spejler sig i Vandet. Deres Kjærlighed er ikke fysisk, men snarere ftisisk (Ftisis = Tæring). — Forøvrigt giver Heiberg i Digtet et Slags Forsvar for, at han har angrebet netop „Blanka", som Publikum elskede saa højt og havde grædt saa meget over. Vel havde det været ham let at fremdrage andet af Ingemann, som endnu langt mere fortjente skaansellløs Kritik, men han vilde netop ramme det, der beundredes saa meget, thi naar det faldt, saa gik det øvrige strax med i Faldet. Det skadeligste Frø maatte først luges op. Man ser, at Undskyldningen i Virkeligheden gjør Angrebet endnu skarpere. Ogsaa „Reinald Underbarnet" med de talende Liljekonvaller og Foreller og „Varner" maa holde for, ja Heiberg nedlader sig saa dybt, at han gjør Løjer med Navnet Ingemann, idet han lader en af sine Figurer, en talende Bog (F. Guldberg) sige til Digteren, der her er en Fløjte: „Jeg hilser dig som Dannemand!" Fløjten: „Jeg beder om Forladelse, jeg er ingen Mand, jeg er en Fløjte!" Bogen: „Nu, saa hilser jeg Dem som Ingen Mand!"

Det er en egen Sag med den Slags Satirer som Heibergs; han havde gjort vel i at skrive sig sin Moders Advarsel bag Øret: „Giv din Muse snævrere Sko, at intet Satyrspring bliver hende muligt", thi hun kjendte sin kjære Johan Ludvig. Hvor meget træffende der end er

hist og her i „Julespøgen", saa mangler den det væsentligste for at gjøre virkelig Gavn, nemlig Kjærligheden, om vi tør bruge dette Ord her. Han tager altfor haardt og hensynsløst fat paa Ingemann; han gjør kaade Satyrspring, som med Lethed kunne tiltrække ham Bifaldsklap i første Øjeblik, men den bedste Del af Publikum vender sig alligevel bort, naar den faar Tid til Overvejelse. Thi „Sandheder", som overdrives, ophøre med at være Sandheder, og Heiberg overdriver i høj Grad. Det var intet Under, at Ingemann følte sig dybt saaret, og at Heiberg kom til at staa i et Lys for ham, som om der laa „Had" bagved.

Men snart traadte en Ven ind paa Kamppladsen for at værne om Digteren, der selv ikke kunde bevæge sig til at gribe offentlig til Vaaben, om han end i Enrum gav sin Harme Luft i skarpe Epigrammer. Og denne Ven var Grundtvig, til hvem Ingemann i disse Aar kom i et stedse nærmere og fortroligere Forhold. Allerede i Marts 1817 mødte Grundtvig med et Rimbrev i sit eget Tidsskrift „Danevirke", og man kan ikke let tænke sig en større Modsætning til den lette og spidse Heibergske Satire. Grundtvig er her bred og suffisant; han ser den larmende Hob over Hovedet, og uden at ænse nogen Spot, tager han Bladet fra Munden og siger dem drøje Sandheder, rigtignok paa en skaanselløs Maade. Han kalder disse Kritikere „Poge" og behandler dem som saadanne:

Hvem nænner vel at slaa de smaa,
som har endnu Sløjkjole paa
og Følletænderne i Munden
og véd ej, hvad de gjør, i Grunden? —
Dog — mellem Drenge er jeg ikke Præsten,
men balancerer kun i Vesten;
se, derfor kan jeg, naar det kniber,
og jeg er kjed af Drengepiber —
slaa Gjækken løs og lege med de smaa
og drage Handsker, som de kan forstaa,
maaske det kan dem og fornøje
at faa i Spas en banket Trøje?

Med Hentydning til Heiberg siger han til Publikum:

Hvad var det, Verden! vel du pønsed paa,
mon ej en Søn, som kunde bag op slaa,
ja slaa Sparto til Djævel og til Engel
og midt i Helligdommen spille Pind,
kort sagt: en fri, selvstændig, lystig Bengel,
sin egen Gud, sin egen Harlekin?

Thi Heiberg var ikke fri for at drive Gjæk med det hellige.

Det hele stod altsaa for Grundtvig som slette Drengestreger og Fjælebodsløjer. Men han giver samtidig Ingemann det Raad, at han skal overgive sit „Drengeværk", det vil sige, sin umodne eller aandløse Digtning til „Drengene"; „lad dem kun kaste det paa Baal, som skrevet er i deres Tungemaal!" Forøvrigt kalder han sin Ven „en Mand":

Mand est du, men Digterinde,

med Hentydning til hans blide Sind. Og han tilraaber ham:

Til Sandhed vi indviet har vor Tunge,
og Salmer skal ved Løgnens Baal vi sjunge,
skjønt det fortærer mangt et Blad, vi skrev;
thi Aand og Hjærte har et Lejdebrev,
for hvilket Luen maa ærbødig vige.

Heiberg, som unægtelig var bleven haanlig behandlet af Grundtvig, der, som han selv indrømmer, ikke havde „fine Fingre paa Skaftet", svarede igjen i en „Ny ABC-Bog" med Motto: „En Gjedebuk er stolt af Skjæget og er til Vrede let opægget", og den gav atter Grundtvig Anledning til Gjensvar i „Pegepind til den nye ABC", hvor han paa Prosa hævdede, at han med Rette var bleven indigneret over „Drenge-Spilopet" i „Julespøg og Nytaarsløjer", fordi det skulde være et Hovedangreb paa Ingemann, en Digter, „som dog virkelig har gjort noget, man skal respektere, og som, uden at fortørne nogen,

gaar med ædle Følelser og Forsætter sin stille Vej". Han erklærer, at hvem der offentlig forhaaner Ingemann, skal faa med ham at gjøre; thi „han er en besynderlig duftende og sjungende Blomst i Skoven, han er sig selv en Gaade". Og hans dybe, rene Længsel efter Aanders Kjærlighed og Sfærers Harmonier er det netop, som „Drengene" haane. Striden endte med den Forsikring af Grundtvig, at ham selv maatte de gjærne gjøre Nar af, saa meget de lystede, men hvis de legede med det hellige eller drev Spot med Ingemanns Følelse, saa skulde han nok igjen møde dem. Det lader til, at Grundtvig mener, at der har været en hel ungdommelig Klike i Hovedstaden, som stod bagved Heibergs Angreb paa Ingemann. At denne sidste forøvrigt baade ved sin egen Tavshed og ved Grundtvigs saa stærkt udtalte Beskyttelse kom til at staa noget kvindagtig for Publikum, kan dog ikke nægtes, og det har vistnok været med blandede Følelser, han var et tavst Vidne til dette Forsvar. Vist er det, at Ingemann led meget ved hele denne Strid.

Vi vende os nu bort fra Kamppladsen for at følge vor Digter i fredeligere Egne og finde da, at han ofte var Gjæst i det, som han selv har kaldt „et Litteraturens Konkordiatempel", nemlig Bakkehuset. Hvor meget Ingemann fandt i Kamma Rahbek, ser man af hans Ord ved hendes Død, at hun var „en Moder for de yngre Digtere", havde altsaa været det for ham. Hun kaldte ham „den bedste" og mente dét alvorligt; hun erkjendte, at han havde „en fuld Sjæl", som han søgte at ordne og regere, at han redelig stræbte efter „at gribe Klenodiet". For Spøg kaldte hun ham ogsaa „Hermelinet" eller „det nydelige hvide Dyr", men bag dette Udtryk skjulte der sig ogsaa Anerkjendelsen af hans ualmindelige Sjælsrenhed. Fru Rahbek satte stor Pris paa ham som Digter, thi hendes Forstandighed var forenet med megen Følsomhed; men hun tilstod ham dog aabenhjærtet, at hun fandt, at „Adorationen" med ham gik vel vidt i Begyndelsen af 1816, og skrev da til ham paa sin elskværdige

Maade, at hun ikke kunde indse, hvorledes han under saadanne Omstændigheder kunde vedblive at være „den bedste“. Saadanne Ord forklare os, hvorledes han er kommet til at betragte hende som en Moder. Fru Rahbek bragte Ingemann i Forbindelse med Frederikke Brun, der jo ogsaa dyrkede Poesien, og noget er han kommet i det rige Hjem, hvor hun samlede Skjønaander om sig, men meget har det næppe været, da Ingemann egentlig ikke holdt af at bevæge sig i saadanne Kredse.

Til Digterens Venner i denne Periode foruden dem, vi tidligere have nævnet, hørte Povl Møller og Sten Blicher. Fra den første har man et Par Breve, som ere ret betegnende. Den 5 Aar yngre Povl Møller skrev i Vinteren 1816—17 fra Kjøbeløv, hvor han for en Tid opholdt sig i sit fædrene Hjem, til Ingemann: „Der er foregaaet den vigtige Forandring med mig her, at jeg virkelig er kommet til at tro paa Kristus, hvorover jeg føler megen Glæde.“ Stort mere end en forbigaaende Stemning var dette ikke, men man ser heraf, at han vidste, dette vilde glæde Ingemann. Han fortæller samtidigt, at han næsten er bleven ligesaa tyk som denne, hvoraf man altsaa erfarer, at den nylig saa svage Digter begyndte at trives legemligt. Den følgende Sommer ytrer Povl Møller i et forøvrigt meget overgivent Brev, skrevet paa en Rejse i Jylland, at hvis han var i Kjøbenhavn, gik han hen til ham, ja hvis han var paa Sjælland, gik han til Kjøbenhavn for at søge ham, „saadan Higen har jeg efter at se dig, thi naar jeg ret tænker over dig, saa er du, min Sjæl, en meget honnet Karl og en Person, som ikke er tabt bag af en Vogn“. Saadanne Ord vare i Povl Møllers Mund alt andet end Mundsvejr.

Sten Blicher var 7 Aar ældre end Ingemann, men han fik først Embedsexamen 1809, saa de vare en lille Stund samtidigt Studenter. En fælles Kjærlighed havde de begge til Ossians Digte, hvoraf Blicher oversatte den første Del. Netop denne Kjærlighed bragte Ingemann til senere hen at skrive et meget smukt Digt

til Blicher, som nu var i Jylland, hvori han søger at drage ham højere op, end Ossian kunde føre ham:

O du, som med Hedenoldsbarden har vanket
i rædsomme Skumring paa haabløse Vej,
har set, hvor hans Hjærte af Længsel har banket,
da Lyset han aned, men skimted det ej,
o, hvi vil i klareste Morgen du følge
den trøstløse Aand i den dæmrende Sky,
naar Solen er steget af Tidernes Bølge,
og du paa dens Straaler til Himlen kan fly!
O, ser du ham ikke, den Herre, som vinker
og aabner for Barden den evige Hal,
hvor Kjærlighedsstjærnen, den hellige, blinker,
og Palmen omskygger den troende Skjald!

Blicher satte megen Pris paa Ingemann og skrev siden til ham:

Elsk mig, min Ven, naar paa Aandernes Hede
lyder min dybe, tungsindige Sang,
og naar ved Pirren i Vandbiers Rede
Hvislen og Brummen forfølger min Gang!

Han ansaa' Ingemann for en rigtig Lykkens Yndling, blandt andet fordi han var saa ubunden. Thi Ingemann levede stadig paa samme Maade som hidtil; Valkendorfs Kollegium var hans Bolig lige til Begyndelsen af 1818, hans Liv var næsten udelukkende helliget hans Konst, alle Tanker om en Embedsexamen vare længst forbi. De taagede Udsigter til en nøjere Forening trykkede hverken ham eller hans Lucie. Det var altsaa virkelig et frit Digterliv, som den stakkels trælbundne Blicher, der nu sad som Forpagter i Randlev Præstegaard med Kone og Børn, nok kunde misunde ham. „De er uden Stilling", skriver han i September 1817, „vel Dem! En Digter skal ingen Stilling have, han skal svæve som en Komet mellem Fixstjærner, hans Bane skal ikke være beregnet, hans Liv ikke inddelt efter Klokkeslet. Ja selv de sødeste Ægtemands- og Faderglæder ere ikke egentlig for Digteren, (den stakkels Blicher fik tidlig nok af dem!) ja ofte

en Hindring paa hans Vej; thi Fantasi og ikke Nydelse er hans Kost." Der er noget uendelig melankolsk, naar man tænker paa Forskjellen mellem Ideal og Virkelighed i Blichers Liv, eller paa Forskjellen mellem hans og Ingemanns Liv (helt igjennem), og denne Melankoli ligger paa Bunden af det bekjendte Vers, som ogsaa er til Ingemann:

Skummel og graa er min fædrene Hede,
dog under Lyngtoppen Blomsterne staar,
Lærken blandt Gravene bygger sin Rede
og sine Triller i Ørkenen slaar!

Den Periode af Ingemanns Digterliv, vi nu have betragtet, afsluttes med Æventyret „de underjordiske". Det danner tillige Overgangen til det følgende Afsnit af hans Digterbane, idet det dels er det første Arbejde af ham i hel Prosastil, dels har en fædrelandsk, historisk Baggrund. Mere end en Baggrund er dette rigtignok ikke; det foregaar paa Valdemar Atterdags Tid ved den sorte Døds Frembrud, og Skuepladsen er Bornholm, men ellers er alt ganske æventyrligt. Underjordiske Væsener gribe ind i Begivenhederne. En af Hovedpersonerne er som nyfødt taget ned til dem, men vender som voxen tilbage til Jorden. Han er Hedning, men med dybe, ægte Længsler, og han fatter en ren Kjærlighed til en Havfrue; mange Fristelser omringe ham; Feen Morgana lokker ham med Tryllekonster, men han besejrer dem, og da han tilsidst viser, at han hellere vil dø end miste sin Havfrue, da har hans rene Kjærlighed saa stor en Magt, at hendes Fortryllelse derved løses; hun bliver et Menneske og bliver hans. De andre Hovedpersoner ere Rudolf og Elna, som elske hinanden, men skilles ved Familiehad. Han kommer vidt om i Verden, stedes i store Farer, og altid i Nøden faar han Tilbud om Hjælp af de underjordiske, men altid afviser han dem i Troen paa, at Gud vil hjælpe ham, og denne Tro skuffer ham heller ikke. Imidlertid sidder Elna paa Bornholm, den

sorte Død holder sit Indtog paa Øen, den bortriver alle paa hendes Fædreneborg, ene vandrer hun ud af den, alle Vegne er der uddødt. Hun stiger op i hvert Kirketaarn og ringer for at hidkalde en levende, men ingen svarer; endelig hører hun Gjenklang i det fjærne, det lyder nærmere og nærmere, og tilsidst ligger hun i sin tro Rudolfs Favn. Saaledes fandt de hinanden gjennem Kirkeklokkens Klang, og Troen med Troskaben havde sejret ved Bistand fra det høje!

Med dette fromme, smukke Æventyr, der er en Afglans af Digterens eget Indre, hvor Troens Blomst havde begyndt at dufte, og hvor Overbevisningen om, at ingen virkelig Sejr vindes ved Akkord med Verdensaanden, nu var fæstnet, slutter dette bevægede Afsnit af Ingemanns Liv.

IV.

Udflugt i den store Verden og Hjemkomst.

1818—1822.

Det var en Lykke for Ingemann, at der blev tilstaaet ham et Rejsestipendium, saa at han i Foraaret 1818 kunde flyve ud af den kjøbenhavnske Rede. De stærke Angreb paa hans Digtning havde voldet ham større Lidelse, end de fleste anede; Glæden over at kunne ryste det kritiske Støv af sine Fødder og forlade de smaalige Forhold her hjemme maatte trøste ham for den lange Adskillelse fra hans trofaste Lucie. Men Grundtvig havde nok Ret, da han skrev, at „Ungersvenden med det ømme Hjærte“ drog tavs, vemodig bort. Som en venlig Hilsen fra Velyndere her hjemme modtog han af den bekjendte Grosserer M. L. Nathanson Anvisning paa at hæve en større Sum i Udlandet paa Kreditiver, end han havde indbetalt, med den nærmere Forklaring: Det er, hvad jeg skylder Dem for en Billet til Blanka!

Saa drog den 29aarige Digter da afsted. Afskeden med hans forlovede var svær nok:

Min Sjælebrud, kan du mig ej ledsage?
Du kan, du maa; før maatte jeg bortdrage
fra Livets Kyst paa sorte Dødningbaare,
før Nattens dunkle Land til Hjem udkaare,
før Hjærtet ikke skulde dig medtage!

Usynlig skulde hun følge ham. Men mægtigt vinkede de skjønne Egne i det fjærne, som han saa tit havde gjæstet i Fantasien:

Hvad drager mig saa mægtig til det fjærne?
Hvad Hjærtet søgte, har det her jo fundet:
Til Elskovsparadiset blomsterbundet
det glemmer sig og Verden her saa gjærne.

Dog over fjærne Feland staar en Stjærne,
den paa en fremmed Himmel er oprundet,
tit funkled den for Sjælen, naar jeg blunded,
og vinked til det gaadefulde fjærne.

Jeg skal ej mer blot om det fjærne drømme,
jeg skal dem se, de himmelskjønne Lande,
de høje Bjærge og de lyse Strande,
de dybe Dale og de vilde Strømme.

Han havde en Rejseledsager, Provst Frederik Schmidt, en 47aarig Normand, som i mange Aar havde været Præst i Norge, Medlem af Storthinget, men nu misfornøjet med Forholdene deroppe søgte bort derfra. Det var en aaben og ligefrem lille Mand, og der var det Tilknytningspunkt mellem Ingemann og ham, at han ogsaa var en af Bakkehusets fortrolige Venner fra tidligere Tid, ligesom han ogsaa var Digter i al Beskedenhed, men ikke helt ilde. I sin Tid havde han været en gram Modstander af den tydske Romantik og udtalt sit Haab om,

at ingen Tiecks Stalbroder fræk sig vover
paa danske Pindus —

men det forhindrede ham ikke i nu med Glæde at følges med Tiecks Stalbroder Ingemann. Han blev denne en nyttig Ledsager, thi han havde i sine yngre Dage opholdt sig en Del i Tydskland, var praktisk og ret livlig.

Det var altsaa i April 1818, at disse to sejlede med Paketbaaden fra Kjøbenhavn til Kiel. De forlode Danmark i Vinterdragt, Sneen hvilede over Landet. Ingemann førte Ossian og Klopstock med sig, altsaa var deres højtstemte Poesi endnu saare kjær for hans sværmeriske Aand. Med Vemod saa' han Falsters Kyst glide forbi sit Øje; Barndomshjemmet syntes at vinke ham Farvel. Hvor vilde hans Fader og alle hans Brødre, hvis Støv nu hvilede i Graven, have glædet sig, om de kunde set ham som en anerkjendt Digter drage ud i Verden! I Kiel slog det fremmede ham for første Gang i Livet i Møde, men han kunde her besøge en Ven af sin Muse, Premierløjtenant F. H. Jahn, der nylig med sit Korps var kommet hjem fra Frankrig. Han havde oversat en Del af „de sorte Riddere“ paa Tydsk og tog siden fat paa mere af Ingemanns Digterværker.

I Hamborg følte vor Digter sig som i et Bistade, og Omkvædet paa alt syntes ham at være: *Geschäfte machen*, hvori han jo ikke tog saa meget fejl; men naar det slog ham ubehageligt i Møde, at man var uvenlig stemt mod Franskmænd og Danske, da kunde dette have mindet ham om, at Hamborg for faa Aar siden (1813—14) havde vist, at den forstod ogsaa noget andet end gjøre Forretninger, thi da havde den holdt sin nationale Fane højt i tunge Tider. De to Danske valfartede, som rimeligt var, til Klopstocks Grav paa Kirkegaarden i Ottensen, og aldrig glemte Digteren siden det dybe Indtryk, det gjorde paa ham, da Fr. Schmidt, der i sin Tid havde besøgt Klopstock, paa én Gang med sin smukke, dybe Stemme sang dennes Gravsang:

Wie sie so sanft ruhen alle die Seligen,
zu deren Wohnplatz jetzt meine Seele schleucht,

wie sie so sanft ruhen in den Gräbern,
tief zur Verwesung hinabgesunken

Und nicht mehr weinen dort, wo die Klage flieht,
und nicht mehr lachen hier, wo die Freude flieht,
und unter traurigen Cypressen,
bis sie der Engel hervorruft, schlummern!

Der er Orgeltoner i Klopstocks Sange, og man forstaar, hvorledes Ingemann kunde føle sig draget til ham.

Saa gik Rejsen over Lüneburger Heden forbi Celle, hvor Dronning Mathildes Sukke syntes at lyde fra Slottets øde Sale, og videre til Hannover. Det var omtrent den samme Vej, som Baggesen 30 Aar tidligere var draget paa sin Ungdomsrejse, og som han har beskrevet saa aandrigt og vittigt. De Strenge vare ikke stemte hos Ingemann; han har ikke kunnet yde noget, der lignede hin Labyrinthrejse, men den, der selv har et følende Hjærte, kan alligevel glæde sig ved at følge „den følende Skjald“.

I Hannover indaandede de Foraarsluft, og med Fryd hilste de paa de blomstrende Kirsebærtræer. Men ikke slet saa glad var Ingemann i Gøttingen, thi den raa Studenterverden slog ham her strax paa en ubehagelig Maade i Møde. Udenfor Byen stødte de paa en Flok fulde Bursche til Hest, som uden videre anfaldt deres Kjøretøj og kunde let have voldt dem meget Bryderi, hvis der ikke heldigvis blandt Rejsekammeraterne paa Postvognen havde været „ein bemoostes Haus“ ɔ: en ældre Student, der fik beroliget dem. Under Opholdet her fik de rigtig Lejlighed til at se det tydske Burschevæsen paa nært Hold; gammeltydsk Dragt med bred Krave og langt Haar, høje Støvler og drabelige Huggerter var rigtig paa Moden, ikke at forglemme de lange Piber, hvoraf disse Minervas Sønner udsendte kvælende Røgskyer. Schmidt havde for 24 Aar siden studeret her, men alt havde forandret sig til det værre. Med Glæde forlod de derfor denne Stad for uden videre Ophold at haste længere Syd paa.

Det var et interessant Tidspunkt, da Ingemann opholdt sig i Tydskland. Der var en mærkelig Forskjel paa Forholdene hjemme i Danmark og her. Den forknytte, døde Tilstand, som hos os var Følge af en ulykkelig Krig, kjendte man selvfølgelig ikke dér, hvor det var lykkedes at afryste et forsmædeligt Fremmedherredømme gjennem svære og tilsidst sejerrige Kampe. Den tydske Folkeaand var vakt, og skjønt Krigen var endt, var der stærk Gjæring og Uro i Sindene; rundt omkring var man begejstret for et enigt, stærkt Fædreland, og i Modsætning til Reaktionen, som nu havde Overtaget hos de ledende Kredse i Evropa, vilde man Frihed. Men der var tillige hos mange vakt en Gudfrygtigheds Aand, en Længsel efter at vende tilbage til gammel Kristendom, som hos nogle vel kunde fremtræde temmelig affektert, men som dog varslede om bedre Tider. Alt dette havde for et halvt Aar siden givet sig Udtryk ved Reformationsfesten paa Wartburg med sit Valgsprog: En Gud, ét Tydskland, én tydsk Aand! og med sin symbolske Opbrænden af Trældoms-Redskaber. Studenterne dannede store Foreninger over hele Landet, og rundt om dreves Turnvæsenet med krampagtig Iver. Forøvrigt var der meget uklart og tit noget selvmodsigende i Røret, som naar man paa én Gang sværmede for moderne Demokrati og for en Tilbagevenden til Middelalderen. Men hvor stærkt Sindene vare bevægede, viste sig, da en Student i Marts 1819 myrdede Skuespildigteren Kotzebue, fordi han var mistænkt for at modarbejde det tydske Fædreland og Friheden.

Alt dette traadte nu den stille danske Digter i Møde, da han i flere Maaneder færdedes i Tydskland, og det gjorde Indtryk paa ham. Adskilligt maatte behage ham, deriblandt Sværmeriet for Middelalderen og gammel Kristendom. I det hele taget gik de romantiske Bølger meget højt, højere end nogensinde baade før og siden. Men der var en stærk, alt andet end sund, Higen efter det mystiske, efter at fordybe sig i Tilværelsens Dunkel-

heder, noget som ikke engang en saa fremragende Aand som Schelling holdt sig udenfor. Mange af Digterne forvildede sig langt ind i saadanne Egne, og for Ingemann havde de ogsaa megen Tiltrækning.

Over Frankfurt kom vore rejsende til Mainz, hvor Minnesangeren Heinrich Frauenlobs Gravsted i Domkirken fremfor alt fængslede Digterens Opmærksomhed. Kvinder havde baaret ham til Graven; hans ærlige Ansigt med det glat nedkæmmede Haar saa' man paa en Sandsten i Muren. Saa vandrede man til Fods til Rhinen, sejlede paa Floden i den herlige Egn, hvor Rhinskvinen har hjemme, forbi Johannisberg til Rüdesheim. Det jubler i Digteren:

Som Fuglen maa jeg nu synge
og juble i højen Sky.
Mens Rhinens Bølger os gynge,
jeg ser over Dal og By.

Et Sted toner Sangen fra en Kirke; de træde ind i den, den katholske Messe lyder dem i Møde, Folk knæle, Digteren udbryder:

Hvorfor knæle vi ej? Hvi staa vi som Hedninger oprejst
her, som vort Hjærte var Is, mens dybt dog i Sjælen det brænder?
Billeder dyrke vi ej. Nu vel, saa nedbøj dig i Aanden,
fremmede Sjæl, for usynlige Aand!

Borgene ved Rhinen tiltalte naturligvis i højeste Grad den romantiske Digter. De besøgte den ved Rüdesheim og fandt, at denne Ruin beboedes nogle Maaneder om Sommeren af en Greve. I Borgkapellet var der endnu Billeder af den gamle Ridder Brømser og hans Hustru, og Sagnet om ham prægede sig saa dybt i Ingemann, at han siden paa flere Maader behandlede det.

Saa sejlede de paa Rhinen til Koblenz og besaa' Fæstningen Ehrenbreitstein. I Begejstring over dens Styrke og med Henblik paa det nys overvældede Frankrig, som Ingemann ikke yndede, synger han:

Rust til Kampen dig kun, Germania, byg dig kun Borge,
byg dem paa Klippernes Pynt, trofast som Fjældrodens Grund!
Frugtbart er Tidernes Skjød, dog det er med Drager end svangert,
engang kommer den Tid, Dragernes Yngel forgaar.

Udenfor et Karthäuserkloster ser Digteren et Krucifix, og med from Gysen hører han, at en Franskmand i fræk Kaadhed 1794 var sprunget op paa Fodstykket for at hugge Hovedet af Jesusbilledet, men Guds Dom ramte ham, da han i det samme svimmel styrtede ned fra Højden og brækkede sin Hals. Det var ham næsten som et Symbol paa Franskmændene i den nu forløbne Periode.

De rejsende vendte tilbage til Frankfurt og drog saa videre Syd paa. Længst dvælede de i Heidelberg, hvor Ingemann hilste paa den gamle Digter Joh. Heinr. Voss, men hvor han især følte sig tiltalt af Professor Welcker, en livlig Mand, som i fuldt Maal var med i Tidens aandelige Bevægelser, og som navnlig var begejstret for Middelalder og gammeltydsk Fromhed. Her traadte altsaa Røret ham ind paa Livet, og Ingemann var grebet deraf. Ligeledes var det ham en Fryd her at se Brødrene Boiserées Konstsamling, hvor de fromme Billeder af den gammeltydske Skole af Joh. v. Eyk og flere især gjorde et dybt Indtryk paa ham.

Over Karlsruhe og Stuttgart kom man til Schwarzwaldbjærgene, som man med Fryd fordybede sig i. De vandrede til Fods med Randselen paa Ryggen, og den ældre kunde godt følges med den yngre. Kun rimede Schmidt for meget om Dagen og snorkede for meget om Natten, syntes Ingemann. Den 17de Juni vare de i Strassburg og kunde se tilbage paa en rig og fornøjelig Tid i Tydskland; men ligesaa smukt Digteren havde fundet Rhinlandet, hvor de længst havde opholdt sig, ligesaa uskjønne fandt han Kvinderne dér, og han mener, at man træffer flere smukke Piger i én Gade i Kjøbenhavn end fra Hamborg til Strassburg. Det uskjønne var for ham den øjensynlige Blanding med fransk Blod og Mangel paa Blufærdighed.

Fra Strassburg gik nu Rejsen i al Hast til Paris:

> Som Vognen var en Sky, som Hestene var Vinde,
> saa gik det Dag og Nat, og hid jeg kom i Blinde.

Men Frankrigs Hovedstad, der havde havt saa stor Tiltrækning for andre danske Digtere, som Holberg, Baggesen og Øhlenschlæger, behagede aldeles ikke Ingemann:

> Den hele By har travlt. Hvormed? Man sig fornøjer!
> Nu mærker jeg det, ja — det er en stor Idé:
> en Verden samlet — tænk! — og samlet for at le!

Letsindet synes ham præget alle Vegne; op og ned gaar det:

> Æbler sælge de nu, hvor Kongeblodet har rundet,
> og hvor Ørnen bortfløj, matte nu Liljerne staa!

Heller ikke Theatret behager ham. Han saa' den berømte Talma, men „den hule Højtidelighed og usande Pathos i en pralende Deklamation“ gjorde næsten en parodisk Virkning paa ham.

> Fransk jeg vorder vel ej, blev ogsaa jeg graa mellem Franske.
> Kom jeg med Fordomme hid? Gaar jeg med Fordomme bort?
> Grund-Antipoder i Aand aldrig kan samles i Tid.

Ingemann betragtede Frankrig omtrent i samme Lys som Grundtvig. Skulde han se noget godt der, maatte han gaa langt tilbage i Tiden og tænke paa, at Ansgars Vugge har staaet der — og saa er det Trubadurernes Fædreland!

Beredte Paris kun liden Glæde for Ingemann, saa gav derimod Schweiz ham fuld Erstatning. Endnu var Juli Maaned ikke til Ende, før vore rejsende befandt sig i Alpelandet, som de betraadte fra Basel af. I det skjønne Zürich sluttede de sig sammen med en lærd Hollænder og to gemytlige Tydskere, lejede en Fører og en Bærer for deres Bagage, og saa begyndte en fornøjelig Alpevandring, krydret med alskens Lystighed. De opdagede snart, at de udgjorde ét Legeme, hvis Hoved var den

aldrende Provst Schmidt, Maven var den ængstelige, for Spisevarer sørgende Tydsker Hr. Schil, Benene var de let bevægelige Medlemmer Hollænderen og den anden Tydsker Hr. Günther, og Ingemann var Øjnene. Under saadan Spøg gik det nu rask „bergauf“ og „bergab“.

Karavanen er rustet alt,
forud Bærerne gaa;
Føreren har de rejsende kaldt,
snart vil Solen opstaa.
Alpestaven i Haanden nu,
langs med Søen vi gange,
sjunge alle med frejdig Hu
lystige Alpesange.

Og Bjærgluften hæver dit frie Bryst,
det vifter fra fjærne Skove,
hist oppe er Liv, hist oppe er Lyst,
over Dal og spillende Vove!
Den fremmede vandrer saa rejsefro,
højt Alpestokken han svinger,
hist op! hist op! hvor Hyrderne bo,
hvor Hjorden med Klokkerne ringer!

Paa Sejladsen over Züricher Sø traf de en lille Harpepige, hvis otte Søskende det foregaaende Aar vare omkomne af Hungersnød. Hun og en gammel Pilegrim ledsagede dem til Marie Einsiedeln. Denne Piges tunge Skjæbne gik Ingemann nær til Hjærte, og han har ofret hendes Minde et smukt Digt, bekjendt under Navnet: Liden Harpepiges Klage.

Saa drog de til Rigi; de tre overnattede ved Foden, men de lettest bevægelige, Benene, gik strax op ad Bjærget:

Men hvordan er dette fat?
Sov vi uden Ben i Nat?
Hovedet har Hatten paa,
Maven færdig er at gaa,
Øjnene ej blunde mer,
men dog ingen Ben jeg ser!
De har ej havt Hvilefred,
de sprang alt i Nat afsted.

De vare saa heldige at se baade en smuk Solnedgang og Solopgang:

Det var, som stod vi alle for Herrens Aasyn dér,
og nærmere mod Himlen var Hjærte Hjærte nær.

Langs Vierwaldstädtersøen og over denne gaar Turen til Luzern. I Rütli traf de en afsindig Olding med flagrende hvide Lokker, med Blomster i Haanden, springende om paa Klipperne. Han modtog de fremmede med Raabet: Velkommen hid, ædle svorne Forbundsbrødre! Sidste Nytaarsnat dansede min yngste Datter ned ad Fjældet; tre Døtre ere sprungne ned, jeg springer ikke endnu! Han rakte dem Blomster.

I Selskab med en Fyrstinde af Hohenzollern drog de, dannende et helt stort Rejsetog, videre til St. Gotthard. Efter en lang, trættende Dagsrejse fra Andermatt naaede de dernæst Hospitalet oppe paa Grimsel. Det vilde, øde, kæmpemæssige griber Digteren:

Paa Jordens Benrad jeg gaar,
paa dens Kæmpeknogler, forstenet af Ælde,
ingen Livets Spire fremstaar,
ingen Fugl sin Vinge udslaar —
der er tavst mellem Dødens Fjælde.

Kun de vilde Bjærgstrømmes Torden lyder op fra Kløfterne. Medens de andre Rejsefæller gik hen at bese Rhone-Gletscheren, blev Ingemann træt tilbage. Han faldt i Blund, men en Søvn her oppe er Døden! Da kom pludselig et Vindstød, og han vaagnede! Han følte, det var hans Skytsaand:

Usynlig om mig svæver
en Aand, som har mig kjær,
mildt Luften om mig bæver,
hver Gang den er mig nær.

De drage nu videre og komme til Aare-Faldet, derfra til Grindelwald, hvor den øde Natur syntes ham saa

tung og sørgelig, hvor Fjældmasserne vare ham som Fængselsmure, der skilte ham fra Hjemmet. Da trøstede det ham at høre Schmidt synge en Koral og Günther en „Jägers Abendlied“; det bragte Ro i hans Sjæl.

Over Interlaken drager Selskabet til Untersee, og sejlende over Thunersøen — dér hvor Baggesen 28 Aar tidligere oplevede „sit lykkeligste Æventyr“, da han traf for første Gang sin Sofie Haller — naaede man endelig Bern, hvor Rejseselskabet skiltes fra hinanden, ikke uden Sindsbevægelse.

Sydvest paa drog nu de to Danske til Genève. Mindet om Rousseau og Voltaire traadte i disse Egne Ingemann i Møde, og han skriver ret fint nogle Linjer om dem. Om Rousseau:

— Han elsked og han digted, men var dog sjælden glad.
Bor Glæden ej forinden, foruden bor den ej, —
Rousseau! jeg skuer her din Aand, men følger ej din Vej!

Og med Henblik til Rousseaus Grav:

Hist hviler dog et Hjærte, som Verden spørger om,
Voltaires Hjærte ingen saa', som ej til Ferney kom,

thi der opbevaredes denne franske Spotters Hjærte.

Nu gaar det over Alpekjæden Syd paa gjennem Simplons høje Pas ned mod Længslernes Maal: Italien. Milde Lufte slaa de rejsende i Møde; det jubler inden i Digteren:

Jeg Feernes Rige
paa Jorden nu skuer,
kan ej det udsige —
men standser fortryllet og luer!

Det er i Begyndelsen af September; alt er saa skjønt. Man hilser paa Lago maggiore med de borromeiske Øer, snart ser man i det fjærne Milano med sin hvide Domkirke, der fylder Ingemann med Beundring. For første Gang træder det italienske Liv ham i Møde; han er paa

Corsoen, i Theatret della Scala, han ser Konstværker. Baade Parma og Bologna besøges dernæst, men størst Indtryk gjør det paa den danske Digter, da han i Livorno atter efter henved et halvt Aars Forløb ser Havet. Han hører først Lyden af det:

Hvad hvisker, hvad suser
som Stemmer fra Hjemmet i fremmede Land?
Som Kilder det risler, som Strømme det bruser,
det toner som rullende Bølger mod Strand.

Og da han ser det, udbryder han:

Saa underligt drømmer
det anende Hjærte, hver Gang jeg dig ser;
til grænsløse fjærne min Længsel hensvømmer,
min Kjærlighed sukker paa Jorden ej mer.

Han føler altsaa, at Havet er det bedste Udtryk for hans romantiske Længsel. Forstemt var han kommet til Livorno, men nu var han atter oplivet.

I Florens vække Konstværkerne, fremfor alt Niobegrubben og den medicæiske Venus, hans Beundring; han beder Gud om Kraft og Mod til at vandre frem paa sin Konstnerbane. Men kun kort er Opholdet her, Digteren higer mod Rom. Det er netop under Vinhøsten, at Rejsen gaar mod den evige Stad; ofte blande de rejsende sig i Bøndernes Optog. Endelig kommer den Dag, da de rulle ind ad *porta del popolo*, forbi Obelisken, og ere ved Maalet. Men Ingemann studser ved at finde Staden saa moderne, saa polert; her er Kafféer, Konditorier, Kramboder o. s. v., det havde han ikke just tænkt sig, det kommer som en Dissonans ind i hans Forestilling. Dog, hvordan det nu er eller ikke er, i Rom opslaar han sin Bo, her vil han dvæle længst.

Halvt jeg kun kjender mig selv, og intet jeg kjender omkring mig,
staar paa den spanske Plads, ser mig i Maaneskin om,
vandrer ad Gaden ned og studser stolt ved den Tanke:
Hvordan alting saa er, her du nu gaar dog i Rom!

Da han har hvilet den første Nat og vaagner om Morgenen, og den Tanke strax farer igjennem ham: Du er i Rom! da føler han sig som Jeppe i Baronens Seng. Dr. Estrup, dansk Historiker, kommer ham meget venligt i Møde og spaserer strax med ham til Capitolium, hvorfra han ser Forum og Colosseum, via sacra, Triumfbuer, Ruiner med Mos og Blomster og endelig hist i Baggrunden Peterskirken paa den anden Side af Floden. Jo, det er ganske rigtigt Rom, nu kjender han det igjen efter sin Forestilling. Saa gaar Vejen til Thorvaldsen, som dengang var en Mand i sin fulde Kraft, henimod de 50 Aar; han træffer ham i Værkstedet, vil overlevere ham et Anbefalingsbrev, men Thorvaldsen kaster det hen i en Krog og modtager med vanlig Hjærtelighed den unge Digter som en Ven. Billedhuggeren Freund, som er til Stede, kommer Ingemann i Møde som en Broder. Saaledes var Introduktionen i Rom, og intet Under, at Digteren nu følte sig glad. Han er betaget: Bæver ikke din Fod, naar du betræder Capitolium, naar du betænker, at her paa dette Sted, paa denne Sten har Cæsar og Brutus staaet? Og hist henne har Ciceros Røst lydt!

Som Ørnevingers Lyd det omsuser mig —
er det din Aand, som rører mig sælsomt her?
Roma, ja jeg har dig fornummet,
spørger ej mere: Roma, hvor er du?

Snart føler Ingemann sig som hjemme i Staden. Hvor fryder han sig ikke over alle de Konstværker, der træde frem for hans undrende Øje, Oldtids Mesterværker som den belvederiske Apollo, bakanalske Scener mejslede paa Sarkofager, Laokoonsgruppen, og med en sand Opfattelse udbryder han:

Sorgløse Barndoms Old, dit Letsind Sjælen forfærder,
voxer til Manddom du op, staar du forfærdet dér selv;
mørk i Laokoons Kamp med Rædsel du saa' dig som Olding,
stort nu det tragiske Syn ryster af Drømmen min Sjæl.

Saa tale derimod Rafaels Billeder mildt og beroligende til Sjælen, og hvor frydede Ingemann sig over hans

Transfiguration (Forklarelsen), hans Marias Kroning. Peterskirken fyldte ham, trods dens Skjønhed, med mørke Tanker:

Styrte maa du engang, du Tempel, bygget i Mørket
her af hovmodige Aand! Falsk og hul er din Grund!
Kunde du Himlene naa', dog Jordkloden under dig sukker:
Sjælenes babelske Taarn, Aflads-Blodguld har bygt,
styrte maa du engang!

Dog var Ingemann betaget, da han ved en festlig Lejlighed saa' Peterskuppelen illumineret:

Skjønnere Syn ej stod i herligst Drøm for mit Øje.
Aandekirken jeg ser, bygget med Stjærner i Luft.
Engle, synes mig, hist maa saligt Herren tilbede
og i evige Ro evige Herlighed se.

I Thorvaldsens Værksted er der nyt Stof til Beundring; han ser Alexandertoget, Jason, Merkur som Argusdræber, „Natten og Dagen“ og meget mere. Paa Corso møder ham det finere Romerliv — og saa alt det andet, der hører til hist nede: Marionetter, Pulcineller, Processioner med Kors og Faner o. s. v. Han er saa heldig at se en spansk Dronning (Karl d. 4des) blive begravet under storartede Ceremonier: Liget, synligt for alle, føres gjennem Gaderne; formummede Broderskaber, Munke med brændende Kjærter, høje Gejstlige, Fyrster, Soldater ledsage det.

Ja, der var noget at se i Rom og dejlig Musik at høre, der var i det hele en Rigdom af Indtryk, og Tiden gled hurtig hen. Snart kom Julen, og den blev fejret af de Danske i Forening, med dansk Gemytlighed; Thorvaldsen kom fra fint Selskab i Gala med Ordener, men ved sin Barm bar han en vældig Flaske med Mælk, Historiemaler Lund kom med Gryn, Julegrøden kogtes af dem selv, og da Øjeblikket var kommet, satte Thorvaldsen Fadet paa Bordet. Saa drak man Orviettovin, Ingemann havde digtet en Sang med Omkvædet: Hil være dig, Danmark, vor Moder! og man var glad. Provst

Schmidt holdt ogsaa i Julen i al Ubemærkethed en Prædiken for Danske.

Ogsaa Romantiken i nyere Betydning traadte Ingemann i Møde i Rom. Her opholdt sig nemlig en Mængde unge tydske Konstnere, som fuldstændig vare inde paa den romantiske Retning og sværmede for Middelalderen. Deres Konst-Evangelium var et Skrift af Tieck og Wackenroder: „En konstelskende Klosterbroders Hjærtens-Udgydelser“, hvori hin fromme, middelalderlige Konst og den katholske Kirke bliver prist. De gik, ligesom saa mange Studenter hjemme i Tydskland, i gammelgermansk Dragt, med langt nedhængende Haar og langt Skjæg, og i Spidsen for dem stod Overbeck, Veit o. fl. De malede næsten udelukkende kristelige Billeder, idet de efterlignede den gammeltydske Skoles Enfold og Trohjærtighed. Disse med et Øgenavn saakaldte „Nazarenere“ tiltrak Ingemann ikke saa lidt, skjønt de til Dels opponerede mod Thorvaldsen, hvis Konst de fandt for hedensk; Ingemann mente, at der muligvis hos dem kunde ligge Spire til „en ny Blomstervaar paa Verdens gamle Dage“.

Som en Luftning fra Hjemmet kom der imidlertid midt under det bevægede Liv i Rom en digterisk Hilsen fra Grundtvig: „Kjærminde-Bladet“, hvori han manede Ingemann til ikke at glemme Danmark, vor Moder, blandt alt det lokkende fremmede, at det ikke maatte gaa ham som Longobarden og Normannen, eller som Øhlenschlæger og Baggesen, der bleve dragne ud af deres rette Baner derved:

O, hvor du færdes da, og hvor du stedes,
i Rosenlunden og paa Fjældetind,
hvor sødt der smiles, og hvor ømt der grædes,
o, blændes ikke af det fagre Skin!
O, aldrig glemme Blanka-Frejas Sanger,
at Danmark er Historiens Folkvanger!

Han advarer ham for den moderne Konst-Tilbedelse:

Jeg siger højt, at hvad den fine Verden
nu kalder Sans for Konst og Poesi,
netop, naar det af Andagt har Gebærden,
er et opsminket, fult Afguderi;
det klassisk er: at Kjødets Lyst her nede
vil under Skin af Aand sig selv tilbede.

Der var visselig Sandhed i disse Ord, men Ingemann lod sig heller ikke lokke paa virkelige Afveje. Og der var ingen Fare for, at han skulde glemme Fædrelandet, som hans Suk og Længsler netop stadig stundede tilbage imod, saa meget, at det stundom hindrede ham i at nyde Rejsen i fuldt Maal.

Det var nu Vinter i Rom, og vi ville høre, hvorledes Ingemann havde indrettet sig. „Jeg sidder“, skriver han til Luno, „med en hamborgsk Rejsehue paa Hovedet, med lodne Kalveskindstøfler og i min Kavaj (thi her er koldt endnu, og Varme har jeg ikke) ved mit Skrivebord paa højre Side af Vinduet. I Stuen staar en Seng, en Dragkiste og en tyrkisk Sofa, som jeg ønsker, du laa paa. Paa Dragkisten staar min Messinglampe ved Siden af din lille Kurveflaske, over Sengen hænger et Madonnabilled, og paa hver Stol ligger der lidt Tøj, Buxer, Sokker o. s. v. Hector Estrup bor et Par Værelser fra mig, — mellem os bo vore Værtinder Signora Giovannina og Nana, — i mit Nabolag bor Thorvaldsen og Freund. Om Middagen samles jeg gjærne med Lund, Jensen (Malere), (Peder) Hjort, Estrup, Schmidt og Freund i Sciarra, hvor vi for det meste ogsaa drikke vor Vin Kl. 9 om Aftenen og disputere om Konst.“

Endelig saa’ Ingemann Karnevalet med al dets Liv og Lystighed, som i høj Grad greb ham, men det blev for denne Gang som en Afslutning, thi nu gjaldt det en Udflugt til Neapel:

Til Neapel, til Neapel i Morgen!
Hist nede, hist nede
er Vaar nu og Glæde:
Det lufter fra Voven
over Guldæble-Skoven;

det gløder, det brænder
under Paradishaven,
mod Skyen Vulkanen sin Altarild tænder,
og fortryllet danser Livet paa Graven!

Saa gaar Vejen da Syd paa i det fornøjeligste Selskab sammen med en Enkefru Bügel fra Kjøbenhavn og hendes fire elskværdige Døtre; Schmidt er ogsaa med her. De kjøre i en stor Kabriolet, Herrerne skiftes til at sidde uden paa hos Kusken. Til Neapel! Man siger jo: „Se Neapel og dø!“

Se og dø? Nej, se og leve!
Rask udspil nu lette Vinger,
sving mod Syd dig, Glædens Trækfugl!
Se hint Paradis og lev!

De rejsende Danske faa under det bevægede Liv ret Lejlighed til at leve sig sammen, og man kan tænke sig, at den fejrede unge Digter har fra Begyndelsen af været et kjært Selskab for Damerne. Ved sin personlige Elskværdighed blev han det mere og mere. Og han syntes paa sin Side ligesaa godt om dem. Dér var den alvorlige, høje Valborg i sortbræmmet Kjortel med Karnevalssløret blufærdigt om sit lokkede Hoved, den aabne, venlige Johanna, der gjærne fordybede sig i Schillers Digte, men som bar Hjærtet i Blik og paa Læbe, Elisa, som var forlovet med en Berliner, og den halvvoxne Malle, med hvem Ingemann stundom spiller Bold med en rød Orange.

Rejseliv! Rejselyst!
Frihed i lette Bryst!
Morgen hist! Aften her!
Glæde fjærn! Glæde nær!

Der er kommet Livslyst i den tidligere saa tungsindige Digter, men den rette Slags, thi Alvoren følger med:

Lystig i Verden frem!
Herberg er flygtigt Hjem;
hvor der tilsidst er bedst,
hvile den glade Gjæst!

I Terracina er det Tordenvejr; Valborg staar rolig i det flammende Mulm; inde fra Huset hører man de 3 Søstre synge: *O sanctissima!* Ved Kirkestatens Grænse er der Vanskelighed med Toldbetjentene, og for at slippe igjennem maa „Sølv-Dirken“ anvendes; saa er der intet i Vejen. I Gaëta er det kjøligt om Aftenen; Selskabet samles om en flammende Kamin-Ild, og Ingemann fortæller Sagnet om Kong Hadding og om Nina, der var vanvittig af Kjærlighed. Alt imens flyve hans Tanker hjem til den elskede Lucie. Maaske staar hun nu i denne Stund ved Ruden og ser Stjærnerne tindre over Kallebodstrand, mens Lindene paa Voldbakken suse. Maaske se de begge paa de samme Stjærner i denne Aften. Saa kommer der Vemod i Sindet.

Endelig naaede Selskabet Neapel. De vare saa lykkelige at træffe Landsmænd, Botanikeren Dr. Schouw og Lægen Dr. Schønberg, som forestod et Hospital i Staden; denne sidste hilste dem endog med Sang. De kom til at bo i St. Luciagaden med den herligste Udsigt over Havbugten. Men i Befolkningen var der en mer end almindelig Uro, som kort efter brød ud i Oprør.

Naturligvis gjorde man Udflugt til Vesuv, ledsaget af ikke mindre end 8 Førere. Indtrykket var overvældende, og mange Aar efter har Ingemann skildrët det i „Landsbybørnene“. Førerne kastede „Ildgrød“ op af Krateret; „saadan Makaroni faar man, naar Gjæstebud fejres i Helvede“. Om Aftenen rede de nedad Bjærget, Førerne med tændte Fakler. Men midt i Glæden udbryder Digteren:

Hjærtet i Billedet savner en Skikkelse, kjærest af alle;
kunde min Glæde hun dele, fortrolig med Stemningen blandt os!

Ogsaa Pompeii blev gjæstet, men Glanspunktet for det hele blev dog Capri. Turen ud til denne skjønne Klippeø var ikke uden Besvær; et truende Uvejr nødte Søfolkene til at søge ind til Amalfi, hvor Selskabet maatte slaa sig til Ro en Stund, men da Herberget ikke havde noget godt Ord paa sig, holdt Herrerne Vagt med Vaaben i Hænde. Saa gaar Turen atter for sig; Vejen lægges om ad Sorrent, Torqvato Tassos Fødeby. Denne Digter havde længe opfyldt Ingemanns Sjæl, og han havde et Skuespil om ham næsten færdigt; derfor følte han sig grebet ved Stedet, og ved Tanken om Tassos Miskjendelse udbryder han:

Aldrig henfo'r over Jord en Genius, kjærlig bekranset,
som ej Vingen har stødt til Blods i Smaaligheds-Sværmen!

Da Ingemann staar paa Capri, føler han, at her har han naa't Toppunktet af Rejsens Glæde:

Videre flyver du ej i Feernes Rige paa Jorden,
højest du stander i Dag og al deres Herlighed skuer.

Han kjøber en fangen Sangfugl af en Dreng; fra Fjældtinden lader han den flyve frit ud; den skulde være ham et Billede paa Digtersjælen, der ikke fængsles af Felandets Trylleri, men stunder bort.

Saa sejler man tilbage. Her var Rejsens yderste Maal; nu gaar det hjemad. Digteren er vemodig ved Tanken om snart at skulle skilles fra sine Rejsefæller, der vare blevne ham saa kjære. Størst Indtryk havde den alvorlige Valborg gjort paa ham. Hun saa' ned i Bølgerne, da de fjærnede sig fra Skjønheds-Øen, og tænkte paa Sagnet om Hadding, der kom til Grænsen af det Land, hvor der gror Blomster ved Jul, og hvor den døde Fugl atter faar Røst. Og Digteren udbryder bevæget:

Vist i det Land skal vi mødes engang, naar længst os adskilte
Havdyb og Bjærg eller Gravhøj; dér skal vi mindes med Glæde
Rejsen paa Jord; og hvad i vor Sjæl med evige Samklang

toned engang, skal vist atter faa Røst bag Evighedsmuren.
Taaren, som rulled i Bølgen, hin Draabe i Havet, skal atter,
skjøn af Erindringens Dyb som en kostelig Perle fremdrages!

I Neapel tog Ingemann Afsked med Schmidt, som til Søs drog en anden Vej hjem. Han blev et Aarstid efter Præst i Himmeløv ved Roskilde og døde 1840.

Men Digteren fulgtes med Familien Bügel tilbage til Rom. Og da han nu atter var dér i det mere rolige Liv, da tyktes denne Rejse til Neapel ham næsten som en Drøm:

I skjønne, lyse, glæderige Dage!
I stille Aftener ved Golfen hist
paa flade Tag, mens Bjærgets Flammesøjle
i Bølgen spejled sig med Maaneskinnet,
og Guitarstrengen klang, og Blomsterbusken
fløj fra Balkonen, naar vi skiltes ad
med skjønne Planer for den næste Morgen —
I tusind Tryllescener, som henfo'r! — —

Var alt det Drøm? Nej, Liv det var og Sandhed,
jeg har oplevet, hvad jeg aldrig mer
i denne Verden skal opleve, se.
Og nu er det forbi!

Efter at Paaskefesten er til Ende, rejser Familien Bügel. Ved Tiberbroen tager han Afsked; Vognen ruller afsted, Damerne vifte med Slør og Haand:

Hver Haand jeg kjender med Slør, med Ring,
jeg kjender de Øjne, de Haar,
jeg fo'r med de skjønne saa vidt omkring,
Farvel de mig hvisked igaar.

De rejsende rulle i Verden hen
lig Rosenblade i Strøm.
Det svundne kommer ej mer igjen,
snart er det en gammel Drøm.

Man mærker paa alt Digterens dybe Bevægelse. Og hvem kan undre sig derover? De ungdommelige Hjærter havde mødt hinanden, havde delt nogle af Livets skjøn-

neste Dage med hinanden; Sympathiens Baand havde omslynget dem. Maaske mere? Ja, maaske Digterens Hjærte var bleven betaget paa en dybere Maade; der er noget, der kan tyde derpaa. I et Digt „Hjulskoen“ synger han om en Dæmon, der vil følge med Vognen, er snart hist, snart her i den. Men en Tanke, sendt til Gud i Himlen, bringer den til at fare bort, og en Fugl med lysende Vinger daler ned, den omsvæver Hjulene som en Skytsengel og standser Vognen paa Afgrundens Rand.

Jeg er frelst, jeg er fri,
paa lyksalige Sti
liden Fugl mig til Palmerne bringer.

Hvordan det end er gaaet, hvilke Bølger der kan have rejst sig i Ingemanns Sjæl, vist er det, at han har taget det paa den rette Maade, og intet bittert Minde kom til at staa mellem ham og hans Ungdomskjærlighed. Men til sin Ven Luno skrev han Dagen før Afskeden: „Ustadigheden i alt — at man snart slaar Nakken mod Stjærnerne, snart kryber som en Snegl i sig selv og synes alting Nul und nichtig — se det kan undertiden indgive mig saadan en nobel Foragt for Menneskenaturen, at jeg kunde spytte mig selv og hele Verden i Øjnene. Nu er jeg snart 30 Aar, saa bliver jeg vel forstandig, skal vi se, og da ler jeg mig ihjel over mig selv, haaber jeg.“ Bag disse Ord ligger der jo en ydmygende Erfaring, som han nylig havde gjort. — To af hans Rejsefæller, den blide Johanna og den forlovede, døde forøvrigt kort efter.

Otte Dage efter var der Fest i Rom for Hertugen af Avgustenborg og hans Broder Prinsen af Noer. Ingemann skrev en Sang for dem:

Et Hurra for den Tid, som svandt,
og ét for den, som kommer!

Da anede ingen, hvad den skulde bringe med Hensyn til disse to.

Ofte sluttede Ingemann sig i denne Tid til de tydske Konstnere og vandrede med dem om Aftenen, naar de sang: Wo bist du, mein gelobtes Land! eller: Adé! Adé! Og mere og mere tonede Farvellet i hans egen Sjæl, thi Tiden nærmede sig, da han skulde forlade det skjønne Italien. Fjorten Dage tilbragte han mod Slutningen i al Ensomhed i Frascati.

Førend vi imidlertid forlade Italien med ham, maa vi omtale et Arbejde, som han dér havde fuldendt, skjønt det var begyndt i Hjemmet. Det var „Tassos Befrielse", et dramatisk Digt, der udkom i dette Aar (1819). Æmnet om Tasso laa i flere Henseender nær for Ingemann. Denne italienske Digter var de romantiske Katholikers Yndlings-Forfatter; Overbeck havde nylig malet Billeder af hans „befriede Jerusalem" i Rom. Men Ingemann var mest tiltrukket af ham, fordi han fandt en Lighed mellem sin og Tassos Skjæbne. Tasso blev miskjendt og forfulgt, endog for en Tid indespærret i en Daarekiste; ogsaa Ingemann havde erfaret Miskjendelse, og i tunge Timer stod det for ham som en Forfølgelse. Dette Ingemanns Digt er et Bevis paa, hvor dybt Pilene vare trængte ind i hans Hjærte. Der gaar derfor en tung, sørgmodig, stundom noget bitter Stemning igjennem Digtet; det er Ingemanns offentlige Svar paa Angrebene. Men netop fordi Følelsen ikke er en digtet, men en oplevet, gjør det Indtryk. Forøvrigt holder Ingemann sig ingenlunde nøje til Historien.

Hertugen af Ferrara har i Følge Statssekretæren Antonios Bagvaskelser og Løgne ladet den store Digter Torquato Tasso indespærre i et Hospital for afsindige. Digteren elsker Fyrstens Søster Leonora, og hun ikke blot beundrer, men elsker ham ogsaa. En Ven har han i Lægen Giovanni, og for ham kan han udgyde sin Sjæl.

Tasso udbryder:

Jeg har jo ingen Aand,
det har man jo bevist mig tydelig,
jeg var jo intet, var jo aldrig Digter,
min Konst er Fuskerværk, min Kjærlighed
er skranten Sværmersnak!

Da Lægen sammenligner ham med Ariosto, svarer Tasso:

Til Ariostos Krans jeg bejler ej,
jeg kan, som han, ej spøge med min Harpe. —
Han dristig skabte selv, jeg kan kun føle.
Hans Aand var sund, den svang med muntre Vinger
sig over Livet som en Sommerfugl
og baded sig i friske Blomsters Duft.
Paa underfulde gyldne Skyer svæved
Heroerne for ham i Morgenglans,
og Trylleslotte stod, hvorhen han saa',
og skjønne Feer dansed ham i Møde
med Elskovsfylde i den aabne Barm,
mens jeg gik sygelig i tavse Lunde
og græd i Maaneskin for Leonora
og sang kun svagt som mødig Pilegrim
om Landet, det forjættede, det fjærne.

Dette er, som man strax ser, en Fremstilling af den hos mange raadende Sammenligning mellem Øhlenschlæger og Ingemann.

Og Tasso udbryder:

Tit staar endnu Dæmonen ved mit Leje
og hvisker i mit Øre: hævn dig, Tasso!
Du er miskjendt, mishandlet af en Yngel,
som ej er værd din Skorem at opløse. —
Saa hvisker tit den onde i min Sjæl,
da beder jeg til Gud, og han bortflyer,
men snart han atter staar der og udlér mig
og kalder mig en Skrantning, uden Mod
og Kraft og Vilje: grib da Ravnefjeren,
vedbliver han, dyp den i Øglegalde
og sorten Gift, og mal for Efterverdenen
et Billed af din usle, tomme Samtid,
som var for smaalig til en Skjald at fatte!

Lignende Tanker ere saaledes gaaede gjennem Ingemanns Sjæl.

Fyrsten lader igjen Tasso komme ud af Hospitalet, men som en Naade; den krænkede Digter vil ikke blive i hans Land. Han drager bort, og Leonora, der er svag til Døden, bebuder, at naar han modtager hendes Slør, da er hun ikke mere her paa Jorden:

Grib i Strengen,
og Leonoras Aand skal høre det
og hæve sig paa Tassos Harpetoner
tll Herrens Trone.

Hvortil Tassos udbryder:

Brist da, Harpe, brist!
Forsten da, Hjærte, kom da, milde Død,
og lad min Sjæl Eleonora følge!

Imidlertid kommer en Kardinal fra Rom for at føre Tasso did, hvor man er oprørt over hans Behandling og vil hædre ham. Men Digteren er allerede ubemærket som Pilegrim kommet derhen. I St. Onofrios Kloster finder han Optagelse, træt og svag som han er. Da bringer Kardinalen ham Budskab om, at han skal bekranses paa Capitolium som stor Digter. Men Tasso afviser denne Hæder; den er bleven for lille for ham, han stunder efter en bedre Krone. Og da han nu faar Sløret som Budskab om Leonoras Død, udaander han selv under Sang.

De Følelser, som komme til Orde i „Tasso", vare dog et til Dels overvundet Stadium for Digteren, da Bogen udkom; thi paa Rejsen var han bleven oplivet og saa' nu med et lysere Blik paa alt.

Over Florens, Padua, Venedig forlod Ingemann Italien:

Jeg saa' dig, skjønne Avalun!
Jeg hviled i din Favn en Stund,
men ved din Trylleverdens Strand
sang Bølgen om mit Fædreland.

Ja, dejligt havde der været i det skjønne Land, som han ingensinde mere skulde se, men i hans Hjærte stod der skrevet: Naar alt er frist, er Hjemmet bedst!

Over Triest kom Ingemann til Wien, hvor han forblev en lille Tid, som han benyttede til at fuldføre en romantisk Tragedie „Ridderløftet“ efter et rhinsk Sagn. Ridder Brømser af Rüdesheim er paa Korstog sammen med sin Borgfogeds tapre Søn Otto. Ridderen falder i Fjendevold, men i sin Nød gjør han Gud det højtidelige Løfte, at hvis han vil udfri ham, vil han bygge et Kloster, og hans eneste Datter Gisela skal tage Sløret. Han bliver da ogsaa befriet og kommer lykkeligt hjem, dog uden sin tro Ledsager Otto, som han formoder død, medens han selv var fangen. Men Otto og Gisela elskede hinanden. Nu skal Løftet indfries, og da Datteren hører om sin elskedes Død, er hun ogsaa villig til at gaa i Kloster. Men Otto er ikke død; han kommer hjem, finder Gisela, og de forny deres Kjærlighedspagt. Den gamle Ridder føler sig imidlertid bunden af sin Ed, som han mener, ingen jordisk Magt, ikke engang Paven, kan løse ham fra. Dog gaar han tilsidst ind paa, at Gisela selv maa vælge mellem Brudekrans og Slør. Hun vælger Kransen og sønderriver Sløret. Da forbander den forbitrede Fader med skrækkelige Ord sin Datter, der vil lade ham gaa i Graven som en Meneder. I Fortvivlelse styrter hun sig fra Altanen ned i Rhinen, Otto springer ud for at redde hende, men bringer kun hendes Lig. Den forfærdede Fader angrer sin Forbandelse, men Otto, som har saaret sig til Døden paa Klipperne i Floden, udaander ved Giselas Side. Stykket ender med, at Borgen staar i Flamme, antændt af Fjender, og den gamle Ridder lover ydmygt, at op af dens Aske skal rejse sig et helligt Kloster:

men Fred skal tone over Borgens Grus,
naar med mit sidste Aandedræt jeg beder
paa min Forløsers Grav: Fred og Forsoning!

Der er paa et vist Punkt nogen Lighed med „Axel og Valborg“. Skuespillet mangler ikke en vis sammentrængt Kraft og gjør Indtryk. Til Theatret er det aldrig indleveret.

Fra Wien drog Ingemann til Dresden, der blev Glanspunktet paa Hjemrejsen. En Maanedstid opholdt han sig i denne behagelige By og hvilede endnu en Gang „paa hesperiske Lavrbær mellem Rafaeler og glødende Corregioer". Enduu mere end Dresdener Galleriets Konstværker tiltrak dog Ludvig Tieck ham. Den 46aarige berømte Romantiker, der først samme Aar var flyttet hertil, havde allerede samlet en beundrende Kreds om sig, og mange rejsende besøgte ham. Ingemann havde gammel Kjærlighed til Tieck, hvis Digtninger vare ham kjære, ogsaa havde han meget tilovers for hans „Franz Sternbalds Wanderungen" med dens Betragtning af den middelalderlige Konst. Han kom næsten daglig i Tiecks Hus, og selv om denne ikke kunde nyde noget af hans danske Værker, forelaa „Blanka" og „Hyrden af Tolosa" allerede i tydsk Oversættelse, saa at han der igjennem kunde faa Indtryk af hans Digtning. Men personligt følte de sig ogsaa gjensidig tiltrukne; der var mange Berøringspunkter, og den yngre vilde gjærne lære af den ældre. Skjønt Tieck ikke var Kristen i Ordets fulde Betydning, men nærmest stod i et æsthetisk Forhold til Kristendommen, kunde deres Tanker ogsaa i saa Henseende ofte mødes. Tiecks Datter Dorothea var gaaet over til Katholicismen og ønskede meget at blive Nonne. Forøvrigt var Tieck krumbøjet af en mangeaarig Gigtsvaghed, men desuagtet livligere end de fleste.

At Ingemann har faaet adskillige frugtbringende Impulser ved sine Besøg hos Tieck, kan ikke betvivles. Navnlig fik han fra nu af Forkjærlighed for Æventyrdigtning. Han hørte Tieck fortælle Æventyr, og naar man véd, hvilken fuldendt Mester han var i al Slags mundtlig Fremstilling, kan man forstaa, hvilket Indtryk det maatte gjøre paa Ingemann. Denne maatte til Gjengjæld ogsaa fortælle Æventyr, og ved alt dette voxede hans Lyst til denne Slags Digtning. Muligvis har Ingemann ogsaa hørt Tieck oplæse Holbergske Komedier, hvori han besad stor Virtuositet, og den komiske Muse

kan derved være bleven Ingemann kjærere end tidligere. Hvad man hører og ser hos en Mand, som man beundrer, har ofte en særegen dragende Virkning. Og snart efter sin Hjemkomst træder Ingemann op baade som Æventyr- og Komediedigter.

Den danske Digter beundrede den tydske Romantikers „herlige Aand“, han følte sig beslægtet med den, og Tiecks Venskab var „en af de skjønneste Skatte“, som han hjembragte fra Rejsen. Derimod følte han ingen Lyst til at lægge Vejen om ad Weimar for at besøge Goethe, thi uagtet han ærede dennes Geni, havde han længe baaret „et Slags Had“ til hans hedenske Livsanskuelse.

I Berlin var det Ingemanns Hensigt at gjøre personligt Bekjendtskab med den meget omtalte og meget læste fantastiske Æventyrdigter Th. Hoffmann, men han var bortrejst. Skjønt han saaledes maatte nøjes med Bekjendtskab gjennem hans Skrifter, fik denne Digter dog ikke liden Indflydelse paa Ingemanns følgende Forfattervirksomhed, og vi maa derfor dvæle et Øjeblik ved ham. Hans Liv danner en fuldstændig Modsætning til vor Digters. Hoffmann var Jurist og havde havt forskjellige Stillinger, navnlig i det østlige Preussen og Polen, men Napoleonskrigene rev ham ud deraf, og i en Række Aar levede han da navnlig som Musikdirektør ved Theatret i Bamberg. Siden 1814 var han atter kommet i juridisk Stilling og var nu Medlem af Kammerretten i Berlin. Hans Liv var fra tidlig Tid af holdningsløst og udsvævende, hans Karaktér var langtfra elskværdig. Men den lille Mand med det gulagtige Ansigt og det mørke, ofte vilde Blik besad i flere Henseender en sjælden Begavelse. Han var en udmærket Karrikaturtegner, og han var et stort musikalsk Geni, men hans glødende Fantasi gjorde ham ogsaa til en fremragende, meget ejendommelig Digter. Hans æventyrlige Skildringer, saasom „Elixire des Teufels“, „der Sandmann“, „Kater Murr“ og mangfoldige andre

gik ikke blot Tydskland, men en stor Del af Evropa rundt og vakte megen Beundring og Efterligning. De bevæge sig i de grelleste Modsætninger, springe fra Idyllen brat over i det uhyggeligste, fra den prosaiske, filisteragtige Virkelighed til det féagtigt æventyrlige eller det dæmoniske. Det morer ham at lege med Tilværelsen, og hans Skikkelser forvandles brat fra det ene til det andet; det livløse gjør han levende og det levende gjør han dødt. I Virkeligheden bevægede hans Fantasi sig stundom paa Vanvidets Rand, og han frygtede selv ofte derfor. Hans ledende Tanker vare dels Kamp mod alt Filisteri, dels Længsel efter en bedre Tilstand, som han egentlig kun fandt i en fuld Nydelse af Konst; endelig søgte han at pege paa de Stemmer, som overalt i Naturen tone det poetiske Sind i Møde. Men en dybere Alvor, særlig i kristelig Retning, findes ikke hos ham. Samtiden følte sig, som sagt, i høj Grad betaget af hans æventyrlige Skildringer, og disse fandt Efterligning ogsaa af adskillige af vore bekjendte Digtere, men Ingemann var dog den af dem, der mest beundrede dem. Endnu 30 Aar efter karakteriserer han Hoffmann meget træffende som en Genius med Flagermusevinger, halv Engel, halv Dæmon, med Blomster og med Slanger, med skjønt smilende og dog vildt truende Øjne, som med Latter træder paa det udhulede Liv og dog lønligt græder. Men den gamle Digter erklærer, at han endnu elsker hans Poesi og bliver ung ved at tænke tilbage derpaa. Dette viser altsaa tydeligt, i hvor høj Grad han er bleven paavirket af Hoffmann, men dette skete navnlig ved det Tidspunkt, vi nu behandle.

Medens en gunstig Skjæbne vilde, at Ingemann siden kom til at opfriske Venskabet med Tieck ved Besøg hos ham, traf han aldrig Hoffmann, thi han døde allerede 3 Aar efter. Selv havde han ved sit udsvævende Liv fremskyndet Døden. Hans Lyst var at tilbringe Natten paa Vinhuse, og den Kreds, der samlede sig om ham for at

more sig over hans bidende Vittigheder eller hans Fantasier, var ikke videre nobel. Et dybt Indtryk gjorde det paa ham, da hans tamme Kat døde, thi han var nærved at tro, at den havde mere end Dyreforstand. Den plejede at ligge i en af Skufferne i hans Skrivebord, som den selv trak ud. Da den blev syg, plejede han den, og dens Dødskvaler pinte ham i en forfærdelig Grad; den syntes at se paa ham med menneskelige, fordrejede Øjne. Det blev en Forløber for hans egen Død. Skjønt Hoffmann led store Pinsler paa sit Sygeleje — det var Rygmarvstæring — klyngede han sig krampagtig til Livet: „Leve! leve!“ udbrød han, „blot leve, paa hvad Maade det end kan ske!“ Han blev taget paa Ordet og levede en Stund endnu, men saaledes, at han langsomt døde hen, Lem for Lem. Kort før Døden stammede han: „Man maa dog ogsaa tænke paa Gud!“ — Et Liv og en Død saa forskjellig fra Ingemanns som Nat mod Dag! Og dog har der været nogle beslægtede Strenge i disse to saa forskjellige Naturer.

I November 1819 kom Ingemann endelig hjem. Han fik strax at mærke, at hans Muse havde mange Venner. I Theatret blev der udbragt et Leve for ham, en Kreds af Venner indbød ham til en Fest, og her holdt Grundtvig en meget varm og højpoetisk Velkomsttale, hvori han navnlig betonede, at Ingemann gjorde vel, da han vendte hjem, dreven af sit Hjærte, for at nedlægge, hvad han havde vundet paa sit aandelige Vikingetog, som Vuggepenge i Danmarks Moderskjød, der havde baaret ham. Og ved denne Lejlighed overrakte Grundtvig ham sin fordanskede Saxos første Bind med de Ord: „Velkommen hjem! syng højt, syng sandt og sødt til Danmarks Pris, til mer end Pris: til gamle Danmarks Trøst og Glæde!“

Saa var da Ingemann atter hjemme og følte sig glad i Hjemmet. Men som et levende Minde om Rejsens lykkelige Dage gjensaa' han atter Thorvaldsen, som var

i Danmark fra Efteraaret 1819 til næste Sommer, og han levede meget sammen med ham.

Paa en vis Maade fortsattes nu Livet, saaledes som det havde været før Rejsen; der skete i flere Aar ingen ydre Forandring i Ingemanns Stilling, og han og hans Lucie vare nu gamle forlovede. Men der var dog sket Forandring; Ingemann havde vundet baade sjælelig og legemlig Sundhed i højere Maal end nogensinde før, og der var en stærk Drift oppe i ham efter at arbejde videre fremad i sit Kald. Den første Frugt var en Samling Æventyr og Fortællinger, og det var en smuk Gave, han i dem skjænkede sit Fædreland; der er noget frisk og fornøjeligt over dem, som vidner om Sindets Munterhed; Æventyrene havde han, i Lighed med Tieck, først selv fortalt for Børn, hvorved Fremstillingen blev let og naturlig. „Det høje Spil“ er det bedste af dem, „Sfinxen“ har Interesse ved at være en Efterligning af Hoffmann. Nogle faa Træk af dette sætte os bedst ind i Maaden. Et ungt Menneske gaar paa Gaden i Hamborg, en Kjælling byder Spaserestokke til Salg, han ser paa nogle, føler sig tiltrukket af en med et Haandtag, som forestiller en kvindelig Sfinx, og kjøber den. Fornøjet spaserer han udenfor Byen, ser idelig paa det kvindelige Hoved, bliver mere og mere indtaget i det, og det synes ham næsten levende. Han er forelsket i det, tumler om i Skoven, kan ikke finde Vej, falder i Søvn, og da han vaagner, befinder han sig i et dejligt Slot, hvor alt er til hans Tjeneste, og hvor Kvinden fra Stokkeknappen træder ham lyslevende i Møde som den skjønne Cordula. Men alt er saa hemmelighedsfuldt; hun er en Gaade, og han er sig selv en Gaade, og han spørger endelig: „Hvem er du? hvem er jeg?“ Aldrig saasnart er dette kommet over hans Læber, saa er alt forsvundet, han befinder sig i Skoven udenfor Hamborg med Stokken ved sin Side. — En Dag er det smukt Vejr, han kan ikke holde ud at sidde hjemme, da al Verden er paa Benene, han griber Stokken og spaserer ud. Han

ser med en vis Misundelse paa de fine Herrer, som flankere til Hest forbi de kjørende Damer, uvilkaarlig sætter han Stokken mellem Benene og bruger den som Kæphest, og se! Stokken bliver levende, den er en virkelig Hest, han klapper dens Hals, han rider nu selv flot forbi Vognene, og i en af dem ser han atter den skjønne Cordula. Hun hilser ham som en gammel Ven, han følger med til hendes Slot, hun elsker ham, han elsker hende, hans Lykkes Maal synes fuldt, de staa endelig for Alteret og skulle vies — da kan han igjen ikke betvinge Spørgsmaalet: „Hvem er du? hvem er jeg?“ Og alt er forsvundet, han er igjen det samme unge Menneske i Hamborg, og Cordula er kun Stokkehovedet. Efter mange andre Omtumlinger og Farer, hvor han fristes af en falsk Cordula, som egentlig er Satans Oldemoder, men som han overvinder ved at slaa Kors for sig og ydmyge sig, finder han endelig den rette, og hun bliver til Virkelighed. — Hvad der her er anført, skal kun antyde Manéren, ikke det bagved liggende Tankeindhold. Men oprindelig er Æventyret improviseret for Børn, der saa godt kunne følge med paa de mest fantastiske Veje.

Blandt Fortællingerne er „Moster Marie“ en Fantasi over den virkelige Moster Maries ulykkelige Giftermaal, „Altertavlen i Sorø“ en smuk, men rystende Skildring af hemmelige Sjælslidelser, der ende i Selvmord. Begge vise, at Ingemann nu havde langt mere Sans for det virkelige Liv end tidligere.

Sine Oplevelser og Tanker i Udlandet skildrede Ingemann i „Rejselyren“. Det er en stor Samling af Digte, hvoraf vi i det foregaaende have anført adskillige Brudstykker. Der er meget overordentlig smukt deriblandt, men ogsaa meget, der virker trættende; Digteren havde opnaaet større Virkning, om han havde gjort den egentlige Skildring i Prosa til Hovedsagen og deri indflettet et mindre Udvalg af lyriske Digte. Langt uheldigere er imidlertid et Æventyrdigt fra denne Tid: „Det øde Slot“, hvor han skildrer Forbandelsen, der er kommet over en

Borg, og hvorledes troende og djærve Kæmper overvinde de onde, der husere dér, saa at Freden og Velsignelsen vende tilbage. Det overnaturlige, især Stammoderens Ring, spiller en Hovedrolle, alt er ganske æventyrligt, men saa meget besynderligere er det at se Valdemar den store og Absalon optræde.

Aaret 1821 bragte to nye, højst forskjellige, men hver paa sin Maade ejendommelige og tiltalende Værker af Ingemann i dramatisk Form: „Kampen for Valhal“ og „Magnetismen i Barberstuen“. Det første er en Tragedie i 5 Akter fra den nordiske Oldtid, og hermed har Digteren betraadt en ny Grund, i og for sig vanskelig, hvor han havde Forgængere som Øhlenschlæger og Grundtvig. Handlingen foregaar paa Island ved Aar 1000, dengang da Kristendom og Hedenskab mødtes. Aslavga og Thorolf, som elske hinanden, skulle holde Bryllup, men til samme Tid komme ansete Islændere hjem til Øen som Kristne, blandt dem den fromme Hjalte, som er Thorolfs Fostbroder og som hemmeligt elsker Aslavga, endvidere den kraftige og kamplystne Gissur Hvide. Aslavgas Hjærte bøjer sig mod Kristentroen, men hun er trofast mod Thorolf, skjønt han er Asadyrker med Liv og Sjæl. Hjaltes Kjærlighed til hende er ren og selvfornægtende. Men Thorolf fatter Mistanke til dem begge. Da nu det store Spørgsmaal, om Kristendommen skal indføres paa Island eller ikke, paa Thingmødet bliver afgjort til Fordel for Kristendommen, træder Thorolf frem som en Røst fra de gamle Dage; hans Brud har ladet sig daare af Loke, men han vil frelse hende til Valhal, før hun bliver døbt og evig synker i Nastrond. Derfor støder han Sværdet i hende. Men da hun i Døden vidner om sin Tro og Hjalte ligeledes baade om hendes og sin Troskab, da ser Thorolf sin Forblindelse og styrter sig i sit Sværd. Han dør, idet han anraaber sine Landsmænd om at bøje Knæ for Korset, der er den stærkeste Magt. Og dermed er Kampen for Valhal endt paa Island, Korset har sejret.

Det er et poetisk skjønt Drama, formskjønne Vers og

ædle Tanker, selv om det hele just ikke stemmer med den historiske Virkelighed. Aslavga, Hjalte og den djærve Gissur Hvide ere godt tegnede, ikke mindst den fromme, opofrende Hjalte. Thorolf er derimod uklarere, og man har noget ondt ved at forstaa, at den Mistanke, der ligger til Grund for Katastrofen, ikke kunde fjærnes lempeligere. Ingemann har ikke kunnet naa' Øhlenschlægers Kraft og Anskuelighed, men til Gjengjæld staar Grundtanken om Korsets sejrende Magt over Hjærterne renere end hos ham.

„Magnetismen i Barberstuen“ er en Komedie i Holbergsk Stil, altsaa en endnu mere ny og fremmed Grund for Ingemann. Men han viser heri klarlig, hvad ikke Publikum, men nok hans Venner vidste, at den sværmende, følsomme Skjald besad et ikke lidet humoristisk Lune og Blik for Pudserligheder. Forsøget er derfor gjennemgaaende heldigt og vilde have været fortrinligt, hvis han kunde sammentrænge det hele mere. Æmnet er meget ligefrem. Barber Sivertsen er aldeles gaaet op i at magnetisere og udøver sin Konst paa alle sine Omgivelser, som føle sig betagne af hans Paavirkning, undtagen Svenden Kasper og Pigen Ane, thi dette moderne Henrik- og Pernille-Par ser, at det hele er Humbug. Sivertsen forsømmer sin Forretning for sin Magnetiseren eller udfører den galt, og derved fremkomme flere pudsige Scener, saasom med to indsæbede Borgere, der forgjæves vente paa Manden og tilsidst gaa vrede bort, eller med en Mand, som han i sin Distraktion barberer uden Sæbe. En anden morsom Scene viser os Ane, der lader, som om hun bliver dysset i magnetisk Søvn, men da saa Hr. Sivertsen i et Anfald af Ømhed vil kysse hende, smører hun ham med Sæbe og giver ham Ørefigen, alt som i Søvne; endelig kommer midt i hans forlibte Tilnærmelser hans højst indignerede Kone ind. Der er ogsaa en Kjærligheds-Intrige mellem hans Myndling Frederikke og hendes Elsker, som Sivertsen ikke kan lide, fordi han er Læge. Kasper er disses hjælpende Aand;

han agerer magnetisk Søvngænger og spaar Sivertsen, at han skal dø, hvis Frederikke ikke er gift inden 8 Dage; og han anviser den forskrækkede Barber, at han skal give hende til en Mand, der staar bag Gadehjørnet i en blaa Kappe. Da Sivertsen i sin Angst gaar ind paa alt, faa de elskende derved hinanden.

Komedien er saaledes ganske i den gammeldags Stil, lystig og midt i al sin Overdrivelse virkelig morsom. Ingemann betraadte hermed en Vej, som syntes at ligge for hans Talent, men det blev ogsaa derved. Han indleverede det ikke til Scenen, saa lidt som noget andet af de Skuespil, han havde skrevet paa eller efter sin Rejse. Dette kom af, at han blev nervøst angrebet ved at se sine Stykker opførte, og han holdt ikke af, at deres Skjæbne skulde afgjøres ved deres mer eller mindre heldige sceniske Fremstilling. Han var i disse Henseender meget sensibel. Midt i Bifaldsstormen over Masaniello var han selv forstemt, fordi Munken Genuino (Skuespiller Kruse), efter at han var død, halv højt havde sagt til sine Ligbærere, der tog galt fat paa ham: „To ved Hovedet, to ved Benene!“ Da Ingemann havde indsendt „Hyrden af Tolosa“ og „Løveridderen“ paa én Gang til Theatret, bragte en offentlig Ytring om, at han jog efter Fortjeneste, ham til øjeblikkeligt at forlange dem tilbage; det første indsendte han ikke mere, det andet flere Aar efter, men misfornøjet med Opførelsen ønskede han det efter den første Forestilling ikke fremstillet oftere.

Medens Ingemann, som vi nu have set, havde udfoldet en rig Forfattervirksomhed efter sin Hjemkomst fra Udlandet, var hans ydre Stilling endnu stadig den samme. En nogenlunde betrygget Tilværelse, saa at han kunde ægte sin forlovede, maatte mere og mere blive et paatrængende Ønske, men hvor var der Ansættelse for en Digter uden Embedsexamen og uden Navn som Videnskabsmand. Til alt Held aabnede der sig pludselig en Udsigt. I Aaret 1821 blev det bestemt, at S o r ø A k a d e m i, der var hensygnet og uddødt for næsten 30

Aar siden, atter skulde sættes i Gang og altsaa forsynes med nye Lærerkræfter. Ingemann kom ved denne Lejlighed i Betragtning som en passende Lærer i Dansk, da man tillige gjærne vilde støtte den yndede Digter; men det trak ud til det følgende Aar, inden han virkelig fik Udnævnelse d. 23 Juli 1822 som Lektor i dansk Sprog og Litteratur. Hermed begynder et nyt Afsnit af hans Liv.

V.

I det lille og det større Hjem.

1822—1836.

Den 30te Juli 1822 blev Ingemann og Lucie Mandix viede i Hyllested Kirke. Han kunde paa sine ældre Dage meget morsomt fortælle om, hvor bange han i sin Tid havde været for, at han aldrig skulde faa sin Lucie. Det ene Aar var jo gaaet efter det andet; ti Forlovelsesaar er en lang Tid. Da de nu tog ud til Slægtningen i Hyllested Præstegaard, skulde Bryllupet efter en temmelig almindelig Skik dengang foregaa ganske stille og ubemærket. Imidlertid, da Parret og Præsten stod i Begreb med at gaa over i Kirken, kom der fremmede Gjæster, som ikke maatte vide noget om det, og der blev altsaa en pinlig Ventetid, i hvilken det lød i Ingemann: Ja, du faar nok alligevel ikke Lucie! Endelig tog de besøgende bort, og skjønt det begyndte at skumre, gik man over i Kirken, og Vielsen begyndte. Præsten havde allerede rettet Spørgsmaalene til Brudgommen, og denne havde svaret sit Ja, da pludselig alt formørkedes af en Tordensky; det blev saa dunkelt i Kirken, at Præsten ikke kunde se at læse i Alterbogen, og atter kom den gamle Tanke op i Ingemann: Du skal se, du faar hende aldrig! Dog, Præsten kunde Ritualet udenad, og saaledes blev de to da omsider virkelig Ægtefolk, saa nu kunde

den lykkelige Brudgom i endnu fuldere Betydning end for ti Aar siden juble: Jeg har min Fugl! Og at man ikke skal tage Varsler af de ydre Omstændigheder, kan da tydeligt ses af dette Ægtepars Skjæbne, der trods den mørke og skysvangre Begyndelse blev mere lys og solbeskinnet end de fleste Menneskers. Ligesom det rosenrøde var og blev Lucie Ingemanns Yndlingsfarve, som hun helst klædte sig i, saaledes kastede hun altid det rette Rosenskjær over sin Vens Liv, og han igjen den ægte Glans over hendes.

Det nygifte Par gjorde en lille Bryllupsrejse til Fyn. Ingemann havde herovre flere Velyndere, baade den romantiske Historiker Vedel Simonsen paa Elvedgaard og den bekjendte Fædrelandsven Gehejmeraad Johan Bülow paa Sanderumgaard. For nogle Aar siden havde Ingemann i en Stambog i „Tankefuldhytten" hos denne sidste skrevet et Vers, begejstret over den venlige Natur og de smukke Haveanlæg:

Skabende hulde Natur! hvor er saa skjøn du og mægtig,
som hvor den dannende Konst rækker dig broderlig Haand!
Se, af den sumpige Dal yndig et Tempe fremspired,
thi den besjæled en Aand, fortrolig med Konst og Natur.

Og disse to, Konst og Natur, skulde nu smykke det Samliv, som Bernhard og Lucie Ingemann havde begyndt. Hver havde de sin Konst, han Poesien, hun Malerkonsten, begge elskede de deres Konst af et fuldt Hjærte, og den skjænkede dem lykkelige Timer, om hun end aldrig naaede videre end til at være tarvelig Dilettant. Blomstermaleri havde hun noget Talent for, men Figurmaleriet, som hun snart slog ind paa, laa aldeles ikke for hende; dog vilde det være utillbørligt at kritisere hende strengt derfor, da hun ikke stillede sig frem. Hun glædede sig selv dermed og søgte at glæde andre dermed, saasom ved at male Altertavler, som hun altid forærede bort, og som trods deres iøjnefaldende Mangler dog bare Præg af hendes fromme Følelse.

I det nye Hjem i Sorø, hvor det stod skrevet i Stjærnerne, at de skulde bygge og bo alle deres Dage, traadte Naturen dem saa mild og yndig i Møde, som de vel kunde ønske sig; det er jo en af Danmarks smukkeste Pletter. Derimod er Sorø som By saare ubetydelig, men det er jo heller ikke Byen, der er Hovedsagen paa Stedet. I gamle Dage drejede alt dér sig om Absalons Kloster med de hvide Cisterciensermunke, i nyere Tid om dets Afløser, Akademiet. Dette havde gjennemgaaet vexlende Skjæbner, men trods den smukke Beliggenhed og det rigelige Udstyr med Midler, havde Lykken aldrig tilsmilet det. Akademiet var gaaet i Staa af Mangel paa Tilslutning, og Hovedbygningen var afbrændt 1813 — en af de mange sørgelige Ildsvaader, som Danmark fremfor andre Lande har været hjemsøgt af, ved hvilken Holbergs Bogsamling gik op i Luer. Nu tog man fat paa Opførelsen af den nye Akademibygning, som dog først blev færdig og indviet 1827; man maatte saaledes i fem Aar tage til Takke med midlertidige Lokaler. Forøvrigt bestod Anstalten baade af en almindelig Latinskole og en akademisk Skole for Studenter, i hvilken disse kunde forberedes til siden at gaa over til Embedsstudium i Kjøbenhavn eller ogsaa blot nyde en noget videre gaaende akademisk Dannelse. Begyndelsen skete med 30 Elever ialt; siden voxede Tallet, men af „Akademister“ var der stadig kun faa, saaledes var der 1829 ialt af disse 11. Lærerpersonalet bestod af en Direktor, 8, siden 10, Lektorer, nogle Adjunkter og andre Lærere. Ingemann var altsaa Lektor i dansk Sprog og Litteratur, men nogen stor Virksomhed kunde det selvfølgelig aldrig blive, da Eleverne vare saa faa; et Antal af 12 maatte regnes for højt. Der er ingen Tvivl om, at han optog sin Gjerning med al Samvittighedsfuldhed og Flid, ligesom ogsaa at Eleverne i visse Maader satte megen Pris paa ham; men nogen synderlig Gave til at udtrykke sig i mundtligt Foredrag havde han ikke.

Glad var Ingemann over, at det var faldet i hans

Lod at bo paa saa smukt et Sted som Sorø; derfor synger han:

Her er fredeligt og skjønt,
godt for Lærd og Skjald at bygge,
Søens Brusen, Skovens Grønt
passer vel til Klosterskygge.

Og den Bolig, der blev anvist Ingemann, var som skabt for en Digter. Det var et smukt lille Hus i forrige Aarhundredes Stil, der havde overlevet Branden, liggende lige tæt ved Akademibygningen, med en Have, der gik ned mod Søen, og Udsigt over denne til Skovene. Et levende Indtryk baade af Boligen og Ingemanns Glæde over den faar man af et Digt fra 1823 til Fru Hansten i Kristiania, der som Datter af en forhenværende Professor i Sorø havde havt sit Barndomshjem i dette Hus. Her siger Ingemann:

Paradiset er endnu det samme,
gammeldags trohjærtig staar endnu
Huset med de underlige Kamre,
med de mange Kroge og Smaalukker,
hvori vist du leged Skjul som Barn.
Ranken snor sig end med grønne Blade
over Vindvets gamle Kirkebuer,
Søen bruser end som før dernede,
hvor paa Bænk ved store Ask du sad,
Baaden skvulper end ved Søens Bred. —

Mangen Gang, naar nu jeg sidder her
og i disse svale Løvsalsskygger
glemmer Verdens Larm for Skovens Brusen,
for de hundred Nattergalestemmer
og for Søens milde Bølgesang —
mangen Gang det er mig da, som danse
venlige Smaa-Alfer her omkring,
og som lyse Børneøjne titte
gjennem Busk og Gren, hvorhen jeg ser —
det er din og dine Søstres Sjæle. —

Vi ville betragte dette Hus, hvor Ingemanns øvrige Dage henrandt, lidt nøjere. Ad en temmelig høj Trappe

kom man ind i en lille Forstue og fra denne atter ind i den store og rummelige Dagligstue, meget høj til Loftet og med buede Vinduer, som ikke bleve skyggede af Gardiner, men derimod vare kransede af Slyngplanter. Møblerne vare temmelig tarvelige, men hvad der strax slog Besøgeren i Møde, var de mange Malerier, der bedækkede Væggene, næsten alle Frugter af Fru Ingemanns ufortrødne Arbejde; de fremstillede for største Delen bibelske Æmner. Ved Siden af dette Værelse var en mindre Havestue; her opslog Ingemann selv sit Pavlun, da nogle Aar vare gaaede, og her ere mange af hans Digterværker blevne til. Baade Vægge og Døre vare behængte med Billeder, der iblandt en Mængde Portræter af Digtere; man lagde ogsaa Mærke til hans Tobakspiber, thi han var en ivrig Ryger. Men ligesom Værelserne med deres mange Blomster vidnede om Beboernes Kjærlighed til Naturen, saaledes ogsaa Haven. Den var langagtig, her var høje, gamle Træer, men her var ogsaa en Rigdom af skjønne Blomster. En lille Ø lige i Nærheden erhvervede Ingemann sig, og her kunde ogsaa mangen Time tilbringes i idyllisk Ro. I Akademiets store Have og i Skoven, begge Dele lige for Haanden, var den ønskeligste Lejlighed til smukke Spasereture, og Søen vinkede til Sejlads.

Den 19aarige, lange Skoledreng i Slagelse, H. C. Andersen, dristede sig som vordende Digter til at besøge Ingemann i Pintsen 1824, og han fortæller bagefter i et Brev, hvor herligt han havde havt det dér. Fruen malede paa et Oliemaleri af næsten 4 Alens Højde og Bredde, som mest forestillede „et Blomsterparti fuldt af Passionsblomster, Liljer, Roser og deslige“, medens en Genius dalede ned fra Himlen. Digteren skrev paa en „Roman i Poesi“. Om Eftermiddagen sejlede de over til „Parnasset“; en Æolsharpe var bundet i Masten, og snart besteg de Digtekonstens hellige Bjærg. Saaledes som Andersen fandt det poetiske Ægtepar i et af deres Samlivs første Aar, saaledes omtrent levede de i mange

Aar. Børn fik de aldrig; Fru Ingemann var noget svag, som for en Del kom af, at hun engang ved at falde ned, da hun var i Færd med at hænge Gardiner op, havde slaaet sin ene Side slemt. I Mangel af Børn blev det en stor, naturligvis for største Delen vexlende Venneskare, som i Løbet af de mange Aar gik ind og ud af Husets Døre. Baade Mand og Hustru havde et stort Hjærte, og Vennekredsen, der flokkedes om dem, blev som Følge deraf ogsaa meget stor.

Den „Roman i Poesi“, som Ingemann skrev paa ved Andersens Besøg, var det historiske Digt „Valdemar den store og hans Mænd“, der udkom 1824 efter en længere Standsning i Digterarbejdet. Hermed betraadte han en ny Vej, den fædrelandshistoriske, og den, som ret egentlig havde givet ham Stødet dertil, var Grundtvig. I de senere Aar vare disse to Digtere komne hinanden stedse nærmere; medens Ingemann følte sig saa haardt tilbagestødt af Heiberg og den Kreds, der efterhaanden dannede sig om ham, og medens Ingemann altid stod temmelig fjærnt fra Øhlenschlæger, hos hvem han savnede en dybere Stræben, saa følte han sig aandsbeslægtet med Grundtvig. Den umiskjendelige Kjærlighed, hvormed denne betragtede ham, det Haab, Grundtvig knyttede til ham, kunde ikke andet end rive Ingemann med. Den Brevvexling, som i mange Aar blev ført mellem de to, gjør dem begge megen Ære, viser dem begge fra en saare elskværdig Side og hører til det betydeligste i den Retning, som er bleven forelagt Offentligheden.

Grundtvig havde jo ved Ingemanns Hjemkomst fra Udlandet skjænket ham den første Del af Saxo og opfordret ham til „at ride Sommer i By med hans og Danmarks Helte“, det vil sige, gjøre dem til Gjenstand for poetisk Behandling. Han havde blandt andet skrevet foran i Bogen:

Oplad da Gjemmer dine
for Danmarks bedste Kuld!
Giv du dem Kapper fine
med Kors af røden Guld!
Giv du dem Fuglefjere,
som vaje kan i Sky!
Giv du dem Maj og mere,
som gror i Bøgely!
O, mød dem under Lide
med liflig Sang og Klang,
da vil vi Sommer ride
ad By i Danevang!

Men denne Opfordring mødtes med Ingemanns egen Lyst til at behandle den danske Middelalder digterisk, ligesom de tydske Romantikere behandlede deres Middelalder. Oldnorden var jo baade Øhlenschlægers og Grundtvigs Felt, vor Middelalder var endnu saa udyrket, men den stod i alle Maader Ingemann nærmere, fordi det var den romantiske Ridder- og Klerketid, og det var den, som vore skjønne Folkeviser, der altid havde været ham kjære, især drejede sig om.

„Valdemar den store og hans Mænd" er altsaa den første Frugt af Grundtvigs Opfordring og Ingemanns egen Forkjærlighed. Digtet omhandler hin tunge Tid, da Svend, Knud og Valdemar bejlede til Herredømmet over Danmark, da Venderne hærjede paa Kysterne, medens Folket ødelagde sig selv i indbyrdes Kamp. Grundthemaet er Danmarks Fornedrelse og Oprejsning ved Valdemar og hans Mænd, fremfor alle Absalon. Skjønnere fædrelandsk Æmne kunde ingen Digter vælge sig paa en Tid, da alle Danmarks trofaste Mænd og Kvinder bar paa en smertelig Følelse af sørgelig Nedgang og ydmygende Lidenhed. De Strenge, som tone stærkest gjennem Digtet, ere altsaa Sorgens:

Stig op af Graven, du Slægt, som døde,
forkynd dit Fald og afmal din Brøde!
Advar os for Udslettelsens Dom,
og vis os, hvorfra din Frelse kom!

Men dernæst klinge ogsaa Haabets Strenge mægtigt:

I store Aander, som over Jord
med Frelsens evige Banner fo'r —
lys atter for os fra natlig Tid,
I Aandekæmper i Herrens Strid!

Digteren har i Hovedtrækkene fulgt Saxos Fremstilling og standser ved, at Valdemar som Eneherre i Danmark besejrer Venderne, faar sin Fader Knud Lavard ophøjet til Helgen og sin Søn Knud kaaret til Tronfølger. Ved Siden af hvad man kunde kalde en Rimkrønike slynger sig saa en romantisk Traad, som navnlig drejer sig om tre danske Møer, den lunefulde Liden Kirstin, den stolte og ædle Ingefrid og den blide og milde Huldfrid med deres Elskere Prins Buris, Søridderen Veteman og Asbjørn Snare.

For at bedømme dette Digt ligesom Ingemanns derefter følgende Romaner fra Middelalderen retfærdigt, bør man altid have den Baggrund for Øje, som de udspringe af, nemlig den romantiske Periode. De ere, hvad ingen maa undre sig over, Børn af den Tid, da de bleve til, og bære Mærke deraf. Men Romantiken var højtflyvende og idealiserende. Som Følge deraf træde alle de ædle Skikkelser frem i en Glans, som ikke stemmer med den prosaiske Virkelighed, og af samme Grund kaste de uædle, slette Personer endnu mørkere Skygger, end man kan antage, de i Almindelighed gjorde. Saaledes dannede alt sig for romantiske Øjne, ikke blot for Ingemanns, men ogsaa for Øhlenschlægers og Grundtvigs og for hele Tidsalderens. Det var en Svaghed, men det var ogsaa en Styrke. Man trænger til at se Storheden i sin Glans, ligesom Løgnen i sin Usselhed; det er ikke godt stedse at se ind i det blandede, det graavejrsagtige, som man til daglig Brug kan have nok af. Man mente i hin Tid, at Poesien skal have stærke Farver, straalende Lys og kraftig Skygge; nu mener man anderledes, nu skal alt være saa nøjagtigt et Aftryk som muligt af, hvad der hver Dag kan møde os.

Man kan af Ingemanns „Valdemar den store“ samle en Buket lyriske Digte af stor Skjønhed og Kraft, og denne Samling bliver ikke saa lille. Der er en saa ren og ophøjet fædrelandsk Tone over dem, de ere saa gjennemtrængte af Aanden i de bedste af Middelalderens fædrelandske Folkeviser, at disse Dele af Digtet indtage en meget høj Rang i den danske Poesi. Man vil bedst føle det ved at læse dem højt, og enhver uhildet maa indrømme, at saaledes digter kun „en Skjald af Guds Naade“. Ingemann, som altid forstod at bøje Modersmaalet i skjønne Former, har her ydet noget af det ypperste i saa Henseende. Sproget toner én saa melodisk i Møde, og mange er det gaaet som Povl Møller, for hvis Øre de skjønne Strofer længe lød:

I Vestervig Kloster det ringer til Lig,
sørgeligt er det at høre,
Faklerne skinne i Nat ved Vig,
Baaren fra Stavn de føre.
Liden Kirstin i Lin er lagt
og smykket med Silkeklæder,
jordes skal hun med Kongepragt,
hver Kvinde for hende græder.

Derimod kunne begrundede Indvendinger rejses mod Digtet som Helhed. Det omspænder for meget, Begivenhederne fare saa hastig forbi Tilskueren, at det ene Indtryk hyppig udvisker det andet. En Hovedbegivenhed som Kongemordet i Roskilde er taget altfor overfladisk og flygtigt. Heller ikke den i Historien indflettede Kjærlighedsromantik interesserer nok, og det er af samme Grund; man har ikke faaet Tid til at lære Personerne tilstrækkeligt at kjende. En mere sammensluttet Handling, drejende sig om en enkelt eller et Par Personligheder ligesom Øhlenschlægers „Helge“, vilde have forhøjet Digtets Værd betydeligt.

Medens adskillige Kjendere, der iblandt Grundtvig, strax paaskjønnede Digtet, uagtet denne var vred over, at Saxo var fremstillet som en kejtet og pedantisk

Lærd, saa gik det noget trangt med at vinde Almenhedens Interesse. Det mødte ogsaa en temmelig haard Kritik fra en enkelt Side, og dette gav da Grundtvig Anledning til at skrive et langt „Trøstebrev i Anledning af Sorgen over Kong Valdemar og hans Mænd“, i hvilket han ironisk taler Modstandernes Sag. Han lader disse midt i alle Indvendinger indrømme, at Ingemanns Volmer er et „Tyve-Digt“, idet han har stjaalet Danmarks Hjærte og sat det ind i Digtet:

Thi hvilken Dansk, som ejed sligt,
fandt ej sit Hjærte i det Tyvedigt.
Spørg kun hver Sømand brav,
som elsked det sortladne Hav;
spørg kun hver ædel Kriger,
som drog for Danmark Sværd;
spørg alle danske Piger,
og hvem de have kjær!

Det første Skridt paa den fædrelandshistoriske Bane var altsaa gjort, og Digteren var kommet saaledes derfra, at han maatte føle sig opfordret til at gaa videre frem. „Er det virkelig lykkedes mig at oplive hin gamle Tid og dens Heroer“, skriver han til Grundtvig, „saa vil jeg, om Gud vil, her i det hjemlige, fredelige Sorø arbejde paa Friser og Basreliefs til Sagatemplet, mens du gjenopretter dets Grundstene og rejser de mægtige Piller.“ Men han vilde nu forlade den metriske Form og skrive Romaner, fordi han saa', at det faldt mest i Samtidens Smag. Walter Scott var den Forfatter, som fremfor alle dengang fængslede det dannede Publikum; fra 1814 havde han begyndt sine historiske Romaner, og de vare virkelige „Opdagelsesrejser til Folkets Liv i fordums Tider“. Ikke blot hans eget Land fulgte med ham, men hele Udlandet ogsaa, og den senere Romantik baade i Frankrig, Tydskland, Amerika, Italien og her i Norden er ikke alene paavirket af ham, men har for en stor Del ham til Udgangspunkt. I Tydskland vare Fouqué og Arnim hans første Efterfølgere, i Danmark blev Ingemann den

første af Betydning. Havde han ikke taget fat paa at behandle Danmarks Historie paa denne Maade, saa havde andre gjort det, hvad jo ogsaa siden overflødig er sket, men det har været en Lykke for det danske Folk, at en Digter som Ingemann blev Banebryder her hjemme paa dette Omraade, fordi han anslog de ædle Strenge saa stærkt, at det kom til at give Tonen an for Efterfølgerne.

Under Arbejdet paa den første af disse Romaner skriver Ingemann: „Der vrimler en Hær af danske Mænd og Kvinder i min Stue, saa jeg næppe kan rumme dem; mange ere halv døde endnu og mange véd jeg endnu ikke, hvad vil mig.“ Men han lever et lykkeligt Liv, medens han fordyber sig i denne Fantasiverden. „Jeg agter ikke at gjøre Sandhed til Løgn eller Løgn til Sandhed; dog tror jeg, at en poetisk Historie, en livlig Fortælling af hin Tidsalder er mulig, at baade Sang og Saga kan gaa Skridt for Skridt ved Sandhedens Haand uden at gaa i Stykker.“ Grundtvig fandt, at en Mellemting mellem Historie og Roman ikke ret vilde komme ind i hans historiske Hoved; han opmuntrede ham ikke til at efterligne Walter Scott, som han fandt fattig paa Ideer. Men Ingemann erklærede, at han vilde heller ikke skrive i dennes Stil, at tværtimod, hvad der for den skotske Digter var en Biting (nemlig det fædrelandske), for ham vilde blive Hovedsagen.

1826 udkom „Valdemar Sejer“, to Aar efter „Erik Menveds Barndom“, 5 Aar efter denne kom først Fortsættelsen „Kong Erik og de fredløse“, og 1835 endelig den sidste „Prins Otto af Danmark og hans Samtid“. I over 10 Aar, dog med Afbrydelse af andre Arbejder, har Ingemann beskjæftiget sig med disse Romaner; de udgjøre Blomsten af hans Digtervirksomhed i den kraftigste Manddomsalder fra hans 35te til hans 46de Aar. Næppe har han selv været mere aandelig opgaaet i noget af sine Værker end i disse, især de første af dem. Det er jo ogsaa noksom bekjendt, hvilken Lykke disse Romaner i sin Tid have gjort; gjen-

nem alle Samfundets Lag, lige fra Kongen og hele Kongehuset ned til den fattigste Indsidder eller Arbejder, bleve de en yndet Læsning. Ved dem blev Ingemann den populæreste af alle Digterne, og endnu den Dag i Dag, 60 Aar efter deres Tilblivelse, høre de til de mest yndede Folkebøger, udbredte i omtrent 150,000 Exemplarer og vel uden Overdrivelse læste af mindst 10 Gange saa mange Mennesker.

Uanfægtede af Kritiken have de lige fra Begyndelsen af ingenlunde været. Navnlig angreb C. Molbech dem fra et historisk Synspunkt. Han fandt, at det var „en Række æventyrlige Fortællinger, sammenkjædede ved et Baand, der er tvundet af en svag historisk Traad og af en poetisk, der heller ikke er stærk“, med hvilken sidste han mener de gamle Folkeviser, som Ingemann rundelig har benyttet. Molbech gik ogsaa i Enkeltheder med at paavise talrige historiske Fejl og formentlige Urimeligheder; ja han mente, at Ingemann var sunket dybt ned ved at give sig af med disse Skildringer.

Grundtvig skrev til Digteren selv, at han ansaa' ikke Romanerne for dygtige til at give deres Forfatter poetisk Udødelighed, men „en Borgerkrans klæder heller ingen Digter ilde“, og den turde han nok love ham for dem, navnlig naar han havde taget Valdemar Atterdag med.

Vil man bedømme Ingemanns Romaner som Konstværker, da kan ingen med Rette nægte, at de lide af store Mangler. Han havde gjort vel i at følge Walter Scotts Exempel, thi denne Digter har taget den historiske Roman paa den eneste Maade, hvor det er muligt at komme til et tilfredsstillende Resultat. Hos ham ere de historiske Begivenheder kun en Ramme, og de historiske Personligheder staa i Baggrunden, medens de handlende Personer og de egentlig udmalede Begivenheder ere opdigtede. Det historiske hos ham bestaar i, at han nøje har sat sig ind i den Tidsalders hele Liv, Tilstande og Tankesæt, som han skildrer. (At Walter Scott har be-

gaaet mange Fejl mod Historien, udelukker ikke, at han i det hele og store har skildret rigtigt). Paa den Maade vinder han ogsaa den dannede Læsers Interesse, og man føler, at man lærer noget derved. Det er ogsaa den Vej, som i Almindelighed er bleven fulgt af fremragende Forfattere af historiske Romaner og Noveller, ogsaa her til Lands.

Ingemann har, som sagt, taget det paa en anden Maade. Han stiller de historiske Personligheder og Begivenheder frem i Forgrunden og lader sine Bøger være en Slags Krønniker. Ved Siden af at benytte de historiske Kilder, som han havde Adgang til, tog han Folkeviserne stærkt i Brug, og de kom ham vel til Pas, da de ere saa malende. Men hvor baade Historien og Visen tav, dér traadte saa Digterens Fantasi til og udførte alt videre. Han tog det, som han skriver, som sin Opgave at fremstille „hele Folkets historiske Liv med Sandhed og Skjønhed“, saaledes som han selv saa' det i Fantasien. Men i Virkeligheden kan det ikke saaledes lade sig udføre; Folkets historiske Liv kan kun fremstilles rent historisk. Ingemann selv fik ogsaa mere og mere Tvivl om „den nyere historiske Romans Sammenblanding af Sandhed og Digtning i en fri og altid noget vilkaarlig Udmaling af Tider, Begivenheder og Karakterer“, som han skriver. Men havde han taget det som Walter Scott, da havde han befriet baade sig selv og siden ogsaa Læseverdenen for disse Tvivl.

Det er altsaa Hovedindvendingen mod Ingemanns Romaner, at han har anlagt dem efter et forfejlet Princip. Saalænge den historiske Sans var i sin Barndom — hvad den vitterligt var for to Menneskealdre siden her til Lands, saavel som de fleste andre Steder — saa kunde man glæde sig over og nyde disse romantiske Krønniker paa en vis barnlig Vis. Men efter at den historiske Sans er bleven udbredt og skærpet, kan det ikke mere ske saaledes.

Naar derimod først Molbech og siden hen nyere

Kritikere have søgt med et vist Behag at fremdrage alle de Synder mod Historien, Ingemann har gjort sig skyldig i, da ramme disse Anker kun i ringe Grad ham, der med Samvittighedsfuldhed har benyttet de Kilder, der stod til hans Raadighed, men de ramme hans Tidsalder i Almindelighed, der ikke havde større historisk Viden.

Vil man se bort fra den historiske Side og alene betragte Romanerne som Digterværker, da maa man indrømme, at de betegne et stort Fremskridt hos Ingemann i Skildring af det virkelige Liv. Hvad man med Rette bebrejdede hans Dramaer, at Personerne i dem havde for lidt Kjød og Blod, gjælder i langt mindre Grad Personerne i hans Romaner, selv om de ikke tilfredsstille Nutidens realistiske Fordringer. Saadanne Skikkelser som Karl af Rise og Rigmor, Bisp Valdemar, Dronning Dagmar, Tjeneren Martin faa virkeligt Liv i Læserens Fantasi. Det Lune, som Digteren havde vist i „Magnetismen i Barberstuen“, træder ofte frem her, saaledes er Morten Madsvend en fortræffelig Skikkelse. Rundt om i Romanerne træffer man paa Scener, som ere malede med stort Liv og Anskuelighed f. Ex. de tre Ridderes Besøg hos Lave Litle paa Flynderborg. Kjærlighedens Romantik slynger sig som et gyldent Baand gjennem alle Romanerne paa en saare tiltalende og smukt vexlende Maade. Mest efter Digterens Hjærte er vel Forholdet mellem den opofrende, ædle Drost Aage og Marsk Stigs højsindede Datter Margrete skildret. Med stor Virkning forstaar Digteren at fremstille tragiske Forhold, saaledes som mellem den strenge Grev Albert af Orlamünde og hans forstødte Datter Rigmor, eller mellem den ædle Erik Menved og hans onde Broder Kristoffer. Med Rette har Ingemann selv udtalt, at i disse Romaner er der langt flere Dramaer, end han ellers har skrevet. Hvad man mest kan indvende mod Fremstillingen mange Steder, er en vis barnlig, naiv Maade, som vel ikke støder, fordi den er naturlig for Digteren, men dog ikke tiltaler den dannede Læser.

Da Grundtvig halvt spøgende skrev til Ingemann,

at han ikke turde love ham poetisk Udødelighed for Romanerne, men vel nok „en Borgerkrans“, da ramte han her, som saa tit, netop lige i Centrum. De ere ikke digteriske Mesterværker, som mange i Samtiden ansaa' dem for, de ere heller ikke barnagtige Misfostre, som mange i en senere Tid have betragtet dem som, men de have skaffet Digteren en vel fortjent Borgerkrans for den Nytte, de have gjort. Og det maa ingen ringeagte. Disse Romaner have bidraget overordentlig meget til Folkets Vækkelse; de have vakt Sans for Historien i saadanne Kredse, som vare vanskelig tilgængelige, hos Kvinder, jævne Folk og Børn; de have vakt Kjærlighed til dette Danmark, der træder én saa lyslevende i Møde i trofaste danske Mænds og Kvinders Skikkelse; de have vakt Haabet om Fædrelandets Fremtid hos en Slægt, der var forknyt og nedsunket i Dvale, ved at male de fordums Oprejsninger. Men de have ogsaa fremmet Kjærligheden til alt godt og ædelt i Almindelighed, de have indgydt fromme og smukke Følelser. Igjennem disse Bøger er Ingemann bleven en Folkeopdrager, og hans Navn er bleven dybt indskrevet i Folkets Hjærte; han har ved dem faaet en Indflydelse som faa af vore Digtere. Derfor er det ondt, naar man i vore Dage vil betragte disse Bøger gjennem fornemme, kritiske Briller; ere de ikke noget for Nutiden, nu vel, saa ere de Mindesmærker fra en forgangen Tid, som maaske, naar alt kommer til alt, ikke saa let finde deres Sidestykker i vore Dage.

Ingemann afsluttede sine Skildringer af Danmarks Historie med „Dronning Margreta“ 1836, et Digt noget i Lighed med „Valdemar den store“. Det var et Æmne, som Øhlenschlæger et Par Aar før havde behandlet i sin Tragedie af samme Navn, hvori der er saa megen Følelse og saa smuk en Romantik, at der hørte Mod til at tage det samme Æmne frem til episk Behandling. Det begynder med Olufs Død og omhandler Kampen med Kong Albrecht, Sejren ved Falkøping og ender med de tre nordiske Rigers Forening. Der er en egen Vemod

udbredt over Digtet; Margreta staar barnløs, ved hendes Side den ædle Abbed i Sorø, som inderst i Hjærtet bærer paa en Kjærlighed til hende, men selvfornægtende ofrer sin Kraft for hendes og Danmarks Sag. En af Hovedpersonerne er den unge norske Drost Hakon Jonssøn, som maa opgive sin Arveret til Norge og opgive sin Kjærlighed til den hellige Brigittas Datterdatter Ingegjerd, fordi hun elsker en anden og, efterat denne er falden, giver sig i Kloster. Falkøping-Slaget er skildret som Nordens Sejr over en fremmed tydsk Tyran, og Ivar Lykke som en Helt i Niels Ebbesøns Aand. Alle tre Rigers Bannere vaje ved hinandens Side paa Valpladsen, og Niels Ebbesøns Tromme lyder dér. Abbeden fra Sorø staar som en Seer og varsler for Nordens Fremtid:

Lad vakle kommende Slægters Skarer,
Aarhundreder Sandheds Frø dog bevarer.
Saa vist den gotiske Rod er én,
i Roden samles hver kløvet Gren.
Hvad Stund kun samler, kan Stund adskille,
tilsidst maa Tiden som Gud dog ville.

Der er smukke Enkeltheder i Digtet, men ligesom „Valdemar den store“ skrider det for hurtigt frem, saa man ikke faar Interesse nok for de fleste Personer. Ved Siden af Øhlenschlægers dramatiske Behandling af samme Hovedperson og Tid, maatte Ingemanns Digt fordunkles, og det vandt aldrig stor Indgang i Læseverdenen.

Imidlertid, efter at vi saaledes have kastet et Blik paa hele Rækken af Ingemanns fædrelandshistoriske Skildringer, maa vi vende tilbage til det Tidspunkt, da han havde udgivet „Valdemar Sejer“ og „Erik Menveds Barndom“. Der blev da en Standsning paa flere Aar, inden han tog fat paa den næste, og denne Pavse var udfyldt med et Mellemspil af en anden Slags. Midt i den store Begejstring, der rundt omkring lød Digteren i Møde, og den Anerkjendelse, der blev ham til Del, saaledes som af Kongen, der 1828 udnævnte ham til Ridder af Dannebrog, blandede der sig jo en skærende Mislyd ved Molbechs

hensynsløse Kritik. Ingemann havde altid havt ondt ved at bære Angreb, men Kritiken over „Erik Menveds Barndom“ var saa krænkende for ham, at han ikke længere kunde udholde at tie stille, som han hidtil havde gjort. Som en Mundsmag af Molbechs uretfærdige Kritik anføre vi nogle Linier af dens Slutning; han skriver: „Nej — det er ikke Digteren, der i skjønne Timer sang mangen et heldigt Kvad og i enkelte Opsving af Begejstring greb ikke uden Kraft i den danske Lyres Strenge, som vi gjenkjende i disse Fortællinger, hvor et mat Prosaliv kun slet dølges af Prunk og Glimmer, og Hverdagskarakterer, i udvortes Bram og med fordringsfulde Ophævelser, ikke frembringe andet end en forvirret Væv af tomme Æventyr og en smagløs historisk Maskerade uden Sandhed og uden naturligt Liv.“ Han tilføjer, at hvis Ingemann derved har vakt Nationens Interesse for Fortiden, da maa man beklage det Folk, der behøver at vækkes til Selvfølelse ved saadanne Midler, der forøvrigt ikke efterlade et eneste stort eller begejstrende Indtryk. Denne Dom, der gjør Molbech baade som Menneske og Kritiker liden Ære, maatte oprøre Ingemann ved sin Haardhed og Usandhed. Han vilde gjærne tage Miskjendelsen kristeligt, hvilket man ser af samtidige Udtalelser af ham, som naar han til en Ven med Tanken derpaa skriver: „I den aandelige som den legemlige Verden blæser ingen Vind forgjæves, mener jeg“, saa at han altsaa haabede, at der for ham kunde komme godt ud af, hvad der var tænkt ondt imod ham. Men han led i Sjælen. I et Digt „min gode og onde Engel“ har han fremstillet sine Følelser. Den gode Engel siger om Digteren:

Jeg lover ham Kjærligheds rige Skat
og skjønne Syner ved Dag, ved Nat.

Jeg lover ham Venner og Hjærters Pris,
jeg aabner ham Digternes Paradis.

Men den onde Engel lover ham:

For hver en Strøm af Kjærligheds Væld
én Draabe fra Hadets det kolde Fjæld.

Den Draabe skal kvæle hans Hjærte mer,
end noget Øje i Verden ser.

Og aabnes ham Digternes Paradis
og vinder han Hjærternes skjønne Pris,

hvad højest elskes, skal hades mest,
derpaa skal han se, hvad ham lykkes bedst!

Men gjennem Had og Nid skal Sjælen lutres, saa naar den engang flyver bort fra Jord, skal Kjærligheds-minder betegne dens Spor.

Et andet Sted udtrykker Ingemann sine Tanker saaledes:

Muld Jorden har til Aandens Tolk
og Sten til hver Profet,
til hver begejstret Sjæl en Dolk,
Isgrave til hver hed Poet
og Vand til alle Himmel-Ildens Brande.

Han siger selv, at Tankerne om mange Aars Forurettelser dannede sig i hans Fantasi til dæmoniske Uhyrer, som forfulgte ham. Da greb han paa sin Vis endelig til Sværdet og skrev „Huldregaverne eller Ole Navnløses Æventyr“. I Hovedtrækkene er dette saaledes: En norsk Bondesøn Ole Navnløs, som er bleven Student, finder efter sin afdøde Moder en Krukke med Salve og tre Ringe, som hun engang har faaet af underjordiske Huldrer for en Tjeneste, hun viste dem. Saasnart Ole har smurt sine Øjne med Salven, bliver han mærkværdig klarsynet og ser navnlig Menneskene i en ganske anden Skikkelse end før. En ung Herre, der fører store filosofiske Talemaader i Munden, viser sig for ham som et levende Lig, en anden, der med Skarpsindighed beviser, at der ingen personlig Djævel er til, ser han som Djævelen selv med Hestefod. Gaar han paa theologiske Forelæsninger, mærker han, at Professorerne ere Kjættere, og da han er oppe til Examen, ser han sig i en Forsamling af Kirkerotter og Examinatoren som en Skorpion; da han modsiger hans Kjætterier og kalder

ham en Skorpion, bliver han bortvist. Men medens Øjensalven saaledes virker et for ham selv saa uheldigt Klarsyn, gaar det ham ganske anderledes, da han nu tager Ringene i Brug, thi disse have samme Virkning som Ringen i Hostrups „Spurv i Tranedans“; alle finde nu Behag i ham, ja der er Glans over ham, Herrerne bukke for ham, og Damerne sukke for ham. Men han mister ved dem Klarsynet; han synes nu helt godt om dem, som han før saa' i saa ilde Skikkelser, ja godt og slet gaar i det hele taget i ét for ham. Men da Ringene stjæles fra ham, ender dermed den Herlighed.

Efterat Ole paa forskjellige Maader har arbejdet for Føden, bliver han Lærer hos en mærkelig Greve og hans ligesaa mærkelige som skjønne Datter. Hans Klarsyn er vendt tilbage, men viser sig paa en anden og højere Maade end før, idet Fantasiens og Følelsens Verden mere og mere oplader sig for ham, og Greven bliver ham en Vejleder i disse Egne. Han lærer nu at finde en Rigdom af Poesi i Æventyr, i Spøgelseverdenen, i det magiske, i den østerlandske Digtning, han lærer at finde dybere Sandhed i mangt et Ammestue-Æventyr end i det lærdeste filosofiske System. Det opgaar for ham, at Myther og Symboler ere Bærere af de højeste Ideer. Greven har det rette Blik paa Tilværelsen og fører ham stedse dybere ind i mystisk Visdom, lærer ham Tingenes Sammenhæng og viser ham endelig, at det sande og skjønne i Aandens Verden ene og alene har til Grundlag en guddommelig Aabenbaring, ja et urokkeligt Guddomsord. Det gaar ogsaa op for Ole, at der ikke er et Svælg mellem den sanselige Verden og den usynlige Aandeverden, men at de gaa over i hinanden, og at vi daglig færdes blandt Aander.

Her kunde man formode Æventyret endt, men det fortsættes. Ole Navnløs er ikke lutret for hin højere Verden, men skal gjennemgaa Prøvelser. Han elsker og beundrer Grevens skjønne, ædle og dybsindige Datter, men maa forlade hans Hus, da Greven erfarer, at Oles

Klarsyn stammer fra underjordiske Væsener, og at han har set Menneskene som Vrængebilleder, thi sligt Syn er i al Fald halv dæmonisk. Til Afsked faar Ole dog Lov til at vælge mellem flere værdifulde Ting og medtager da en Skammel i Form af en lille Guldkalv, der vil sikre ham mod at lide Mangel. Denne Guldkalv bliver ham nu Dag for Dag kjærere, Synet af den betager ham mere og mere, indtil det endelig gaar saa vidt, at han en Nat knæler for den. Da lægger den sig, medens han sover, som en uhyre Vægt paa hans Bryst, han er i Færd med at kvæles, men da han paakalder Jesu Navn, bliver han befriet. Han faar Magt til at vælte den fra sig, men da den gaar i Stykker, kommer der en Slange ud af den. Ogsaa denne bekæmper han og klemmer den med sin Ildtang; men da han om Morgenen gaar ud, ser han den Herre, der tidligere har vist sig for hans Klarsyn som en Djævel med Hestefod, Dr. Stagefyhr, ile ud af Huset med sammenklemt Hoved og opsvulmede Tindinger. (Dette er ganske Hoffmannsk).

Ole kommer nu ind i forskjellige Kredse og forsøger sin Lykke, men alle Vegne er der noget, som staar hans Hu imod. Han begynder atter videnskabelige Studier ved Universitetet, men frastødes ved de kjedsommelige Forelæsninger og ærgrer sig over, at Professorerne ikke udgive deres Foredrag i Trykken, da det var langt nemmere og mindre tidspildende. Han søger derefter til Forfattere og Digtere, men her frastødes han ved, at disse altid ville roses og beundres; i Selskabslivet gaar det ham ikke bedre, her hersker flad Konveniens og intetsigende Konversation; heller ikke hos Haandværkerne, som han dernæst omgaas, finder han Tilfredsstillelse; vistnok er der mere Naturlighed hos dem, men ogsaa Spidsborgerlighed og Overvurdering af det „solide“. Blandt de simple Arbejdere, som vel ere raa, men mere barnlige og djærve, føler han sig bedst til Mode. Det er ham en Fornøjelse at traktere dem, men ved en saadan Lejlighed bliver han engang selv beruset og har i denne Tilstand

sit Klarsyn igjen; han befinder sig i Vingudens Forgaard, og her ser han blandt meget andet en Mand med et græsselig surt og fortrædeligt Ansigt (C. Molbech) paa et af ham selv lavet Stillads af oppustede Svineblærer holde Foredrag om Skjønlitteratur. Med megen Selvtilfredshed gjennemhegler Manden særlig alt, hvad Ole i sin Tid havde skrevet. Imidlertid gjør denne sig en Fornøjelse af at stikke Hul paa Blærerne, Luften piber ud med hæslige Lyde, Manden ruller baglængs ned og farer som rasende mod Ole, idet han vil bide ham, men denne sparker ham bort, og han flygter med Skam. Ole med sit Klarsyn ser nu, at Manden bliver til en virkelig Hund.

Siden kommer Ole endnu videre om i Verden, han bliver for en Stund Tigger, senere nødtvungen Røver, tilsidst kommer han ind i Syvsovernes Hule og falder i en langvarig Søvn. Da han endelig igjen vaagner, er han en gammel Mand, men nu lutret gjennem Prøvelser. Ligesom Odyssevs i Tiggerdragt vendte hjem til sin Penelope, saaledes kommer nu Ole tilbage til Greveslottet, draget af sin Kjærlighed til Datteren dér; han finder hende endnu lige ung og skjøn, men omringet af Bejlere. Hver af de tilstedeværende skal fortælle sit Livsæventyr, endelig fortæller hun ogsaa sit, at hun i Virkeligheden er over 300 Aar gammel, og viser sig i samme Øjeblik som en udlevet Mumie. Alle Bejlerne faa ved dette Syn travlt med at komme bort; kun Ole bliver, thi han ser hendes sande Skjønhed trods Hylsteret. „Elsker du mig endnu?“ spørger den ældgamle Kvinde ham. „Ja, evig, evig maa jeg elske dig!“ udbryder Ole og synker i hendes Arme. „Himlen være lovet!“ siger hun. „Paa det Ord havde jeg ventet! Nu ville vi leve et Menneskeliv sammen og saa følges til de evige Riger.“ I samme Øjeblik blev de begge unge igjen. Den ægte Kjærlighed havde saaledes gjenfødt Ole til et nyt Liv, som han nu levede ved hendes Side, et Liv, viet til alt godt og skjønt og til den evige Sandhed.

Hermed ender „Huldregaverne“. I Ole Navnløses

Person har Ingemann fremstillet den idealistisk-romantiske Livsanskuelse, baade i dens Forvildelser og dens Sandhed, i mange af de andre Personer har han fremstillet enten Aandsfornægtelsen eller den prosaiske Aandløshed. Trods adskillig Dunkelhed og Overdrivelse maa det kaldes et godt Indlæg for Romantiken; Digteren har ikke uden Held søgt at paavise, hvorledes denne med sin aandelige Følelse og sin opvakte Sans for ægte og uægte kan naa frem til Maalet: et ædelt og sandt Menneskeliv, navnlig da, naar Romantiken hviler paa kristelig Aabenbarings Grundvold. Det kan naturligvis ikke nægtes, at Ingemann har taget for skarpt paa sine Modstandere, idet han lader dem gaa ind under dæmoniske, dyriske eller i al Fald karrikerede Skikkelser, selv om det afdæmpes noget ved at fremstilles i Form af et Æventyr. Grundtvig har derfor ikke Uret, naar han skriver, at „der skal Søndagsøjne til at opdage Blomstertegn mellem Nælderne“, men Ingemann undskylder sig da med, at en „Buch des Unmuths“ ogsaa har sin Berettigelse.

Selvfølgelig vakte „Huldregaverne“ megen Uvilje i den anden Lejr. H. C. Ørsted angreb den og hele den nyere Romantik; han hævdede Forstandens Ret ved Siden af Troen, thi begge ere af samme Udspring, og han paastod, at et aabenbaret Gudsord aldrig kan faa nogen Betydning som Rettesnor for Konst eller Videnskab. Det bliver da til Obskurantisme, der fører tilbage i Stedet for fremad. Sibbern derimod var glad over Bogen, som det fremgaar af en aaben Skrivelse, han udgav, i hvilken han fremstiller en Præst, „som han kjender“; han lader denne indrømme Fornuftens og Overvejelsens Værd, men Præsten har det paa Fornemmelsen, „at der vil andet til“. Og hvad dette andet er, træder ham stundom i Møde paa underlig Maade. Hvor mærkeligt kan det ikke falde paa Sjælen, der ellers omtumles af Tvivl, naar et Minde fra Ungdomstiden, da „han laa ved Algodheds evige, naaderige Barm“ træder frem for ham; da kan han jamre over sin nuværende Tomhed. Hvor fattig kan han ikke

føle sig, naar han undertiden besøger en simpel Husmandskone og ser, hvor enfoldigt hun hviler i Guds Ord, og hvorledes hendes og hendes Børns Salighedssag ligesaa meget hører med til hendes Hverdagsarbejde, som Omsorgen for hendes Væv og hendes Faar. I saadanne Øjeblikke føler han sig som for Himmerigs aabne Dør. Han véd af Erfaring, at naar man har den rette Mosestav, da kan man slaa Kilder ud af det tørre, men selv har han den kun sjældent i sin Haand, og sker det engang, at Livsvandene af sig selv pible frem, da staar han ofte foran dem som en Tantalus. Derfor ønsker denne Mand sig blot et lille Fingerdyp af Ole Navnløses Øjensalve.

Da „Huldregaverne“ blev opfattet af nogle, som om Bogen ligefrem udtalte Ingemanns personlige Betragtning, fandt han sig foranlediget til at oplyse, at dette dog ikke saa ganske var Tilfældet, men at han i den havde fremstillet Overdrivelser til begge Sider. Imidlertid rykkede en anden Modstander i Marken, Peder Hjort, der allerede for en Aarrække siden havde taget hensynsløst fat paa Ingemann. Denne Gang var det i samme Stil som forrige, snarere skarpere. Han titulerede ham, betegnende nok, „Grundtvigianer“, men kaldte ham samtidig en „vantroende“, fordi han ikke troede paa Forstanden, der jo dog er givet os af Gud. Ingemann, der nu havde faaet Blod paa Tand, huggede videre løs paa sine Modstandere, særlig Peder Hjort, i et lille Skrift „Opstanden i Litteraturstaden, Manuskript for Fjender“. I denne lader han bl. a. Dr. Stagefyhr give Anvisning paa, at naar man vil recensere en Bog, saa skal man bruge Pers (Hjorts) Methode: tage Munden dygtig fuld af nymodens tydsk Konstsnak med en lille Tilsætning af Sandhed, lære at stange med Manér og lade forbavset, naar nogen kalder det Manér *de boeuf*. Man skal ikke just sige om Forfatteren, at han mangler Fantasi, men derimod, at den ikke er storartet, er oftest kun Fantasteri, heller ikke er det værd at nægte ham Følelse, men man kan kalde det Føleri. Dette lille Skrift er i det hele en

meget skarp Lud, som en af Digterens Venner rigtig bemærkede.

Men hvor lidet passede denne Strid dog for Ingemanns Karaktér! Han var i Virkeligheden gaaet ud af sit gode Skind, som man siger, og følte sig ogsaa alt andet end vel derved. Han tilstod selv senere, at hans Sjæl var sønderreven, at hans Lyksalighed og Fred var forstyrret i et helt Aar, og det viser, at han var kommet ind paa noget urigtigt. Hans Venner havde ogsaa en Følelse af det, og Claudius Rosenhoff udtalte kun den almindelige Mening, naar han skrev:

Blankas Digter! — Bliv ej vred paa mig,
at endnu jeg dutter dig som lille —
Polemik har ogsaa smittet dig,
gjærne vi hos **dig** den savne ville!

Syng som før! — Er Blomst end vorden Frugt,
Barndoms Uskylds-Himmel vil ej vige,
tabt og spildt er Tiden, du har brugt
for at væbne dig til Pennekrige!

Og Digteren Bredahl skrev til Ingemann, at han ønskede, han vilde kaste Pansersærken og kalde Sanggudinden tilbage til sin Side. Men det gjorde Digteren da ogsaa. I Januar 1832 skrev han: „Nu, da jeg har sagt, i hvilket Lys jeg betragter Grund-Oppositionen mod min hele Virksomhed, haaber jeg ogsaa at kunne forglemme alle skærende og fjendtlige Livstoner, for at lade den evige Fred og Kjærlighed føre Ordet i min Sjæl og i min Digtning.“ Og det mærker man, var ikke en tom Talemaade. I „**Ahasverus eller Blade af Jerusalems Skomagers Lommebog**“ 1833 hæver han sig over sig selv og sin Tids Smaalighed, ironiserer derover og anslaar de dybeste Strenge. Sagnet om den evige Jøde har, som bekjendt, øvet megen Tiltrækning paa Digterne, og hos os har baade H. C. Andersen og Paludan-Müller behandlet det paa meget forskjellig Maade. Ingemanns Digt-Cyklus indtager en høj Rang i Rækken af

hans Værker og vidner om, at han var en Tænker. Idelig mærker man, at han lader Ahasverus udtrykke, hvad der bevægede sig i hans egen Sjæl; saaledes naar han lader ham sige:

Jeg har mange Aarhundreders Publikummer set:
Hvad ét har beundret, har et andet belét.
Én Slægt vil grine, og en anden vil græde,
hver Fugl med sit eget Næb dog maa kvæde.

Tanken om Dødens Magt er smukt udtrykt:

Jeg ser Paladset med de Huler sorte,
jeg hører Klang af Mulmpaladsets Porte.

Med Skræk min Sjæl fra Gruben sig opsvinger,
paa grønne Jord Gravklokken evig ringer.

Med Blomsterløv Eloah Gruben dølger,
men Gravens Klokkeklang hver Sjæl forfølger.

Mit Øje søger over Sky og Stjærne
den Vej, hvor Enok flygted i det fjærne.

Jeg leder efter Jakobs Himmelstige:
Gaar der en Himmelbro fra Dødens Rige?

Men hvor er Livsmaalet for de fleste Mennesker? De véd det ikke selv:

Mod Døden frem de fødte gaa i Blinde,
hvorhen de gaa, dem rinder ej i Sinde.

Frem Tidens Slægter fare og forsvinde,
mod lønligt Maal de storme frem i Blinde.

Berømmelse jager man efter i Verden:

Om evig Hæder de tale,
om Vidner paa Daad og Aand,
med Ildskrift Navne de male
med Magtens og Konstens Haand.

Paa Tidens Værker de pege
og paa deres Storbedrift,
snart Børnebørnene lege
med Fædrenes Krans og Skrift.

Tilsidst skuer Ahasverus Befrielsen:

Det store Ord jeg føler paa min Tunge,
som Evighedens Sjæle skal udsjunge.

Et himmelsk Syn fra Jorsals Grav jeg skuer,
højt Stjærneskriften over Thabor luer.

Jeg læser Navnet over alle Navne,
jeg ser en Favn al Verdens Sjæle favne!

„Ahasverus“ var, som vi se, til Dels et religiøst Digt, men det var ikke første Gang, Ingemann forsøgte sig i den Retning, thi kort efter at han var kommet til Sorø, havde han forfattet Morgensalmer til Brug for Eleverne og 1825 Højmessesalmer (foruden endnu tidligere nogle Hymner). Morgensalmerne ere bekjendte nok, saasom den skjønne: „En hellig Morgensol opstaar“, eller „Lover Herren, han er nær“. Ved Højmessesalmerne bør man have for Øje, at de ere fremkomne før Grundtvigs Sangværk, og at de paa en Maade ere en Førstegrøde af det paa ny fremspirende kristelige Liv efter den lange rationalistiske Dvaletid. Da de fremkom, var der imidlertid kun en yderst svag Menighedssans, og vi kunne derfor ikke vente, at de skulde have Kirketonen, saaledes som hos Kingo eller senere hos Grundtvig. De ere følelsesfulde Betragtninger, baarne af et fromt Sind, knyttede til de sædvanlige Højmessetexter. Mange af dem ere meget smukke, udtale en tillidsfuld Hengivenhed til Gud og Frelseren, en barnlig Fortrøstning til Naaden, men de mangle en vis Dybde, som er en ligefrem Følge af, at Ingemann ikke af egen Erfaring kjendte den stærke Kamp mod Synden eller endnu dengang den dyrt erhvervede Hvile i Naaden. Mange af dem ere bekjendte, fordi de ere optagne i den nu almindelige Salmebog. Vi indskrænke os til at nævne nogle af de bedste: Glæd dig, Zion, glæd dig Jord — Jeg som et Barn mig glæde vil — Jesus, Frelser, Saliggjører — Den Glæde, Verden giver — Fra Himlen Herrens Aand nedfo'r — I Underværkers Land jeg bor — Græd ej, trøster Jesu Stemme.

Stundom, og det ikke saa sjældent, er der for stor Ordrigdom uden tilsvarende Tanker, noget, som Ingemanns andre Digte ogsaa tit lide af. En Gang imellem kan der komme en Udtalelse, som man studser ved, f. Ex. om Himlen:

Dér er mit Hjem, hvorfra jeg er udgangen,
hvor Aanden lyttet har til Serafklangen
og drømt om Salighed, før jeg blev fød.

Salmerne ere, som han selv skriver, en tro kristelig Gjenklang af hans bedste og inderligste Følelser. Grundtvig glædede sig ved deres Fremkomst som et Vidnesbyrd om nye og bedre Tider, hvor man vilde vende tilbage til de gode, gamle Kirkestier, men forøvrigt fandt han, at de aandelig talt vare sungne ved Babylons Floder, hvor Hjærtet græder, at de udtrykke Vemoden og Længselen, men ikke endnu vare nogen Højsang.

Af Smaadigte af forskjelligt Indhold i dette Tidsrum turde et saadant som „Fred hviler over Land og By“ staa over alle de foran omtalte Salmer; et saadant Stemningsdigt laa netop for den følende Ingemann. Et lille fortræffeligt Digt er „Spillet med tre Æbler“ som Billede paa Ungdomslivet:

Det, han greb, ham mindst fornøjer,
det, som daler, vil han redde,
det, som stiger, er ham kjærest;
tabes det, er alt ham tabt.

Ogsaa nogle mindre Fortællinger: „Varulven“, „den levende Døde“ og „Korsikaneren“ fremkom i disse Aar. De ere Billeder fra den virkelige Verden, men de to første omhandle dunkle og mærkelige Tilstande i Sjælelivet, som altid havde stor Interesse for Ingemann. „Den levende Døde“ drejer sig saaledes om en ung Mand, som mener, han er død, ligger ubevægelig hen, og kun ved at behandle ham som en død lykkes det igjen at bringe ham tilbage til sig selv.

Forøvrigt gik hele det Tidsrum, vi her have behandlet, og som omfatter 15 Aar, i ydre Henseende særdeles roligt for Ingemann. Han gjorde dog to mindre Udenlandsrejser, begge i Forening med sin Hustru, thi Ingemann havde altid stor Rejselyst. „Der gives intet lysteligere Liv“, skriver han engang til H. C. Andersen. „Jeg kunde have Lyst til at rejse til Verdens Ende!“ Den første Rejse var, som han selv ved en Avdiens fortalte den studsende Frederik den 6te, paa kongelig Bekostning, nemlig paa Valdemar Sejers, 1828 og gik til Sachsen og Bøhmen. Hovedsagen ved den var for ham at besøge Tieck og for hende at studere Dresdener-Galleriet. Den anden Rejse var for at opfriske Sindet efter den bitre Kamp og gik i Sommeren 1833 Nord paa over Kullen, Gøteborg, Trollhättan, Frederikshald til Kristiania, hvor Opholdet, navnlig paa Grund af Fru Ingemanns Svagelighed, trak ud til 3 Uger. Det blev i denne og flere Henseender ingen fuldstændig Lysttur, Vejret var ofte uheldigt og Anstrengelserne for store. Det unge norske Statsliv gjorde ikke noget synderlig godt Indtryk paa ham.

Hvad Ingemanns egen nærmeste Slægt angaar, da vare jo alle hans Brødre forlængst bortgangne; ogsaa Svogeren N. Kr. Spur var død 1817 som Præst i Hobro. Hans ældste Søster Lavrense levede som ugift i hans Hus til sin Død 1839; den yngste Søster Nikoline var gift med Ritmester og Toldforvalter Thorup i Hobro, († 1827), men boede siden i Kjøbenhavn til sin Død 1853. Den mellemste Søster Franciska, Spurs Enke, var den eneste, som overlevede Ingemann; hun opnaaede en Alder af 86 Aar og døde først 1869. Fru Ingemanns Fader, Konferensraad Mandix, opholdt sig i sit sidste Leveaar i Sorø og døde dér 1831.

I det daglige Liv i Sorø havde Ingemann det Held at have flere gode Venner ved sin Side og adskillige, som han kunde dele aandelige Interesser med. Historikeren H. Estrup, der havde taget sig venligt af ham i Rom, var Direktor fra 1831, og Ingemann satte megen

Pris paa ham. Kort efter at Ingemann havde skrevet sin „Valdemar d. store“, der jo især var til Forherligelse af Absalon, skrev Estrup en dygtig historisk Afhandling om den samme Helt og Statsmand. Digterne Chr. Wilster, Homérs heldige Oversætter, og C. Hauch (der kom til Sorø 1827) bleve ogsaa kjære for Ingemann, og udenfor Byen paa det fattige Damsgaard havde han sin fordums Skolekammerat fra Slagelse, Digteren og Bonden Chr. Bredahl, som han ofte spaserede ud til. En anden Mand paa Landet, som Ingemann holdt meget af, var Præsten Kristen Olsen i Ljunge, en halv Mils Vej fra Sorø. Det var en from Mand, der hørte til dem, der tidligst sluttede sig til Grundtvig. Han var i adskillige Aar meget svag, men da han døde 1833, kunde Ingemann i Mindedigtet om ham vidne, at hans Aand formaaede at kaste Byrden, der tyngede ham, til Side, og Digteren har i hans Aasyn mangen Gang set Forklarelsen lyse frem.

Paa en vis Maade havde Ingemann mangfoldige Venner, fordi han var vennesæl og nem at omgaas, men han, saa lidt som nogen, kom dog til at mangle sin „Plageaand“, og det var Peder Hjort, der fik Ansættelse i Sorø samtidig med ham, og forblev der i omtrent en Menneskealder, indtil han, efter at Akademiet var ophævet, flyttede til Kjøbenhavn paa sine gamle Dage. Hjort er en Mand, som i flere Retninger har Fortjenester; saaledes har han udgivet gode Skolebøger, han var ogsaa en ivrig Patriot og var i det hele aandeligt med paa mange Omraader, men hans Personlighed var saa lidet tiltrækkende, at det ingenlunde var for Ingemann alene, han var en Plageaand, men for mange flere. Ingemann lærte dog med Tiden bedre og bedre at finde sig til Rette i denne Skjæbne.

Det betydeligste Venskab for Ingemann i denne Livsperiode var Grundtvigs. De saas vel ikke hyppigt, men brevvexlede stadig, og disse Breve vare meget for dem begge. Ingemann satte stor Pris paa at høre

Grundtvigs Mening om hans Skrifter, og naar dennes Dom stundom lød noget haard, blev han ikke saaret deraf, fordi han følte det gode Hjærtelag bagved, naturligvis ogsaa fordi det var en saa aandsmoden Mand, der udtalte Dommen. Stundom ere disse Domme ikke blot meget træffende, men tillige ganske morsomme; saaledes som naar Grundtvig skal sige sin Mening om „Prins Otto af Danmark“ (den svageste af de historiske Romaner), sker det paa den Maade, at han erklærer, at vel har den ikke i alle Maader hans Bifald, men en skikkelig Bog er det, og naar Enden er god, er alting godt, „og Enden baade med Niels Ebbesen, Prins Otto og Svend Trøst holder jeg meget af“. Skjønt Ingemanns Forhold til Grundtvig nok i nogle Henseender minder om den mindres til den større, er han dog ikke bange for ved given Lejlighed at sige Sandheder, som ogsaa i al Kjærlighed træffe rigtigt. Han gjør saaledes Grundtvig opmærksom paa, at denne tit med en vis Ubehændighed saarer den almindelige Egoisme, idet han, naar han begejstret taler Sandhedens Sag, hensynsløst siger, hvad han vil, og herved ofte netop skader den Sag, han vil føre frem. Dernæst ogsaa dette, at han ved allegoriske Vendinger, mythiske og historiske Allusioner ofte fordunkler, hvad han vil opklare og derved bl. a. ogsaa saarer de dannedes Egenkjærlighed ved at gjøre dem dumme i deres egne Øjne, uden til Erstatning at gjøre dem virkelig klogere, da de nemlig ikke kunde forstaa ham. Grundtvig indrømmede paa en meget elskværdig Maade Sandheden heraf, baade sin „theologiske Hvashed og poetiske Dunkelhed“, at han var for haardhaandet til at behandle danske Hjærter, og at hans Skrift først sent vilde blive forstaaet. Han ser sig selv som en Blanding, en Gjæring, der mister Livet, naar den vil klare sig. Hvad Grundtvigs Optræden mod H. N. Clausen i „Kirkens Gjenmæle“ 1825 angaar, da fandt den ikke Ingemanns Bifald, idet han med Rette mente, at naar Grundtvig vilde gribe til Lovens Sværd i saadanne aandelige Sager, da kom han

i Modsigelse med sig selv, naar han ellers holdt paa kristelig og aandelig Frihed. Forøvrigt fulgte Ingemann med største Deltagelse Grundtvigs kirkelige Kamp og stod i Hovedsagen ogsaa paa hans Side, om end ingenlunde i Enkelthederne. Grundtvig omfattede Ingemann med en ualmindelig mild Kjærlighed og kunde netop derfor sige ham gode Sandheder. Saaledes var det en træffende Bemærkning af ham, at Ingemann nok kunde taale Ros (hvad mange jo slet ikke kan), men at han kun daarligt kunde taale Dadel.

En betegnende Udtalelse for Ingemanns Betragtning af Grundtvig er fra Begyndelsen af 1836, hvor han skriver til ham, at han hører til Heroerne blandt hans Venner, paa Grund af den Klippefasthed, hvormed han bliver staaende ved sin Livsbedrift, uden at Samtidens Døgnfluevinger aftvinge ham større Opmærksomhed end den, der udfordres til at vifte med Fligen af sit Lommetørklæde. Hos sig selv finder Ingemann derimod for megen Barometer-Natur, og at hans Spiritus „staar snart over, snart under Skala paa Nutidsstrømmen".

Hvad Grundtvigs Betragtning af Verdenshistorien angaar, da gjorde Ingemann Indsigelse imod, at nogle Folkeslag som Hebræer, Grækere og Goter skulde være Aandslivets Bærere, medens andre som Perser, Romere o. s. v. skulde være Aandens absolute Fjender. Han mener, at den samme Menneskenatur aabenbarer sig i dem alle, at de alle ere Led i Guds Styrelse, og at ingen Folkeaand har været helt forkastelig. Ingemann saa' i den gjenfødte Romeraand (Renaissancen) en Begejstring for det ædle og skjønne, som langt overfløj det gamle Grækenlands største Bedrifter, „saavist som der er mere Sjæl og Aand i en rafaelsk Transfiguration end i den belvederiske Apollo". Han mente, at hvis Grundtvig, som han, havde staaet i Florens og Rom og sét Mesterværkerne dér af den florentinske og romerske Konstskole, da vilde han næppe have fordømt slige Frugter af Romer-

aanden til det historiske Helvede. — Romantikerne saa' jo med Sværmeri hen paa hin Tids Konst.

Inden vi slutte dette korte Blik paa Ingemanns Venner, maa vi nævne to i Udlandet, der stod ham aandelig nær, Atterbom og Fouqué. Den svenske Digter var jævnaldrende med Ingemann og ligesom han Romantiker fuldt ud; hans Poesi var et Afbillede af hans egen sværmeriske og inderlige Natur. Han var mild og indtagende, men tungsindig, og følte sig trykket og ensom. Han gjæstede Ingemann i Sorø og blev denne meget kjær. Fouqué, en frisk og fornøjelig Natur, Digter ud til Fingerspidserne, af kristelig Retning, men ligesom Ingemann med Hang til det dunkle og spøgelseagtige, havde i Anledning af dennes Tasso hilset ham poetisk. Og Ingemann svarede ham igjen i et Digt, hvori man mærker en inderlig Tilslutning til hans Poesi:

Tit naar du løfted Tonevingen
paa underfuld romantisk Kyst,
jeg i din Verden stod med Lyst
omsnoet af Digtnings-Trylleringen.

Fouqué forstod Dansk og var blandt andet meget glad over „Huldregaverne“.

Men den bedste i hele Vennekredsen var dog Ingemanns egen Hustru. I Aaret 1837 kunde de se tilbage paa 25 Aars Samliv, og det var henrundet som to lykkelige Dage; den første var deres 10 Aars Forlovelse:

Den første Dag bortflyede
med Vinger af Elskovsord,
hun, til hvis Hjærte jeg tyede,
paa Guldsnekken med mig fo'r.

Den anden Dag var de 15 Ægteskabsaar i den travle Virksomhed:

Den anden Dag hensuser
med Timernes Vingeslag,
klart Tonestrømmen ombruser
min Kjærligheds anden Dag.

Vi sad blandt grønne Skove
i Hjemmet ved stille Sø,
jeg saa' i Tidernes Vove
den svømmende Verdensø.

Og H. C. Andersen, der af og til gjæstede Parret, havde nok Ret, naar han skrev til E. Collin efter et Besøg hos Ingemann: „Der er det herligste Forhold imellem ham og Konen, intet sygeligt, intet sentimentalt.“

VI.

Nye Tider.

1837—1853.

Vi ere nu komne hen i Trediverne, og der mærkedes Vaarbud om nye Tider. Den sidst forløbne Snes Aar havde været en fredelig idyllisk Tid i flere Henseender, og den kunde som sit Symbol sætte Svanerne i Frederiksberg Have. Under den gamle Kong Frederik d. 6te havde man følt en vis hyggelig Tryghed, og de allerfleste havde været vel tilfredse med de patriarkalske Tilstande i Modsætning f. Ex. til Norge med sin Konstitution. Men Tiden havde tillige været smaaskaaren og dygtig spidsborgerlig. I Mangel af Kamp for noget større havde litteraære Stridigheder med den Tilsætning af personligt Nag, der let fremkommer i et snævert begrænset Samfund, hvor man kjender hinanden, bredt sig paa en uforholdsmæssig Maade. De nye Tider indvarsledes med den begyndende Uro i Hertugdømmerne, Kamp for Trykkefrihed, Stænderforsamlingernes Oprettelse og et hist og her opkommende kristeligt Røre. Sansen for det fædrelandske gav sig mere og mere til Kjende; 1834 kunde Ludvig Chr. Müller samle en stor Kreds af opmærksomt lyttende Damer om sine livlige Fortællinger af Danmarks ældre Historie, og det var noget ganske nyt. Og fire Aar efter gjorde Grundtvig et dybt,

for mange uudsletteligt Indtryk ved sin Fremstilling af de sidste 50 Aars Begivenheder, hvorved man ret kom til at føle Magten af et levende begejstret Ord. En større Tilnærmelse til vore Brødre hinsides Sundet indledede jo ogsaa i disse Aar.

Ingemann kunde ikke være med i de liberale Bevægelser, som efterhaanden traadte saa stærkt frem; som ægte Romantiker holdt han paa det gammeldags Kongedømme og saa' med Mistillid paa alt, hvad der kunde smage af Demagogi. Derimod kunde han saa godt være med i det fædrelandske, ja hans egne Romaner, som mere og mere vandt Indgang rundt om i Folket, hørte netop til det, der mest vakte Sansen for det danske. Ligeledes laa det folkelige (i Ordets ældre Betydning) ham meget nær, ligesom ogsaa det kristelige i ham havde en Talsmand, som ikke var at foragte. Skjønt Ingemann ikke var af dem, der følte Drift til at gribe aktivt ind, og derfor stedse indtog en tilbagetrukken Stilling, fik han saaledes ikke liden Betydning for det vaagnende Folkeliv. Ja, han kom endog til at blæse i Luren for det, da han 1837 udsendte sit mærkelige Digt „Holger Danske“, noget af det skjønneste, hans Muse har ydet. Intet Æmne kunde ligge bedre for en Digter, der paa én Gang var saa dansk og saa romantisk som han. Han synger om Holger Danske:

Mit Navn hver Bonde kjender endnu,
og glad jeg rækker ham Haanden,
mit Levned kommer hver Dansk i Hu,
som glædes ved Folkeaanden.

Holgers Vugge stod i Lejre, og ved den varslede Feer, der iblandt Morgana, om hans Fremtid; i Herthas Skove ved Isefjordsvoven voxede han op, men tidlig kom han ud i Verden til Kejser Carolus:

Jeg mange kronede Hoveder saa',
men alle de var mod Carolus smaa,
dog Kejserens Krone jeg agted føje
mod Aanden, jeg saa' i den stores Øje.

Hos ham blev han kristnet, med ham drog han i Leding, men mærkeligst var hans Kamp med Fyrsten Karvel af Indien om den skjønne Gloriant. Holger blev fangen, men Gloriant kom til ham og sang for ham.

Hver Dag jeg hørte Sangen fra Gloriants Bryst,
og min Sjæl var som Fugl i det grønne,
om Natten jeg drømte om Sangen med Lyst,
jeg drømte om den fremmede skjønne.

Jeg tænkte med al Ære, jeg drømte med Tugt
som Fugl om en Blomst i det grønne,
kun Ulven spiler Kloen, naar Lammet er smukt,
men Ridder bærer Sværd for de skjønne.

For Gloriants Ære kæmpede han med den vilde Burmand og vog ham. Siden vilde Kejser Carolus skjænke ham Gloriant, men hun var Karvels Brud; han var fangen, Holger bad ham fri, og ridderlig saa' han med Glæde, at de elskende fik hinanden.

Vide om i Verden drog Holger:

Den Hedning gav jeg gjærne Guds Fred,
der bed for sin Tro som en Hund,
den Kristen smed jeg i Dyndet ned,
der kun havde Troen i Mund.

Han var en af Kejserens tolv Jævninge:

Mod Mænd var Holger lidt mut iblandt,
naar Mænd saa' skjævt til min Lykke;
den Krans, mig de skjønnes Hænder bandt,
jeg holdt for mit bedste Smykke.

Stor Sorg havde han derved, at han mod sin Vilje kom til at dræbe Kejserens Søn Carlot, og 3 Aar sad han derfor i Fængsel. Da Carolus endelig gav ham fri, kæmkede han atter for ham, og ved Ronceval førte han Banneret. Siden kom han en føje Stund hjem til Danmark, men Afgudsdyrkelsen her drev ham atter ud i Verden:

I alle de Riger og Lande,
hvorhen jeg i Verden fo'r,
jeg fægted med aaben Pande,
for hvad jeg for Alvor tror.

Med gjæve Venner drog han nu mod Østerlide ad Paradislandet til; han kom til Indien, saa' atter Fyrst Karvel og Gloriant og glædede sig over deres Lykke, dog med et Suk:

> Jeg saa' kun tilbage — mig Livets Lyst bortklang!
> Da toned mig i Sjælen saa trøstelig en Sang:
> Se frem, men ej tilbage! Hvad Sjælen attraar,
> maaske dog engang under Solen du naa'r!
>
> Men naa'r under Solen ej Sjælen hvad den vil —
> saa er der andre Sole og andre Stjærner til,
> og slukkes alle Sole og Stjærner engang,
> dog Livets Kilde springer, hvor evig den sprang.

Ved det yderste Hav kom han endelig til bratte Fjælde, et Øjeblik aabnede de sig for ham, og han skuede ind i det dejligste Land, i Paradiset, men saa lukkede Fjældet sig atter.

Endelig lider Holger Skibbrud og kommer til Morganas Slot med Kroner og gyldne Fløje; hun omfavner ham med Fryd og rækker ham Udødelighedskransen: „Du skal leve, naar Verden bliver graa; du skal atter komme til dit Folk, naar det forstaar dig!“ Alt det forgangne glemte Holger, lykkeligt levede han hos Morgana og Alferne. Dér var disses Konge Oberon med sin Titania, han med det dejlige Horn, hun med sit Regnbueslør. Og hos Morgana var der Hvile:

> Der var Fred foruden Lige, det var en lyksalig Ro,
> det var Hvile, det var Stilhed, som vi hørte Græsset gro.
> Det var som Alverdenspulsen i mit eget Hjærte slog,
> det var som Naturen aanded, naar hun salig Aande drog!

Aarhundreder henfo'r. Da stod han en Kvæld ved en Kilde, lyttede til Voverne, der hviskede saa underligt; han anede et Savn. Guldkransen faldt af hans bøjede Hoved:

> Brat vaagned hvert Minde, som var i Sjælen gjemt,
> om Danmark og Isefjordsskoven!

Han maatte hjem, Morgana bød ham at drage tilbage til Verden og øve Daad. Slottet forsvandt, og han sejlede ad Hjemmet til:

Ved Lænd mig klirred mit gamle Sværd
og Løveskjoldet paa Armen,
en Skat jeg dog ejed, fuldmere værd,
den bar jeg lønlig i Barmen.

Med sig førte han Titanias Slør, der bringer herlige Syner, og Oberons Horn, hvorfra Hjærtetoner strømme:

Til Danmark fo'r jeg med Sværd og Skjold
med Oberonshornet for Munden,
glad Dansken saa' mig paa Hav, paa Vold,
og altid i Hædersstunden.

Og Nordens Skjalde laante han gjærne Hornet og Sløret.

Naar Livet blomstrer i Danskens Sind
og Sangen paa Folkets Tunge,
fuldklar jeg træder i Livet ind,
og Skjaldene om mig sjunge.

Du véd det, Landsmand, jeg er ej død,
med Kraft jeg kommer tilbage,
jeg er din fuldtro Hjælper i Nød
paa Danmarks gamle Dage!

Den Digter, der synger som Ingemann her, han viser, at han har laant Oberonshornet og Titaniasløret; med disse Toner har han sunget Kjærlighed til Danmark ind i mange Hjærter. Med Rette udbrød Sibbern: „De har dér leveret os et Værk, som ene og alene var nok til at sikre sin Digter Udødeligheden i vor Litteratur.“

Men til samme Tid sang Ingemann ogsaa den himmelske Kjærlighed ind i Hjærterne paa en ligesaa skjøn og gribende Maade. Det var i hans „Morgen- og Aftensange“, som alle Danske kjende og elske, idet de ere baarne ind til dem paa Weyses ligesaa skjønne Melodier. Alle ere de smukke, ligefra den første: „Nu

ringer alle Klokker mod Sky" til den sidste, men i det hele bære Aftensangene Prisen, med den prægtige til at begynde med:

Der staar et Slot i Vesterled,
tækket med gyldne Skjolde,
did gaar hver Aften Solen ned
bag Rosenskyernes Volde.
Det Slot blev ej med Hænder gjort,
mageløst staar det smykket,
fra Jord til Himmel naa'r dets Port,
vor Herre selv det har bygget.

Hvem har ikke kunnet bevæges en stille Aftenstund ved at synge: „I fjærne Kirketaarne hist nu Aftenklokkerne ringe" eller „Bliv hos os, naar Dagen hælder, du kjære Fader og Gud!" Det er den forunderlige Stemning, der ligger over disse Sange, dette barnligt fortrøstende, der gjør dem saa tiltrækkende baade for smaa og for voxne Børn. „De har noget saa fredeligt, tillidsfuldt, beroligende, som naar et Barn ser sin Fader ind i Øjnene eller skjuler sit Ansigt i sin Moders Barm," lader Ingemann selv den gamle Professor (Weyse) sige i Landsbybørnene. Weyse erklærede i et Brev til Digteren, at han ret *con amore* havde „tillavet" disse Melodier, og det kan man da ogsaa let mærke.

Ingemann var fortrolig med Naturen som faa. Skyhimlen havde altid tiltrukket ham ligesaa vel som den natlige Stjærnehimmel, hvilken han i disse Aar særlig rettede sin Granskning paa. Det var navnlig Fru J. C. Rosenørn, der i nogle Aar boede i Sorø, en sympathetisk og livfuld Kvinde, som opmuntrede ham hertil, og baade Skyhimmel og Stjærnehimmel har Ingemann besunget og beskrevet. Hvilken Samklang med Naturen træder os ikke i Møde i Linier som disse:

Her er Fred! — O, her er saa stille!
Jeg kan høre hvert faldende Blad.
Gjennem Lindene Stjærnerne spille,
hvor i Sommernats-Drømme jeg sad.

Her er venligt i Havestuen,
hist staar Halvmaanens blinkende Segl;
med Orion paa Høsthimmelbuen
den nedblinker i Skovsøens Spejl.

Man tænker let, at Ingemann med denne dybe Natursans maatte være knyttet til det idylliske Sorø med næsten uopløselige Baand, og man forbavses ved at erfare, at han i disse Aar inderlig længtes efter at flyve derfra. Der blev ham for trangt, Livet for ensformigt, han havde ofte en Følelse af at være begravet. Selve Gjerningen kunde umuligt holde ham i Aande; dette at undervise nogle faa, tilsidst kun 3 eller 4 unge Mennesker, var i Længden sløvende. Han længtes efter Menneskeliv, Røre, saaledes som det her hjemme kun kan tilfredsstilles i Kjøbenhavn. „Sad De nu her,“ skrev han i Januar 1838 til H. C. Andersen, „som jeg, i 15 Aar paa ét og samme Sted uden at se mer af Verden end denne Sø og denne Skov, samt et Glimt af den halvt fremmede Hovedstad og et Par Komedier om Aaret og uden andre synlige og haandgribelige Lavrbærkranse end dem, Chr. Molbech og Per Hjort — direkte eller indirekte fletter af Tidsler — saa vilde De næppe bytte Deres frie Omflagren i „Intelligensens danske Hovedsæde“ med min idylliske Solitude i Afkrogen.“ Der er noget tungsindigt i denne Udtalelse, og lignende kom ofte fra ham i en Del Aar. Men man kan godt sætte sig ind i det. Det er netop Bevis paa, at der var aandelig Levekraft i ham, at han trængte til at komme det større, mere rige og brogede Menneskeliv paa nærmere Hold, og hvem véd, hvilke Impulser han derved kunde have faaet. Men alle hans Forsøg paa at virkeliggjøre det, ogsaa ved direkte Henvendelse til Kongen, bleve frugtesløse, og han fandt sig da godt i sin Skjæbne, ja fik paa sine gamle Dage atter Sorø kjær.

Fra sin stille Plet søgte Ingemann imidlertid at følge med Tiden, og hans næste Arbejde „Renegaten“ er et Forsøg paa en moderne Tidsskildring. Efter Julirevolutionen gjærede det jo rundt omkring, ikke mindst i det

os saa nært stillede Tydskland. „Das junge Deutschland“ med Heroer som Jøderne Heine og Børne prædikede i deres Skrifter Løsrivelse fra Kristendom, Gud som ét med Verden; Theologen D. Strauss søgte at fremstille Jesu Liv som en Samling af Myther, en Professor Werder meddelte Studenterne, at „Ikkeværen“ er mere end „Væren“, Feuerbach skrev mod Udødelighed. Aandens og Kjødets Emancipation blev forkyndt, og politisk Demagogvæsen gik Haand i Haand dermed. Heine saa' den Tid i Møde, da Tordenen skulde brage løs, og der skulde blive et aldrig før anet Uvejr, først og fremmest i Tydskland, da Ørnene skulde falde ned fra Luften og Løverne stikke Halen mellem Benene. Saaledes var Tonen og Forhaabningerne hos dette unge Tydskland.

Ingemann fremstiller en ung døbt Jøde Isak Jakobsen, som hører til det unge Tydskland, og som er med til alt, baade Kjødets og Aandens Emancipation, og som har Frækhed og Mod til at sætte noget igjennem. Forjaget fra Hjemmet kommer han til Konstantinopel for at prøve Lykken dér, og paa et Smuglerskib fører han Krudt og Vaaben med. Ved Indsejlingen kommer han til at redde Sultanen, den unge ædle Selim, fra at drukne, idet denne er faldet ud af sin Gondol, og dermed er hans Lykke gjort. Sultanen gjør ham til sin Raadgiver, sin Vesir, stoler paa ham som sin bedste Ven, medens samtidig den jødiske Renegat boler med Sultaninden, og ikke nok dermed pønser paa at støde sin Velgjører fra Tronen. Han bliver Muselmand, oprører Pøbelen ved Løfter om Afskaffelse af alt Despoti og gyldne Dage, Paladset stormes, Sultanen bliver afsat og forvist til Asien. Jøden, der kalder sig Zadok, bliver nu Sultan og aabner alle Sluserne for sig og Folket: Vin, Vellyst, der er ingen Synd mere, der behøves ingen Anger, Fællesskab i Kvinder og i Formue. Men midt i alt dette hersker Renegaten som den vildeste Despot; alle, hvem han mistænker, maa lade Livet. Da kommer Selim tilbage med tro Venner, overrasker ham midt i en skamløs Fest og overvælder

ham og hans Tilhængere. Renegaten og Sultaninden fængsles, hun tager Gift, han tør ikke, men da han hører Sultanens Stemme, gjør han det ogsaa i Fortvivlelse. Saa sejrer da den rette og ædle Hersker, ved hvis Side der staar en opofrende Kvindekjærlighed, et Modstykke til den falske Sultaninde.

Det var mange Aar, siden Ingemann havde skrevet et Skuespil, men „Renegaten" viser et betydeligt Fremskridt i Karaktérskildring; Handlingen er meget livlig, og ved Siden af den frække Hovedperson og hans medskyldige har han forstaaet paa en velgjørende Maade at lade Modsætningerne: ædelt Sind, Ærefrygt for Gud og sand Kjærlighed træde frem. Men ganske vist forstyrres Illusionen ved, at dette Fantasistykke foregaar paa historisk Baggrund i Nutiden. Skjønt det med lidt Omdannelse nok kunde have egnet sig for Scenen, indsendte Ingemann det dog ikke, til Dels fordi C. Molbech var Censor ved Theatret.

Et østerlandsk Digt af en ganske anden Slags er „Salomons Ring" fra 1839. Det indledes med en Sangkreds om Kong Salomon og Sulamith, bygget paa Højsangen, hvilken han betragter som et jordisk Kjærlighedskvad. Det er meget smukke Sange, som dog ofte falde noget ensformige. Salomon og Sulamith elske hinanden; hun synger:

Jeg vil bøje mit Hoved imod hans Bryst
og min Kind mod hans Hjærtekammer,
i hans Blik vil jeg dukke min Sjæl med Lyst
og vugges i Livets Flammer.

Det er ingen Drøm, jeg hører hans Røst,
som en Raa paa Bjærget min elskede springer,
som en Hjort i Skoven med Sommerlyst
over Vinhavers Hegn han sig svinger.

Men Salomon er hende utro, har forladt hende; forgjæves spørger Sulamith Bjærgpigerne:

Jeg besværger jer, Piger!
Jeg besværger jer, Libanons Døtre smaa!
O, siger mig, siger,
om I min elskede saa'?

Hvorfor flygter I bange?
Jeg er syg, men af Kjærlighed, Piger smaa!
Stands ej eders Sange,
sig mig kun, om I ham saa'?

Salomon bekjender sin Synd:

Har du hørt om din elskedes Liv iblandt Dronningers Vrimmel?
Har du hørt om den Visdom, der styrted i Daarskabens Favn?
O, kun én har jeg elsket, naar Tanken blev i min Hjerne,
kun paa dig har jeg tænkt, naar jeg vidste, hvor Sjælen henfløj.

Han kalder Sulamith tilbage til sig, men hun flyer ham!

Den egentlige Hoveddel af Digtet er et dramatisk Æventyr i 5 Akter. Salomon er dybt greben af Anger over sin Synd mod Sulamith; han grunder nu Dag og Nat paa det Ord, der kan løse al Verdens Gaade og paa at komme i Besiddelse af den Ring, der besidder Vidunderkraft over Naturen. Han faar ogsaa Ringen, og som dens Herre maa nu alle Elementernes Aander lyde ham. I hans Tjeneste maa de ikke længere gjøre Skade, men ene virke for det gode, sande og skjønne, Paradiset skal komme igjen, haaber han. Naturen forvandles pludselig og straaler i aldrig kjendt Ynde. Tre mærkelige Personer drage nu til Salomon, der samler alle vise om sig: Fuglespaamanden Simurg, der henrykt mener, at nu har Menneskeaanden endelig faaet Herredømmet over Naturen, Stjærnetyderen Lokman, der vel benægter dette, men i Stjærnerne har læst, at engang vil Tiden komme, der med et mægtigt Ord vil befri Naturen, og endelig Nekromanten Sihrtschin, en dæmonisk Skikkelse, der har i Sinde at bemægtige sig Ringen. Han medfører i denne Hensigt en ægyptisk Prinsesse Mehinbanu, som han ved Trolddom har gjort død, men som han atter kan gjøre levende, naar han vil; hun skal ved

sin Skjønhed bedaare Salomon og skaffe ham Ringen. Blandt andre, der drage til Salomon, er Tonekonstneren Assaf, der søger Hjælp hos ham, fordi han er blindet af Troldmanden.

Imidlertid hersker Salomon i Jerusalem, han bygger paa Templet, hans Visdom er næsten uden Grænse; Balkis, Dronning af Saba, er der ogsaa, hun beundrer og elsker ham hemmeligt. Ringen er i hans Eje og kan ikke forlade ham, uden hvis han fornægter Aanden. Men han vil nu vide det Ord, der overvinder Døden; derpaa grubler han, derom raadspørger han, men ingen kan sige det. Da kommer Nekromanten, og han vil lære ham Ordet; forgjæves advarer Dronningen af Saba ham, forgjæves erfarer Salomon, at Nekromanten har dødbundet den ægyptiske Prinsesse ved Trolddom. Et Lig føres frem; det skal svare paa Spørgsmaalet, nævne Ordet, der overvinder Døden og forløser. Men Troldmanden lader Liget sige det forfærdelige Ord: Intet! Derpaa tryller han Mehinbanu i den dejligste Skikkelse som Sulamith og gjør hende levende; Salomon betages af Kjærlighed, gjør hende til sin Dronning, og i Elskovsrus forglemmer han sig saa vidt, at han engang trykker et Slangebillede, hun bærer, Djævelens Billede, til sine Læber. Dermed har han fornægtet Aanden, og Mehinbanu kan paa Nekromantens Bud tage Ringen af Salomons Finger og række den til ham. Brat forvandler denne, der nu har Magten, Salomon til en ussel Tigger, Balkis til en ældgammel Kvinde, Simurg og Lokman til Støtter; han lader Elementerne rase, Naturen blive øde og Dæmoner splitte Tempelbygningen.

Paa en øde Kyst staar den ydmygede, forladte Salomon. Uvejret raser, et Skib strander, paa det er Balkis, som han redder, men han kjender ikke den gamle Kvinde; hun kjender ham dog snart og følger ham trofast. Men Assaf, der ogsaa er landflygtig, finder Mosebøgerne, og i Tro paa det hellige Ords Kraft udbryder han begejstret:

Her, her er Redning for hver Sjæl, som tror,
her, her er Ordet, som har Flammevinger.

Og han udraaber:

O, Salomon, nu véd jeg mer end du,
Klenodet, du har tabt, skal findes nu!

Pludselig forvandles alt paa Zion, Vinteren flyer for Vaar, Trækfugle flyve syngende hen i Luften, Simurg og Lokman føle sig fri og juble. Nekromanten aner, at hans Undergang forestaar og vil først knuse alt i sit Raseri; da springe Dørene op, Assaf og hele Præsteskaren med Mosebøgerne træde ind og synge: I det Navn, som skabte Himmel og Jord, fly! Vi besværge dig ved den levende Gud, far ud! Nekromanten styrter ud, farer til Havet, slynger Ringen i det og synker derpaa i Afgrunden.

Salomon er endnu en Tigger i det fjærne. Han drager en Dag Fiskergarn, og i Munden paa en Fisk finder han den mægtige Ring; han sætter den paa sin Finger og er atter Salomon. Han forvandler Balkis, og nu drage de hjemad. De modtages af en festlig Skare, og snart sidder han atter paa Tronen, Balkis er hans Dronning. Han erkjender, at Ordet, der sejrer over alt, er Budskabet om ham, der skal komme. Og Præsterne istemme en Sang om denne store Konge, hvis Sejer skal gaa fra Hav til Hav!

Saaledes er Hovedgangen i dette mystisk-religiøse Digt, om hvilket man forøvrigt kan sige med Hauch, at fra Tankens og Ideens Side maa det behage, men Udførelsen er farveløs; hvad kunde sligt ikke være bleven til under en Goethes Hænder i de Dage, da han skrev sin Faust? Men Hauch mener, at det er et Frøkorn for kommende Aarhundreder.

Frederik d. 6te døde, Digterne besang ham, ingen bedre end Ingemann i sin: „Paa sin Ligseng ligger Kong Frederik hvid“, et Digt, der staar meget højt, fremfor alt ved den Sandhed og Hjærtelighed, der gaar igjennem det. Han havde været Ingemann en naadig Konge, men Landet

tabte i dennes Øjne dog ikke ved hans Død, thi Kristian d. 8de hilste han, saavel som den intelligente Verden i Almindelighed, med store Forventninger. Han saa' i ham en ny „Atterdag", der skulde hæve Folket aandeligt og timeligt, han tiltroede ham en ualmindelig Klogskab:

Kong Kristian agter paa Tidens Strid,
han ser, hvor dens Luftning omskifter,
han agter nøje paa Aandens Id
og Tankernes Heltebedrifter.

Og med Fryd saa' han Karoline Amalie som Dronning:

Amalie tænker i Tidens Strid
paa Livet, som aldrig omskifter,
Palmen hun skuer for Sjælenes Id
og Hjærtets stille Bedrifter.

Den Misstemning mod Kongen, som saa hurtig kom frem hos det liberale Parti, der følte sig skuffet i sine Forventninger, var Ingemann saare langt fra at dele. Tværtimod saa' han med stor Mistillid til det moderne politiske Røre. I en Samling lyriske Digte under Navnet: „Kjærlighed og Politik" kan man finde en Del Udtalelser i den Anledning, som ganske sikkert ere ud af Ingemanns Hjærte. Han lader en ung Dr. Philip holde følgende Monolog om sit Forhold til det, der var oppe i Tiden:

Paa Hegelske Ord jeg helst gav Slip
og paa Skaller foruden Kjærne,
men saa gik jeg rent af Geninavnet Glip,
og min Tænken blev ej moderne. —

Jeg gjærne holdt Mund med Politik,
den forvirrer fast rent min Hjerne,
men saa det mig ganske forskrækkeligt gik,
Politik er nu just moderne.

En gammel General bemærker:

Politik er ret bleven Mode —
Gud give, den nu dog holdt Munden!
Man kan faa for meget af det gode,
sagde Bonden,
han fik Møglæsset over sit Ho'de.

Og Dr. Philips Tjener synger:

Jeg gik mig forleden en Tur til Slottenlund,
jeg tænkte, mænd, paa Staten den hele Aftenstund.

Jeg satte mig paa Marken og drak mig en Snaps,
jeg tænkte paa Finansernes Forbedring og paa Raps.

Jeg saa' de grønne Skove, jeg Havet gik forbi,
jeg tænkte paa et Lovbud om Jagt og Fiskeri.

I Kæret kvækked Frøer og Fugle sang i Skov,
jeg tænkte paa en fuldkommen Trykkefrihedslov.

„Den evige Møllehjulsbrusen og Hamren af vort indenlandske politiske Damp-Kandestøberi,“ skriver han i Oktober 1840 til Grundtvig, „har i det sidste Halvaar næsten paralyseret mig,“ og han siger andet Steds, at man kunde fristes til at ønske sig uden Øren, da man for Bulderet om Betingelserne for Livet i Staten næsten ingen Lyd kan høre af dets Rørelser i Aandens Verden.

Disse Udtalelser ere dog ikke Vidnesbyrd om, at Ingemann havde set sig sur paa alt nyt, der fremkom, tværtimod haabede han og længtes efter nye og bedre Tider, men han troede ikke, at Politiken eller Hegelianismen var Vej til dem. Derimod mente han, at en Vækkelse af det ægte folkelige var en god Vej, og alt, hvad der pegede i den Retning, glædede han sig ved og støttede efter Lejlighed. I den Henseende og flere andre var der en Mand, som fik ikke liden Betydning for Ingemann, og det var Præsten Ferdinand Fenger, som var i Ljunge fra 1833 til 1854. Denne lyse, venlige Skikkelse, en af de smukkeste Fremtoninger i den danske Præstestand i dette Aarhundrede, var i høj Grad aandsbeslægtet med Ingemann, og det var derfor intet Under, at de snart fandt hinanden og efterhaanden kom til at omgaas saa meget, at der sjælden gik nogen Uge, uden at de saas. F. Fenger var en meget nidkjær Præst af grundtvigsk Retning, en intelligent Mand, som blandt andet paa en fleraarig Rejse havde besøgt Italien og Grækenland, en virksom og energisk Mand, som tog fat

paa alt, hvor han mente at kunne gjøre Gavn. Men han var ogsaa en munter og underholdende Mand, han havde i høj Grad Sangens Gave, og hjærtelig som han var, havde han Venner overalt, blandt store og smaa, høje og lave. Egentlig aandrig var han ikke, men det var derimod en anden Præst, som 1842 kom til Sorøs nærmeste Omegn og ligeledes blev Ingemann kjær, nemlig P. Chr. Kierkegaard, som var i Pedersborg, indtil han 1856 blev Biskop i Aalborg.

Fenger var ikke blot en ivrig Deltager i kristelige Møder, men han begyndte ogsaa paa folkelige, især efter at han 1841 havde faaet stiftet et „Dansk Samfund“ i Ljunge. Ingemann glædede sig herover og deltog ogsaa ved Lejlighed i Møder hos ham. Betegnende for begge er den bekjendte „Holger Danskes Morgensang i Hjemmet“, tilegnet Fenger af Ingemann:

Nu vaagner Holger Danske
med frisk og frejdig Aand,
til Fjenden Ridderhandske,
til Vennen varme Haand.
Fuldkarsk jeg kom til Mæle,
med Sang jeg kom igjen:
Godmorgen, danske Sjæle!
jeg er blandt mine Mænd! —

Nu rider jeg til Thinge
og op til Kongens Gaard.
Helt djærvt skal Ordet klinge,
hvor gamle Holger staar.
Djærvt Ord, men høvisk Tone,
kun ærligt Blad fra Mund,
Respekt for Folk og Trone —
ad Maanen tuder Hund.

Og kommer jeg fra Thinge
og Dannerkongens Gaard,
hvor Kirkeklokker klinge,
med trøstigt Haab jeg staar.
Med Kirkeklokkeklangen
i morgenlyse Sind,
jeg gaar med Folkesangen
til Præst og Bonde ind.

Og til Fenger særlig stod der:

Hos dig, som ærligt tænker
og handler, som du tror,
hos dig jeg glad mig bænker,
jeg synger ved dit Bord.
Med mig du Danmark priser,
det gamle og det ny;
syng Holger Danskes Viser
i Danmarks Morgengry!

Begge Venner vilde gjærne se de gamle smukke Folkeskikke, der stod i Begreb med at uddø, igjen oplivede. Ingemann skrev derom: „Af filistrøs Økonomi ere Bryllupsgilderne nu blevne sjældne, og man lister sig almindelig ind i Ægtestanden uden Sang og Klang, skjønt man allerede fra Kanabryllupets Tid har set, at det er meget sømmeligt og kristeligt at forvandle Hverdagslivets Vand ved slig Lejlighed til festlig Vin.“ Derfor skrev Ingemann „Folkedansviser“ til bekjendte Melodier af Kæmpeviserne, og han havde den Glæde, at de i al Fald enkelte Steder bleve tagne i virkelig Brug, saaledes som i Mern, hvor Peter Rørdam da var Præst. De fortjente ogsaa højlig at vinde Indgang, thi de ere smukke og passende, som f. Ex. „Brudgommens Dans med Bruden“ (til Mel.: Og hør, du liden Baadsmand). Karlene og Pigerne synge vexelvis:

K. Der gik en Svend i Skoven; dér sad en Fugl saa skjøn,
og Fuglen sang, hvad Svenden kun tænkte i Løn.
Hvad Fugl sang i Skov — — blev Sandhed.

P. Der gik en Mø i Lunden; Smaafuglen sang paa Kvist:
han kommer, som du venter, jeg véd det fuldvist.

K. Og Svenden saa' til Fuglen: Hvad var det dog, du sang?
Ret aldrig Fuglekvidren saa lifligt mig klang.

P. Og Pigen saa' til Fuglen: Hvad kvidrer du vel om?
Jeg venter jo slet ingen — om ogsaa han kom.

K. Der sad en Fugl paa Taget; saa lystelig han sang:
Her bliver Bryllupsgilde med lifligste Klang.

P. Vi Piger spurgte Fuglen: hvor véd du det saa vist?
Det drømte jeg, da stille jeg slumred paa Kvist.

K. Vi Karle spurgte Fuglen: hvor véd du det saa grant?
Det hørte jeg og saa' jeg, da Drømmen forsvandt.

P. Hvad drømte Fugl paa Kvisten? — Det ingen jeg betror,
men aldrig klang i Lunden saa kjærlige Ord.

K. Hvad hørte og hvad saa' du? — Det glæded Fugle smaa,
Guds Engle vilde glædes, i Fald de det saa'.

Alle. Smaafugl fløj over Taget, han fløj i Verden ud,
nu danser her en Brudgom saa glad med sin Brud.
Hvad Fugl sang paa Taget blev Sandhed.

Ogsaa Sange til Pris for Danmarks Kjøbstæder begyndte Ingemann at digte med Haabet om, at de kunde blive Folkesange; han ledsagede hver af dem med en historisk Beretning om vedkommende By. F. Fenger sang nogle af dem ved Præstekonventer, og i det hele var denne Præstemand en udmærket Tolk for Digteren; mangen en Gang foredrog han hans Aften- eller Morgensange ved festlige Lejligheder med sin smukke Stemme. I det hele taget maa den Paavirkning, som Ingemann i disse og følgende Aar modtog af Fenger, Kierkegaard og flere lignende Præster, agtes højt; det var et frisk og haabefuldt Virkelighedsliv, der her traadte ham i Møde fra disse Mænd, som færdedes i selve Folket, en velgjørende Modsætning til det ofte trættende Liv ved en hendøende Undervisningsanstalt og blandt Medlærere, som ogsaa ofte havde mistet Friskheden.

Selve Ingemanns Stilling ved Akademiet havde imidlertid undergaaet en Forandring, som han just ikke hilste med Glæde. Direktor Waage, som havde afløst Estrup, var en Tid lang fraværende som Medlem af Ritualkommissionen, og Ingemann var da konstitueret i hans Sted. De mangeartede Forretninger, som derved bleve lagte paa hans Skuldre, besværede ham højlig, og han „vaagede“ i egentlig Forstand, naar Waage var borte, da han nemlig saa plagedes af Søvnløshed. Waage døde i

Slutningen af 1842, og Ingemann blev da Direktor, men interimistisk, da han ikke vilde fast ansættes som saadan. Dette vedblev han imidlertid at være lige til Akademiet ophørte 1849, og det er da let forstaaeligt, at han i alle disse Aar kun fik liden Tid til poetiske Frembringelser. Det er bekjendt, at Grundtvigs Haab om en Gjenfødelse af Akademiet som en stor folkelig Højskole var meget levende under Kristian den 8des Regering, og paa en undertiden næsten rørende Maade søgte Grundtvig at faa Ingemann til at lægge alle Aarer ud for at virke for hans Plan. „Gjør hvad du kan," skrev han i Januar 1843 til ham, „for vor søde Moder, hendes Maal og Børneflok! Hun har jo lønnet os forud, hvis Hjærte hun sødt bevægede, og hvis Øren hendes liflige Toner fortryllede; og opfyldes kun nogenlunde vort Ønske, da lønnes vi dobbelt." Ingemann ønskede ogsaa en Gjenfødelse, da det aabenbart ikke kunde gaa paa den nuværende Maade, men han vilde ikke en radikal Forandring; en Udvidelse med Adgang for Ikke-Studerende til almindelig højere Dannelse, men uden derved at opgive det bestaaende helt, var nærmest hans Tanke. Derom havde han ogsaa Samtaler med Kongen, navnlig da denne i September 1847 gjæstede Sorø, og paa Aarets sidste Dag udgik der en kgl. Anordning, der fastsatte Bestemmelserne for Akademiet som en Realhøjskole. Men da Kongen døde inden en Maaned efter, blev Sagen i de derefter kommende bevægede Tider henlagt, og det endelige Udfald blev da, som bekjendt, en Opgivelse af hele den højere Undervisnings-Anstalt.

Kun én større Fortælling samt nogle mindre, foruden Smaadigte, udgik i disse travle Aar fra Ingemann. Den større Fortælling er „Kunnuk og Naja eller Grønlænderne", et Arbejde, til Dels bygget paa H. E. Saabyes Dagbog fra Grønland 1770—78. Om den flinke Præst Saabye har Ingemann sikkert hørt i sin Barndom, da han nemlig var Præst i Vaalse paa Falster, og hans Hustru, der omtales i Bogen, døde først 1833. Forøvrigt vare de grønlandske Forhold ogsaa blevne levende for Inge-

mann ved Missionær Østergaards Breve til Hjemmet, som han med Interesse havde læst, og Fortællingen bærer helt igjennem Vidne om, hvor fortræffeligt Digteren har forstaaet at fantasere sig ind i Tilstandene hos det fjærne Polarfolk. Handlingen er i al sin Simpelhed gribende: Den vilde Kemek har myrdet Kunnuks Fader, da denne var lille; som voxen skal Kunnuk derfor øve Blodhævn. Men han elsker Naja, en Slægtning af Kemek, og Hævnen vil uundgaaeligt skille ham for stedse fra hende. Da kommer han i Berøring med Saabye, bliver greben af Troen, og efter store indvortes Kampe opsøger han Kemek for at forsones med ham. Han finder sin Fjende levende begravet paa grønlandsk Vis med Stene over sig, fordi han som syg var bleven sine nærmeste til Byrde, og finder Naja fortvivlet i Færd med at befri den endnu levende, uden at hun dog mægter at fjærne de tunge Stene. Kjærligheden giver Kunnuk Kraft dertil, han frelser sin Fjende og forsones med ham. Derefter modtage begge de elskende Daaben og forenes. — Der er megen Ynde over Fortællingen, og Ingemann var selv saa grebet af den, at han udarbejdede den i Løbet af 14 Dage, næsten uafbrudt staaende ved sin Pult, men hans Helbred led ogsaa ved Overanstrengelsen.

Smaafortællinger og Æventyr fra det her omhandlede Tidsrum vise i det hele den samme Retning mod det dunkle, ofte det rædselvækkende, som nu engang laa i Ingemanns Natur. Æventyret „de fortryllede Fingre“ og Fortællingerne om Linnedsamlersken, det tilmurede Værelse og Familiesynet ere de bedste af disse.

Men vi staa nu ved Aaret 1848. Kristian d. 8des Død greb Ingemann stærkt:

> Favrere Mand ej Kronen bar
> i fire Hundred Aar,
> ak! i Jubelaaret
> faldt Kronen af hans Haar.

Saa stor var Kristian d. 8de i Ingemanns Øjne. Nu udbrød Oprøret, den stærke Bevægelse gik gjennem hele

Landet; den fredelige Digter i Sorø, den fædrelandskjærlige, nu næsten 60aarige Mand var i forreste Række blandt Danmarks Sønner, der rejste sig. Gjærne havde han grebet Sværd og Bøsse, havde han været yngre, nu maatte han nøjes med i Ord og Digt at opflamme sine Landsmænd. Den almindelige Forbitrelse mod Hertugen af Avgustenborg og dennes Broder bragte hans Fantasi i Glød:

> I Oprørsøglens Øjne luer
> et Blik med vilde Vanvidsdrøm,
> et selvskabt Rige Øglen skuer,
> det Riges Grund er blodrød Strøm.
> Dets Ret er Svig, dets Lov er Rænker,
> paa Hæderskrone Løgnen tænker,
> men Skjændsel følger Løgnens Drøm!

Disse Linier ere tagne af 5 Kampsange i Oprørstiden, som Ingemann udgav, hvoraf dog ingen ret gik over i Folket. For første Jægerkorps, der førtes af Wilster, som han kjendte og holdt af, skrev han en Sang: „Op, raske Jægerskare!“ Med spændt Deltagelse fulgte han naturligvis vor lille Hærs Skjæbne ovre i Slesvig, og Paaskedagsslaget d. 23de April 1848 blev ham et godt Vidnesbyrd om, at Dansken endnu ikke viger et Skridt tilbage for Overmagten, før det er betegnet med Blod. Da Vaabenstilstanden kom om Sommeren, fik han efter sit eget Sigende ligesom et Kar koldt Vand over Hovedet, thi Afbrydelsen lovede ikke godt. Forberedelserne til en Grundlov, der nu lagde saa stærkt Beslag paa Sindene, glædede ham ikke, det var ham som en Indledning til „en Allemands-Enevoldsmagt, som dog nok i Grunden er Galskab“. Han frygtede for, at Vrøvlet vilde blive saa stærkt og Lugten af „de fedtede Huer“ saa varm, at han derved kunde faa „aristokratisk Kvalme“.

Begivenhederne i 1849 indlededes jo saa bundsørgeligt med den vanvittige Historie ved Eckernførde, der ramte Ingemann som alle Danske paa det ømmeste Sted. Men efter den første Opbrusen saa' han Sagen som en

Ydmygelse fra Vorherre for vor Hoveren over vor Sømagt, for vor Ringeagt mod Fjenden til Søs, der allerede før havde fyldt ham med uhyggelige Anelser. Men siden kom Fredericia-Slaget med Oprejsning. „En Dannebrogssplint fra Eckernførde," skrev Ingemann, „havde ogsaa ramt mig, men den glemte jeg næsten over det danske Hurra fra Frederits." Og saa skrev han det skjønne Digt:

Sejrens Engel fløj over Ø
med Højsang om Danskens Mod,
han sang om herlige Stordaad,
men hans Vinger drypped af Blod.

I dette Aar var det, at Akademiet gik ind, og Ingemann fik Afsked med Ventepenge og med sin gamle Bolig; han følte sig lidt „lammet under Ruinerne", men de store Begivenheder bar Trøst for de smaa. Da saa Krigen atter brød ud 1850, og Istedslaget var vundet, skrev han: „I disse Dage aande og leve vi kun med vor mageløse Hær paa gamle Dannevirke. Gud give nu, det store Fjendskab maa have udblødt sig, og en retfærdig Fred maa være tilkæmpet!" Og da saa Krigerne vendte hjem, var Ingemann en af de gladeste til at byde dem Velkomst og Tak! Til Mindefester kvad han om Danmarks nye Heltetid:

Naar Julisolen skinner
paa dejligst Vang og Strand,
dens Glans med store Minder
omstraaler Folk og Land:
ved Frederits den mægtig
bebuded Dom fra Gud,
fra Isted straaler prægtig
dens Glans i Verden ud.

Og stormer det i Lunde,
henvejres Skovens Blad,
det toner fra Midsunde
og højt fra Frederikstad.
Mod Vinter som i Sommer,
ved Nat, ved Dag — hold ud!
og Holger Danske kommer
i Nødens Stund med Gud!

Saaledes var Ingemann med i hin bevægede Tid! Derimod var han ikke med paa en anden Mærkedag, nemlig i November 1849, da Digtere, Konstnere og mange af Landets Stormænd fejrede Øhlenschlægers 70 Aars Fest. Vel blev han mindet i smukke Ord af Grundtvig, men betegnende var dog hans Fraværelse, thi han havde altid staaet noget tilbagetrukken baade overfor Øhlenschlæger og overfor de fleste andre af vore Digtere. Om Øhlenschlæger mente han, at medens hans Fantasi rettede sig mod den ydre Skjønhed, kom han altfor overfladisk hen over Tilværelsens evige Gaader og slog sig til Ro i en vis yppig Livssfære. Dog var Ingemann bevæget ved hans kort efter Festen indtrufne Død, besang ham som en nordisk Aladdin og udtalte blandt andet:

I Norden ingen Sjæl har set hans Flugt,
som ej har følt en Luftning fra hans Vinger
og véd sig dybt berørt og skjønt opløftet.

Det var forøvrigt, som om Krigen og den hele folkelige Opløftelse i hine Aar havde gydt ny Ungdomskraft i Ingemann, og han blev Nutidsdigter, da Nutiden var værd at fordybe sig i. Den første Frugt deraf var en større Fortælling: „den stumme Frøken“, som har megen Interesse for enhver, der vil sætte sig ind i Ingemanns Tankesæt, fordi der i den findes saa mange uforbeholdne Udtalelser, ligesom ogsaa en frisk Duft fra hin Tid slaar os i Møde. Hovedpersonen er en fuldstændig fantastisk-romantisk Skikkelse, Datter af en Herremand og en Fiskerpige, der efter sin Forførelse er bleven vanvittig og lever som en Ellepige i Mark og Skov, om Sommeren i en Kjole af Bark og Mos, om Vinteren i en af Fuglefjer og Uldtotter! Datteren er stum, men dejlig og bliver opdraget hos sin Fader. Nu skildres det, hvorledes denne stumme faar Mælet, ikke ved ydre Midler, men ved Sindsbevægelse. Den første Gang, hendes Tunge løsnes, er ved Oprørets Udbrud, da hun hører Kongens Opraab: „Med Gud for Konge og Fædreland!“

Ordene: „med Gud!“ bryde frem af hendes Læber. Anden Gang er ved hendes Konfirmation, da hun stærkt grebet skal aflægge Løftet ved et bekræftende Tegn; da siger hun: „Ja, jeg tror!“ Men den sidste og fuldstændige Befrielse fra Stumheden sker, da hendes Hjærte oplader sig i Kjærlighed for den elskede; da finder Kjærligheden Ord til at udtrykke sig, og dermed er Sejren vundet! Dette er jo smukt udtænkt, men hører næppe til Virkelighedens Verden. Derimod ere andre Figurer fortræffeligt grebne ud af Livet, om end for stærkt farvede. Hr. Staal er en ung Mand med mørkegult Skjæg over hele Ansigtet og Briller; han sværmer for Naturtilstand og hader Nutidens Overdannelse og Forfinelse. Han er Republikaner, oldnordisk Skandinav og en Slags Socialist. Han holder Taler for Bønderne om Frihed og Lighed og Kæmpekraft, men naar han taler om, at Avkathor skal vise sig, tro de, at det er en fransk General, der vil komme os til Hjælp. Han vil i Krig, men paa gammelnordisk Maade med Kølle og Hammer, Hæren opstillet i Svinetryne. — Den gamle Præst, der finder langt mere Alvor og Dybde i sin Ungdoms æsthetiske Tidsalder, da Folket ingen politisk Bevidsthed havde, men derimod en rig Tankens og Følelsens Verden fremfor nu, er en smuk Skikkelse, og ved nøjere Eftersyn gjenkjender man Ingemanns egne Træk i ham. Han er varm og begejstret Fædrelandsven, han roser det danske Folk for dets Kraft og Enighed (dengang!), men savner Ydmyghed baade i Lykkens og Ulykkens Dage. Sin gamle Kjærlighed til det tydske Folk og den tydske Litteratur kan han dog ikke opgive; dens Romantik og Mystik havde grebet ham i hans Ungdom. Han tør ikke benægte, at der kan være underjordiske og Ellefolk til; „tro skal vi kun paa Vorherre, men derfor skal vi ikke nægte alt, hvad man ikke kan tage og føle paa.“ — Plejesønnen Carl er en ung Romantiker og minder stundom om den yngre Ingemann. Han udtaler, at Hedenolds Myther, brugte i den nyere Lyrik eller i Fremstilling af

Nutidsliv, gjøre samme Virkning paa ham, som naar græske og romerske Guder paradere i det 16de og 17de Aarhundredes Digte. Derimod er det en ganske anden Sag med Middelalderens Myther, thi de slutte sig til vor religiøse Følelse; Djævle, Trolde, Kobolder og Nisser ere ikke helt uddøde i vor Forestilling. Muligheden af Spøgelser, Gjengangere og Varsler, som Middelalderen har saa meget at gjøre med, tør han paa ingen Maade benægte, og deri samstemmer den gamle Præst fuldkomment med ham. — Herremanden eller Jægermesteren med sin „Weltschmerz“: „Jeg kunde knuse mig selv med hele den fordømte, indholdsløse Verden“, og sin senere følgende Omvendelse i Omgang med en troende Bonde og Bibelen, er ikke lykkedes for Digteren, der her har manglet Model at male efter.

Medens „den stumme Frøken“ saa levende sætter os tilbage til den nationale Bevægelse i Krigstiden 1848—50, er der et andet Arbejde af Ingemann fra hine Aar, som minder os om den daværende Frihedsbevægelse. Det er det allegoriske Æventyr: „De fire Rubiner“, af hvis vidtløftige og dunkle Indhold vi gjengive nogle Træk. De fire Rubiner ere Gaver af en Fe til fire Brødre; den yngste, Gudmund, faar Visdommens Rubin, ved hvilken han gjør sin Lykke. Paa Grund af sin Visdom redder han den dejlige Prinsesse Miranda (den sande Frihed) af Pøbelens Hænder; han elsker hende og paatager sig derfor det vanskelige Hverv at hente et Lægemiddel for hendes ulykkelige Sovesyge. Saa drager Gudmund da ud i Verden, baaret af Bileams Æsel (Troen), siden af Elias' Ravn (Haabet) og Jonas' Fisk (Kjærligheden), og kommer vel igjennem alle Hindringer, baade den lukkede Indgang, der bevogtes af Dragen, der stadig æder sig selv (Egoismen), og gjennem Sultanens Land (aandelige Fristelser); han lærer i Stenkongens Land at forstaa Fortiden og i Tilblivelsens Land Fremtiden, og han naa'r endelig til Paradismuren, som et eneste Æble af Livets Træ hænger ud over. Dette falder ned til ham, da han

ydmygt beder for hele Verden, for Miranda og sig. Æblet opløstes vel, men en Kjærne blev tilbage. Hjemkommen med denne finder han „et Allemands-Regimente efter Krop-Flertals-Systemet“ indført med afskyelige Misgjerninger, men da Folket afbeder sin Synd, planter Gudmund Paradiskjærnen, der langsomt spirede frem. Miranda helbredededes for sin Tryllesøvn og ægtede Gudmund; senere forsvandt hun som et Drømmesyn, men deres Datter, den nye Miranda, var imidlertid voxet op og lignede Moderen. Da Gudmund døde, var Kjærnen bleven til et Træ, der bar sin første Blomst, og han saa' glad i Aanden den Time, da dette Træ (som betegner Guds Rige) vil voxe højt mod Himlen og udstrø Blomster over Jorden; da vil hver Tid nemlig faa sin Miranda (Frihed) bestandig skjønnere og bedre.

Naar man har læst dette lange allegoriske Æventyr, kan man samstemme med H. C. Andersen, der følte sig noget svimmel derved og først blev lidt mere besindet ved at læse det anden Gang. Han vilde helst udtale sig mundtlig om det til Digteren; „naar jeg da ser Dem ind i Deres milde Øje, tør jeg bedre spørge og belæres om, hvad der synes mig Dissonans eller for allegorisk.“ Det samme kan Læseren ønske, thi man kunde nok have Brug for en oplysende Ledetraad i disse dunkle Gange.

Af mindre Fortællinger fra disse Aar er „Skolekammeraterne“ en fantastisk-uhyggelig Historie, der fører en ung medicinsk Kandidat gjennem Drukkenskab og Falskneri til at ende som Ligrøver. Ingemanns besynderlige Lyst til slige Udmalinger har her næsten naa't sit Toppunkt. „De sidste Herrer af Gervansborg“ er en fri Omdigtning af Avgustenborgernes Historie. Den ældre Herre har paa sit Dødsleje mod sin Overbevisning underskrevet et Testamente, hvori det paalægges Sønnen at hævde Retten til et Rige. Sønnen, der ledes af en lumsk Jesuit, lader hele sit Liv gaa op i denne Idé; Oprøret kommer endelig, men kun med bitre Skuffelser for ham. Han ender som vanvittig. „Kristen Bloks

Ungdomsstreger“ er noget af det morsomste, Ingemann har skrevet. Kristen Blok, en fornøjelig Murer og Kraftkarl, med Hjærtet paa det rette Sted, optræder i en Række godt opfundne Situationer som Rettens og Sandhedens Hævder. De Sammenstød, han derved har med „Rettens“ bestaltede Mænd, den bedrageriske Borgmester og hans Betjente, ere fulde af dramatisk Liv; det gaar tilsidst saa vidt, at han faar stillet Borgmesteren om Natten i Byens Gabestok til Fryd for store og smaa. Fortællingen vidner om den Gave, Ingemann havde til at se Folks komiske Sider og fremstille dem med Lune. Men dette kommer paa en større og rigere Maade frem i Hovedværket fra denne Livsperiode, den store Nutidsroman „Landsbybørnene“, der udkom 1852.

Motivet i denne Bog, en Fattigmands Søn, som ved sine medfødte Anlæg for Musiken, sin Karaktérs Ihærdighed og andre Menneskers Godhed kommer frem ad Konstnerbanen; som vel for en Stund lader sig vildlede af den uægte Konstnerære og af en uægte Kvindekjærlighed, men ved sit Sinds Renhed og Sandhed i Forbindelse med ægte Gudsfrygt kommer ud af alle hildende Baand og finder Lykken paa den sande Konsts Vej, Haand i Haand med den Kvinde, som havde vundet hans Barnehjærte — dette Motiv, skjønt ingenlunde nyt eller overraskende, hører til dem, som heller aldrig blive gamle, men altid tiltale. Den danske Læseverden modtog et Par Aar efter en Virkelighedsskildring af et noget lignende Konstnerliv i H. C. Andersens „Livs-Æventyr“, der virkede i høj Grad betagende paa mange. Ingemann gjorde et heldigt Greb, da han valgte Fattigmandssønnen Anton Knudsen og den simple Hønsekræmmers Datter Lise til Hovedpersonerne i Bogen, og man følger dem med Interesse, skjønt de ikke ere bedst tegnede. Nej, Bogens egentlige Værd kommer af en Række Bipersoner, som dels ere grebne ud af Livet, dels overordentlig heldigt ere fremtryllede af Digterens Fantasi.

For enhver, der i en ikke altfor fjærn Periode af sit

Liv har læst „Landsbybørnene“, ville adskillige Skikkelser hurtig dukke frem og forestille sig som gode gamle bekjendte. Saaledes den hidsige Postmester, der leder om Brillerne, som sidde paa hans eget Hoved, hans skurkeagtige Fuldmægtig Sivertsen, den af megen Punsch rødglinsende, men Jordemoderen ømt elskende, skikkelige Musikus Skade og hans Soirée for fyrstelige Personer, der rigtignok kun ere Dukker! Eller hvem glemmer nogensinde Professoren i Kjøbenhavn, ham der bor med Udsigt over Kongens Have og ikke er Weyse, men dog er Weyse? Hans Kjærlighed til Anton Knudsen, hans Luner og Vittighed, hans sønderrevne Sjæl og saa hans Sandhed og Hjærtens Godhed? Det er en fin og sand Skildring, som viser Ingemanns rige Opfattelsesævne, og man aner der igjennem, at var Digteren i sit Livs modne Aar kommet paa en større Skueplads, havde bevæget sig i mere vexlende Kredse end i Sorø, da havde vi nok faaet flere Billeder af hin Tids Virkelighed. Hvor levende forstaar han ikke ogsaa at male en Scene som paa Danseboden og et Fruentimmer som Pimpe-Katrine, som han med rigtig Forstaaelse gjennem en vis Slags Opvækkelse lader ende som Mormon. Er Ingemann ondskabsfuld mod nogen, bliver det forøvrigt mod Mormonerne, idet han fører Bedrageren og Tyven Sivertsen, Morderen Mikkel Kvæler og det offentlige Fruentimmer Katrine over i deres Favn, en smuk Samling Proselyter!

Blandt andre Personer i „Landsbybørnene“, der ere godt tegnede, nævne vi de to unge Grever Høg, som ikke stikke dybt i Lærdom eller Forstand, men begge til Gjengjæld have Hjærtet paa rette Sted, og, medens de som adelige Herrer spille en ynkelig Rolle, fuldstændig komme paa deres Plads, da Krigen udbryder, og de ved den højnes og forædles. Ingemann har ved dem vist os den Sandhed, som vi stundom til vor Forbavselse ligesom rende paa i Livet, at der er to Ting, som mere end al Dressur eller Kundskab gjøre Folk til Mennesker, det er at komme paa sin rette Hylde og faa en sand Kjærlighed

til én, man passer for. Derimod er det ingenlunde lykkedes Digteren at fremstille deres dybsindige Lærer og Vejleder Sundby med sin ulykkelige og tilsidst lykkelige Kjærlighed til Grevinde Strahl. Han er en uvirkelig Skikkelse. Det troløse Søskendepar, den italienske Sanger Spontani og hans kokette Søster, der i saa lange Tider forstaar at trække Anton Knudsen efter sig, misbrugende hans Kjærlighed til at fortjene Penge ved ham, er fortræffeligt skildret, og man mærker, at Ingemann maa have gjort gode Studier af den italienske Lidenskabelighed. Alt i alt er „Landsbybørnene“, trods enkelte Svagheder, hvorfor han kan takke sin Romantik, — hertil hører Antons mystiske „Rap dig Kæp“, der i visse Øjeblikke opfører en æventyrlig Kæpryggedans paa de Personer, der fortjene en slig Behandling — alt i alt er Bogen den bedste og modneste Frugt af hele Ingemanns Romanvirksomhed og hører til det, der længst vil blive læst. Man maa være ham taknemlig for den Tidsskildring, der findes i de bedste Partier af Bogen, og om 100 Aar vil den kunne læses med endnu større Interesse.

„Landsbybørnene“ vandt strax megen Anerkjendelse, og den mere end nogen anden af hans Bøger, lige siden de historiske Romaner for en Snes Aar siden, bidrog til at gjøre Ingemann populær og yndet paa hans gamle Dage. En medvirkende Aarsag hertil var ogsaa hans patriotiske Begejstring under Krigen. Mere og mere var det gaaet op for den almene Bevidsthed, at vi, især efter Øhlenschlægers Bortgang, i Ingemann besad noget nær vor folkeligste og mest ejendommelig danske Digter. En Tolk for saadanne Følelser i hin Tids Duftstil have vi i den svenske Forfatterinde Fredrikka Bremer, der i de bevægede Krigsaar gjæstede Danmark og vandt Ingemann personlig kjær. Hvad hun skriver, maa til Dels betragtes som en Gjenklang af de Stemninger, der kom hende i Møde hos os, og derved faar det mere Interesse, end det ellers vilde have. Hun kalder Ingemann en folkelig Skjald, i hvem alt, hvad Danmarks Natur og

Folkeaand ejer af elskeligt, dybsindigt, frejdigt og frisk, paa én Gang synes at være kommen til Orde. Hun priser ham som Skaber af den historiske Roman i Norden, der har gjort Danmarks Historie kjær for Svenske og har lært den danske Almue at læse sit Lands Historie. Hun fremstiller ham som en Sædemand, der har udsaaet Spirer til en høj og hellig Opfattelse af Livet i Folkets Hjærte, som optager Dissonanserne for at opløse dem i rene Harmonier. „Den lykkelige!“ udbryder hun, „for ham har Livet ingen Nat, blot Dæmring, og Menneskehjærtet, Historien, Naturen, Himmelhvælvingens Stjærner, Luftens Skyer og Markens Mos ere alle Runer, af hvilke han forstaar at læse en hellig og helligende Skrift. — Suser, suser, I Sorøs venlige Lunde, længe omkring den elskelige Digter, friske og milde som hans Aands Liv! Bærer til ham Stemmer fra de venlige Genier, han vækker, fra de Venner nær og fjærn, som bevare hans Billede i taknemmelige Hjærter som et af de skjønneste Minder fra „Dannevang med grønne Bred ved den blanke Vove!“

VII.

Foran den hemmelighedsfulde Port.

1854—1862.

I over 30 Aar havde Ingemann og hans Hustru nu boet og bygget i det venlige Sorø; Længselen efter at flyve derfra var med den begyndende Alderdom mere og mere forsvundet fra ham, og han vilde vel ogsaa nu have følt sig som en fremmed i den store Verden. Sorø passede netop saa godt til et stille Asyl paa de gamle Dage, her hvor alt var kjendt ude og inde, hvor han kjendte Menneskene, og de kjendte ham igjen og elskede ham. Han havde Ret, naar han forsikrede, at han havde ingen

Fjender — de faa, som havde voldt ham Pine i Livet, vare dog ikke hans Fjender; endog Molbech var saaledes med til at hylde Ingemann paa hans Sølvbryllupsdag — og han havde mange Venner om sig, baade gamle og yngre. En af de ældste var Digteren Bredahl, engang hans Skolekammerat, i næsten 40 Aar hans Omgangsfælle, da der ikke var ret langt fra Sorø til hans fattige Bondegaard. Hvor forskjellig var dog ikke deres Lod her i Livet! Den ene en lykkelig og fejret Digter, hædret af Konge og Folk — Ingemann blev 1857 Konferensraad, da Kongen gjæstede Sorø for at aabne Olufs, Dronning Margrethes Søns, Grav; han var Kommandør af Dannebrog o. s. v. og havde et sorgfrit Udkomme — den anden fandt, trods sit betydelige Digterværd, kun Forstaaelse hos faa, og hele hans Liv var en fortsat Kamp med Armod, hvorfor man ikke kan undre sig over, at ofte bitre Skygger faldt ind over hans Sjæl. Men Forholdet mellem disse to var smukt; for Bredahl var Ingemann altid den lyse, ædle Skikkelse, der fuldt ud fortjente de Lavrbær, han vandt, og for Ingemann var Bredahl en trofast Ven og miskjendt Digter, hvem han gjærne vilde berede en bedre Skjæbne, saa vidt det stod til ham. Af og til sendte han ham Penge paa den nænsomste Maade, i lang Tid under Benævnelsen: „Afdrag paa Resthonorar for dramatiske Scener“, dels af sin egen Lomme, dels Bidrag fra andre. „Ofte rakte du mig en hjælpende Haand,“ skrev Bredahl 1851, „altid venlig, aldrig saa fyldt, som du ønskede, men altid overfyldt, erkjender jeg, som ikke har Krav paa noget.“ Men Ingemann gav ham mere, mangt et kjærligt Trøstens og Oprejsningens Ord i hans Trængsel. Da Bredahl engang havde skrevet: „Det er hver Mand vitterligt, at ét Kar dannes til Ære, et andet til Vanære, og jeg vilde ikke kunne skyde Poppegøjen, om jeg end slog mig selv ihjel“, — — saa svarede Ingemann: „Hvad den gamle Udvælgelses-Idé angaar, saa behøver du forresten ikke, hvad din virkelige Personlighed angaar, at protestere mod „Karrenes“ For-

udbestemmelse, al den Stund du visselig blev dannet til et Kar til Ære. Men det gaar undertiden med de bedste af slige Kar som med den gamle Aladdinslampe; den kan ligge henkastet i lange Tider i en Krog og se ud, som den hørte til Pulterkammeret, men overstraaler dog mange Sølv- og Guldlamper, naar dens Tid kommer.“ Og da Bredahl havde slaaet paa, at i al Fald vidste man dog en Grænse for Jammeren, thi det blev dog vel Døden, om end den maaske ikke var mere, saa skrev Ingemann: „Spørger du dernæst mig, om jeg véd mere end en Grænse for hver jordisk Trængsel — saa svarer jeg: Ja, kjære, gamle Ven! det véd jeg Gudskelov, og det véd du ogsaa; — stod den Grænse mellem os og Guds Rige, var den jo tillige Porten til al sand og evig Herlighed. Men,“ tilføjer Ingemann, „Grænsen er i al Fald kun en Stakitport, hvor igjennem hele hin sande og evige Herlighed kan straale ind til os, hvert Øjeblik vi vil lukke Øjnene op for den.“ Da Bredahl døde i Begyndelsen af 1860, skrev Ingemann et smukt Mindedigt over ham:

I Bondegaarden med den sprukne Væg,
hvor Bogen stod til Skjærm mod Rudens Ridse,
drog strenge Vintre over Skjaldens Isse,
mens dybt mod Brystet sank hans hvide Skjæg. —

Hans Digterlod blandt Tjørn og Tidsler faldt,
hans Navn gjenklinger ej paa Folketungen,
men Sejerssangen, ved hans Vugge sjungen,
hans Perlefund i Tankedybet gjaldt.

Til Grundtvig vedblev Ingemanns Forhold bestandig at være det samme trofaste og kjærlige, som det i mange Aar havde været. Grundtvig gjorde sig en Glæde af ved forskjellige Lejligheder at hylde Vennen i Digt; saaledes havde han saare skjønt besunget Sorøparrets Sølvbryllup 1847, især i det bekjendte Vers:

Hil da eder, Skjald med din Hyrdinde,
som sad her den lange Sommerdag
i Løvsalen under Bøg og Linde,
mellem Fuglesang og Harpeslag,

og saa med al Dejlighed for Øje
og med Øje for al Dejlighed,
som fra Dybet og som fra det høje
til os stiger op og daler ned!

I sit Ugeblad „Danskeren“ besang Grundtvig 1849 sin Ven som „ungen Svegder“:

Han blæser i Skovhornet,
saa Blomster ham forstaa,
og hvor han gaar, dér vrimler det
af dem og Fugle smaa.

Og Ingemann sang ved sin Barndomsveninde Elisa Grundtvigs Bortgang i Februar 1851. Men netop fordi han satte hende højt, faldt det lidt svært for Ingemann at forstaa Grundtvigs nye Giftermaal endnu i samme Aar. „Det er gaaet mig,“ skrev han til ham, „som dine fleste andre Venner: hvad du havde faaet i Hjærtet, kunde vi ikke ret faa i Hovedet. Det vilde ikke føje sig efter vore gamle Forestillinger om Tid.“ For Ingemann selv vilde det sikkert have været utænkeligt at indgaa nyt Ægteskab, hvis hans Lucie var død, skjønt han var adskillige Aar yngre end Grundtvig.

Med al den „Grundsympathi i Livsanskuelse og Gjensidighed i den gode aandelige Forstaaelse“, der efter Ingemanns egen Ytring herskede mellem de to, følte denne dog ofte, at han ikke saa ganske kunde følge sin stærke Ven paa hans ejendommelige Bane. Han fandt saaledes, at Grundtvig gik for vidt i sin Danskhed og i sit Had til det tydske, heller ikke billigede han Grundtvigs Iver for den ubetingede Frihed, der navnlig var kommet frem i Trykkefriheds- og Trosfrihedssagen. Man faar i det hele en Følelse af, at Ingemann i sine senere Aar følte sig en hel Del tilbagestødt ved Grundtvigs Færd. Forholdene havde jo forandret sig meget, fra hvad de havde været i deres yngre Dage. I Kampen mod Rationalismen og Aandløsheden dengang kunde Ingemann ganske anderledes sympathisere med Grundtvig end i den

nuværende Kamp mod den saakaldte Skrifttheologi. Jo mere alt her blev tilspidset i Trosordets Autoritet, fandt Ingemann, at det blev til Overdrivelse, til „Afguderi med Symbolet“, som han skrev til Martensen. I det hele taget var alt Partivæsen ganske imod Ingemanns Natur, og han var fri og selvstændig nok til at ville vandre sin egen Vej. Overfor Grundtvig hævdede han saaledes offentlig sit eget Stade, da han ved dennes Præstejubilæum 1861 skrev om sig selv:

Mod samme Lyshav saa' din ældste Ven,
naar han i Himmeldybet stirred hen;
fra samme Sol for levende og døde —
kun anderledes — Straalerne sig brøde.

Men trods alt hvad Ingemann maatte misbillige hos Grundtvig, og denne igjen, som vi snart ville se, hos Ingemann, varede Venskabet ved til Døden, og det er aabenbart talt ud af Sorøskjaldens Hjærte, hvad han 1859 skriver til Grundtvig, seende tilbage paa de næsten halvhundrede Aar, de havde kjendt hinanden: „Vær takket og velsignet for al din Kjærlighed i al den Tid, baade hvor vore Veje løb sammen og hvor de, efter vort særegne, uvæsentlige Væsen, maatte afvige fra hinanden paa Smaastier. Med Guds og den evige Frelsers Hjælp skal vi fuldende Løbet sammen som to kjærlige Brødre, der fandt hinanden paa Vejen til Bethlehems Krybben og til Golgatha!“

I den sidste Periode af sit Liv vendte Ingemann mere og mere sin Sjæl bort fra Verdenslivet for ligesom at samle sig i Gudslivet og berede sig til sin Bortgang. Det var ham nu kjærest at digte religiøst og fordybe sig i det kristelige; en Bog som Martensens Dogmatik var han glad ved. Det var derfor ogsaa et for ham kjærkomment og passende Arbejde, da det blev overdraget ham at gjennemgaa og rette den nye Konvents-Salmebog. Efter langvarige Forhandlinger, der omfattede en halv Snes Aar, var man 1852 ved et Udvalg

af Roskilde Præstekonvent naaet saa vidt, at der forelaa en nyrettet Prøvesalmebog, men da den ønskedes revideret, henvendte man sig til Ingemann om at udføre dette. Det havde ikke været let at finde en mere passende Personlighed hertil, thi det maatte paa én Gang være en Mand med kristelig Sans og tillige Digter; Grundtvig var for „egenraadig“ til at kunne komme i Betragtning. Ingemann udførte dette Hverv 1854 i Løbet af 5 Maaneder og søgte at fyldestgjøre det opbyggelige Øjemed i første Række, det historisk-æsthetiske i anden. Ved et og andet tog han Præsterne F. Fenger og Zeuthen paa Raad. Man maa indrømme, at han i det hele og store er kommet ret heldigt fra det; han, som havde en saa udpræget Sans for en smuk og flydende Form, har fjærnet mange Smagløsheder, saa at saa godt som alle Salmer møde i en Skikkelse, der er behagelig for Nutiden. Men det kan dog ikke nægtes, at han stundom har glattet for meget paa de ældre Salmer, saa at de have tabt noget af deres Ejendommelighed, og dette gjælder ikke alene Formen, men ogsaa Indholdet. Det er ikke blot saadanne stærke Udtryk, som naar Brorson synger om at brænde i Helvede, eller Udmalinger af Jesu Blod fra den pietistiske Tid, som han har udeladt eller afdæmpet, men det samme gjælder ofte Kingos dybt tænkte Udtryk, saaledes som naar denne synger:

Enhver, som tror og bliver døbt,
han skal vist salig blive,
thi han ved Jesu Blod er kjøbt,
som vil sig ham indlive,
og blandt Guds Børns det hellig' Tal
til Himmeriges Æres Val (ɔ: Valg)
med Rosenblod indskrive,

saa har Ingemann ændret det saaledes:

Enhver, som tror og bliver døbt,
han vist skal salig blive,
thi han ved Jesu Blod er kjøbt,
som ham sit Liv vil give,

og blandt Guds Børn til evig Fred
og Himmeriges Herlighed
hans Navn med Ære skrive.

Det er let at se her, at Formen har vundet, men Indholdet har rigtignok tabt meget betydeligt. Undertiden synes han ikke at have havt Øje for, at det ældre Udtryk betegner noget andet end hans, saaledes som naar han gjengiver Kingos „Sukkergalde“ ved „Gift og Galde“, thi Sukkergalde er netop karakteristisk for Synden, der i Øjeblikket er sød, men bagefter besk. Man bliver ogsaa forundret over, at Ingemann ikke vilde lade Kingos „sorte Trolde“ staa, da han dog ellers interesserede sig for slige Væsener, men ombyttede dem med „onde Aander“. Naar Ingemann lader Brorson synge:

Vor Trængsel er vort Vaaben,
vort Skjold, vor Panserdragt,
staar Himlen selv dog aaben
for Jesu Kæmpers Magt,

saa er det en delvis Misforstaaelse af Brorson, som selv siger:

Vor Trængsel er vort Vaaben
og adelige Skjold,
staar Himlen selv dog aaben
for Jesu Kæmpers Vold.
Vor Orden er oprunden
af Kristi Kamp og Sved
og staar med Gud forbunden
i evig Pagt og Ed.

Brorson lægger Eftertryk paa, at Trængselen adler, og at denne Adelsorden aabner Adgang til Himlen, men efter Ingemann tror man, at Trykket hviler paa Vaabenmagten.

I det hele taget kommer man ved Ingemanns Bearbejdelse af Salmebogen for ofte til at tænke paa Matthias Claudius' Ytring, at naar man ser de gamle Salmer i moderne Kjole, er man ikke rigtig sikker paa, om den gamle Ven stikker i den, og man længes efter den for-

kerte Knap og den skjæve Søm. Fejlen ligger dog ikke hos ham alene, men hos hin Tid, der var opvoxet med den rationalistiske Evangelisk-Salmebog og ikke havde kjendt de gamle Salmer saaledes, at disse vare voxede sammen med deres Tilværelse. Men netop af denne Grund er det et billigt Forlangende, at man dog engang igjen maa faa de gode, gamle Venner i deres oprindelige Dragt saa vidt muligt, og dette „saavidt muligt“ gaar meget længere, end Ingemann tænkte sig. Thi han mente i al Oprigtighed, at han havde rakt sig vidt for at bevare det gamle.

Ingemann, der har sat sit Præg paa vor Salmebog, i hvilken forøvrigt 35 af hans egne Salmer ere optagne (foruden 18 i Tillæget), delte selvfølgelig vor Folkekirkes Tro, men som „fri Fugl paa Kirketaget“ hævdede han sig dog Ret til i visse Maader at have sine egne Anskuelser og være dem bekjendt. Sit kristelige Stade i Almindelighed har han fremsat i „Følgeblade til Luthers Katekismus“, en Konfirmationsgave fra 1854, hvori han saa at sige giver hele Kristendommen paa Vers. Han havde ønsket, at det kunde blive en rigtig Folkebog, lille og sammentrængt som den er, men det skete nu ikke; dertil er den heller ikke kjærnefuld nok. Slige Folkebøger høre til det allervanskeligste at forfatte. En mild og from Tone gaar gjennem disse Digte, men noget fremragende Værd have de ikke. Vi anføre her nogle Vers om den 5te Bøn i Fadervor: „Forlad os vor Skyld, som og vi forlade vore Skyldnere“, da de paa en smuk Maade vise Aanden, der gaar gjennem den lille Bog:

Dog maa Sjælen bede hver Dag paa ny
om hin Skat, den ej kan udmaale,
det er som en Sol bag Tordeners Sky
med et Hav af Lys i hver Straale.

Men vil Bønnen flyve fra Læben ud:
O tilgiv! som jeg har tilgivet —
den bævende Sjæl nedsynker for Gud
som forladt af Kjærlighedslivet.

Har jeg rakt hver Uven i Verden Haand?
Har jeg elsket den, der mig saared?
Ak, Hjærtet blev knust af·prøvende Aand,
blev det selv til Dommer udkaaret.

Dog fordømmer Hjærtet sig selv med Gru,
blev dets Brøst til Bjærge af Smerte,
en Kjærlighedsrøst der toner endnu:
Gud er større dog end dit Hjærte!

En egen Interesse har Digtet om Legemets Opstandelse:

— Jeg véd, det Legem, jeg bærer,
skal blive til Muld i Grav,
jeg giver til Jord, til Hav og til Luft,
hvad Gud mig af Jorden gav.

Som Sædekornet af Jorden
opstaar i livsalig Stund,
saa voxer det himmelske Sædekorn
af Sjælenes dybe Grund. —

Fredslivets Somre hos Herren
i Saligheds Lærlingestand
med Evigheds Id som Timer skal fly
paa Vej til Kerubers Land.

I det mellemste af de her anførte Vers vil man støde paa en af Ingemanns ejendommelige Ideer. Kjødets Opstandelse stod for ham som en Selvmodsigelse; han kalder det „Ligenes Opstandelse“ og fandt, at det var en skummel Krog i vor Kirke, at den hævdede denne uhyggelige Lære. Han vilde gjærne gjøre sit til at udrense denne Krog, selv om han derved skulde støde gode Venner. Baade en Sjælesøvn og en „Underverden“ var ham lige meget imod. Derfor har han i det ovenanførte Vers peget hen paa, at det himmelske Sædekorn, Opstandelseslegemet, spirer frem, ikke af det Lig, der lægges i Jorden, men af Sjælens Grund. Uviljen imod Kjødets Opstandelse har uden Tvivl ligget dybt i hans Natur, og det er derfor gaaet ham saaledes, at ligesom han i sin Ungdom oversaa' „Kjødets“, Legemlighedens Betydning

i Kjærlighedsforholdet mellem Mand og Kvinde (i „Varners Vandringer“), saaledes miskjendte han ogsaa dets Betydning i Opstandelsen. At han kom til at støde „gode Venner“ derved, fik han at mærke. Netop da han 1859 havde udtalt sin Tak for Grundtvigs Kjærlighed i den forløbne Tid og sit Haab om, at de skulde fuldende Løbet sammen som Brødre, kom det som en Spand koldt Vand over Ingemann, at Grundtvig i sit Svar skrev: „Siden du ikke blot har ytret Tvivl om et Led af den uforanderlige og urokkelige kristne Grundlov, men víst, som mig synes, en vis Modbydelighed for „Kjødets Opstandelse“, saa er vi, trods al anden Enighed om kristelige Anskuelser og Lærdomme, grunduenige om den kristne Tro, der hel og holden er en Fælles-Tro og Menighedens Tro, som ingen enkelt Kristen kan enten tage det mindste fra, lægge det mindste til eller forandre det mindste i. — — Saalænge du ligesaa vel protesterer mod „Kjødet“ i Troens Ord, som mod Kjødet i vore egne Bøger og Salmer, saa længe gaa vi ikke paa den samme „Livets Vej“, der jo kun er snæver, fordi den kun er gjort til „Barnet i Bethlehem“.“

Skjønt Grundtvig har Ret, forsaavidt ingen paa egen Haand skal rokke ved det af Kirken givne i Trosbekjendelsens Ord, men hellere kaste Vrag paa sine egne Tanker, saa er Maaden, hvorpaa han fremsætter det, saa skarp og stødende, at man forstaar, hvorledes Brevvexlingen hermed gik fuldstændig i Staa, om end Ingemann efter den Tid skrev sit oven omtalte anerkjendende Digt ved Grundtvigs Jubilæum 1861. Grundtvig bevarede forøvrigt sine kjærlige Følelser overfor Ingemann til det sidste og var dybt bevæget ved hans Død, langt mere end det egentlig kan mærkes paa hans Digt over ham.

I de sidst anførte Vers taler Ingemann om „Salighedens Lærlingestand med Evigheds Id“, og dermed peger han hen paa noget, der beskjæftigede ham i hans sidste Livsaar som hans „kjære, stadige Tanke“, det var Mellemtilstanden eller Tiden fra Menneskets Død til

den sidste endelige Afgjørelse. Han betragtede hele Tilværelsen som en Livstraad, hvis friske, „jordgrønne" Begyndelse her nede er fastknyttet til en himmelblaa Traad i et uendeligt Nøgle, og denne Fortsættelse gaar gjennem store Omvexlinger. Hvad der foresvævede ham, har han digterisk fremstillet i „Tankebreve fra en afdød" 1855, et Skrift, som slet ikke kan sammenlignes med Heibergs „Sjæl efter Døden", der er en Satire paa dette Jordeliv, snarere med V. Thisteds „Breve fra Helvede", men med en ganske anden Grundtone. Ingemann fremstiller en Mand, der nylig er død. Denne Mand er en verdslig Egoist, hvis hele Liv har været en Udadstræben, som sidst havde slaaet sig paa Politik uden dog at bryde sig stort om Folk og Fædreland, og hvis Religion var Naturens store alt, medens Bibelen var ham Hjernespind. Kun én havde han elsket foruden sig selv, en Kvinde, som ogsaa tænkte paa ham i Kjærlighed, men de vare skilte fra hinanden ved en Haddingsmur — hun var gift med en anden.

Nu var altsaa denne Egoist død, paa en Rejse til Skælskør, hvor han vilde optræde som Rigsdagskandidat, død just som han vilde tænde sig en Cigar. I Døds-Øjeblikket svimlede det naturligvis for ham, men Tankerne bevarede han klare nok, og nu mærkede han, at ud af hans Sjæl udviklede der sig et nyt „Gevandt", altsaa en Art Legeme. Han befandt sig i Hades, men i den Afdeling, hvor de Sjæle opholde sig, som have søgt Livets Kjærne i dem selv; inden i dem er der derfor et Slags Helvede, nemlig Begjæret efter Magt, Guld, Ære o. s. v., og alt dette skal udrenses, saa længe der endnu er noget tilbage deraf. Alle, som kun have elsket sig selv eller jordiske Ting, finde kun sig selv, leve et fuldstændigt Ensomhedsliv med deres egne Tanker, med Minderne fra Jordlivet. Den afdøde ser altsaa nu tilbage, ser sig selv, sine inderste Tanker fra han var lille Barn, ser Moderens og Faderens Kjærlighed, ser Egenviljen voxe frem i sig, ser, at der var en Tid, da han kunde bede, men den

var snart hensvunden. Igjennem disse Tanker renses saaledes den afdøde, og han kommer stadig mere frem til Selverkjendelse.

Men pludselig falder en Rædsel ind over Sjælen, han gjennembæves af Frygt for „den anden Død“, der fremstiller sig for ham som en Forening af alle Savn og alle Kvaler. Det svimler for ham; da ser han en Lysning, han hører en Lyd, et Ord, der paa én Gang smelter og ryster, det Ord, han engang havde hørt af sin Moder: „Gud lever — Gud er Kjærlighed!“ Han ser i det fjærne et Aasyn i Straaleglans:

„I alle Nætters Nat ej mer jeg gyser,
han er mig nær — min Herre og min Gud!“

Dog skal han først vorde, udvikles, før Paradiset kan oplades for ham. Han er nu kommet saa vidt, at han erkjender, at hans Liv paa Jorden var en eneste stor Vildfarelse, en Fornægtelse af Gud. Og da han endelig udraaber det Navn, hvori alle Knæ skulle bøje sig, og da han endelig beder som kun den fortabte kan bede, da luer Verdensrummets Gravnat, da hører han Himlene udraabe: Det er fuldbragt!

Han ser den ene store, evighøje
sit Hoved over alle Verdner bøje
i Død, med blodig Taare i sit Øje.

Og da har Sjælen fundet Fred. Nu kommer han til det første Himmelrige, som dog kun er et Trin paa den store Stige op mod Herligheden. Men nu udvides hans Kjærlighed til alle Sjæle, og først nu, da han har denne Kjærlighed, oplades hans Øje til at se andre. Han skuer da store Karavaner, flokkevis drage de afsted, fra hver Tid ere de, fra hver Egn, ja fra hver Planet, hvor de have levet deres første Liv. Her er store Helte, berømte Digtere, Kirkefolk og Paver, men de fare bort som en Sky i det uendelige Rum.

Han ser et Korsets Flammehav, og hvide Svaneskarer

fare stille igjennem det. Det er ikke de gamle Martyrer, der forlængst glæde sig i Paradiset, det er de sidste Sandhedsvidner. Men han kaster ogsaa et Blik ned i Hadesgrundens Nat, hvor Kainsslægterne med Morderblikket, Neroner og Judaser, vandre som Skygger, og dog er selv dér ikke Haabet udelukket, thi ogsaa dér er Frelsens Tegn:

Selv i Forfærdelsernes Hule,
hvor Haabets sidste Glimt forgik,
jeg saa' det Tegn, som ingen Nat kan skjule,
det store Tegn, hvorfra ét Troens Blik,
ét Aandedybets Sandhedssuk alene
kan hente Magten til at løfte Stene.

Men han saa' ogsaa ind i Paradiset, hvorhen Svaneskaren svang sig, han kjendte Stemmer, som fordum i Livet klang ham ringe, men hvis Dyb han nu fattede, de, som havde bevaret Barnesindet, Troen, Haabet og Kjærligheden. Dog er Paradiset kun et Hvileland paa den store Himmelstige, men dejligt:

O stille Trylleland, o Luft, o Hav!
hvis Afglans kun i Gaadespejl jeg skued,
hvor Sydens Stjærnepragt i Natten lued
og Længsels-Anelsen mig gav
om Sjælens Hjem!

Her er den rette Kirke, der i sine Myriader Celler rummer de troende, ikke blot fra Jorden, men fra alle Verdener. Og han opdager endelig i det høje Kor Gudmennesket selv som Præst, Profet og Konge. Han kjender sin Faders, Moders og sin elskedes Stemme derinde; endnu er han der ikke selv, endnu taaler han ikke den himmelske Fryd, men indtil da hviler han i Troen, paa Himmelstigens første Trin, med Indblik i Paradiset. Og Digtet ender med Ordene:

O, nu jeg først kan Livets Ord forstaa:
„Som Børn vi skal paa Frelserarmen vugges,
før Kjærlighedens Paradis vi naa'!"

Det er et smukt Digt, baade dybt følt og fromt. Man mærker helt igjennem, at Digteren lever og aander i hine dunkle Egne med hele Sjælens Inderlighed, hint Hadesrige, hvor, som han skriver, hele Menneskeslægten i Grunden findes, medens den her farer i Generationer forbi som rejsende paa Vejen til Banegaarden. Mange Samtaler havde han lige til sine sidste Dage om dette Thema, der forekom ham at være noget af det betydningsfuldeste at dvæle ved, skjønt det jo ikke kan nægtes, at det dunkle og gaadefulde ikke kan opklares, om end man grubler nok saa meget derover. Ingemanns mystiske Retning førte ham saa let forklarligt ind paa sligt, og hans milde Hjærte ledte ham ogsaa til Troen paa Apokatastasis eller mulig Frelse for alle, ikke blot for alle de fortabte Menneskesjæle, men ogsaa for de faldne Engle, inden den store Afgjørelses Dag, om end gjennem en uendelig lang Udvikling. Et Tusindaarsrige her paa Jorden ansaa' han derimod for en stor Vildfarelse.

Aaret efter Tankebrevene udgav Ingemann et Æventyrdigt i 12 Sange „Guldæblet“, det sidste større Arbejde af ham. Det var, som han herved i Alderdommen rakte Haanden ud imod sin Ungdom, hvor Æventyrdigte i Sangform jo oftere udgik fra ham, men den allerede dengang religiøse Grundtone træder nu frem med en endnu renere og mere lutret Klang. Digtet handler om det usynlige „Guldæble“, som Engelen giver Mennesket til Vuggegave, og som det gjælder om at bevare. Med dette i Eje vil man ikke finde den sande Lykke i nogen timelig Ting, ikke engang i Poesiens og Konstens Skjønhedsrige, hvor herligt dette end er, men kun gjennem Sjælens Lutring i Forsagelse og Tro ved Frelserens Kors. Men for det Menneske, der gaar denne Vej, bliver Guldæblet til en kostelig Perle, og af den svinger sig igjen en Lysfugl op, der synger Sejerssang om Livet. Dog betoner Digteren udtrykkeligt, at fordi Sjælen kun kan finde Lykken i Kristi Riges evige Sandhed, saa udelukker

dette ikke, at Menneskelivet jo ogsaa trænger til at bestraales af det jordiske Skjønhedsrige:

> Det skjønne sig forened med det sande
> i det guddommeliges Efterglans,
> og Konstens rige, store Farvekrans
> her samled Lys fra Verdens fjærne Strande.

Fordybelsen i Guds Riges Løndomme gav ogsaa Ingemann Anledning til en lille Digtkreds „Blik paa det første og det sidste“, som er forfattet 1858. Det er en Slags dogmatisk Betragtning, der fører os fra den første Verden, det første Fald, gjennem Tidens Fylde til den sidste Fuldendelse; de tre Paradiser stilles frem for os, nemlig Eden, „Røverens Paradis“ og Himmeriges. I det sidste og smukkeste af disse Digte træffer man paa Udtalelser, som ved deres Inderlighed ret vise, hvorledes de ere udsprungne af Ingemanns Hjærte. Han udbryder: „Salig er den troende, som véd hvad han tror, salig er ogsaa den umyndige Sjæl, som tror med Barnesind, men paa Salighed tør ogsaa den grublende Sjæl haabe, som tror paa den alvidende og stirrer med Længsel paa Gaadesløret.“ Men Digteren beder Gud om at lyse op for de Sjæle, som mene sig alene troende og frelste, medens de koldt se ned paa Fortabelsens Mængde, som de tro, Gud har skabt til evig Kval; han beder, at Gud, som er Kjærlighed, vil smelte disse stenhaarde Sjæle, der mene sig selv at være levende Stene i Helligdommen. Han beder videre, at Gud vil tale til de ængstede Sjæle, hvem Ordets Bogstav mødte med dræbende Magt, med tusinde Tungers Gravklokkelyd, og han udbryder:

> Tal til de kaldte,
> som aldrig hørte
> Kaldelsens Røst!
> Kald de ukaldte,
> vælg de uvalgte,
> sank de adspredte
> i dit evige Riges
> store Forgaard!

Men det første og sidste i alle Tilværelsers Kjæde, det er Gud Fader, Søn og Aand:

O lad hele din Guddoms
Fylde udstrømme
i Sjælenes inderste
dybeste Grund!

Ingemann var ikke fri for at vente Forkjætrelse for sine vidt favnende Anskuelser af Guds Kjærlighed, men de haarde Kritikens Dage vare forbi for ham, og den gamle Mand med det milde Øje fik Lov til at være i Fred. Ja, det følgende Aar bragte ham netop den største Anerkjendelsens Glæde, han nogensinde havde havt. Da han i Maj 1859 fyldte sit 70de Aar, beredte en stor Kreds af Folket ham en Hyldest, som sikkert langt overgik den beskedne Digters Forventninger. Naturligvis fejrede Akademiet, hvor han havde virket saa mange Aar, først og fremmest Jubeldagen med Sang og Tale og Blomster, med at lade hans Billede udføre til Minde for kommende Slægter; men skjønnere end dette var dog det Guldhorn, der blev overrakt ham af unge Piger som Hædersgave fra hele Folket saa at sige, „fra Vesterhav til Øresund, fra Skagen til Dannevirke", ja ikke mindst fra Sønderjylland. Dette Guldhorn var prydet med Figurer af hans Digterværker, saasom Absalon, Valdemar Sejer, Dagmar, og Foden blev baaren af underjordiske. Men ligesaa kjær som denne Gave var for Digteren, saa kjær var ogsaa en Hilsen fra Barndomshjemmet Thorkildstrup, en Vase med Billeder af dette; og Fakkeltoget om Aftenen af Sorø Borgere maatte ogsaa glæde hans Hjærte som et Vidnesbyrd om den gode Forstaaelse, han altid havde staaet i til dem. Saaledes magede Vorherre det, at denne Dag fik den ægte Glans, som kaster Straaler ind i Hjærtet, og de skinnede ind i et ydmygt og taknemligt Hjærte, som i Sandhed gav Gud Æren. Derfor, om end denne Mindedag ikke havde samlet saa mange af Nationens Stormænd som Øhlenschlægers 9 Aar tidligere, saa havde

den dog en Glans, som ikke stod tilbage for hin. Og Ingemanns Tak var skjønnere end Øhlenschlægers. Medens denne slog paa, at der, om Naturens Orden vilde det, endnu gik en smuk Allé til Kirkegaarden, altsaa udtalte Haabet om at blive her en Tid endnu — den Allé blev jo kun saare kort — saa sagde Ingemann.

Med Pas til lange Rejse glad jeg staar
paa Vejen til den store Banegaard,
hvor Toget ventes, som fra Jorden kjører,
thi det er Venners Røst, jeg trindt mig hører.

Lykønskningsordet er et dulgt Farvel!
Dets milde Alvor fylder Sind og Sjæl;
det vidner om, at mine Dages Strøm
ej blot henrulled som en liflig Drøm,
men bar dog med mig over Skjær og Grunde
et Skib med Fragt til Havn ved grønne Lunde.

Det Skib var ej bestemt til Orlogskampe,
det fo'r ej frem med Bulder, Brag og Dampe;
ved Alfar-Vejen, hvor man stred om Plads,
det stille gled som Baad til Lystsejlads
og førte gode Venner om paa Søen
til Romantikens Lund paa Sangfugløen.

Ved Roret — derfor Gud jeg takker glad! —
som Færgemand med frejdigt Sind jeg sad
ved hendes Side, i hvis Blik jeg saa',
hvor Lykkens Ø og Paradiset laa.

Men naar nu Færgemanden graanet staar
som Jubelolding her i friske Vaar,
saa er det ikke ham, der skyldes Løn.
Men Kransen, skjøn og frisk og foraarsgrøn,
tilhører Folkeaanden, som har givet
ham og hver Skjald, der sang om Folkelivet,
det Stof til Sang, det Liv i Sagn og Sage.
der laa i Folkets Sjæl fra gamle Dage.

Saa flyv da som elektrisk Gnist fra Sor
paa Tanketraad mit Jubeloldings Ord!
Flyv, hils hver Sjæl, som glæded mig idag,
bring Tak med Klang fra Hjærtets Pulseslag.

Den Tonestreng, rig Kjærlighed forgylder,
sin Klang blandt Danske Danmarks Sangbund skylder:
den over Folkehjærtets Dyb var spændt,
kun derved blev den hørt og set og kjendt.
Men derfor Danmarks Folk skal Kransen bære
med Tak og Pris, med Kjærlighed og Ære!

Til sin Ven Ferdinand Fenger, som nu var Præst i Høje Taastrup og havde hilset ham med det trøstefulde Ord af Esajas: „De, som haabe paa Herren, skulle forny deres Kraft, de skulle opfare med Vinger som Ørne, de skulle løbe og ikke vansmægte, skride frem og ikke blive trætte," — til ham skrev Ingemann et Par Dage efter: „Inderlig Tak for Erindringen om min Gammelmands Jubeldag og for den herlige Gave af det profetiske Ord til dem, „der haabe paa Herren". Forjættelsen gjælder til Dels om Livet her, men fuldelig og evig om dets Udvikling og Fortsættelse til alle Dages Ende. Det Ord skal være vores som Deres og alle kristne Sjæles, efterhaanden som enhvers Tids Fylde, baade med Kaldelsen og Udvælgelsen, kommer; jeg haaber i den Grad paa Herren, at jeg haaber, han og hans Rige kommer til alle, som lede og bede derom, her eller hist, tidlig eller sent, til Guds Vilje er sket, og Gud er alt i alle. Min Lucie takker Dem ogsaa for hint Bibelord; hun synes, der er Livskraft deri, som styrker Sjælen. — Hvad der af alt bevægede mig mest, var Synet af min Faders Navn med det herlige Bibelord om „de retfærdiges Ihukommelse" paa Vasen fra den Menighed, blandt hvis Bedsteforældre jeg hørte det første Gudsord fra den kjære Faders Læber."

Endnu et Par Aar levede Ingemann efter denne Hædersdag, tilfreds og lykkelig. „Jeg har i Regelen, Gud ske Lov, et ypperligt Humør," skrev han 1860 til H. C. Andersen, „og det kjedelige bliver jeg meget snart kjed af." Ogsaa hans Helbred havde paa hans ældre Dage stedse været godt; et Fald ned ad den temmelig høje Stentrappe udenfor Huset, hvorved han forstuvede den ene Arm og led mange Smerter, kom han trods

Alderen dog vel over. Han arbejdede ogsaa stadig paa et eller andet; fra denne sidste Periode af hans Liv er der endnu Fortællinger, Æventyr og Digte, som lejlighedsvis kom frem eller henlaa utrykte efter hans Død, deriblandt „Guldfuglen eller den plukkede Høne“, et større Æventyr, som er livlig fortalt. Sin „Levnedsbog“ skrev han ogsaa paa og har i den givet et saare smukt Billede af sine Barndomsdage, men naaede desværre ikke engang at komme til Ende med Skoletiden i Slagelse. Af Lejlighedsdigtene ser man, at hans Fædrelandskjærlighed blev lige varm til det sidste. Da det 1861 saa' ud til en ny Kamp mellem Danmark og Tydskland, sang Ingemann:

— Ejderstrømmen med trofast Arm
omfavner de danske Lande,
før den slipper Moderens Barm,
med Blod den ruller til Strande.
Vaag ved Strømmen, du danske Mand,
dit gamle Skjold er ej brustet,
han, som gav dig et Fædreland,
har selv dig til Vogter rustet!

Man maa sige, at det var en Lykke for Ingemann, at han ikke oplevede det Sorgens Aar 1864, som vilde faldet tungt paa hans bløde Hjærte.

I det venlige og hyggelige Hjem havde Digteren og hans Hustru nu boet i henved 40 Aar, og i den almindelige Bevidsthed vare Navnene Sorø og Ingemann næsten smeltede sammen. Mange gjæstede dem dér, ja der var, saa at sige, daglig besøgende, og alle medbragte Indtrykket af hans Elskelighed; mild, imødekommende og munter var han stedse, og en vis gemytlig Jovialitet hørte til hans Væsen, saa ingen følte sig trykket af ham. Uagtet han var den berømte Mand og indtog en høj Rang, gjorde hans sande Ydmyghed, at han i Grunden behandlede alle som sine Lige. Børn vare ham altid kjære, han fortalte dem gjærne Historier eller Æventyr, stundom gyselige nok, kunde tidligere ogsaa paa barnlig Vis more sig med at forskrække dem, ved f. Ex. at skjule

sig bag et Træ og komme frem som Røver. Som Exempel paa hans Maade at omgaas Børn sætte vi nogle Linier af et Brev til en 12aarig Søstersønnesøn, der i Sommeren 1858 havde været en Tid i Besøg hos Ingemann: „God Aften, Kristian! eller God Dag! Det er nemlig Aften, nu jeg skriver dette Svar paa din Skrivelse (af 0 Datum, 0 Aar), som ligger for mig; men det er maaske Dag, naar du modtager Brevet. — Det var mig kjært at gjøre dit Bekjendtskab, og jeg kunde godt lide dig! Jeg vil gjærne fremdeles høre gode Tidender fra dig. Her er alt omtrent som du saa' det, paa den smukke grønne Skov nær, som nu er sort. — — Her har været Marked idag. Jeg fik til Markedsgave af Lucie en lille Stork, der ligger paa en Rede; naar man løfter den af Reden, ligger der et lille bitte Barn. Den Nyhed i Familien kan du fortælle Bedstemoder og dine Forældre, som nok vil fornøje sig derover! —"

Den inderligste Kjærlighed forbandt de to Ægtefæller til det sidste. „Vi er et Slags gamle Tvillinger (Gud ske Lov)", skrev han til en Ven 1859, „flere Dages Adskillelse har ingen af os godt af." Hun levede for sin Konst og elskede alt skjønt og godt ligesom han; men i de senere Aar var hun bleven meget tunghør. Det var da smukt at se, hvorledes Ingemann, naar der kom Besøg, stadig søgte at holde hende bekjendt med Samtalens Gang. Han var altid den ridderlige Mand, som beundrede sin elskede. Hun var paa sine gamle Dage ingenlunde smuk, mager, bleg og rynket, klædt i en underlig mørk, kort og snæver Dragt, med et Slags Turban paa Hovedet; kun hendes Øjne vare endnu smukke. Men naar han viste hendes Ungdomsbillede til en god Ven, kunde han udbryde: „Hun var dejlig!" Ja, de to gamle var som Kjærestefolk. En Aften, da der blev spillet en Menuet paa Klaveret, dansede Ingemann den, og hver Gang, han skulde bukke, standsede han foran sin Lucie, gjorde sin Bøjning, og hun gav ham et Klaps paa Kinden. Hvert Aar rejste de, saavidt muligt, ind til Kjøbenhavn

for at se Maleriudstillingen, og paa deres gamle Dage bleve disse Besøg jo lettere, efterat Jærnbanen var kommet i Gang til Sorø, men det blev ogsaa noget nær de eneste Udflugter.

I de sidste Aar drejede Ingemanns Tanker sig stedse mere om den nær forestaaende Skilsmisse fra denne Verden, og han imødesaa' sin Bortgang, som han selv sagde i Digtet paa sin 70 Aars Fødselsdag, med glad Forventning. Hvad han skrev til en anden gammel paa denne Tid, var som talet til ham selv:

Dagen hælder nu mod Kvælden,
Tiden minder strengt om Gjælden,
Dødens Krav er vist og sandt!
Fremad, gamle! frem til Sejer!
Ungdomslivets Frugt du ejer,
lad dets Blomster flagre hen!
Er til Tid og Død hjemfalden
Frugten selv og Kjærneskallen
— Kjærnen har du dog igjen!

Og da Ingemann vidste, at det gik frem til Sejer, fordi han havde Gud med sig, er det intet Under, at en inderlig Fred var udbredt over ham; den spejlede sig i hans Ydre og gjorde det gamle Ansigt, omgivet af de lange hvide Lokker, saa skjønt. Der var stundom noget over ham som én, „der gaar blandt Engle, hvor han gaar“, og at det ogsaa bogstaveligt var Tilfældet, fik han i sin Livsaften en Forvisning om. For adskillige Aar siden gik han ene hjem til Sorø gjennem Skoven en Aften silde; pludselig blev han overfalden af en uforklarlig Angst, og knælende ned bad han Gud om Hjælp. Ligesaa pludselig var Angsten forbi, og han gik rolig hjem. Han havde ikke siden tænkt videre over dette, men nu fik han at vide, at en berygtet Forbryder, der var sat fast, havde bekjendt, at han den Aften lurede paa ham i Skoven. Han var bleven forhindret i sin onde Hensigt, fordi han pludselig saa', at Ingemann ikke var ene, der var én,

som ledsagede ham. Da forstod den gamle Digter, at Guds Engle endnu kunne være vore Ledsagere.

Fra Foraaret 1861 begyndte Ingemanns Kræfter at tage af, men dog ikke i nogen foruroligende Grad. Om Sommeren havde han engang en mærkelig Drøm. Han syntes, at hans Seng rev sig løs og fløj bort med ham, han selv sad oprejst i den med en løvrig Bøgegren i Haanden og viftede Farvel til Sø og Skov, til Danmark, til alle kjære. Paa én Gang blev han beklemt om Hjærtet, han rakte Haanden tilbage efter Lucie: „Tal til mig!" raabte han, men hun tav. Han greb dog hendes Haand, men den var vaad af hendes Taarer. Da vaagnede han, Maanen skinnede, hun laa stille ved hans Side, og han trykkede glad hendes Haand! Det var kun en Drøm, men Ingemann tog den med Rette som en Bebudelse af sin snarlige Bortgang. I samme Maaned skrev han det skjønne Digt om „den hemmelighedsfulde Port", hvis Hængsler altid knirke; ud fra den strømmer Gravmørke, men midt i dette er der en Lysstraale, som naa'r til Børnene, der forventningsfuldt stirre paa den lukte Dør, visse paa, at der er Julefryd bag den; og aabnes Døren,

saa se de — hvad de troede før —
vidunderlig bag aabne Dør
staar Juletræets Have.

Efteraaret og Begyndelsen af Vinteren henrandt imidlertid som sædvanligt. Hvorledes Juleaften gik, fortæller Ingemann i et Brev til H. C. Andersen: „Jeg havde vel ikke, som De, noget særskilt Julebord, men jeg havde et fælles med Lucie, som jeg ikke bytter med nogens. Det var den 48de Juleaften, vi havde været sammen. Kun én har vi været adskilte siden 1812 — det var 1818, da jeg var i Rom. Vi havde ogsaa et Juletræ, og det bar levende Blomster; det var en stor Vinterasters, som Pigen havde pyntet med Lys og sat ligefor Spejlet; Thorvaldsens Amorin med Lyren, der staar paa Kommoden, spejlede sig og blev en dejlig Tvilling-Genius, der spillede

for os gamle mellem Blomster og Lys. Vi havde saaledes en rar Juleaften, og, som sædvanlig, kom Pigen og Havekonen og en Veninde af dem ind og saa' derpaa med glade og milde Ansigter. Jeg undte Dem gjærne en saadan Juleaften, naar De er over 72 Aar.“ Hvor det dog er et yndigt Billede at tænke sig disse to gamle med de glade Folk hos sig; det var et Æmne for en Maler.

Det blev den sidste Jul, de to fejrede sammen i denne Verden. Den 19de Februar 1862 befandt Ingemann sig ilde efter en Spaseretur, men den næste Dag havde han det atter vel og skrev lidt paa sin Levnedsbog. Om Natten blev han imidlertid daarlig, han laa i Feber og var selv paa det rene med, at dette vilde blive hans sidste Leje. Kun 3—4 Dage varede Sygdommen, han laa stille hen og talede kun lidt. Til sin Hustru havde han digtet et sidste Farvel:

Min Rejsestund sig nærmer,
Farvel, du favre Jord!
Kom, evige Beskjærmer!
Jeg ser ej Vej og Spor.

Det sortner for mit Øje,
det svimler for min Aand;
til dig jeg vil mig bøje,
min Sjæl er i din Haand.

Et Blik endnu tilbage
til den, som hos mig staar
og hvisker, uden Klage,
om Liv med evig Vaar!

Et Tryk endnu af Haanden,
som bæver i min Haand,
et Afskedsord til Aanden,
som lytter til min Aand!

Hav Tak, du evig kjære,
for Livet her i Gud,
hans Kjærlighed vil bære
os over Dybet ud.

Nu famle vi i Blinde
foruden Sti og Vej,
dog Vejen skal vi finde,
en Haand os slipper ej.

Den Verden, jeg forlader,
var Sjælens første Trin
til alle Sjæles Fader,
som bød os til sig ind.

Det næste Trin er større,
det naa'r til Paradis!
Fra Livets aabne Døre
der toner Lov og Pris.

Dér venter jeg dig komme
i liflig Morgenrød,
dér Nattens Tid er omme,
og dér er ingen Død!

De følgende Linier vidne om hans Sjæls Tilstand kort før Døden; han skrev dem med Blyant paa Sengen:

Tiden er kommen, jeg gaar herfra,
gaar til Døden og Dommen,
men Døden har ej Braad, Halleluja!
Opstandelsens Dommer er kommen!

Mandag den 24de var hans sidste Dag; da sagde han til deres trofaste Pige Sofie, som længe havde tjent dem: „Gud velsigne dig! Jeg véd, du passer min Kone godt!" Da Solen var ved at gaa ned, lod han Gardinet trække fra Vinduet; han kunde dog i Sengen kun se dens Gjenskin, men da man beklagede det, sagde han med et Smil: „Jeg er godt fornøjet med, hvad jeg saa'!" Om Aftenen velsignede han sin Lucie; hun sad ved hans Side med hans Haand i sin, de saa' hinanden ind i Øjet, og uden en Bevægelse, uden et Suk, ja uden at Øjet brast, sov Ingemann saaledes hen „som Sol i Høst gaar ned". Endnu længe efter at den tilstedeværende Læge havde bemærket hans Død, troede Fru Ingemann, at han levede og saa' paa hende, saa umærkelig var hans Sjæl svævet bort til de bedre Egne, som hans Hjærte længtes efter.

Ingemanns Jordefærd var en alvorlig Højtidsdag og bar Vidne om, hvor højt han var skattet i alle Samfundets Lag. Her mødte ikke blot mange af Landets fremragende Mænd, men ogsaa Studenter, Borgere og Bønder, Folk fra de fleste, selv fjærnere Landsdele. Biskop Kierkegaard og Pastor Zeuthen talede over ham, den første tog sit Udgangspunkt fra det samme Ord, som F. Fenger i sin Tid havde sendt Ingemann om dem, som haabe paa Herren; Pastor Glahn fremsagde nogle Vers af den „hemmelighedsfulde Port“, man sang hans egne Salmer, og under Pilegrimssangen: „Dejlig er Jorden“ blev hanført til det sidste Hvilested paa Kirkepladsen lige overfor hans Bolig. Her er siden rejst et smukt Mindesmærke, prydet med hans Portræt-Medaillon.

Fru Ingemann levede endnu 6 Aar efter sin Vens Bortgang, og det var for hende en Ventetid, hvor bestandig Sukket om snart at forenes igjen med ham, gik igjennem hendes Sjæl. Til hendes Tunghørighed slog sig ogsaa Øjensvaghed, saa at hun en Tid var næsten blind, men en Operation hjalp dog godt. Hun bar sit Savn og sine Lidelser med stor Taalmodighed og bevarede til det sidste sin Aandsfriskhed, sin aabne Sans for det skjønne og for alt godt. Til H. C. Andersen skrev hun 1866: „Der er kommen en velsignet Fred over mig, siden jeg har faaet Vished om, at min Lunge er angreben. Det kan jo nok trække ud, maaske over Aar og Dag, men man ser dog Maalet, og jeg lever ikke længer i denne skrækkelige Angest for, maaske at skulle blive 80 eller 90. Jeg glæder mig nu inderlig til Gjensynet med min elskede Bernhard og haaber, at Gud vil styrke mig til taalmodig at bære, hvad der paalægges mig paa den Vej, der fører til mine Ønskers Maal.“ Det var et stort Gode for hende, at hun kunde forblive i den gamle, kjære Bolig, hvor alt blev som det havde været i Ingemanns Tid, og det var hende en Glæde at kunne føre fremmede Gjæster ind i den lille Havestue med de mange Billeder paa Væggene, hvor hendes Ven i saa mange Aar havde havt

sit Studereværelse. Ogsaa Haven med de lyse Linde og de smukke Blomster forblev i samme Stand som før.

I Begyndelsen af 1868 var det øjensynligt, at hendes Dage snart vare talte; hun laa stille hen og ventede sin Udløsning. Den trofaste Sofie plejede hende saa ømt, som var det hendes egen Moder. En Dag slog Fru Ingemann Øjnene op, og med et forklaret Udtryk hviskede hun: „Vi staa da nederst!“ Nogle Dage efter — det var den 15de Januar — døde hun, og hendes Støv hviler nu forlængst ved Siden af Vennens. Da Sofie om Foraaret en Dag gik ud i Haven for at plukke Violer, fandt hun til sin Overraskelse og Glæde flere Tvillingblomster, baade Violer, Hyazinther og Pintseliljer; det var hende en Forvisning om, at de to lykkelige Sjæle havde fundet hinanden hisset.

Men den Vinterdag, da Lucie Ingemanns Støv stedtes til Hvile, sang den lille Fugl „Slid-din-Tid“ sin simple Melodi. Det var den, Ingemann engang havde sat Ord til, da han kvad:

Giv Tid! Giv Tid! den nynner glad
og ryster de Smaavinger:
Giv Tid! og hver en Kvist faar Blad,
giv Tid! hver Blomst udspringer.

Giv Tid! og Livets Træ bli'r grønt,
maa Frosten det end kue
giv Tid! og hvad du drømte skjønt,
du skal i Sandhed skue!

VIII.

Slutning.

Siden Ingemanns Bortgang er der nu snart henrundet en Menneskealder, men det kunde synes at være en meget længere Tid, saa store Forandringer ere skete hos os baade i Folkets ydre og indre Tilværelse. Romantiken synes nu at være et forlængst overvundet Stadium for vor Tidsalder, der er kommen saa langt ind i Realismen. Mange staa fremmede og kritiske overfor den Aand, der satte Romantikerne i Bevægelse, og særlig overfor Ingemann som den mest udprægede af dem. Medens nogle trække paa Skuldrene ad hans Virksomhed som temmelig ubetydelig, til Dels barnagtig, betragte andre den snarere som misvisende, idet han skal have bidraget væsentlig til at give Folket højtflyvende Forestillinger om sig selv, en Overvurdering, som saa igjen har været en Kilde til bitre Skuffelser.

Der kan saaledes være Grund til at forsøge paa med nogle faa Ord at paapege Ingemanns Betydning for det danske Folk.

Hvor høj en Rang han indtager i Rækken af vore Digtere, skal her ikke afgjøres; derom kunne Meningerne være delte. Men at han udfylder en betydelig Plads i det fuldttonende Kor, der lød i vor Poesis Guldalder, og at det vilde have været et føleligt Savn, om hans Røst ikke havde lydt, derom kan der ingen Tvivl herske. Der gives Digtere, som man med Rette er glad over, men som dog kunde undværes, uden at det havde gjort nogen betydelig Forandring for Aandslivet, men enten man sympathiserer lidt eller meget med Ingemann, nødes man til at indrømme, at hans Virksomhed har havt en indgribende Betydning for dette. Og det uagtet han havde den Skjæbne i flere Retninger at staa som den mindre Digter ved Siden af den større og saaledes træde i Skygge.

Ingemanns romantiske Digte i Ungdomstiden staa tilbage for Øhlenschlægers, hans „sorte Riddere" og „Reinald Underbarnet" maa vige for dennes „Vaulundurs Saga" og „Aladdin". Og Ingemanns Tragedier kunne i det hele ikke staa Maal med Øhlenschlægers. Paa lignende Maade gaar det med hans historiske Romaner overfor Walter Scotts og i langt højere Grad med hans Salmer overfor Grundtvigs. Tænke vi endelig paa hans Æventyr, da ville alle indrømme, at de overgaas langt af Andersens. Der bliver saaledes ikke saa meget tilbage, der kan hævde sig en overlegen Plads; nærmest maa det være nogle lyriske Digte, Morgen- og Aftensange, Brudstykker af „Valdemar den store", Holger Danske-Kvadet, maaske „Landsbybørnene".

Naar Ingemann alligevel har saa stor Betydning for vort Aandsliv, saa ligger denne altsaa ikke i, at han har frembragt mange fuldendte Konstværker, men den ligger i noget andet. Og det er for det første, at der var visse Strenge, som han forstod at slaa med en renere Klang end de fleste andre af vore Digtere, nemlig de følelsesfuldt kristelige. De klang jo tidligt paa hans Harpe, og de vedblev at klinge, bestandig renere, lige til han udaandede. Ikke blot i hans Digte, men ogsaa i hans Skuespil og i hans Romaner klinger den kristelige Streng. Men det havde stor Betydning for Folket i et Tidsrum, hvor det kristelige Liv i Almindelighed var saa svagt. Dernæst var Ingemann i fremragende Forstand Fædrelandsdigter. Skjønt mange af de andre Digtere ogsaa kunne gjøre Krav paa denne Hæderstitel, saa har næppe nogen af dem — maaske ikke engang Grundtvig — havt en Betydning i saa Henseende, der kan lignes med hans. Fædrelandskjærligheden lyser ud af hvert Blad i hans historiske Digte og Romaner og af meget, meget andet; den traadte Folket i Møde paa en Maade, der rev det med sig, og mangfoldige Mennesker kom først ved at læse hans Bøger til at forstaa, hvad det vil sige, at de havde et Fædreland. I det hele taget havde alt ædelt og

godt en Talsmand i Ingemann, alt lavt og urent var fuldstændig udelukket af hans Verden; uden at prædike det gode, traadte det saa at sige uvilkaarligt frem af alle hans Skrifter, og derved fik disse en opdragende Betydning, som maa agtes højt.

Om nu Ingemann har løftet Folket op paa Højder, hvor det hele blev til en Drømmeverden, der ikke svarede til den nøgne Virkelighed, det bliver et Spørgsmaal, som Fremtiden bedre kan besvare end Nutiden. Romantiken søgte jo altid højt, kunde ofte miste Fodfæstet paa Jorden, Ingemann var heller ikke fri for det i sine yngre Dage, men gjorde det med Aarene mindre og mindre. I det hele og store har han dog næppe ført Folket højere op, end man altid maa ønske, det kan naa'. Hellere for højt op end for lavt ned. Hin Slægt har efterladt os et Hædersminde om sin Løftelse i Krigen 1848—50, som vor Tidsalder endnu ikke har vist os Magen til.

Grundtvig har engang sagt om Ingemann, at denne fra tidlig Tid var ham Thermometret for Danmarks Hjærte, og denne Bemærkning betegner træffende hans særlige Plads. Det var ikke for intet, at Ingemann altid saa gjærne syslede med Æolsharper, thi hans Digterlyre var virkelig en saadan, hvis Strenge sattes i melodisk Bevægelse af Folkets Aand. Det vil sige, at hvad der dunkelt begyndte at røre sig i Folkehjærtet, det fik Udtryk gjennem hans Digtning, og Folket gjenkjendte i den sine Følelser og sin Higen. Saaledes var det allerede med hans Ungdomsdigtning med dens sværmeriske Længsler, saaledes var det med hans bløde kristelige Sange, saaledes var det i endnu højere Grad med hans Manddoms fædrelandske Værker, og saaledes var det siden med hans Holger Danske-Sange og meget mere. Der er næppe nogen dansk Digter, i hvem Folket saaledes gjenfinder sig selv, sine bedste Tanker og Følelser, som Ingemann. Hvad der var hans Svaghed: noget for blødt, ubestemt og svævende, noget for fantastisk og følsomt, det var i det hele taget Folkets Svaghed dengang. Men hvad der

var hans Styrke: den høje Flugt, den dybe Anelse, den varme Kjærlighed til Gud og Fædreland, det lyse Haab, det var ogsaa Styrken hos den bedste Del af Folket. Derfor, bryder man Staven over Ingemann, saa bryder man ogsaa Staven over Folkets bedste Liv i dette Aarhundredes første Halvdel. Men ser man tilbage paa hin Tid med Anerkjendelse og Glæde, da skal man ogsaa give ham sin Del af Æren.

Ingemanns Betydning for det danske Folk forstaas imidlertid ikke tilfulde, saa længe man blot fæster Blikket paa ham som Digter; hans Personlighed maa ogsaa komme i Betragtning. Han er ingen Kæmpeskikkelse som Grundtvig, men han er en i alle Henseender skjøn og ædel Skikkelse. Forfatteren og Mennesket Ingemann stod ikke i Modstrid med hinanden; som han var i sine Værker, saaledes var han i Virkeligheden, ja maaske endnu mere. Ligesom Folket kjendte sin Digten og Tragten i „Hjærteskjalden", som Grundtvig kaldte ham, saaledes kjendte det sine bedste Egenskaber, sin elskværdigste Side i Hjærtemennesket Ingemann.

Det var dette hjærtelige, der kastede sin Glans over hans Person, og en bedre kan et Menneske ikke have. Dette traadte frem i de forskjellige Livets Forhold. Hvor var han ikke, som tidligere omtalt, en varm Fædrelandsven! De, som mindes ham fra Krigstiden 1848—50, kunne ikke glemme hans levende Bevægelse; naar Folk samledes, mødte han ogsaa, og mangen Gang opflammede han, der ellers ikke var veltalende, Folk ved sine varme, fortrøstningsfulde Ord. Kom vore Krigere forbi Sorø, da var han en sikker Mand til at hilse paa dem, at opmuntre eller takke dem. Faa har sørget dybere ved Danmarks Tab end han, faa har jublet som han ved dets Sejre. Og hvilken Børneven var Ingemann ikke! Han forstod Barnehjærtet, han kunde gaa ind i hele den barnlige Tankegang; som han blev Barn med Børnene, saa sluttede de sig igjen om ham. Hvor var han glad, naar han Juleaften kunde gaa omkring og

bringe Gaver med til saadanne Hjem, hvor der var Børn og Juletræ! Han var en Hjemmets Mand i Ordets bedste Betydning; naar saa mange søgte hans Hus, saa var det fordi Hjærteligheden dér kom dem i Møde ved Siden af noget vist fredhelligt, der er Kjendemærke for de bedste Hjem. Man følte uvilkaarligt, at over denne Dør var den usynlige Indskrift: Alt urent, lavt og smaaligt er her lukket ude! Og de besøgende tog noget med sig derfra, ikke blot mangt et godt Ord, men i det hele saadanne Indtryk, der højne Sjælen.

Det hører altsaa til Forstaaelsen af Ingemanns Personlighed, at han i fremragende Forstand fortjener Navnet: Menneskeven. Han saa' paa alle, store og smaa, med det rette Kjærlighedens Blik; vi læse hans Hjærte ud af Linier som disse, hvor han beder til Gud:

Lad mig søge, lad mig finde,
hvad der er af dig derinde,
lad mig elske det som du!
Men hvad sig i Mørket rører,
hvad der ikke dig tilhører,
lad det være skjult endnu,
kan jeg det ej se som du!

Den overlegne Seen ned paa andre, som unægtelig skæmmede mange Romantikere, var fremmed for Ingemann baade i hans Skrifter og hans Liv. Hos ham finder man ingen selvbehagelig Fornemmelse af at sidde paa Aandslivets Højder, medens Filisterne tumle sig i Dalen. Han var oprigtig ydmyg og navnlig paa sine ældre Dage ualmindelig fri for Forfængelighed. Og som ægte Menneskeven søgte han at hjælpe sine Venner med de bedste Raad; man faar af hans Breve Indtryk af, hvor fortræffeligt han forstod den store Konst at sige dem Sandheden paa den elskværdigste Maade. Saaledes skriver han engang til H. C. Andersen, der jo stedse kredsede om sig selv: „Bryd Dem mindre om Poeten og Kransen, men desto mere om Poesien“, Ord, som paa

den mindst saarende Maade udtrykke netop det, der skulde siges.

Ethvert Menneske, der ejer den rette Livskjærne, maa være i fremskridende Udvikling; hos mange mærkes det desværre kun altfor lidt. Det er i saa Henseende et glædeligt Syn at betragte Ingemann, thi hos ham er Udviklingen saa aabenbar. Det, som havde været hans „Pæl i Kjødet“, var fra tidlig Tid af dette, at han ikke kunde taale haarde og uretfærdige Domme, enten de drejede sig om hans Forfatterskab eller hans Person; de blev ham en Torn, der voldte ham Pine og Uro i Sindet i en ualmindelig Grad. Men det er smukt at se, hvorledes han paa sine ældre Dage var kommet over sligt og havde lært at tage det paa den bedste Maade. Han skriver saaledes i et Brev: „Hvad der synes os værst og allerbitrest at opleve, er ofte som den oprevne Jords skarpe Plovjærns-Saar og Harverivning, hvorved Blomsterlivet og Frugtsædhøsten nødvendig forberedes. Naar man i et senere Tilbageblik beskuer, hvad der saaledes var os smerteligst, se vi ofte med Forbavselse, at uden denne Smerte var d e t aldrig bleven udviklet, hvad vi maaske allernødigst vilde savne i vort Liv. Det gjælder kun om at bevare Kjærligheden i Smerten og i dens Erindring, ikke alene til den uendelig kjærlige Verdens- og Aandestyrer, men selv til de blinde og, som man troede, hjærteløse Søskende, der vare Redskaber i en Haand, de ikke kjendte. Det er i Grunden Josefs Historie, der saa ofte gjentager sig i ethvert Menneskeliv, og som derfor ogsaa allerede ubevidst rører ethvert Barnehjærte.“ Som Ingemann saaledes lærte den svære Konst at drage Sjælegavn ud af det bitre og takke for sine Lidelser, saaledes bredte mere og mere en harmonisk Fred sig over hele hans Menneske, den Fred, som udspringer af Troen. Og hans Sind blev lysere, hans Hjærte blev gladere med Aarene, fordi han var fyldt af Haab og Fortrøstning til den Fremtid, der ventede ham bag Døden. „Vi vil synge til vor Sjæl“, udbryder han engang:

— — flyv, flyv!
I Morgen faa vi godt Vejr!

Saaledes var Ingemann „en skjøn Sjæl“ i bedre Betydning af dette Ord, end som det en Tid brugtes hos de tydske Æsthetikere. Folket vidste det i al Fald paa hans gamle Dage og saa' op til ham. Med Rette skrev Fredrikka Bremer 1854: „O Ingemann! Til Dem vender jeg mig med Tak og Velsignelse, for hvad De har givet og giver Menneskeheden, og ligesaa meget, for hvad De er. Thi De er god og ædel og skjøn; det giver Deres Skjaldskab sin indtrængende, forædlende Kraft; jeg elsker Deres Sang og Saga endnu højere, idet jeg elsker Dem! Og saaledes som De nu staar, saaledes burde hvert Menneske staa i sit Livs Høst, ikke vissen og indskrumpen, som saa ofte, men kronet med Eterneller og hesperiske Frugter, et skjønt Billede paa Menneskets Høstliv. Og vel os, at nogle staa saaledes og derved vise os, hvad vort Liv kan være, kan blive endnu her paa Jorden, naar det har sin gode, fulde Udvikling.“

Saaledes skulde Ingemann ogsaa staa for os. Er den unge Slægt fremmed for ham, saa trænger den til at mindes om, hvad vi have havt og endnu have i ham. Hører han end til en tidligere Udvikling, som ikke paa den Maade mere vender tilbage, saa kan en saa ædel Digtning og en saa ædel Skikkelse aldrig blive uden Betydning for vort Folk. Midt i den nuværende Realisme, som visselig har sine gode Sider, kan det være velgjørende at dvæle ved en modsat Strømning. Og man vil da finde, ikke blot at den har havt sin Berettigelse, men at Romantik i videre Forstand nødig maa savnes nogensinde, naar der skal være Ligevægt i Udviklingen. „Det romantiske Element i Naturen og Livet,“ siger Ingemann, „tilhører enhver Tid og kommer altid herligere tilbage, naar det synes fortrængt af Reaktionerne i vor ustadige Udvikling.“ Forhaabentlig vil det ogsaa vise sig, at han heri ikke har set fejl.

I Hundredaaret efter Ingemanns Fødsel vil en stor Del af det danske Folk med Tak mindes ham, der var en Folkedigter som faa. Den Nation, der holder sine store og gode Mænd i Ære, hædrer derved sig selv.

Bogen er, som man vil se, prydet med to Portræter af Ingemann, et fra hans yngre Dage efter Koop og et fra hans sidste Tid efter Marstrands bekjendte Maleri. Desuden er Guldhornet, som han paa sin 70 Aars Fødselsdag modtog i Gave, afbildet paa Titelbladet, og hans Gravmæle som Slutningsvignet. Det var paatænkt at sætte et Portræt af Fru Ingemann fra hendes yngre Dage i Bogen, men dette maatte af flere Grunde opgives. Imidlertid er dette Billede med Familiens Samtykke bleven fotograferet og kan i en smuk Gjengivelse faas hos Fotograf Lonborg.

89092533033
b89092533033a

89092533033
B89092533033A

Paa mit Forlag er udkommet:

Richard Petersen:

Henrik Steffens. Et Livsbillede. Med et Billede af Steffens. 1881. 6 Kr., indb. 7 Kr. 75 Øre.

Matthias Claudius og hans Vennekreds. Med et Billede af Claudius og hans Venner. 1884. 6 Kr., indb. 7 Kr. 75 Øre.

Georg Forster. Et Blad fra Oplysnings- og Revolutionstiden. Med et Billede af Forster. 1885. 3 Kr., indb. 4 Kr. 25 Øre.

Thomas Kingo og hans Samtid. Med et Billede af Kingo og en Afbildning af Mindesmærket i Fraugde Kirke. 1887. 6 Kr. 50 Øre, indb. 8 Kr. 25 Øre.

For hundrede Aar siden. Skizzer af Livet i Danmark 1788. Med et Titelbillede. 1888. 2 Kr. 25 Øre, indb. 3 Kr. 25 Øre.

Nathan den Vise. Dramatisk Digt i fem Acter af G. E. Lessing. Oversat af H. C. Roede. Med en orienterende Indledning af Richard Petersen. Med et Billede af Lessing. 1884. 3 Kr. 50 Øre.

Karl Schønberg,
Kronprindsensgade 2.

Kjøbenhavn. — Bianco Lunos Kgl. Hof-Bogtrykkeri (F. Dreyer).